



ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

Thai Journal Citation Index Centre

ฝ่ายการรับรองคุณภาพห้อง TCI. ก่อ 31 ธันวาคม 2567



วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์

Ramkhamhaeng Journal of Public Administration (RJPA)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2565 Vol. 5 No. 1 January - April 2022



โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ISSN 2630-0133

วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์
โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานทางวิชาการทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาที่สัมพันธ์
2. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าของคณาจารย์และนักศึกษา
3. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ผลิตและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการสู่สาธารณชน

วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นวารสารทางวิชาการที่โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงจัดทำขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ทั้งในรูปของบทความวิจัย บทความทางวิชาการ บทความปริทรรศน์ของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและบุคคลทั่วไปทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาที่สัมพันธ์ โดยมีกำหนดการตีพิมพ์/เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ฉบับแรกเดือนมกราคม – เมษายน ฉบับที่สองเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม และฉบับที่สาม เดือนกันยายน – ธันวาคม) โดยยกเลิกฉบับตีพิมพ์เป็นรูปเล่ม (ISSN 2586-9647) และจะคงเผยแพร่ในฉบับออนไลน์ (ISSN 2630-0133) แต่เพียงรูปแบบเดียว ทั้งนี้ตั้งแต่ฉบับปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) 2563 เป็นต้นไป

เจ้าของ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ถนนรามคำแหง หัวหมาก บางกะปิ กทม. 10240

สำนักงานกองบรรณาธิการ

โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อาคารสำนักงานอธิการบดี ชั้น 5

ถนนรามคำแหง หัวหมาก บางกะปิ กทม. 10240

ที่ปรึกษา

ผศ.ดร.สืบพงษ์ ปราบใหญ่

อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง

คณะกรรมการดำเนินการจัดทำวารสารรามคำแหง

ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์

- | | |
|--|----------------------------|
| 1. คณบดีคณะรัฐศาสตร์ | ประธานคณะกรรมการ |
| 2. รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย | รองประธานกรรมการ |
| 3. รองศาสตราจารย์วิภา ธรรมโชติ | กรรมการ |
| 4. รองศาสตราจารย์ทิพรัตน์ บุบผะศิริ | กรรมการ |
| 5. รองศาสตราจารย์จักรี ไชยพินิจ | กรรมการ |
| 6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัฐศิรินทร์ วังกานนท์ | กรรมการ |
| 7. หัวหน้างานบริการการศึกษา | กรรมการและเลขานุการ |
| 8. นางสาวจิตตราพร พิรุณ | กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ |

คณะผู้จัดทำวารสาร**บรรณาธิการผู้พิมพ์โฆษณา**

รศ. ชลิดา ศรมณี

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการบริหาร

รศ.สิทธิพันธ์ พุทธหนู

17 ซอยร่มเกล้า 17 ถ.ร่มเกล้า

เขตลาดกระบัง กทม. 10520

บรรณาธิการประจำฉบับ

ดร.วิโรจน์ ก่อสกุล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.สุพิน เกชาคุปต์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.วัลลภ รัฐจิตรานนท์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ บุญเหลือ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดร.วิโรจน์ ก่อสกุล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดร.บุญเกียรติ การะเวกพันธ์ุ์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อ.เดช อุณหะจิรังรักษ์

30/93 ซอยนวมินทร์ 80 แขวงนวลจันทร์

เขตบึงกุ่ม กทม. 10230

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกควบคุมคุณภาพของวารสาร

รศ.เฉลิมพล ศรีหงษ์

23/132 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม

เขตบึงกุ่ม กทม. 10230

ผู้จัดการ

นายสิทธิรักษ์ ตรีศรี

ฝ่ายศิลป์

นายประดิษฐ ทองมณโฑ

ประจำกองจัดการ

นายอรรถวุฒิ ศรีไทรญ

เหรียญก

นางสาวดารณี ทิพย์สวัสดิ์

กรรมการกลั่นกรอง (Peer Reviewers)

ศ.ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.ดำรงค์ วัฒนา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.วันชัย มีชาติ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ.สุรัตน์ โหราชัยกุล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.สุพิน เกษาคุปต์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.กิตติ ประเสริฐสุข

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผศ.ดร.เมธาวุฒิ พิรพรวิฑูร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผศ.ดร.สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศ.ดร.วราภรณ์ จุลปานนท์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รศ.ดร.ปิยะนุช เงินคล้าย

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รศ.ดร.วิทยา จิตนพวงศ์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อ.ดร.เกรียงชัย ปิงประวัติ	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อ.ดร.กฤติธี ศรีเกตุ	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อ.ดร.ปะการัง ชื่นจิตร	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รศ.ดร.นฤมล มารคแมน	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง
รศ.ดร.วันชัย ปานจันทร์	คณะพัฒนารัฐการมนุษย์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง
อ.ดร.นันทวรรณ บุญช่วย	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อ.ดร.ปรเมต วรรณบวร	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รศ.ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.โกสุม สายจันทร์	คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ	สภาผู้แทนราษฎร
รศ.ดร.นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ.ดร.ญาณกร ไท่ประยูร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ.พ.ต.ท. ดร.ไวพจน์ กุลาชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.พรชัย เทพปัญญา	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.ดร.บุญอริ ยี่หะมะ	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ผศ.ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผศ.ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.ดร. อมรทิพย์ อมราภิบาล	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.พระปลัดสมชาย ปโยโค	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.รุ่งโรจน์ สงสระบุญ	มหาวิทยาลัยสยาม
ผศ.ดร.ภูมิภาควัฒน์ ภูมิพงศ์คชศร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล รัตนโกสินทร์
ผศ.(พิเศษ)ดร. ฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
ดร.ธันยนันท์ จันทรทรงพล	สถาบันรัชย์ภาคย์
รศ.ดร.ทิพาพร พิมพิสุทธิ์	นักวิชาการอิสระ
รศ.ดร.นิยม รุ่งอมฤต	นักวิชาการอิสระ
รศ.พิพัฒน์ ไทยอารี	นักวิชาการอิสระ
รศ.เฉลิมพล ศรีหงษ์	นักวิชาการอิสระ
รศ.สิทธิพันธ์ พุทธหนู	นักวิชาการอิสระ
รศ.วัชรการณ ชิวไศภิชฐ	นักวิชาการอิสระ
ผศ.ดร.ประสงค์ โตนด	นักวิชาการอิสระ
พล.ต.อ. ดร.ไกรสุข สินศุข	นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

บทความที่น่าสนใจในฉบับนี้มีเนื้อหาสาระที่เน้นด้านการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นบทความวิชาการที่น่าสนใจยิ่งที่จะช่วยพัฒนางานวิจัยของทุกท่าน คือ หลากหลายลีลาของการเขียนบททวนวรรณกรรมในงานวิจัยต่างๆ และการประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม บทความวิจัยที่เกี่ยวกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในศตวรรษที่ 21 การใช้เครื่องมือรัฐตำรวจกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย พ.ศ. 2475-2562 การตัดสินใจเลือก สส. ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร การบริหารจัดการแบบบูรณาการวิถีใหม่ของกรมการปกครองในการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนภายใต้นโยบายรัฐบาล ระหว่างปี 2559-2563 การจัดการความเครียด ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอันเนื่องมาจากสถานการณ์ COVID-19 และอื่นๆ

วารสารฉบับต่อไป ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กำหนดจะตีพิมพ์ในเดือนสิงหาคม เรียนเชิญท่านที่สนใจจะนำผลงานมาเผยแพร่ติดต่อประสานมาได้ โดยจะต้อง submit เข้าสู่ระบบและดำเนินการตามขั้นตอนของวารสารให้เรียบร้อยภายในเดือนมีนาคม และขอให้เข้าไปอ่าน author guideline เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมบทความด้วย ขอให้กรอกรายละเอียดให้ชัดเจน และให้หมายเลขโทรศัพท์ที่ใช้ติดต่อประสานงานไว้ด้วย

กองบรรณาธิการ จึงใคร่ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้เสียสละพิจารณาคุณภาพของบทความ รวมทั้งได้ชี้แนะในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการกับผู้อ่านทุกท่าน

รองศาสตราจารย์สิทธิพันธ์ พุทธหุ่น

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ

บทบรรณาธิการ	viii
หลากหลายการเขียนนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรมในการวิจัย: มุมมองที่แตกต่างของนักวิชาการไทย	
วีระยุทธ พรพจน์ธนาต	1
การประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม: จะทำอย่างไรให้ถูกต้อง	
เฉลิมพล ศรีหงษ์	28
ภูมิปัญญากับการพัฒนาท้องถิ่น	
พัทธ์ธีรา ด้านประเสริฐชัย, ณัฐฐาพร สุขแย้ม	
วดีรัตนา จันท์ประสิทธิ์, พวงเพชร สัมทอง & นันทพันธ์ คดคง	48
ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21	
วราภรณ์ จุลปานนท์	71
ทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ของหน่วยงานด้านสารสนเทศ กระทรวงการคลัง	
พัชรินทร์ ทิพย์พลาดิกุล	103
การใช้เครื่องมือรัฐตำรวจกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย พ.ศ. 2475-2562	
ดิษฐพงษ์ แดงโสภา, กฤติธี ศรีเกตุ, ศุภชัย ศุภผล & จักรี ไชยพินิจ	136
ผลของโปรแกรมฝึกอบรมการปฎิภาในวิกฤตการณ์แพร่เชื้อโคโรนา ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	
พีสสลลล์ ชำรงค์วรกุล	172

- การเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่
ทันสมัย ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
พิมพ์ชนา ศรีบุญพรรัฐ & นิติพัฒน์ กิตติรักษกุล 199
- ประสิทธิผลการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค
ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19): กรณีศึกษาสำนักงานเขตสะพานสูง
กรุงเทพมหานคร
หัสยาพันธุ์ อินทะสระโร¹ & ชลิตา ศรีมณี 226
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการ ในสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19): กรณีศึกษา
กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง
ศิริวิทย์ นิมรักษ์ & วิณา พิงวิวัฒน์นิกุล 251
- การบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค
ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19): กรณีศึกษากรมกิจการสตรี
และสถาบันครอบครัว
ปิยดา ภูวิทย์ยาธร & ณัฐพงศ์ บุญเหลือ 281
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ
สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
สุพรรณิ บุตรพรม & วงพักรัตน์ ภูพันธ์ศรี 306
- แนวทางการจัดตั้งหน่วยงานในรูปแบบหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ
ตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์
ปาณิสรา ผลกะปิ่นสิน & ศิริลักษณ์ ตันตยกุล 332

การบริหารจัดการแบบบูรณาการวิถีใหม่ของกรมการปกครองในการพัฒนา และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนภายใต้นโยบายรัฐบาลระหว่างปี 2559-2563	
ณัฐพงศ์ บุญเหลือ	355
การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร	
ปัทมณดา อิงคุลานนท์	385
แนะนำผู้เขียน	407
ปัจฉิมบท	410

หลากหลายการเขียนนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรม
ในการวิจัย: มุมมองที่แตกต่างของนักวิชาการไทย

Various styles of literature review writing:

Different perspectives of Thai scholars

วีระยุทธ พรพจน์ธนาตศ¹

Wirayut Phonphoththanamat

p.wirayut@gmail.com

Received: 17/11/64 Revised: 27/12/64 Accepted: 27/12/2564

บทคัดย่อ

การทบทวนวรรณกรรมเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญมากในกระบวนการวิจัย เพราะเป็นขั้นตอนที่จะบอกให้ทราบว่า ผู้ที่ทำการศึกษาในเรื่องนั้นๆ มีความรอบรู้ในปัญหาที่ตนทำการวิจัยและได้ศึกษาค้นคว้ามาแล้วมากน้อยเพียงใดวรรณกรรมที่นักวิจัยได้ทบทวนมาจะถูกนำเสนอในรูปแบบการเขียนในบทต่างๆ ของเล่มวิจัย ซึ่งในความเป็นจริงผู้เขียนพบว่านักวิชาการมีคำอธิบายหรือมีวิธีการเขียนผลการทบทวนวรรณกรรมที่แตกต่างกัน การศึกษาจากเอกสารเล่มใดเล่มหนึ่งอาจให้ภาพสะท้อนความเป็นจริงไม่รอบด้าน ดังนั้นบทความนี้จะทำการรวบรวมความแตกต่างหลากหลายของคำอธิบายโดยจัดแบ่งเป็น 3 ประเด็นได้แก่ 1) วิธีการนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรมโดยนำเสนอความคิดเห็นส่วนตัวของนักวิจัย 2) วิธีการนำเสนอส่วนของแนวคิด/ทฤษฎี และส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 3) วิธีการนำเสนอโดยใช้เอกสารที่ทันสมัย ทั้งนี้ในแต่ละประเด็นได้สอดแทรกทัศนะหรือลีลาของผู้เขียนด้วย

คำสำคัญ: การทบทวนวรรณกรรม; การเขียนทบทวนวรรณกรรม; การวิจัย

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstract

A literature review is one of the most important steps in the research process as it demonstrates the extent to which researchers are familiar with the relevant research problems and how much they have researched. While reviewed literature is commonly given its own section within a research paper, many scholars have writing styles when presenting a literature review. Therefore, the study of any singular example may not accurately reflect the possibilities for presenting a literature review. This current article compiles explanations of three different literature styles: 1) the style of presenting the literature review comprising the researchers' personal opinions 2) the style of presenting the concept or theory and the related research, and 3) the presentation style using modern documents. In each style, the author's viewpoint or style is included.

Keywords: literature review; writing literature review; research

บทนำ: โหมโรงการทบทวนวรรณกรรม

มนุษย์เราเกิดมาพร้อมกับสติปัญญา มีความรู้สึกนึกคิด และความสงสัยใคร่รู้ (ปกรณ ศิริประกอบ, 2564, หน้า 2) ต่อเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ต่างๆ จึงนำไปสู่ความพยายามแสวงหาคำตอบต่อปัญหาหรือคำถามที่ตนสงสัยเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ความจริง ซึ่งวิธีการในการแสวงหาความรู้ ความจริงมีได้หลากหลายวิธีการ อาทิ การไต่ถามผู้รู้ การหยั่งรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์

การใช้วิธีการอุปนัย หรือการใช้วิธีการแบบนิรนัย เป็นต้น แต่วิธีการในการเข้าถึงความรู้ ความจริงในโลกวิชาการไม่ว่าจะเป็นศาสตร์ทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ หรือแม้แต่วิทยาศาสตร์ ก็มักใช้วิธีการวิจัย (research) เพราะการวิจัยเป็นกระบวนการในการแสวงหาความรู้ ความจริงต่อปัญหาหรือคำถามวิจัยที่ได้กำหนดขึ้นด้วยวิธีการที่เป็นระบบ มีระเบียบกฎเกณฑ์ หรือกล่าวได้ว่าเป็นวิทยาศาสตร์ (วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ, 2560, หน้า 1) ทำให้ความรู้ความจริงที่ค้นพบมีความถูกต้องแม่นยำ เชื่อถือได้ โดยกระบวนการวิจัยจะเริ่มต้นด้วยการกำหนดปัญหาวิจัย การทบทวนวรรณกรรม การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย การกำหนดสมมติฐานวิจัย การออกแบบวิจัย การกำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง การสร้างและทดสอบเครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และเขียนผลการวิจัย และการเผยแพร่และนำเสนอผลการวิจัย ทั้งนี้ กระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่างเป็นไปเพื่อนำไปสู่การตอบปัญหา หรือคำถามวิจัย ซึ่งก็คือความรู้ ความจริงที่นักวิจัยต้องการทราบ

ในบรรดาขั้นตอนของกระบวนการวิจัยนั้น การทบทวนวรรณกรรม (literature review) หรืออาจเรียกในชื่ออื่นๆ เช่น วรรณกรรมปริทัศน์ (วรัญญา ภัทรสุข, 2557, หน้า 72) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (พรณี ลีกิจ วัฒนะ, 2553, หน้า 21) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2552, หน้า 43) การตรวจเอกสาร (บุญธรรม จิตต์อนันต์, 2546, หน้า 34) การทบทวนทฤษฎีตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย (พวงทิพย์ ชัยพิบาลสุขชาติ, 2542, หน้า 107) หรือ การศึกษารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง (นิภา ศรีโพโรจน์, 2531, หน้า 49) เป็นต้น หมายถึง “กระบวนการในการดำเนินการค้นหา ศึกษา ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ ประเมินค่า และนำเสนอ ผลงานทางวิชาการที่นำเสนอแนวคิด ทฤษฎี หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่นักวิจัยสนใจศึกษา” ถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าขั้นตอนอื่นๆ ใน

กระบวนการวิจัย (Gay, Mills and Airasian, 2014, p. 84) โดยนักวิชาการบางท่าน เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546, หน้า 47) และ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2552, หน้า 23) ต่างเห็นสอดคล้องกันว่าการทบทวนวรรณกรรมเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญที่สุดของงานวิจัย เนื่องจากเป็นรากฐานที่สำคัญที่ช่วยให้นักวิจัยสามารถดำเนินการในขั้นอื่นๆ ได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ (อรพรรณ คงมาลัย และ อัญญา ดิษฐานนท์, 2562, หน้า 67) การทบทวนวรรณกรรมจะทำให้ผู้ศึกษาได้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ตนทำการศึกษาเป็นอย่างดี กล่าวได้ว่าทำให้เกิดความรอบรู้ รอบคอบ ก่อนที่จะลงภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ผลของการทบทวนวรรณกรรมจะถูกนำเสนอในรูปการเขียนเพื่อเผยแพร่ผลการวิจัยต่อไป

การทบทวนวรรณกรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความรู้ ความสามารถของนักวิจัย โดยสะท้อนอยู่ในสิ่งที่ปรากฏในการเขียนผลการทบทวนวรรณกรรม หากผู้ศึกษาเปิดอ่านดูส่วนทบทวนวรรณกรรมแล้วปรากฏว่าขาดการทบทวนวรรณกรรมที่ดี ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเปิดอ่านส่วนอื่นๆ เพราะมีแนวโน้มว่างานวิจัยชิ้นนั้นจะเป็นงานวิจัยที่ไม่มีคุณภาพ ทั้งนี้ผู้เขียนเคยศึกษาและรวบรวมประเด็นที่พึงกระทำและไม่พึงกระทำในการทบทวนวรรณกรรม พบว่า สิ่งที่พึงกระทำประกอบด้วย 1) ควรทบทวนเฉพาะวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่นักวิจัยต้องการศึกษาจริง ๆ เท่านั้น 2) ควรทบทวนวรรณกรรมให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย 3) ควรนำเสนอโดยมีการสังเคราะห์เนื้อหา 4) ควรใช้ถ้อยคำภาษาของนักวิจัยเอง 5) ควรอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความ แนวคิด หรือข้อมูลใดๆ ก็ตามที่นักวิจัยไม่ได้เป็นคนเขียนเอง 6) ควรกล่าวถึงวิธีการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง ปีที่ทำการวิจัย 7) ควรใช้ภาษาในการเขียนที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย ตรงไปตรงมา ไม่ต้องตีความ 8) ควรใช้คำสะกดที่ถูกต้อง 9) ควรทบทวนวรรณกรรมจากแหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีความน่าเชื่อถือ และ

10) ควรทบทวนวรรณกรรมทั้งของไทยและต่างประเทศ สำหรับสิ่งที่ไม่พึงกระทำ ประกอบด้วย 1) ไม่ควรนำทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้สืบค้นมาใส่ในเนื้อหาผลการทบทวนวรรณกรรม 2) ไม่ควรเขียนผลการทบทวนวรรณกรรมโดยรายงานผลการวิจัยเป็นเรื่องๆ เรื่องละย่อหน้า โดยขาดการวิเคราะห์งานวิจัย 3) ไม่ควรวิจารณ์หรือเสนอความคิดเห็นของตนเองมากกว่าที่จำเป็น 4) ไม่ควรกล่าวไว้ในเรื่องนี้ไม่มีผู้ใดเคยศึกษามาก่อน หรือกล่าวว่าคนแรกที่ทำการศึกษาในเรื่องนี้คือใคร 5) ไม่ควรใช้ข้อความที่แสดงว่ามีการทำวิจัยในเรื่องนี้น้อยหรือมากเกินไปจนเกินกว่าที่จะสรุปผลได้ 6) ไม่ควรยอมรับหรือเชื่อในทุกสิ่งที่ถูกเขียนไว้ในเอกสารที่ทบทวน 7) ไม่ควรใช้เฉพาะเอกสารที่ล้าสมัยหรือเก่ามากแล้ว และ 8) ไม่ควรทบทวนวรรณกรรมแบบฉาบฉวย เน้นความไว ง่าย ๆ (วีระยุทธ พรพจน์ธนาต, 2564, หน้า 196-206)

ในหลักการแล้วสิ่งที่ผู้เขียนหยิบยกมากล่าวนั้นเป็นหลักการโดยทั่วไปที่เชื่อว่าหากผู้ทบทวนวรรณกรรมนำหลักการดังกล่าวไปใช้จะทำให้ทบทวนวรรณกรรมได้มีคุณภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของคำอธิบายโดยนักวิชาการแล้ว พบว่าในบางเรื่องบางประเด็นต่อการทบทวนวรรณกรรมนั้นมีนักวิชาการที่มีความเห็นต่างกัน หากผู้ศึกษาทำการศึกษากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็จะทราบแนวทางเพียงแนวทางเดียว ทำให้การศึกษาจากเอกสารฉบับใดฉบับหนึ่งไม่สามารถได้ข้อสรุปที่ชัดเจน ผลของการศึกษาเพียงการศึกษาเดียวอาจไม่เป็นตัวแทนและผลลัพธ์ที่ดี (ธีรพล ทิพย์พยอม, 2564, หน้า 2) และอาจมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจหรือเห็นมุมมองไม่รอบด้าน ดังนั้นบทความนี้ผู้เขียนจึงรวบรวมคำอธิบายที่แตกต่างของนักวิชาการเหล่านั้นมาใช้อธิบายสะท้อนให้เห็นมุมมองที่หลากหลาย ซึ่ง ณ ที่นี้ผู้เขียนเห็นว่าความเห็นที่แตกต่างของนักวิชาการมิได้หมายความว่าความเห็นของผู้ใดผิดหรือถูก หากแต่เป็น “ลีลาการเขียน” ที่ต่างกัน ดังนั้นใน

ส่วนต่อไปของบทความจะนำเสนอประเด็นหลักลีลา 3 ประเด็น ที่รวบรวมมาได้ โดยในแต่ละประเด็นจะนำเสนอมุมมองของผู้เขียนประกอบด้วยในช่วงท้าย ทั้งนี้ ผู้เขียนจงใจใช้คำว่า “ลีลา” ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่ามี 4 ความหมาย ได้แก่ (1) ท่าทาง ท่าทางอันงาม การเยื้องกราย (2) ชื่อพระพุทธรูปปางหนึ่ง (3) ท่วงทำนอง เช่น ลีลาการพูด ลีลาการเขียน และ (4) การเลือกสรรฉันทหรือแบบประพันธ์ให้เหมาะแก่ข้อความของเรื่อง ซึ่งพิจารณาความหมายที่ให้โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 จะเห็นได้ว่า ตรงกับความหมายที่ 3 ซึ่งหมายถึง ท่วงทำนอง หรือ ลีลาการเขียน นั่นเอง

หลักลีลาการเขียนนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรม: มุมมองที่แตกต่างของนักวิชาการไทย

ลีลาการนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรมที่อธิบายโดยนักวิชาการไทยที่แตกต่างกัน เท่าที่ผู้เขียนรวบรวมมาได้มี 3 ประการ หรือ 3 ประเด็นลีลา ได้แก่ 1) ลีลาการนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรมโดยการนำเสนอความเห็นส่วนตัว 2) ลีลาการนำเสนอส่วนของแนวคิด ทฤษฎี และส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 3) ลีลาการนำเสนอโดยใช้เอกสารที่ทันสมัย ดังนี้

1. ลีลาการนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรมโดยการนำเสนอความเห็นส่วนตัว

การทบทวนวรรณกรรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักวิจัยต้องศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของผู้อื่น เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดแบ่งหมวดหมู่ ร้อยเรียงเรื่องราวและเล่าให้เป็นเนื้อเดียวกัน ทั้งนี้การศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยดังกล่าวก็เพื่อให้นักวิจัยเกิดความรู้ ความ

เข้าใจในเรื่องที่ตนกำลังทำการศึกษา และเพื่อป้องกันการทํางานวิจัยซ้ำซ้อนกับที่เคยมีการศึกษาไปก่อนหน้านี้แล้ว ซึ่งในที่นี้นักวิชาการต่างอธิบายสอดคล้องกัน แต่คำถามหนึ่งที่อาจผิดใจในใจคือ แล้วในการผูกร้อยเรื่องราวทั้งหมดเข้าด้วยกันนั้น นักวิจัยสามารถเสนอความเห็นของตนได้หรือไม่ ต่อคำถามนี้ ผู้เขียนแบ่งคำอธิบายของนักวิชาการได้เป็น 2 ลีลา

ลีลาที่ 1 นักวิจัยเสนอความเห็นเท่าที่จำเป็น

นักวิชาการที่มีลีลาการเขียนโดยนำเสนอความเห็นเท่าที่จำเป็น ได้แก่ อัญชนา ณ ระนอง (2554, หน้า 84) ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2561, หน้า 11) และ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2551, หน้า 78-79) โดยให้ความเห็นว่า การทบทวนวรรณกรรมเป็นการสังเคราะห์ความรู้และผลการศึกษาในเรื่องนั้น ๆ ที่ได้กระทำมาในอดีต มิใช่ของตัวนักวิจัยเอง ดังนั้นไม่ควรวิจารณ์หรือเสนอความคิดเห็นของตนเองมากกว่าที่จำเป็น โดยส่วนใดที่เป็นความเห็นส่วนตนก็ต้องเขียนให้ผู้อ่านแยกแยะได้ชัดเจนว่าเป็นความเห็นของตัวผู้ทบทวนวรรณกรรมเอง

ตัวอย่าง

“เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการทบทวนวรรณกรรมคือการสังเคราะห์ความรู้และการศึกษาในเรื่องนั้นที่ทำมาในอดีต ดังนั้น โดยทั่วไปแล้ว ในการเขียนทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยควรหลีกเลี่ยงการวิจารณ์หรือเสนอความคิดเห็นของตนเองมากกว่าที่จำเป็น...” (อัญชนา ณ ระนอง, 2554, หน้า 84)

“จุดเน้นที่สำคัญของการทบทวนวรรณกรรม (literature review) คือ การสรุปและสังเคราะห์ข้อสรุปหรือข้อโต้เถียงและความคิดเห็นของผู้อื่นว่าเขามีความคิดเห็นอย่างไร มิใช่ของผู้วิจัย...” (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2551, หน้า 78-79)

ลีลาที่ 2 นักวิจัยต้องเสนอความเห็นเชิงวิพากษ์ด้วย

นักวิชาการที่มีลีลาการเขียนในลักษณะนี้ ได้แก่ กาญจนา วัฒนสุนทร (2550, หน้า 69) ซึ่งเห็นว่า การเขียนนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรมนั้น ไม่ควรเป็นเพียงการนำวรรณกรรมที่ได้ทบทวนมาเขียนปะติดปะต่อกันโดยปราศจากความเห็นของนักวิจัย ทั้งนี้ นักวิจัยจะต้องเสนอความเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์และการประเมินค่าด้วยจึงจะทำให้งานวิจัยนั้นมีคุณค่า

ตัวอย่าง

“ไม่ควรเขียนเพียงเพื่อนำเสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริง แต่ต้องเขียนในเชิงการวิพากษ์วิจารณ์และการประเมินค่า การเขียนข้อความต่อๆ กันโดยปราศจากหลักฐานว่ามีความเห็นอย่างไร จะทำให้วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาเสนอปราศจากคุณค่าต่อโครงการวิจัย” (กาญจนา วัฒนสุนทร, 2550, หน้า 69)

ทัศนะ (ลีลา) ของผู้เขียน ต่อประเด็นการสอดแทรกทัศนะในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ของผู้เขียนลงไปใน การทบทวนวรรณกรรมนั้น ผู้เขียนเห็นว่าหลักใหญ่ใจความของการทบทวนวรรณกรรมคือเรื่องของการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กระทำมาในอดีต เพื่อให้ นักวิจัยผู้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกิดการตกผลึก สามารถสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย และดำเนินงานวิจัยของตนได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นงานที่ไม่ซ้ำซ้อนกับงานที่ได้กระทำมาแล้วในอดีต ดังนั้นสิ่งสำคัญในการเขียนผลการทบทวนวรรณกรรมคือความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่ได้นำมาทบทวนจำนวนมากมาบูรณาการเขียนนำเสนอ จัดแบ่งหมวดหมู่ เล่าให้เป็นเนื้อเดียวกันสัมพันธ์สอดคล้องกันทั้งเล่ม ด้วยภาษาของ

นักวิจัยเอง โดยในส่วนของเสนอความเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์นั้นหากนักวิจัยใส่ความเห็นของตนลงไปในงานเขียนย่อมมีข้อดีคือแสดงให้เห็นได้ว่านักวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่กำลังศึกษาจึงสามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้ แต่ทั้งนี้การนำเสนอความเห็นในเชิงวิพากษ์วิจารณ์นั้นควรเขียนแยกให้ชัดเจนว่าส่วนใดคือส่วนของแนวคิด ทฤษฎี หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวไว้ หรือส่วนใดที่เป็นความเห็นในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ส่วนตัวของนักวิจัยเอง อีกทั้งการนำเสนอความเห็นในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ก็ไม่ควรมีมากจนเกินไปจนเข้าข่ายในลักษณะที่ว่าในบทของการทบทวนวรรณกรรมกลายเป็นมีแต่ความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ทำการทบทวนวรรณกรรมเสียเอง (เข้าทำนองทำตัวเป็นพหูสูตร) ซึ่งจะกลายเป็นผิดวัตถุประสงค์ของการทบทวนวรรณกรรม

2. ลีลาการนำเสนอส่วนของแนวคิด ทฤษฎี และส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทที่ 2 ของงานวิจัยโดยทั่วไป มักเป็นบทที่ว่าด้วย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรูปแบบการเขียนนำเสนอว่าควรทบทวนโดยแบ่งแยกหัวข้อออกเป็นส่วนๆ หรือทบทวนในเชิงบูรณาการ นั้น นักวิชาการมีลีลาการเขียนแตกต่างกัน ผู้เขียนจัดแบ่งได้เป็น 3 ลีลา ดังนี้

ลีลาที่ 1 เขียนแยกแนวคิด ทฤษฎี และส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกจากกัน

ลีลาการเขียนโดยแยกแนวคิด ทฤษฎี และส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกจากกันเป็น 2 ส่วนนี้ เป็นรูปแบบหรือลีลาการเขียนที่พบเห็นได้โดยทั่วไป นักวิชาการที่มีลีลาการเขียนเช่นนี้ได้แก่ อภิวัฒน์ สมาน (2561, หน้า 283) และ ศศิธร มั่นสงวน (2562, หน้า 73) ซึ่งได้อธิบายไว้ชัดว่าให้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือส่วนของแนวคิด ทฤษฎี กับส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตัวอย่าง

“การเขียนบททวนวรรณกรรมอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนที่สำคัญ คือ 1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่เราจะทำการศึกษา 2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือวิทยานิพนธ์ที่มีนักวิจัยได้เคยทำการศึกษามาก่อนหน้านี้” (อภิวัฒน์ สมาริ, 2561, หน้า 283)

“หลักและวิธีการเขียนแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ... เพื่อให้ง่ายต่อการเขียน ผู้วิจัยควรเขียนแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ... ส่วนแรกเป็นแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง... ส่วนที่สองเป็นรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง...” (ศศิธร แม้นสงวน, 2562, หน้า 73)

ลิสต์ที่ 2 เขียนแนวคิด ทฤษฎี และส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมกันในเชิงบูรณาการ

นักวิชาที่มีลีลาการเขียนเชิงบูรณาการส่วนของแนวคิด ทฤษฎี และส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน คือ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546, หน้า 49) และพงษ์เทพ สันติกุล (2561, หน้า 130) นักวิชาการในกลุ่มนี้มองว่าการทบทวนวรรณกรรมโดยแบ่งเนื้อหาแยกออกจากกันเป็น 2 ส่วนนั้นเป็นการเขียนที่ไม่ถูกต้อง เพราะเนื้อหาทั้ง 2 ส่วนนี้อาจมีความคาบเกี่ยวหรือซ้ำซ้อนกัน จึงควรเขียนบูรณาการไม่ต้องแยกเป็นส่วนๆ จะเหมาะสมกว่า

ตัวอย่าง

“สิ่งที่ไม่พึงปฏิบัติ...คือ การแบ่งการทบทวนวรรณกรรมออกเป็นส่วนที่ว่าด้วย แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยควรทบทวนเชิงบูรณาการโดยไม่ต้องแบ่งแยกเป็นส่วนๆ เพราะไม่ถูกต้อง และบ่อยครั้งจะซ้ำซ้อนกัน...” (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546, หน้า 49)

“ไม่ควรนำเสนอแยกเป็นกลุ่มสาระ เช่น แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควรเขียนในรูปแบบการบูรณาการความคิดและข้อมูล เช่น ความหมายของสิ่งที่ศึกษา มีแนวคิด ทฤษฎี กล่าวไว้อย่างไร มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ความหมายในสิ่งที่ศึกษาไว้อย่างไรบ้าง ฯลฯ...” (พงษ์เทพ สันติกุล, 2561, หน้า 130)

ลิสลาที่ 3 พิจารณาว่าเป็นการเขียนงานประเภทใด

นักวิชาการที่มีมุมมองหรือลีลาการเขียนโดยให้พิจารณาว่าเป็นการเขียนประเภทใด ได้แก่ ซาลิสสา มากแผ่นทอง (2559, หน้า 52) และ อัครวิน แสงพิกุล (2559, หน้า 72-73) เพียงแต่มุมมองทั้ง 2 จะมีความแตกต่างกันไปบ้าง กล่าวคือ ซาลิสสา มากแผ่นทอง (2559, หน้า 52-53) เห็นว่าการจะเขียนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยแยกออกจากกันหรือไม่นั้นสามารถทำได้ทั้ง 2 แบบ หากเป็นการเขียนบทความเชิงวิชาการจะนิยมเขียนในลักษณะบูรณาการผสมผสานกันไม่แยกหัวข้อ แต่หากเป็นการเขียนวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์จะเขียนแบบแยกส่วนหรือจะเขียนผสมผสานกันก็ได้ ส่วนอัครวิน แสงพิกุล (2559, หน้า 72-73) เห็นว่าการเขียนแบบแยกเป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับผู้เริ่มต้นทำวิจัย ขณะที่การเรียบเรียงเชิงบูรณาการหรือแบบผสมผสานเป็นเนื้อเรื่องเดียวกันเป็นการ

แสดงความรอบรู้ของนักวิจัยซึ่งเป็นลีลาการเขียนโดยนักวิจัยที่มีประสบการณ์หรือเป็นการทำวิจัยในขั้นสูง

ตัวอย่าง

“การเขียนบททวนวรรณกรรมในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น หากเป็นการเขียนสำหรับบทความวิจัยเชิงวิชาการแล้ว วิธีที่ได้รับความนิยมมากคือการเขียนในลักษณะผสมผสานไว้ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมด้านทฤษฎีและแนวคิด ไม่จำเป็นต้องเขียนแยกออกมาเป็นอีกหัวข้อหนึ่ง... หากเป็นการเขียนสารนิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์ เราสามารถใช้วิธีการดังกล่าวได้เช่นกันหรืออาจเลือกเขียนแบบแยกส่วนออกมา ผู้เขียนขอแนะนำให้เขียนในลักษณะแยกออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นย่อย...” (ชาลิสา มากแผ่นทอง, 2559, หน้า 52)

“...สิ่งที่ควรตระหนักในการเขียนเรียบเรียงวรรณกรรม คือ แนวทางที่นำเสนอข้างต้น... เป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับผู้เริ่มทำวิจัย หากเป็นนักวิจัยที่มีประสบการณ์แล้วหรือเป็นการทำวิจัยในขั้นสูง การเขียนเรียบเรียงวรรณกรรมอาจไม่จำเป็นต้องแบ่งเป็นหมวดหมู่ดังที่นำเสนอข้างต้น แต่ควรเขียนเรียบเรียงในลักษณะเชิงบูรณาการหรือแบบผสมผสานเชื่อมโยงเป็นเนื้อเรื่องเดียวกันเพื่อสะท้อนความรอบรู้ของผู้วิจัย...” (อศวิน แสงพิกุล, 2559, หน้า 73)

ทัศนะ (ลีลา) ของผู้เขียนต่อประเด็น ลีลาการนำเสนอส่วนของแนวคิดทฤษฎี และส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนมีความเห็นสอดคล้องกับนักวิชาการในกลุ่มลีลาที่ 3 คือ ชาลิสา มากแผ่นทอง (2559, หน้า 52) และ อศวิน แสงพิกุล

(2559, หน้า 72-73) กล่าวคือ เห็นว่าสามารถเลือกเขียนได้ทั้ง 2 แบบ แต่ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในการพิจารณาว่าควรเขียนแยกเป็นคนละส่วนหรือเขียนรวมบูรณาการเป็นส่วนเดียวกันอาจพิจารณาจากการตอบคำถามหลัก 2 ประการตามลำดับดังนี้ 1) หน่วยงานต้นสังกัดที่ต้องส่งผลงานมีกำหนดรูปแบบการทบทวนไว้หรือไม่ และ 2) นักวิจัยมีประสบการณ์ในการเขียนหรือไม่

ประเด็นคำถามแรก หน่วยงานต้นสังกัดที่ต้องส่งผลงานมีการกำหนดรูปแบบการทบทวนไว้หรือไม่นั้น ในที่นี้ คำว่าหน่วยงานต้นสังกัด ผู้เขียนหมายรวมหลายๆ ส่วนเช่น หน่วยงานที่เป็นต้นสังกัดในการเรียนหรือการทำงาน หน่วยงานที่รับผิดชอบความ และรวมถึงอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นต้น ว่ามีการกำหนดแนวทางการเขียนไว้อย่างไร หากมีแนวทางปฏิบัติเช่นไรให้เขียนให้สอดคล้องเช่นนั้น หากไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนอาจใช้วิธีการศึกษางานวิจัยที่ดีพิมพ์ก่อนหน้าภายใต้สังกัดนั้นๆ ว่ามีรูปแบบการเขียนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยแยกออกจากกันหรือไม่ หากพิจารณาจากงานที่ดีพิมพ์ก่อนหน้าในสังกัดนั้นๆ แล้วพบว่ามีความหลากหลาย จึงนำไปสู่การพิจารณาคำถามที่สอง

ประเด็นคำถามที่สอง นักวิจัยมีประสบการณ์ในการเขียนหรือไม่ หากมีประสบการณ์ในการเขียนอาจเหมาะกับการเขียนทบทวนวรรณกรรมในเชิงบูรณาการระหว่างแนวคิด ทฤษฎี และส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แต่หากนักวิจัยมีประสบการณ์น้อยหรือไม่ประสบการณ์ ต้องพิจารณาว่าพร้อมจะฝึกพัฒนาฝีมือของตนหรือไม่ หากคำตอบคือใช่ก็ควรฝึกเขียนการทบทวนวรรณกรรมในเชิงบูรณาการ แต่หากคำตอบคือไม่ใช่ ให้ทบทวนวรรณกรรมในรูปแบบปกติที่นิยมเขียนกันโดยทั่วไป

3. สีลการนำเสนอโดยใช้เอกสารที่ทันสมัย

การเขียนผลการทบทวนวรรณกรรมโดยการเลือกใช้อิงเอกสารที่ทันสมัย นั้นถือเป็นประเด็นหนึ่งที่นักวิชาการมักกล่าวถึงกัน แต่เมื่อตั้งคำถามว่า เอกสาร ที่นำมาใช้ในการทบทวนวรรณกรรมนั้น ควรเขียนมาแล้วไม่เกินกี่ปี ผู้เขียน พบว่า นักวิชาการมีคำอธิบาย ซึ่งถือว่าเป็นลีลาการนำเอกสารที่ทันสมัยมาใช้ในการ ทบทวนแตกต่างกัน เป็น 3 ลีลา ดังนี้

ลีลาที่ 1 เอกสารที่นำมาใช้อ้างอิงไม่ควรย้อนหลังเกิน 5 ปี

นักวิชาการที่มีลีลาการเขียนทบทวนวรรณกรรมโดยใช้อิงเอกสารอ้างอิงที่ ย้อนหลังไปไม่เกิน 5 ปี ได้แก่ บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธ์ (2549, หน้า 81-82) และ นางลักษณ วิรัชชัย (2552, หน้า 24) โดยที่ บุญธรรม กิจปริดา บริสุทธ์ (2549, หน้า 81-82) เห็นว่าควรเลือกเฉพาะเอกสารที่มีความทันสมัย หากตีพิมพ์ มาหลายครั้งให้เลือกครั้งที่ตีพิมพ์ล่าสุด โดยเป็นการตีพิมพ์ที่ไม่เกิน 5 ปีมาแล้ว ขณะที่ นางลักษณ วิรัชชัย (2552, หน้า 24) แม้จะมีความเห็นในประเด็นความ ทันสมัยของเอกสารคือเขียนมาแล้วไม่เกิน 5 ปีสอดคล้องกับ บุญธรรม แต่ นางลักษณก็แสดงทัศนะที่ยืดหยุ่นกว่านั้นคือเห็นว่า ในการทบทวนวรรณกรรมไม่ ควรใช้อิงเอกสารอ้างอิงที่เก่ากว่า 5 ปีเป็นส่วนใหญ่

ตัวอย่าง

“...เนื่องจากเนื้อหาวิชาการจะมีการเปลี่ยนแปลงและมีข้อมูลความรู้ใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา การสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงต้องคัดเลือกเฉพาะที่ทันสมัย พิมพ์ครั้งล่าสุด หรือพิมพ์มาแล้วไม่เกิน 5 ปี ...” (บุญธรรม กิจปริดาภิรักษ์, 2549, หน้า 81-82)

“...การจะดูว่างานวิจัยมีคุณภาพหรือไม่ ให้ดูที่ความลึกซึ้งของปัญหาวิจัย และคุณภาพของการรายงานเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ถ้า...รายงานเอกสารและวิจัยที่เกี่ยวข้องมีแต่รายงานวิจัยที่เก่ากว่า 5 ปี เป็นส่วนใหญ่ และมีแต่รายงานผลการวิจัยแต่ละเรื่องแยกกันเป็นเรื่องๆ เรื่องละย่อหน้า... แสดงว่างานวิจัยนั้นน่าจะด้อยคุณภาพ และไม่น่าจะต้องเสียเวลาอ่าน...” (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2552, หน้า 24)

ลิสต์ที่ 2 เอกสารที่นำมาอ้างอิงไม่ควรย้อนหลังเกิน 10 ปี

นักวิชาการที่มีลีลาการเขียนผลการทบทวนวรรณกรรมโดยใช้เอกสารอ้างอิงที่เขียนหรือตีพิมพ์มาแล้วย้อนหลังไม่เกิน 10 ปี ได้แก่ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ (2558, หน้า 131) อรพรรณ คงมาลัย และอัญญา ดิษฐานันท์ (2562, หน้า 71) โดยที่พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ (2558, หน้า 131) จะเน้นกับกรณีที่เป็นงานวิจัย เช่นวิทยานิพนธ์ ขณะที่ถ้าเป็นหนังสือหรือเอกสารทั่วไปให้ใช้การอ้างอิงจากฉบับที่ตีพิมพ์ล่าสุด ส่วน อรพรรณ คงมาลัย และอัญญา ดิษฐานันท์ (2562, หน้า 71) มิได้แบ่งแยกไว้ชัดว่าการอ้างอิงเอกสารย้อนหลังไม่เกิน 10 ปีนั้นจะหมายถึงเฉพาะกรณีที่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือหมายรวมถึงหนังสือและเอกสารทั่วไปด้วย

ตัวอย่าง

“...ข้อมูลที่น่ามาใช้ควรเป็นข้อมูลที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ สามารถนำมาเทียบเคียงหรือปรับใช้ในปัจจุบันได้ ดังนั้น หนังสือหรือเอกสารจึงควรเป็นฉบับที่ตีพิมพ์ล่าสุดและวิทยานิพนธ์ที่น่ามาเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องก็ควรค้นคว้าเล่มที่ พ.ศ. ไม่เกิน 10 ปีย้อนหลัง...” (พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, 2558, หน้า 131)

“...การค้นหาลงานวิชาการที่มีเนื้อหาในลักษณะเดียวกับงานวิจัยที่เราสนใจ ... ต้องมีความทันสมัย กล่าวคือ ไม่ควรย้อนหลังเกิน 10 ปีเมื่อเทียบกับปีที่ศึกษา...” (อรพรรณ คงมาลัย และอัญญิฐา ดิษฐานันท์, 2562, หน้า 71)

ลีลาที่ 3 ไม่กำหนดจำนวนปีย้อนหลังของเอกสารอ้างอิง

นักวิชาการที่มีลีลาการเขียนโดยเน้นเนื้อหาที่มีความทันสมัย แต่ไม่ได้ระบุระยะเวลาย้อนหลังของเอกสารว่าไม่ควรเกินกี่ปี ได้แก่ ศรีเพ็ญ ทรัพย์มณชัย มนวิภา ผดุงสิทธิ์ และ นภดล ร่มโพธิ์ (2557, หน้า 21) พัทณี เขยจรรยา (2558, หน้า 54) นิภา ศรีไพโรจน์ (2531, หน้า 53) และวรัญญา ภัทรสุข (2557, หน้า 79) ซึ่งนักวิชาการกลุ่มนี้บางท่านเห็นว่ายังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนว่างานวิจัยที่คัดเลือกล้นควรย้อนหลังไม่เกินกี่ปี จึงให้อยู่ในดุลยพินิจของนักวิจัยเอง และในความเป็นจริงหนังสือหรือเอกสารเก่าๆ บางเล่มที่ยังใช้ได้ดียู่ก็มี

ตัวอย่าง

“...หลักเกณฑ์ที่สำคัญในการคัดเลือกวรรณกรรม ดังต่อไปนี้ ... 3.ระยะเวลา
ที่งานวิจัยดังกล่าวจัดทำขึ้น ซึ่งหลักเกณฑ์ในข้อนี้จะอยู่ในดุลยพินิจของ
นักวิจัยเอง เพราะไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนว่างานวิจัยที่คัดเลือกมานั้นควรจะ
ย้อนหลังไปไม่เกินกี่ปี...” (ศรีเพ็ญ ทรัพย์มันชัย มนวิภา ผดุงสิทธิ และ นภดล
ร่มโพธิ์, 2557, หน้า 21)

“...หลักการคัดเลือกผลงานเพื่อศึกษาค้นคว้า ... 1. เอกสารนั้นต้อง
ทันสมัยเหมาะสมกับงานวิจัยของผู้วิจัย ... ผู้วิจัยควรใช้หนังสือ หรือ
เอกสารอ้างอิงที่ให้ความรู้ใหม่ที่สดเท่าที่จะหาได้... อย่างไรก็ตามหนังสือใหม่
ก็มีได้หมายความว่าจะเป็นหนังสือที่ดีเสมอไป... ผู้วิจัยควรระลึกไว้ด้วยว่า
หนังสือหรือเอกสารเก่า ๆ บางเล่มก็ยังใช้ได้ดียิ่งก็มี...” (นิภา ศรีโพธิ์โรจน์,
2531, หน้า 53)

ทัศนะ (ลีลา) ของผู้เขียนต่อประเด็น ลีลาการนำเสนอโดยใช้เอกสารที่
ทันสมัย ผู้เขียนเห็นว่าในประเด็นนี้ควรต้องตั้งคำถามว่าเหตุใดจึงควรใช้เอกสาร
ที่ทันสมัย ซึ่งคำตอบที่นักวิชาการให้เหตุผลคือ เพราะ เนื้อหาทางวิชาการมีการ
เปลี่ยนแปลงและมีข้อมูลความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (บุญธรรม
กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549, หน้า 81-82) การใช้แต่เพียงเอกสารอ้างอิงที่เก่าหรือ
ล้าสมัย ความรู้ที่ได้อาจไม่ครอบคลุมหรือไม่เป็นปัจจุบัน จึงเป็นหัวใจสำคัญของ
การที่นักวิชาการเสนอให้ใช้เอกสารอ้างอิงที่ทันสมัย ผู้เขียนเห็นด้วยกับ อรุณ
อ่อนสวัสดิ์ (2554, หน้า 41) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “...ในระหว่างการดำเนินการวิจัย ควร

มีการค้นคว้าติดตามความก้าวหน้าขององค์ความรู้นั้นโดยตลอดเพราะอาจมีผลงานวิจัยที่ผลิตออกมาในระยะหลัง ถ้ามีผู้วิจัยต้องนำมาปรับหรือต่อเติมให้ได้ความรู้ที่ทันสมัยที่สุด...” ดังนั้นจึงสรุปว่า การทบทวนวรรณกรรมนักวิจัยควรตรวจสอบให้มั่นใจว่าแนวคิด ทฤษฎี หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ตนทำการทบทวนนั้นได้ทบทวนอย่างครอบคลุมและเป็นปัจจุบันแล้ว ซึ่งความเป็นปัจจุบันนั้นยังไม่มีหลักเกณฑ์กำหนดที่แน่ชัด จึงต้องอาศัยดุลยพินิจของนักวิจัยเอง

ทั้งนี้พึงตระหนักว่าเอกสารเก่าๆ ที่ใช้ได้ก็ยังมี ขอยกตัวอย่างเช่น หากนักวิจัยต้องการศึกษาแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในองค์กร การทบทวนทฤษฎีความเสมอภาค (Equity Theory) ของ J. Stacy Adams (1965) โดยตรงในบทความชื่อ “Inequity in Social Exchange” ซึ่งเขียนในปี พ.ศ.2508 ย่อมดีกว่าการอ่านงานของ วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ ปะการัง ชื่นจิตร และวรุณศิริ พรพจน์ธนาศ (2564) เรื่อง “บทวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ต่อการอธิบายแรงจูงใจในการทำงานผ่านทฤษฎีความเสมอภาคของ J. STACY ADAMS” ซึ่งเขียนในปี พ.ศ. 2564 เพราะงานของ Stacy Adams เป็นงานต้นฉบับ เพียงแต่การทบทวนในเรื่องดังกล่าวนักวิจัยควรต้องตรวจสอบดูด้วยว่านอกจากทฤษฎีของ Adams แล้ว ยังมีแนวคิด หรือทฤษฎีใหม่ๆ อีกหรือไม่ด้วยเพื่อจะได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจได้อย่างครบถ้วนรอบด้าน เป็นต้น

จากประเด็นลึกลับ ทั้ง 3 ประเด็นที่ได้กล่าวไป สามารถสรุปได้ดังตาราง
ที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปลีลาในการเขียนทบทวนวรรณกรรมโดยนักวิชาการไทย

ประเด็นลีลาในการเขียนนำเสนอ	ลีลาที่	ลักษณะลีลา	นักวิชาการ	สรุปคำอธิบาย
1. การนำเสนอความเห็นส่วนตัวในการทบทวนวรรณกรรม	1	เสนอความเห็นเท่าที่จำเป็น	อัญชนา ณ ระนอง (2554, หน้า 84) ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2561: 11) และ ศติพัฒน์ ยอดเพชร (2551, หน้า 78-79)	การทบทวนวรรณกรรมเป็นการสังเคราะห์ความรู้และผลการศึกษาในเรื่องนั้นๆ ที่ได้กระทำมาในอดีต มิใช่ของนักวิจัยเอง จึงไม่ควรวิจารณ์หรือเสนอความคิดเห็นของตนเองมากกว่าที่จำเป็น
	2	ต้องเสนอความเห็นเชิงวิพากษ์ด้วย	กาญจนา วัชรสุนทร (2550, หน้า 69)	ไม่ควรเขียนในลักษณะนำวรรณกรรมที่ได้ทบทวนมาปะติดปะต่อกันโดยปราศจากความเห็น ต้องเสนอความเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์และประเมินค่าด้วย
	ผู้เขียน	การเสนอความเห็นควรเขียนแยกให้ชัด	ผู้เขียน	การนำเสนอความเห็นส่วนตนในการทบทวนวรรณกรรมทำได้ แต่ควรเขียนแยกให้ชัดให้ผู้อ่านทราบว่าเป็นความเห็นส่วนตัว

ประเด็นลีลา ในการเขียน นำเสนอ	ลีลาที่	ลักษณะลีลา	นักวิชาการ	สรุปคำอธิบาย
				และไม่ควรมีความเห็น ส่วนตัว มากเกินไป
2. การ นำเสนอ แนวคิด ทฤษฎี และ ส่วนของ งานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง	1	เขียนแยก แนวคิด ทฤษฎี และส่วนของ งานวิจัยที่ เกี่ยวข้องออก จากกัน	อภิวัฒน์ สมานธิ (2561, หน้า 283) และ ศศิธร แม้น สงวน (2562, หน้า 73)	เป็นรูปแบบการเขียน โดยทั่วไปให้แยกส่วน ของแนวคิด ทฤษฎี และ ส่วนของงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องออกจากกัน
	2	เขียนแนวคิด ทฤษฎี และ ส่วนของ งานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง รวมกันในเชิง บูรณาการ	สุชาติ ประสิทธิ์ รัฐสินธุ์ (2546, หน้า 49) และ พงษ์เทพ สันติ กุล (2561, หน้า 130)	การทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งเนื้อหาแยกออก จากกันเป็น 2 ส่วนเป็น การเขียนที่ไม่ถูกต้อง เพราะเนื้อหาอาจมีความ คาบเกี่ยวหรือซ้ำซ้อน กัน ควรเขียนแบบบูรณาการ การไม่ต้องแยกเป็น ส่วนๆ จะเหมาะสมกว่า
	3	พิจารณาว่า เป็นการเขียน งานประเภทใด	ชาลิสา มาก แผ่นทอง (2559, หน้า 52) และ อัครวิณ แสงพิกุล	ทำได้ทั้ง 2 แบบ การ เขียนแยกเป็นส่วนๆ นิยมทำในการเขียน วิทยานิพนธ์ หรือเป็น แนวทางเริ่มต้นสำหรับ ผู้ทำวิจัย ส่วน การเขียน เชิงบูรณาการนิยมทำใน

ประเด็นลีลา ในการเขียน นำเสนอ	ลีลาที่	ลักษณะลีลา	นักวิชาการ	สรุปคำอธิบาย
			(2559, หน้า 72-73)	การเขียนบทความ หรือ เป็นการเขียนของผู้มีประสบการณ์
	ผู้เขียน	เลือกเขียนได้ ทั้ง 2 แบบ	ผู้เขียน	ทำได้ทั้ง 2 แบบ จะ เลือกแบบใดอาจตอบ จากคำถามหลัก 2 ประเด็น คือ 1) หน่วยงานต้นสังกัดที่ ต้องส่งผลงานมีการ กำหนดรูปแบบการ ทบทวนไว้หรือไม่ 2) นักวิจัยมีประสบการณ์ ในการเขียนหรือไม่
3. การ นำเสนอโดย ใช้เอกสารที่ ทันสมัย	1	เอกสารที่ นำมาใช้อ้างอิง ไม่ควร ย้อนหลังเกิน 5 ปี	บุญธรรม กิจ ปริดาภิสุทธิ (2549, หน้า 81-82) และ นง ลักษณ์ วิรัชชัย (2552, หน้า 24)	ควรเลือกเฉพาะเอกสาร ที่มีความทันสมัย โดย เลือกครั้งที่ตีพิมพ์ล่าสุด และเป็นการตีพิมพ์ที่ไม่ เกิน 5 ปีมาแล้ว (อาจดู ในภาพรวมว่างานส่วน ใหญ่ที่นำมาอ้างอิงไม่ควร เกิน 5 ปี)
	2	เอกสารที่ นำมาอ้างอิงไม่	พระครูสังฆ รักษ์เกียรติ ศักดิ์ กิตติ	ข้อมูลที่นำมาอ้างอิงควร ทันสมัย ไม่ควรย้อนหลัง ไปเกินกว่า 10 ปี แต่

ประเด็นสีลา ในการเขียน นำเสนอ	สีลาที่	ลักษณะสีลา	นักวิชาการ	สรุปคำอธิบาย
		ควรรย้อนหลัง เกิน 10 ปี	ปัญญา (2558, หน้า 131) อร พรรณ คง มาลัย และอัญญา ดิษฐานันท์ (2562, หน้า 71)	หากเป็นกรณีหนังสือ หรือเอกสารทั่วไปอาจ พิจารณาจากปีที่ตีพิมพ์ ล่าสุด
	3	ไม่กำหนด จำนวนปี ย้อนหลังของ เอกสารอ้างอิง	ศรีเพ็ญ ทรัพย์ মনชัย มนวิกา ผดุงสิทธิ์ และ นภดล ร่มโพธิ์ (2557, หน้า 21) พัทธนี เขย จรรยา (2558, หน้า 54) นิภา ศรีไพโรจน์ (2531, หน้า 53) และวรัญญา ภัทรสุข (2557, หน้า 79)	ควรคัดเลือกเอกสารที่ ทันสมัย แต่เนื่องจากยัง ไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอน ว่างานวิจัยที่คัดเลือกนั้น ควรรย้อนหลังไม่เกินกี่ปี จึงให้อยู่ในดุลยพินิจของ นักวิจัยเอง และในความ เป็นจริงหนังสือหรือ เอกสารเก่าๆ บางเล่มที่ ยังใช้ได้ตืออยู่ก็มี

ประเด็นลีลา ในการเขียน นำเสนอ	ลีลาที่	ลักษณะลีลา	นักวิชาการ	สรุปคำอธิบาย
	ผู้เขียน	ไม่กำหนดปี ย้อนหลังของ เอกสารอ้างอิง	ผู้เขียน	ควรตรวจสอบให้มั่นใจ ว่านักวิจัยได้ทบทวน แนวคิด ทฤษฎี หรือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่าง ครอบคลุมและเป็น ปัจจุบันแล้ว ความเป็น ปัจจุบันให้อยู่ในดุลย พินิจของนักวิจัย

บทสรุป

การวิจัย เป็นกระบวนการในการแสวงหาความรู้ ความจริงต่อปัญหาหรือคำถามวิจัยที่ได้กำหนดขึ้น โดยอาศัยวิธีการที่เป็นระบบ มีระเบียบกฎเกณฑ์หรือเรียกได้ว่าเป็นวิทยาศาสตร์ ทำให้ความรู้ ความจริงที่ได้จากการค้นพบมีความถูกต้อง เชื่อถือได้ ทั้งนี้ในบรรดากระบวนการของการวิจัยนั้นการทบทวนวรรณกรรมเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญมาก นักวิชาการบางท่านเห็นว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญที่สุด โดยเป็นขั้นตอนที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่นักวิจัยกำลังทำการศึกษา

การเขียนนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรมโดยทั่วไปมีหลักการที่นักวิชาการมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นสิ่งที่พึงกระทำและเป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำ ซึ่งผู้เขียนได้ยกตัวอย่างที่เคยรวบรวมมาเป็นประเด็นสิ่งที่พึงกระทำ 10

ประการ และสิ่งที่ไม่พึงกระทำ 8 ประการ อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงหากได้ศึกษาจากงานเขียนของนักวิชาการหลายๆ เล่มเกี่ยวกับหลักในการทบทวนวรรณกรรมที่ดี จะพบว่ามีการประเด็นที่งานเขียนแต่ละเล่มกล่าวไว้ไม่ตรงกัน ซึ่งมีได้หมายความว่าคำอธิบายใดผิด หากแต่เป็น “ลีลา” การเขียนของนักวิชาการที่แตกต่างกัน โดยประเด็นลีลาที่แตกต่างกันมี 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ลีลาการนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรมโดยการนำเสนอความเห็นส่วนตัว 2) ลีลาการนำเสนอส่วนของแนวคิด ทฤษฎี และส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 3) ลีลาการนำเสนอโดยใช้เอกสารที่ทันสมัย โดยที่ในแต่ละประเด็นลีลา นอกจากการนำเสนอแต่ละลีลาโดยนักวิชาการแล้ว ผู้เขียนยังได้สะท้อนทัศนคติส่วนตัวของผู้เขียนด้วย (ซึ่งอาจมองได้ว่าเป็นลีลาของผู้เขียน) ทั้งนี้การที่ผู้เขียนนำเสนอทัศนะของตนเอง มิได้มีเจตนาบ่งชี้ว่าเป็นลีลาที่ดีที่สุด หากแต่เป็นการสะท้อนตัวตนที่นำเสนอในทางวิชาการของผู้เขียนเองมากกว่า โดยนัยนี้ จึงหมายความว่านักวิจัยที่เขียนผลการทบทวนวรรณกรรมมีหลักการที่พึงยึดถือปฏิบัติร่วมกันในการผลิตงานเขียนที่มีคุณภาพ แต่ก็ยังมีพื้นที่ให้แสดงตัวตนผ่านลีลาการเขียนของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา วัฒนสุนทร. (2550). บทที่ 3 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง. *ตำราชุดฝึกอบรมหลักสูตร “นักวิจัย”* (น. 41-74). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ชาลิสา มากแผ่นทอง. (2559). *การวิจัยการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธีรพล ทิพย์พยอม. (2564). การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบขั้นพื้นฐานสำหรับบุคลากรทางการแพทย์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2561). หน่วยที่5 การทบทวนวรรณกรรมการวิจัยเชิงคุณภาพ. ประมวลสาระชุดวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ (น. 1-69). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2552). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). อุบลราชธานี: วิทยาออฟเซตการพิมพ์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2552). วิจัยและสถิติ : คำถามชวนตอบ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิภา ศรีไพโรจน์. (2531). หลักการวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศึกษาพร.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2546). การวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- ปรกรณ์ ศิริประกอบ. (2564). *Validity และ Reliability* ในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงษ์เทพ สันติกุล. (2561). การวิจัยทางวิทยาศาสตร์สังคมสำหรับนักศึกษาและผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรณี ลีกิจวัฒน์. (2553). การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ. (2558). *ระเบียบวิธีวิจัยทาง*

สังคมศาสตร์. เชียงใหม่: ประชากรธุรกิจ.

พวงทิพย์ ชัยพิบาลสถิตย์. (2542). “การทบทวนทฤษฎีดำราและเอกสารที่

เกี่ยวข้องกับการวิจัย” ใน ประพนธ์ วัฒนกิจ (บรรณาธิการ). *ระเบียบวิธี*

วิจัย: วิจัยสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: กองการพยาบาล กระทรวง

สาธารณสุข. (หน้า 107-109).

พัชนี เขยจรรยา. (2558). *การวิจัยเชิงปริมาณทางนิเทศศาสตร์*. นนทบุรี:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

วรัญญา ภัทรสุข. (2557). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 5).

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2560). *POL6001 ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์*.

กรุงเทพฯ: ศูนย์เอกสารทางวิชาการ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย

รามคำแหง.

วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2564). “จงทำ” และ “จงอย่าทำ” ในการทบทวน

วรรณกรรม ใน *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*. 18(1), 196-206.

วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ ปะการัง ชื่นจิตร และวรุณศิริ พรพจน์ธนาศ. (2564).

บทวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ต่อการอธิบายแรงจูงใจในการทำงานผ่าน

ทฤษฎีความเสมอภาคของ J. Stacy Adams ใน *วารสารวิชาการศรี*

ปทุม ชลบุรี. 17(3), 180-190.

ศรีเพ็ญ ทรัพย์มณฑัย มนวิภา ผดุงสิทธิ์ และ นภดล ร่มโพธิ์. (2557). *การวิจัย*

ทางธุรกิจ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.

ศศิธร แม่นสงวน. (2562). *การวิจัยทางคณิตศาสตร์ศึกษา*. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เทพเพ็ญวานิชย์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- อภิวัดน์ สมาธิ. (2561). *วิทยาระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์*. สงขลา: เทมการพิมพ์.
- อรพรรณ คงมัลย์ และอัญญา ดิษฐานันท์. (2562). *เทคนิควิจัยด้านการบริหารเทคโนโลยีและนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). พิษณุโลก: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อัญชา ณ ระนอง. (2554). *ระเบียบวิธีวิจัย*. กรุงเทพฯ: แสงสว่างเวิลด์เพรส.
- อัศวิน แสงพิกุล. (2562). *ระเบียบวิธีวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Adams, J. Stacy. (1965). Inequity in Social Exchange. *Advance in Experimental and Social Psychology* (pp.267-299). U.S.A.: Allyn Bacon.
- Gay, Lorraine R., Mills, Geoffrey E. and Airasian, Peter W. (2014). *Educational Research: Competencies for Analysis and Applications*. (10th ed). U.S.A.: Pearson Education.

การประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม:
จะอย่างไรให้ถูกต้อง

Reliability assessment of questionnaires: How to do it right

เฉลิมพล ศรีหงษ์¹

Chalermpol Srihong

Chalermpol9944@gmail.com

Received: 8/1/65 Revised: 3/2/65 Accepted: 3/2/65

บทคัดย่อ

การประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ก็คือการประเมินระดับความคงเส้นคงวาของการวัดนั่นเอง ซึ่งจะทำให้มั่นใจได้ว่าเครื่องมือวัดที่เราใช้ในการวิจัยของเรามีความน่าเชื่อถือ อันจะนำไปสู่ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้และผลการวิจัย จุดเน้นของบทความนี้เพื่อที่จะวิพากษ์วิจารณ์ความคลุมเครือของวิธีการประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตามที่ปรากฏในรายงานการวิจัยหลายเรื่อง และเสนอแนะวิธีดำเนินการที่ถูกต้อง รวมทั้งวิธีการเขียนคำอธิบายอย่างถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินนั้น

คำสำคัญ: การประเมิน; ความเชื่อมั่น; แบบสอบถาม

¹ รองศาสตราจารย์ นักวิชาการอิสระ

Abstract

The questionnaires reliability assessment is actually an assessment of the degree of consistency of the measurement. This ensures that a measurement tool used in our research is reliable, leading to the credibility of the collected data and research results. The focus of this article is to criticize the ambiguity of questionnaires reliability assessment methods that appear in many research papers and to suggest how to do it right including how to write an accurate description of the assessment.

Keywords: assessment; reliability; questionnaire

บทนำ

ผู้เขียนเคยอ่านรายงานการวิจัยและบทความวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า นักวิจัยหลายท่านเขียนอธิบายเกี่ยวกับการประเมินความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างคลุมเครือ ตัวอย่างเช่น “...ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำถามจำนวน 12 ข้อ ไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำคำตอบจากแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่า Cronbach's alpha เท่ากับ 0.85 จึงถือว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้”

การเขียนรายงานตามตัวอย่างข้างต้นนี้ มีความคลุมเครือน่าสงสัย เนื่องจากนักวิจัยมิได้แจกแจงว่าคำถามจำนวน 12 ข้อ ในแบบสอบถามนั้น เป็นคำถามที่ใช้วัด “แนวความคิด” อันเดียวกันทุกข้อหรือไม่ ดังนั้น การเขียนรายงานตามตัวอย่างข้างต้น จึงอาจถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ได้ โดยจำแนกได้เป็น 2 กรณีดังนี้

กรณีที่ 1 ถ้าคำถามทั้ง 12 ข้อในแบบสอบถามนั้น เป็นคำถามที่ใช้วัด “แนวความคิด” อันเดียวกันทุกข้อ เช่น เป็นคำถามที่ใช้วัด “ความคิดเห็นที่มีต่อบริการสาธารณะในปัจจุบัน” ทุกข้อ (คำถามแต่ละข้อ ถามความคิดเห็นที่มีต่อบริการสาธารณะในแง่มุมต่างๆ) กรณีนี้ถือว่าคำถามทั้ง 12 ข้อเป็นการวัดซ้ำ “แนวความคิด” อันเดียวกัน ซึ่งตรงกับความหมายของการประเมินความเชื่อมั่น ดังนั้น การนำคำตอบจากคำถามทั้ง 12 ข้อของแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับคืน มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ถือว่าถูกต้อง

กรณีที่ 2 ถ้าคำถามทั้ง 12 ข้อ ในแบบสอบถามนั้น เป็นคำถามที่ใช้วัด “แนวความคิด” ที่แตกต่างกัน โดยมีการแบ่งคำถามออกเป็นส่วนๆ แต่ละส่วนประกอบด้วยชุดคำถามจำนวนหนึ่งที่ใช้วัด “แนวความคิด” ที่แตกต่างกัน เช่น แบ่งคำถามจำนวนทั้งหมด 12 ข้อ ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยคำถามจำนวน 4 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม” ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยคำถามจำนวน 4 ข้อ เป็นคำถามที่ใช้วัด “ความคิดเห็นที่มีต่อบริการสาธารณะในปัจจุบัน” และส่วนที่ 3 ประกอบด้วยคำถามจำนวน 4 ข้อ เป็นคำถามที่ใช้วัด “ความพึงพอใจที่มีต่อบริการสาธารณะใน

ปัจจุบัน” การเขียนรายงานเกี่ยวกับวิธีการประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตามตัวอย่างข้างต้น ถือว่าไม่ถูกต้องทั้งในแง่ของวิธีการประเมินและการเขียนรายงาน

ความหมายและความเป็นมาของการประเมินความเชื่อมั่นของการวัด

Cronbach, L. J. (1951, p. 297) นักสถิติผู้มีชื่อเสียงระดับโลก ได้กล่าวเริ่มต้นประโยคแรกของบทความเรื่อง Coefficient Alpha and The Internal Structure of Tests ว่า “การวิจัยใดๆ ที่ขึ้นอยู่กับ การวัด ต้องคำนึงถึงเรื่องความถูกต้องหรือความน่าเชื่อถือ หรือที่เรามักจะเรียกกันว่าความเชื่อมั่นของการวัด” (Any research based on measurement must be concerned with the accuracy or dependability or, as we usually call it, reliability of measurement.) ทั้งนี้ เพื่อให้มั่นใจว่าการวัดมีความถูกต้องแน่นอนเชื่อถือได้ ซึ่งย่อมจะมีผลกระทบต่อความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้วัดได้นั้น

Hair, J. F., Jr., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998, p. 117) อธิบายว่า การประเมินความเชื่อมั่น หมายถึง การประเมินระดับความคงเส้นคงวา (degree of consistency) ของการวัด “แนวความคิด” อันหนึ่ง โดยวิธีการวัดซ้ำหลายครั้งด้วยเครื่องมือเดียวกัน เพื่อดูว่าการวัดสิ่งเดิมซ้ำหลายครั้งด้วยเครื่องมือเดียวกัน จะได้ผลการวัดเท่ากันหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Cronbach ที่ว่า แนวทางที่นิยมกันโดยทั่วไปในการประเมินความถูกต้องหรือความเชื่อมั่นของการวัด คือ การวัดสิ่งเดิมซ้ำสองครั้งด้วยเครื่องมือ

เดียวกัน แล้วเปรียบเทียบผลการวัดสองครั้งว่าเท่ากันหรือไม่ (Cronbach, 1951, p. 297)

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การวัดสิ่งเดิมซ้ำสองครั้งหรือมากกว่าสองครั้งด้วยเครื่องมือเดียวกัน อาจทำได้สะดวกในการวิจัยภายในห้องทดลอง แต่อาจมีข้อจำกัดมากในการวิจัยสังคมในกรณีที่นักวิจัยต้องออกไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงตามธรรมชาติ มิใช่ภายในห้องทดลอง เช่น การแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างผู้ไปใช้บริการขององค์กร AAA เพื่อจะวัดความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขององค์กร AAA เป็นต้น คงเป็นเรื่องระอึกระอ่วนและเป็นการรบกวนผู้ตอบแบบสอบถามมากเกินไป ที่นักวิจัยจะแจกแบบสอบถามให้ผู้ตอบทุกคน ต้องตอบแบบสอบถามซ้ำสองครั้งโดยใช้แบบสอบถามชุดเดิม

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคหรือความยุ่งยากของการวัดสิ่งเดิมซ้ำสองครั้งหรือมากกว่าสองครั้งด้วยเครื่องมือเดียวกันในการวิจัยสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ใช้แบบสอบถามหรือแบบทดสอบเป็นเครื่องมือในการวัด ได้รับการแก้ไขด้วยนวัตกรรมในยุคทศวรรษ 1910 ที่เรียกว่า "วิธีการแบ่งครึ่ง" (split-half approach) คือ การแบ่งครึ่งจำนวนข้อคำถามของแบบสอบถามออกเป็นชุดย่อยสองชุด เช่น สมมุติว่า นักวิจัยแจกแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ให้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ตอบเพียงครั้งเดียว หลังจากนั้นนักวิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนแล้ว นักวิจัยก็แบ่งครึ่งจำนวนข้อคำถามออกเป็นชุดย่อยสองชุด ทั้งนี้ ชุดย่อยทั้งสองชุดต้องมีจำนวนข้อคำถามเท่ากัน ส่วนวิธีการแบ่งข้อ

คำถามออกเป็นชุดย่อยสองชุดนั้น สามารถทำได้หลายวิธี เช่น อาจแบ่งคำถามข้อเลขที่เป็นชุดย่อยที่ 1 และคำถามข้อเลขคู่เป็นชุดย่อยที่ 2 หรืออาจแบ่งคำถามข้อ 1-5 เป็นชุดย่อยที่ 1 และคำถามข้อ 6-10 เป็นชุดย่อยที่ 2 เป็นต้น ต่อจากนั้นนักวิจัยจึงนำค่า (หรือคะแนน) ของคำตอบจากชุดย่อยทั้งสองชุดนั้น มาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) ระหว่างชุดย่อยสองชุดนั้น โดยใช้สูตรการคำนวณที่ชื่อว่า Spearman-Brown

ทั้งนี้ Cronbach ได้เสนอความเห็นเพิ่มเติมว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) ระหว่างชุดย่อยสองชุดที่ใช้ “วิธีการแบ่งครึ่ง” ดังกล่าว ไม่ควรจะเรียกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (coefficient of reliability) แต่น่าจะเรียกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเท่ากัน (coefficient of equivalence) (Cronbach, 1951, p. 298)

ต่อมา “วิธีการแบ่งครึ่ง” (split-half approach) ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักสถิติบางท่าน เช่น Brownell, W. A. ในปี ค.ศ. 1933 และ Kuder, G. F. & Richardson, M. W. ในปี ค.ศ. 1937 ว่า เนื่องจาก “วิธีการแบ่งครึ่ง” (split-half approach) ขาดความเป็นเอกภาพ เพราะสามารถทำได้หลายวิธี และแต่ละวิธีจะทำให้ชุดย่อยของคำถามทั้งสองชุดมีองค์ประกอบที่แตกต่างกัน ซึ่งจะมีผลทำให้การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) ระหว่างชุดย่อยสองชุด ที่คำนวณโดยใช้สูตร Spearman-Brown อาจคำนวณค่าได้แตกต่างกันหลายค่า ขึ้นอยู่กับว่าใช้ “วิธีการแบ่งครึ่ง” (split-half approach) ข้อคำถามออกเป็นชุดย่อยสองชุดอย่างไร จึงทำให้เกิดปัญหาว่า จะเชื่อถือค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) ค่าใด ว่าเป็นค่าที่สะท้อนถึงความเชื่อมั่นที่แท้จริงของแบบสอบถามนั้น (Cronbach, 1951, p. 298)

Kuder, G. F. และ Richardson, M. W. จึงได้คิดค้นวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามทุกข้อของแบบสอบถามทั้งชุด ที่แจกให้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ตอบเพียงครั้งเดียว โดยไม่ต้องใช้ “วิธีการแบ่งครึ่ง” (split-half approach) ข้อคำถามออกเป็นชุดย่อยสองชุด แต่เป็นการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามทุกข้อของแบบสอบถามทั้งชุดเพียงค่าเดียว สูตรการคำนวณนี้เรียกว่า Kuder-Richardson Formular 20 (Cronbach, 1951, p. 299) ดังนั้น ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้จึงมีความเป็นเอกลักษณ์คือมีเพียงค่าเดียว และสามารถใช้ประเมินความคงเส้นคงวาภายใน (internal consistency) ของคำถามทุกข้อของแบบสอบถามทั้งชุดได้ (Cronbach, 1951, p. 300)

อย่างไรก็ตาม สูตรการคำนวณ Kuder-Richardson Formular 20 มีข้อจำกัดว่า คำถามทุกข้อต้องเป็นคำถามแบบที่มีคำตอบให้เลือกตอบเพียงสองค่า เช่น คำตอบ ถูก/ผิด หรือ ใช่/ไม่ใช่ เป็นต้น และในการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามทุกข้อของแบบสอบถามทั้งชุด จะต้องแปลงคำตอบเป็นคะแนน 1 หรือ 0 เท่านั้น ดังตัวอย่างเช่น

ตัวอย่าง 1 : คำถามแบบที่มีคำตอบให้เลือกตอบเพียงสองค่าและจะต้องแปลงคำตอบเป็นคะแนน 1 หรือ 0

1) ผลงานบริการที่ท่านได้รับจากองค์กร AAA มีความเรียบร้อย

☐ 1. ใช่

☐ 2. ไม่ใช่

2) เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการขององค์กร AAA มีความประณีตในการทำงาน

☐ 1. ใช่

☐ 2. ไม่ใช่

ทั้งนี้ ในการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามทุกข้อของแบบสอบถามทั้งหมด นักวิจัยอาจกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบ ดังนี้

คำตอบข้อ 1 “ใช่” = 1 คะแนน

คำตอบข้อ 2 “ไม่ใช่” = 0 คะแนน

ข้อจำกัดของสูตรการคำนวณ Kuder-Richardson Formular 20 เกี่ยวกับประเด็นที่ว่า ต้องให้คะแนนคำตอบของคำถามทุกข้อมีเพียงสองค่า คือ 1 หรือ 0 เท่านั้น ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการที่จะนำสูตรนี้ไปใช้ในกรณีที่คำถามในแบบสอบถามมีคำตอบให้เลือกตอบได้มากกว่าสองคำตอบ และสามารถแปลงคำตอบเป็นคะแนนได้มากกว่าสองค่า โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็น 1 หรือ 0 เท่านั้น

ดังนั้น Cronbach จึงได้นำสูตรการคำนวณ Kuder-Richardson Formular 20 มาปรับปรุงเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้กับแบบสอบถามทั่วไป โดยไม่มีข้อจำกัดว่าจะแนคำตอบของคำถามทุกข้อต้องมีเพียงสองค่า คือ 1 หรือ 0 เท่านั้น และ Cronbach ได้เสนอให้ใช้สัญลักษณ์ α (Alpha) หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ความเท่ากัน (coefficient of equivalence) แต่อย่างไรก็ตาม นักสถิติและนักวิจัยทั่วไปก็ไม่นิยมเรียกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเท่ากัน (coefficient of equivalence) แต่มักนิยมเรียกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (coefficient of reliability) หรือเรียกตามนามสกุลของ Cronbach ว่า **Cronbach's alpha** ตามสูตรการคำนวณ ดังนี้ (Cronbach, 1951, p. 299)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum Vi}{Vt} \right)$$

α หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ความเท่ากัน (coefficient of equivalence) หรือ ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (coefficient of reliability) หรือ **Cronbach's alpha** ของชุดคำถามชุดหนึ่ง ซึ่งจะต้องประกอบด้วยข้อคำถามจำนวนตั้งแต่สองข้อขึ้นไปที่ใช้วัดค่า “แนวความคิด” อันเดียวกัน

n หมายถึง จำนวนข้อคำถามของชุดคำถามชุดหนึ่ง ที่ใช้วัดค่า “แนวความคิด” อันเดียวกัน

Vi หมายถึง ค่าความแปรปรวน (variance) ของคะแนนคำตอบของคำถามแต่ละข้อ

Vt หมายถึง ค่าความแปรปรวน (variance) ของคะแนนรวมคำตอบทุกข้อของชุดคำถามชุดหนึ่ง

วิธีการประเมินความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบ **Summated scales**

ในการสร้างเครื่องมือวัดค่า “แนวความคิด” อันหนึ่ง นักวิจัยอาจสร้างแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบ **Summated scales** หมายถึง แบบสอบถามที่ใช้คำถามตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป ประกอบกันขึ้นเป็น “ชุดคำถามชุดหนึ่ง” เพื่อใช้วัดค่า “แนวความคิด” อันเดียวกัน ดังนั้น คำถามทุกข้อของชุดคำถามชุดหนึ่ง จึงเสมือนเป็นการวัดซ้ำค่า “แนวความคิด” อันเดียวกัน

วิธีการประเมินความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบ **Summated scales** โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (coefficient of reliability) สามารถทำได้โดยนักวิจัยต้องนำร่างแบบสอบถาม ไปทดลองใช้กับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวนประมาณ 30 คน หลังจากนักวิจัยได้รับแบบสอบถามที่กรอกคำตอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว นักวิจัยก็นำคะแนนคำตอบของคำถามทุกข้อที่ประกอบกันขึ้นเป็นชุดคำถามชุดหนึ่งที่ใช้วัด “แนวความคิด” อันเดียวกัน (ซึ่งถือว่าคำถามทุกข้อของชุดคำถามนี้เป็นการวัดซ้ำ “แนวความคิด” อันเดียวกัน) มาคำนวณโดยใช้โปรแกรมการคำนวณค่าสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ (เช่น โปรแกรม SPSS) เพื่อคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (coefficient of reliability) หรือที่นิยม

เรียกว่าค่า **Cronbach's alpha** ตามสูตรการคำนวณที่ได้รับการปรับปรุงโดย Cronbach เมื่อปี ค.ศ. 1951 ตามที่อธิบายไปแล้วข้างต้น

การแปลความหมายค่า Cronbach's alpha

การแปลความหมายค่า Cronbach's alpha ไม่มีเกณฑ์ตายตัว แต่เกณฑ์ที่นักวิจัยทั่วไปยอมรับกัน คือ ถ้าค่า Cronbach's alpha ที่คำนวณได้ของชุดคำถามชุดหนึ่ง (ซึ่งจะต้องประกอบด้วยคำถามตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป ที่ใช้วัดค่า “แนวความคิด” อันเดียวกัน) มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จะถือว่าชุดคำถามนั้นมีความเชื่อมั่น (reliability) หรือความคงเส้นคงวา (consistency) เป็นที่ยอมรับได้ (Hair, J. F., Jr., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C., 1998, p. 118)

แต่ถ้าค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถามชุดหนึ่ง มีค่าต่ำกว่า 0.70 จะถือว่าชุดคำถามนั้นมีปัญหาด้านความเชื่อมั่น หากเกิดกรณีเช่นนี้ นักวิจัยสามารถแก้ไขได้ โดยการพิจารณาตัดคำถามบางข้อที่เป็นสาเหตุทำให้ค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถามนั้นมีค่าต่ำกว่า 0.70 ออกจากชุดคำถามนั้น ซึ่งในการใช้โปรแกรมการคำนวณค่าสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ (เช่น โปรแกรม SPSS) จะมีผลการคำนวณแสดงให้เห็นเลยว่า ถ้าตัดคำถามข้อใดข้อหนึ่ง ออกจากชุดคำถามนั้น จะทำให้ค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถามนั้น มีค่าเปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นเท่าไร ดังนั้น นักวิจัยก็สามารถจะเลือกตัดคำถามบางข้อออกจากชุดคำถามนั้น เพื่อที่จะทำให้ค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถาม

นั้น มีค่าเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นเท่ากับหรือมากกว่า 0.70 ก็จะทำให้ชุดคำถามนั้น (ซึ่งจะมีจำนวนข้อคำถามน้อยลงจากเดิม เนื่องจากคำถามบางข้อถูกตัดออก) มีความเชื่อมั่นหรือความคงเส้นคงวาสูงขึ้น อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ของนักวิจัย โดยทั่วไป

ตัวอย่าง ผลการคำนวณค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถามชุดหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ของร่างแบบสอบถามที่นักวิจัยจะใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยชุดคำถามนี้ จะใช้วัดค่า " แนวความคิด" อันเดียวกัน ได้แก่ "ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การ AAA" โดยการแจกแจงแบบสอบถามให้กลุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาจำนวน 30 คนเป็นผู้ตอบคำถาม หลังจากนั้น นักวิจัยต้องนำคำตอบที่ได้รับกลับคืนมาทุกฉบับมาลงรหัสข้อมูลเป็นตัวเลข (คะแนน) ตามเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดไว้ เช่น สมมุติว่า ชุดคำถามในแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามจำนวน 10 ข้อ ทุกข้อถามเกี่ยวกับ "ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การ AAA" ในแง่มุมต่างๆ และทุกข้อมีชุดคำตอบให้เลือกตอบจำนวน 5 ข้อเหมือนกัน ดังนี้

- ☐1. ดีมาก ☐2. ดี ☐3. ไม่แน่ใจ ☐4. แย่
☐5. แย่มาก

นักวิจัยอาจกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบหรือการลงรหัสข้อมูลคำตอบ ดังนี้

ดีมาก = 5 คะแนน

ดี = 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ = 3 คะแนน

แย่ = 2 คะแนน

แย่มาก = 1 คะแนน

หลังจากลงรหัสข้อมูลในร่างแบบสอบถามเสร็จแล้ว จึงนำรหัสข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถามชุดนั้น โดยใช้โปรแกรมการคำนวณค่าสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ (เช่น โปรแกรม SPSS) ซึ่งจะได้ผลการคำนวณตามตัวอย่างในตารางต่อไปนี้

ตัวอย่าง 2 : ผลการคำนวณค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถามชุดหนึ่ง

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

N ในตารางหมายถึง จำนวนคนที่ตอบร่างแบบสอบถามครบทุกข้อ (Valid cases) = 30 คน

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.768	10

N of Items ในตาราง หมายถึง จำนวนข้อคำถามที่ใช้วัด “แนวความคิด” อันเดียวกันของชุดคำถามนี้ = 10 ข้อ

Cronbach's Alpha ในตาราง หมายถึง ค่า Cronbach's Alpha ของชุดคำถามนี้ที่คำนวณได้ = 0.768

การหาค่า Cronbach's Alpha ที่คำนวณได้ไปเขียนรายงาน

จากตัวอย่างตารางผลการคำนวณค่า Cronbach's Alpha ข้างต้น นักวิจัยวิจัยสามารถนำไปเขียนในรายงานการวิจัยได้ ดังนี้

ในการประเมินความเชื่อมั่นของร่างแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือวัดความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขององค์กรการ AAA โดยนักวิจัยได้สร้างชุดคำถามแบบ Summated scales ประกอบด้วยคำถามจำนวน 10 ข้อ ซึ่งคำถามทั้ง 10 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับ "ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขององค์กรการ AAA" ในแง่มุมต่างๆ จึงถือได้ว่าชุดคำถามทั้ง 10 ข้อของร่างแบบสอบถามฉบับนี้ เป็นการวัดซ้ำ "แนวความคิด" อันเดียวกัน

นักวิจัยได้นำร่างแบบสอบถามนี้ไปทดลองใช้กับผู้ที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยจำนวน 30 คน ต่อจากนั้น จึงนำรหัสข้อมูลคำตอบ (คะแนน) ของคำถามทั้ง 10 ข้อของชุดคำถามในร่างแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนจำนวน 30 ฉบับ มาคำนวณหาค่า Cronbach's alpha โดยใช้โปรแกรมการคำนวณค่าสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ พบว่า ค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถามดังกล่าวที่คำนวณได้เท่ากับ 0.768 แสดงว่า ชุดคำถามจำนวน 10 ข้อของร่างแบบสอบถามนี้ มีระดับความเชื่อมั่นสูงเป็นที่ยอมรับได้ เนื่องจากค่า Cronbach's alpha ที่คำนวณได้มีค่าเกินกว่า 0.70 ตามข้อแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ (Hair, J. F., Jr., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C., 1998, p. 118)

นอกจากนี้ โปรแกรมการคำนวณค่าสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ยังสามารถแสดงผลการคำนวณได้ว่า ถ้าหากเราตัดคำถามข้อใดข้อหนึ่งออกจากชุดคำถามเดิม (ซึ่งจะทำให้ชุดคำถามนั้นมีจำนวนข้อคำถามลดลงจากเดิม 1 ข้อ) จะมีผลทำให้ค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถามที่ประกอบด้วยจำนวนข้อคำถามที่เหลืออยู่ มีค่าเปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นเท่าไร ดังตัวอย่างตารางผลการคำนวณต่อไปนี้

ตัวอย่าง 3 : ผลการคำนวณค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถามชุดหนึ่ง ในกรณีถ้าคำถามข้อใดข้อหนึ่งถูกตัดออกจากชุดคำถาม

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
VAR00001	34.5000	11.017	.646	.715
VAR00002	34.3667	11.826	.582	.728
VAR00003	34.2667	12.478	.485	.742
VAR00004	34.3667	11.895	.565	.731
VAR00005	34.4667	12.051	.491	.740
VAR00006	34.6000	13.628	.195	.778
VAR00007	35.9667	12.792	.407	.752
VAR00008	35.3667	14.171	.042	.805
VAR00009	34.3333	12.023	.517	.737
VAR00010	34.2667	12.892	.517	.743

จากตารางข้างบน ในคอลัมน์ Cronbach's Alpha if Item Deleted (คอลัมน์ขวาสุด) มีผลการคำนวณที่แสดงให้เห็นว่า ถ้าตัดคำถามข้อใดข้อหนึ่งออกจากชุดคำถามนี้ (ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ได้แก่ VAR00001 – VAR00010) จะทำให้ค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถามที่เหลืออยู่ มีค่าเปลี่ยนเป็นเท่าไร เช่น ถ้าตัดคำถามข้อ 8 (VAR00008) ออก 1 ข้อ คงเหลือชุดคำถามจำนวน 9 ข้อ จะทำให้ค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถามที่เหลือจำนวน 9 ข้อ มีค่าเท่ากับ 0.805 ซึ่งมีค่าสูงกว่าค่า Cronbach's alpha ของชุดคำถามเดิมที่มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ นักวิจัยอาจตัดสินใจแก้ไขร่างแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง โดยตัดคำถามข้อ 8 ออกจากชุดคำถามเดิม คงเหลือชุดคำถามที่จะนำไปใช้จริงในแบบสอบถามจำนวน 9 ข้อ ก็ได้

ทั้งนี้ ในกรณีถ้านักวิจัยประสงค์จะใช้แบบสอบถามฉบับหนึ่ง เป็นเครื่องมือวัดค่า “แนวความคิด” ต่างๆ มากกว่าหนึ่งแนวความคิด โดยได้จำแนกคำถามในแบบสอบถามออกเป็นส่วนย่อยๆ หลายส่วน ในแต่ละส่วนประกอบด้วยคำถามหลายข้อเพื่อใช้วัด “แนวความคิด” ที่แตกต่างกัน เช่น แบบสอบถามประกอบด้วยคำถามจำนวนทั้งหมด 12 ข้อ โดยจำแนกคำถามออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยคำถามจำนวน 4 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม” ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยคำถามจำนวน 4 ข้อ เป็นคำถามที่ใช้วัด “ความคิดเห็นที่มีต่อบริการสาธารณะในปัจจุบัน” และส่วนที่ 3 ประกอบด้วยคำถามจำนวน 4 ข้อ เป็นคำถามที่ใช้วัด “ความพึงพอใจที่มีต่อบริการสาธารณะในปัจจุบัน” ในกรณีตามตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่าแบบสอบถามฉบับนี้ได้จำแนกคำถามทั้งหมดออกเป็น 3 ชุดคำถาม ได้แก่

ชุดคำถามชุดที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม” ซึ่งเป็นข้อมูลประชากร (demographics) ซึ่งโดยปกติคำถามแต่ละข้อเกี่ยวกับ “ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม” จะถามคนละเรื่องกัน โดยคำถามแต่ละข้อจะถามเพียงเรื่องเดียวและไม่ซ้ำกัน เช่น อาจจะถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพการสมรส ภูมิสำเนา ฯลฯ ดังนั้น คำถามแต่ละข้อจึงไม่ใช่การวัดซ้ำสิ่งเดียวกัน เพราะฉะนั้นจึงไม่ต้องประเมินความเชื่อมั่นของชุดคำถามชุดที่ 1 และไม่ต้องนำชุดคำถามชุดที่ 1 ไปรวมกับชุดคำถามชุดอื่นๆ เพื่อประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

ชุดคำถามชุดที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ความคิดเห็นที่มีต่อบริการสาธารณะในปัจจุบัน” โดยคำถามทั้ง 4 ข้อ ถามเกี่ยวกับ “ความคิดเห็นที่มีต่อบริการสาธารณะในปัจจุบัน” ในแง่มุมต่างๆ ดังนั้น คำถามทั้ง 4 ข้อของชุดคำถามนี้ จึงถือว่าเป็นการวัดซ้ำ “แนวความคิด” อันเดียวกัน เพราะฉะนั้น จึงควรต้องประเมินความเชื่อมั่นของชุดคำถามชุดที่ 2

ชุดคำถามชุดที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับ “ความพึงพอใจมีต่อบริการสาธารณะในปัจจุบัน” โดยคำถามทั้ง 4 ข้อ ถามเกี่ยวกับ “ความพึงพอใจที่มีต่อบริการสาธารณะในปัจจุบัน” ในแง่มุมต่างๆ ดังนั้น คำถามทั้ง 4 ข้อของชุดคำถามนี้ จึงถือว่าเป็นการวัดซ้ำ “แนวความคิด” อันเดียวกัน เพราะฉะนั้น จึงควรต้องประเมินความเชื่อมั่นของชุดคำถามชุดที่ 3

สรุป

สรุปแล้ว ถ้าจะประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตามที่ยกตัวอย่างข้างต้นอย่างถูกต้อง จะเห็นได้ว่ามีชุดคำถามที่ควรจะต้องประเมินความเชื่อมั่นอยู่ 2 ชุดคำถาม คือ ชุดคำถามชุดที่ 2 และชุดที่ 3 โดยนักวิจัยจะต้องประเมินความเชื่อมั่นของชุดคำถามแต่ละชุดแยกส่วนกัน ส่วนชุดคำถามชุดที่ 1 เป็นข้อมูลประชากร ซึ่งคำถามแต่ละข้อของชุดคำถามชุดที่ 1 เป็นการถามคนละเรื่องกัน ไม่ใช่การวัดซ้ำสิ่งเดียวกัน ดังนั้น จึงไม่ต้องประเมินความเชื่อมั่นของชุดคำถามชุดที่ 1 และไม่ต้องนำชุดคำถามชุดที่ 1 ไปรวมกับชุดคำถามชุดที่ 2 และชุดที่ 3 เพื่อประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

ส่วนการเขียนรายงานผลการประเมินความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม นักวิจัยก็ควรเขียนอธิบายแยกแยะให้ชัดเจนว่าแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ประกอบด้วยชุดคำถามกี่ชุด ชุดคำถามแต่ละชุดประกอบด้วยคำถามจำนวนกี่ข้อ ชุดคำถามแต่ละชุดใช้วัดค่า “แนวความคิด” อะไร ชุดคำถามชุดใดบ้างที่เป็นการวัดซ้ำ “แนวความคิด” อันเดียวกันซึ่งควรจะต้องประเมินความเชื่อมั่น และผลการประเมินความเชื่อมั่นของชุดคำถามแต่ละชุดมีค่า Cronbach's alpha เท่าไหร่ ทั้งนี้ เพื่อความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของผลงานของนักวิจัยเอง

เอกสารอ้างอิง

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient Alpha and The Internal Structure of Tests. *Psychometrika*, 1951, 16, 297-334.

Hair, J. F., Jr., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

ภูมิปัญญากับการพัฒนาท้องถิ่น

Wisdom and local development

พัทธ์ธีรา ด้านประเสริฐชัย¹ ณัฐฐาพร สุขแย้ม¹วดีรัตนา จันทรประสิทธิ์¹ พวงเพชร สัมทอง¹ และนันทพันธ์ คดคง²

Patteera Danprasertchai, Nutthaporn Sukyam, Wadeerattana

Chanprasit, Phuangphet Somthong & Nanthaphan Kodkong

Corresponding author: qpqqxy@hotmail.com

Received: 14/1/65 Revised: 17/2/65 Accepted: 17/2/65

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาหาความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญากับการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ทราบบทบาทและความสำคัญในด้านต่างๆ ของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อการพัฒนา ศึกษาแนวคิดสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนพื้นฐานภูมิปัญญา และศึกษาการพัฒนาท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในปัจจุบัน มีแนวคิด มาจากปัญหาที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นพบเจอ ทำให้เกิดการไตร่ตรองว่า ทำอย่างไรจึงจะพึ่งพาตนเองได้ โดยการคำนึงถึงรากเหง้าตามวิถีวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพึ่งพาตนเอง โดยอาศัยทุนทางปัญญา ทุนทางสังคมวัฒนธรรม และทุนทางทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น นำมาใช้ในการพัฒนา ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะช่วย

¹นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

²อาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

พัฒนาบุคคล ช่วยการปฏิบัติงานและช่วยในการดำรงชีวิต ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติและมีความสำคัญในหลายระดับ ต่อบุคคล องค์กร และสังคม

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา; การพัฒนาท้องถิ่น; ชุมชนท้องถิ่น

Abstract

The purpose of this academic article is to investigate wisdom and local development knowledge. The study explored various dimensions of the function and significance of local wisdom management in connection to important community concepts and the process of local development through local wisdom. Because local community growth presently is represented by local community issues, the question of how to be self-sufficient has surfaced. This notion is influenced by primitive culture and will guide individuals in the community via the utilization of intellectual, sociocultural, and resource capital available in the community to be employed in development. This leads to sustainable development. Local research will enable individuals to improve their quality of life, which will have a direct impact on the progress of society and the nation. Thus, individuals, organizations, and societies all benefit from it on various levels.

Keywords: wisdom; local development; local community

บทนำ

ช่วงกว่าสองทศวรรษที่ผ่านมา การวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศอันเป็นผลมาจากการเกิดแนวคิดสองกระแสขึ้นอย่างกว้างขวาง คือ แนวคิดกระแสหลัก ที่เน้นสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจึงเกิดปัญหาช่องว่างการกระจายรายได้ของคนในชนบท เกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ เกิดความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงเพราะทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้ประโยชน์อย่างสิ้นเปลืองส่งผลต่อระบบนิเวศ การผลิตต้องพึ่งพาทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ สังคมเมืองขยายตัวอย่างรวดเร็ว ผลกระทบและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการพัฒนาตามแนวกระแสหลัก และแนวคิดกระแสทางเลือก (Alternative Development) หรือการพัฒนาอีกแนวทางหนึ่งที่ทวนกระแสทิศทางการพัฒนากระแสหลัก มีความหลากหลาย แต่เน้นความสำคัญของวิถีการดำเนินชีวิตและทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อหาทางออกให้กับชุมชนและสังคมของตนในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาที่อิงอาศัยแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้านทำให้รัฐเริ่มหันมามองถึงปัญหาแท้จริงที่เกิดขึ้น และหาแนวทางแก้ไขโดยการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่เน้นพัฒนาคนเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักในการพัฒนา การดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรวมถึงการสร้างสังคมใหม่เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาสังคมในอนาคต รัฐเริ่มมีการผสมผสานและกำหนดยุทธศาสตร์ตามแนวทางการพัฒนากระแสทางเลือก โดยเริ่มต้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) มุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ของการ

พัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งเสริม สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (อัญจรรักษ์อุตรธรรม, 2554, หน้า 13-43)

ปัจจุบันโลกมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์และถูกนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นยุคของการตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ต้องยอมรับความรู้ที่หลากหลาย ทั้งนี้เพราะการพัฒนาระบบใหม่ไม่ได้ลงไปชุมชนท้องถิ่นหรือชนบทอย่างทั่วถึง ในขณะที่ด้วยกันคนในชนบทเองก็พยายามที่จะรักษาความมั่นคงของตนบางอย่างไว้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดมาแต่เดิม ดังนั้นชุมชนท้องถิ่นหรือหมู่บ้านในชนบทจึงยังพามีภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอยู่ ซึ่งปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้ก่อเกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละภาค ตามลักษณะภูมิศาสตร์และลักษณะแวดล้อมตามภูมิภาคต่างๆ และตามลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจุบันการจัดการความรู้เป็นที่นิยมในสังคมไทย แต่มักจะมองข้ามภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นรากเหง้าของสังคมที่แท้จริง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการเพิ่มมูลค่าหรือคุณค่า ของกิจกรรมของกลุ่มบุคคลหรือชุมชนท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนความรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่นเอง โดยคำนึงถึงความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชนท้องถิ่นร่วมกับสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ตามบริบทของท้องถิ่นในปัจจุบัน เมืองไทยเปิดรับความรู้และเทคโนโลยีของต่างชาติเข้ามาอย่างมากมาย ทำให้ไทยกลายเป็นประเทศที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี และผลของการรับเอาวัฒนธรรมของชาติอื่นมา ทำให้ชุมชนในประเทศไทยไม่เล็งเห็นถึง ความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยี

ในท้องถิ่น (ประเวศ วะสี, 2552, หน้า 13-15) นั้นหมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกทอดทิ้ง ถูกมองข้ามและถูกลดคุณค่าลงด้วยเหตุผลความล้าสมัย โดยคนไทยส่วนใหญ่มักเชื่อว่า ภูมิปัญญาไทย ไม่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและไม่ใช่วิถีทางสำหรับการแก้ไขวิกฤตต่างๆ เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เพราะไม่เข้าใจความหมาย และความสำคัญของ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” อย่างแท้จริง จึงไม่สามารถประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

ดังนั้น การทำความเข้าใจกับภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งในสังคมไทยยุคปัจจุบัน การศึกษาภูมิปัญญาในด้านต่างๆ จึงเป็นการสร้างไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่นเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้แก่ผู้ที่สนใจได้รับทราบและร่วมภูมิใจกับบุคคลในท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านานเป็นการดำรงในชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นโดยมีการปรับสภาพการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติตามเวลา สำหรับบทความวิชาการในครั้งนี้ มีประเด็นที่จะศึกษาถึงบทบาทและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังศึกษาแนวคิดในการพัฒนาท้องถิ่นจากภูมิปัญญาที่มีแต่เดิม ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการนำภูมิปัญญามาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติต่อไป

ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่เป็นความรู้ ความคิด ความสามารถ ความเห็น ความเชื่อ ความนิยม ความฉลาดรอบคอบในสิ่งต่างๆ

ที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การทำมาหากิน วิถีชีวิต การป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และการใช้ภาษาที่เกิดขึ้น สังคม พัฒนาและใช้ประโยชน์สืบต่อจนเป็นมรดกตกทอดของพื้นบ้านมาแต่โบราณ (ชลภัสส วงษ์ประเสริฐ, 2551, หน้า 50-59) ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่อดีตจนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวันของตนเองและคนในชุมชน เป็นมรดกทางสังคมที่ได้จากการเรียนรู้ผ่านกระบวนการขัดเกลาของกลุ่มคน ภูมิปัญญาเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณค่าไม่น้อยไปกว่าความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อีกทั้งยังเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน (สมจิต พรหมเทพ, 2543, หน้า 23-25) เป็นแนวทางนำไปสู่การปรับตัวของชุมชนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองของชุมชนและช่วยเพิ่มความสมดุลระหว่างธรรมชาติสิ่งแวดล้อมกับคนในชุมชน เป้าหมายเพื่อให้เกิดความสงบสุข ทั้งในส่วนที่เป็นชุมชนหมู่บ้านและในส่วนที่เป็นของชาวบ้านเอง การฟื้นฟูศักยภาพของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่น นั้นไม่ได้จำกัดขอบเขตไว้แค่การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ แต่ครอบคลุมถึงการพึ่งตนเองทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาของชุมชน การให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีการจัดกิจกรรมควบคู่กันไปเพื่อให้มีศูนย์กลางการเสริมสร้างภูมิปัญญาของชุมชน ให้เป็นภูมิปัญญาที่ตอบสนองต่อการครองชีพที่เข้ามาทำลายล้างระบบการพึ่งตนเองของชุมชนจากสังคมภายนอก

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานการดำรงชีวิตที่สำคัญเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสรรพวิชาความรู้ทั้งหมดที่ชุมชนท้องถิ่นใช้แก้ปัญหาหรือจรรโลงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่มีการสั่งสม มีการประยุกต์ใช้มายาวนาน หรือ

ความรู้ที่ชุมชนท้องถิ่นรับมาจากภายนอกเป็นความรู้ที่เข้ากันได้กับวิถีด้านอื่นๆ ของชุมชนท้องถิ่น ล้วนแต่เป็นประโยชน์ในการเลี้ยงชีพ หรือประโยชน์ด้านอื่นๆ ในการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยจึงเป็นวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นไทยเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุลเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการพัฒนาที่เกิดจากการผสมผสานองค์ความรู้สากลบนฐานภูมิปัญญาเดิม เพื่อเกิดเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัย

การสูญหายของภูมิปัญญา

แม้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเป็นรากฐานสำคัญ แต่การเปลี่ยนแปลงประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาในลักษณะทุนนิยม ที่เป็นกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่ผ่านมาโดยมีการนำความรู้สมัยใหม่เข้ามาใช้ในการพัฒนานั้น ทำให้ได้พบเห็นการพัฒนาประเทศตามแบบสมัยใหม่ ก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ มากมาย เช่น ท้องถิ่น ชนบทถูกดูดทรัพยากรไปสู่เมืองใหญ่ ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ถูกครอบงำความรู้และสติปัญญาจากส่วนกลาง และทำให้สังคมขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นต้น สภาพดังกล่าวส่งผลให้เกิดการสูญเสียภูมิปัญญาดั้งเดิม ทำให้สถาบันครอบครัวและสถาบันอื่นของสังคมอ่อนแอลง ปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรุนแรงและกว้างขวางทำให้มีผู้ได้เปรียบและเสียเปรียบ

เป็นผลให้สังคมประสบภาวะวิกฤตอย่างเห็นได้ชัด (ชวน เพชรแก้ว, 2547, หน้า 14-21)

จากวิกฤตที่ได้กล่าวไป ทำให้เรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับความสนใจจากองค์กรมากมาย เช่น องค์กรเอกชน องค์กรภาครัฐ และองค์กรชุมชนท้องถิ่น หากพิจารณาแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะพบว่า องค์กรต่างๆ กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินงานภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านไว้อย่างชัดเจน คือ ยอมรับและให้ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเทศไทยมีภูมิปัญญาอยู่มากมาย ซึ่งภูมิปัญญาแต่ละอย่างกำเนิดมาเพื่อประโยชน์ที่แตกต่างกัน หากแต่ภูมิปัญญาหลายอย่างเลือนหายไปตามกาลเวลา ในขณะที่หลายอย่างถูกลดคุณค่าลง อาจเนื่องมาจากความรู้วิธีการนำไปใช้ โดยเฉพาะการนำไปใช้เพื่อการพัฒนา

ตัวอย่างสภาพปัญหาที่มากกระทบต่อการสูญหายของภูมิปัญญา (สิริyaratนช่วย, 2560, หน้า 79-81) ได้แก่

(1) ธุรกิจขนาดใหญ่ที่ผูกขาดเข้ามาในชุมชน ตั้งแต่ปัจจัยการผลิตทางการเกษตร และการตลาด รวมทั้งผลิตภัณฑ์สินค้าแบบบริโภคนิยมที่ไม่มีคุณค่าต่อการผลิต

(2) พื้นที่การเกษตร หรือ “ที่ดิน” หนึ่งใน “ปัจจัยการผลิต” มีน้อย หรือชาวบ้านไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรที่ทำการเกษตร ทำ

ให้คนรุ่นใหม่ภาคการเกษตรหนีไปทำงานที่อื่นในภาคอุตสาหกรรมและการบริการ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่รุ่นสาว ปลอยทิ้งคนแก่คนสูงอายุน้อยที่บ้าน

(3) สินค้า นวัตกรรม หลังไหลมาจากต่างชาติ คนไทยได้เลือกใช้มากมาย ทำให้ไม่มีการคิดการผลิตและการพัฒนาสินค้าเอง ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ไม่จำเป็น แต่เป็นสินค้าตามกระแสทุนนิยมเสรี “ลัทธิบริโภคนิยม” ตามกระแสแฟชั่น ฟุ้งเฟ้อ สะดวกสบาย ไม่ก่อให้เกิดการผลิต ฯลฯ ก่อให้เกิดการสร้างภาระและหนี้สิน ที่รวมถึงสินค้าวัสดุเคมีการเกษตร และสินค้าทั่วไปในชีวิตประจำวันทั้งหมดด้วย

(4) ยาพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน ศิลปพื้นบ้าน จมอยู่กับกฎหมายลิขสิทธิ์ อย. (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา) ระบบมาตรฐานต่างๆ พัฒนาไม่ทันต่อความทันสมัยของโลกไฮเทคแห่งการทำลายล้าง “Disruptive Technology” แม้ว่ากรมทรัพย์สินทางปัญญาจะ มีการขึ้นทะเบียน การแจ้งข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจดสิทธิบัตร หรือปัญหาการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ หรือ กรณีผู้คิดค้นองค์ความรู้ไม่ได้หวงสงวนสิทธิ์ เมื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ถูกแพร่หลายไปแล้วจึงขาดคุณสมบัติที่จะขอรับความคุ้มครองในระบบทรัพย์สินทางปัญญา (Public Domain) เป็นต้น

(5) ภาคราชการที่เป็นผู้นำในด้านต่างๆ เช่น กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กรมทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ หรือกรมศิลปากร เป็นต้น ให้ความสำคัญต่อนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ภูมิปัญญาไทยน้อย ส่วนหนึ่งเป็นข้อจำกัดด้านกฎหมาย

(6) รายได้ประเทศต้องพึ่งพิงการลงทุนจากต่างชาติ (Dependency Economic) เป็นหลัก ทำให้เงินลงทุนถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขของทุนนิยมตามแหล่งเจ้าของเงินทุนนั้นๆ

(7) ระบบพึ่งตนเองของไทย มีลดลง แม้จะมีรัฐวิสาหกิจมากมาย ที่รวมถึงการพัฒนาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ที่สวนทาง ขาดการส่งเสริมและความต่อเนื่อง ต่อสู้กับกระแสนิยมโลกที่มีกำลังมากกว่า

(8) ระบบโครงสร้างกฎหมายไทย ยังพัฒนาไม่ทัน กับการเปลี่ยนแปลง ในการปกป้องคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่มี องค์กรหลักตามกฎหมาย จะมีแต่องค์กรเล็กๆ เช่น โสภะสืบสานภูมิปัญญา ล้านนา โรงเรียนสอนควายไถนา จ.สระแก้ว (โรงเรียนกาสกรสิทธิ) เป็นต้น ในระยะยาวควรมีมาตรการทางกฎหมายที่เป็นระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา และระบบกฎหมายคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะ (sui generis system) โดยมีหน่วยงานเฉพาะที่ดูแลรับผิดชอบทางด้านการให้การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการเปลี่ยนแปลงไปของการพัฒนาในลักษณะทุนนิยม ผู้คนใจเนเทคโนโลยีพึ่งพิงความรู้วิทยาศาสตร์รื้อวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในการดำรงชีวิต ผู้ทำให้ผู้คนมองว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเรื่องที่เก่าแก่ไม่น่าสนใจ จนทำให้ถูกกลืนเลื่อนไปตามยุคสมัยและกาลเวลา ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่ง

ประสบปัญหานี้เนื่องจากรูปแบบการพัฒนาที่ผ่านมาละเลยความสำคัญของความหลากหลายทางภูมิปัญญา รวมไปถึงทรัพยากรท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และแม้กาลเวลาจะเปลี่ยนไปอย่างไร ความรู้สมัยใหม่จะหลั่งเข้ามามาก แต่ภูมิปัญญาไทยก็สามารถปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมกับยุคสมัยได้ เช่น การรู้จักนำเครื่องยนต์มาติดตั้งกับเรือใบพัดเป็นหาง สามารถวิ่งได้เร็วขึ้นเรียกว่า “เรือหางยาว” การรู้จักทำการเกษตรแบบผสมผสานพลิกพื้นธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์คืนแทนสภาพ ป่าที่ถูกตัดทำลายไป การรู้จักใช้ภูมิปัญญาออมเงินสะสมทุนตามแบบสมัยใหม่ให้สมาชิกกู้ยืมปลดหนี้สินและจัดสวัสดิการแก่สมาชิกจนชุมชนมีความมั่นคง เข้มแข็ง สามารถช่วยตนเองได้หลายร้อยหมู่บ้านทั่วประเทศ ถือเป็นการใช้ภูมิปัญญาปรับปรุงประยุกต์ใช้ได้ตามยุคตามสมัย

แนวคิดสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

ในปัจจุบันโลกได้เกิดแนวคิดขึ้นออกเป็นสองกระแส ท่ามกลางกระแสการปะทะกันระหว่างแนวคิดการพัฒนากระแสหลักที่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่นำเสนอโดยภาครัฐ อันมีเป้าหมายที่การแสวงหากำไรและผลประโยชน์ กับแนวคิดการพัฒนากระแสทางเลือกที่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจพอเพียงหรือพออยู่พอกิน ที่นำเสนอโดยภาคประชาชน ที่เน้นอุดมการณ์การกลับคืนสู่รากเหง้าจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเดิมมีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเองเป็นหลัก ถือว่าเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนจุดเปลี่ยนในวิธีคิด วิธีปฏิบัติ อันเกิดจากปัญหา ประสบการณ์

และการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2549, หน้า 159) ประกอบด้วยแนวคิดในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. แนวคิดในการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน

การเกษตรยั่งยืนเป็นฐานของการพัฒนาในด้านอื่นๆ การทำเกษตรยั่งยืนเป็นจุดเริ่มต้นในการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือนและเป็นฐานให้เกิดการพัฒนารอบด้านขึ้นไม่ว่าจะเป็นการผลิตอาหารที่ปลอดภัย การรักษาสรรพชาติ ดิน น้ำ ป่า การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ไปจนถึงเศรษฐกิจชุมชน การสร้างงาน การลดรายจ่าย การออม การแปรรูปผลผลิตการแลกเปลี่ยน ผลผลิตระหว่างชุมชน และการพัฒนาในด้านอื่นๆ

2. แนวคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

การตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุที่ฐานทรัพยากรที่รองรับความอยู่รอดของชุมชนท้องถิ่น เอาไว้กำลังถูกทำลายลงเรื่อย ๆ ดังนั้น จึงต้องมีการดูแลรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพที่สมดุล สืบทอดระบบคิด จารีตประเพณี สังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมและสอดคล้องกับปัญหาความต้องการที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นๆ รักษาฐานชีวิตเพื่อดำรงคุณค่าของการอยู่ร่วมระหว่างคนกับธรรมชาติพึงพึงเป็นแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ฯลฯ ธรรมชาติจึงเปรียบ เสมือน "ทุนชีวิตและวัฒนธรรม" ของชุมชน

3. แนวคิดในการจัดการศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

การพึ่งตนเองได้ด้วยการใช้ ภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่น เป็นการฟื้นฟู เสริมศักยภาพทุนเดิมของชุมชน ให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้ด้วยการใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่อย่างสอดคล้องกับสภาพทางธรรมชาติแวดล้อม และสามารถใชภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่นของตนได้อย่างมีพลัง เนื่องจากภายใต้แนวทางการพัฒนากระแสหลักที่ผ่านมา ทำให้ชุมชนท้องถิ่นที่เคยเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ด้วยการใช้ภูมิปัญญา ต้องตกอยู่ในสภาพอ่อนแอ และความสามารถในการพึ่งตนเองถดถอย จนถูกครอบงำจากภายนอก ประกอบกับภูมิปัญญาส่วนใหญ่ไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และเผยแพร่เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นเท่าที่ควรอย่างต่อเนื่อง ใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ผู้รู้ และทรัพยากรที่มีในชุมชนท้องถิ่น เพื่อดูแลสุขภาพ ด้วยสมุนไพร ทอผ้า ตัดเย็บเครื่อง นุ่งห่มและผลิตอาหาร ด้วยความรู้ ทักษะฝีมือ และแรงงานใน

4. แนวคิดในการพัฒนาพึ่งพาตนเอง

แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ที่มีอยู่ในตัวคนทุกคนเป็นความรู้ที่คุ้นเคยมาจากประสบการณ์ การปฏิบัติจริงในวิถีชีวิตประจำวันที่สั่งสมจนกลายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความแตกต่างหลากหลายในแต่ละพื้นที่ และส่งผลให้คนมีเกียรติมีศักดิ์ศรี และมีคุณค่า และแนวคิดวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการและการจัดการทางด้านผลผลิต แปรรูป การตลาด และการบริหารเงิน คนให้มีประสิทธิภาพ โดยองค์กรชุมชนได้ผ่านกระบวนการ

เรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการลองถูกลองผิด และสรุปบทเรียนจนนำไปสู่การประกอบการที่ยั่งยืนได้ โดยการมีส่วนร่วมของสมาชิก

แนวคิดสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเกิดจากแนวคิดกระแสทางเลือกที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเองเป็นหลัก เป็นแนวคิดสำคัญที่ช่วยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้ใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดการพัฒนาพึ่งพาตนเอง จัดการศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา จัดการทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาเกษตรกรรม ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ (รัตนา โตสกุลและคณะ, 2548, หน้า.189-195)

บทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อการพัฒนาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือเรียกว่าระบบความรู้แบบภูมิปัญญาในท้องถิ่น มีจุดกำเนิดจากนักทฤษฎีต่างๆ ที่มองข้ามภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ว่าไม่มีคุณค่าต่อการพัฒนา ภูมิปัญญาเหล่านี้ได้ถูกละเลยแต่ในทางกลับกันได้มีการนำเอาการจัดการแบบใหม่และทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาภาคชนบท ในปี พ.ศ. 2507 นิซอฟและแอนเดอร์สันได้วิเคราะห์กรณีศึกษาของโครงการพัฒนาหมู่บ้านจำนวน 200 โครงการ พบว่า ส่วนใหญ่ประสบผลล้มเหลวเพราะละเลยต่อปัจจัยต่างๆ ในท้องถิ่นอันนำไปสู่อุปสรรคในการยอมรับนวัตกรรมต่างๆ ยุทธวิธีการพัฒนาแบบภูมิปัญญาชาวบ้านได้พิจารณาถึงรูปแบบต่างๆ ของประเพณีและวัฒนธรรม อันได้แก่ ระบบการสื่อสาร

แบบดั้งเดิม ภาวะผู้นำและบทบาทหน้าที่แบบดั้งเดิม องค์กรท้องถิ่นและแนวทางการพึ่งตนเอง ภูมิปัญญา ชาวบ้าน เทคโนโลยี ตลอดจนระบบความเชื่อแบบดั้งเดิม (อ้างถึงใน สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526, หน้า 5) สะท้อนให้เห็นปัญหาของแนวทางการพัฒนาที่มองข้ามภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปัจจุบันหลายฝ่ายได้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นรากเหง้าที่สำคัญ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านต่างๆ เช่น

1) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างงาน สร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น เช่น การเพิ่มมูลค่าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นนิยมเพาะปลูกมันจากเดิมมีเพียงแค่ภูมิปัญญาการเพาะปลูกทางการเกษตรทั่วไป จึงได้มีการเพิ่มมูลค่าเป็นข้าวเกรียบมันเทศ ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้คนในท้องถิ่น เป็นต้น

2) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างเสริมสุขภาพคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น เช่น การรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการนวดแผนไทยประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นให้มีการสืบสานการดูแลสุขภาพด้วยวิธีดั้งเดิม หรือการดูแลสุขภาพด้วยเกษตรธาตุ เป็นต้น

3) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างความสามัคคีและกระบวนกรมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น เช่น การจัดกลุ่มการเรียนรู้ชุมชน ทาง การสืบทอดภูมิปัญญาด้านต่างๆที่แต่ละชุมชนมี อย่างกลุ่มวิสาหกิจภูมิปัญญาการแปรรูปปลา ร้า ปลาแดดเดียว กลุ่มการเรียนรู้การทอผ้าไหมพื้นเมือง เป็นต้น

4) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การใช้การท่องเที่ยวผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ อย่างการท่องเที่ยวของท่าข้าม ตลาดบางหลวง ร.ศ.122 ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จะเห็นได้ว่าบรรยากาศของตลาดเป็นการสะท้อนถึงภูมิปัญญาต่างๆ ในชุมชนนั้นๆ เป็นต้น

5) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้วัสดุธรรมชาติแทนถุงพลาสติก พืชบวชป่า เป็นต้น

6) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น การอนุรักษ์เครื่องดนตรีไทยโบราณ การแต่งกายของคนท้องถิ่นต่างๆ

7) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเทคโนโลยีชุมชน เช่น การสร้างเครื่องสีข้าวแบบชาวบ้าน

8) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการผลิตสินค้า เช่น สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ ที่สามารถช่วยพัฒนาให้ชุมชนท้องถิ่น เกิดงาน เกิดรายได้ และสามารถพึ่งพาตนเองได้จากการใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา เป็นองค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้าน ที่คัดค้านสั่งสม สืบทอดปรับปรุง พัฒนา เป็นศักยภาพหรือความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ

การพัฒนาท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น

การพัฒนาท้องถิ่นในยุคปัจจุบันต้องหันกลับมามองภูมิปัญญาของตนเองเป็นสำคัญเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปบนฐานของภูมิปัญญา การพัฒนาที่วางอยู่บนพื้นฐานขององค์ความรู้ที่มีอยู่เพื่อนำไปเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับทุนสังคม ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีอยู่ การยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาท้องถิ่นเชิงเป็นกระบวนการที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วหรืออาจสูญหายไปแล้วให้ฟื้นคืนชีพสู่การใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งต้องอาศัยเทคนิค กลไก วิธีการและความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นฐานคิดสำคัญ ซึ่งสถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่นบนฐานเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของไทยรัฐบาลกำหนดให้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยการสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งความหลากหลายของศิลปะและวัฒนธรรมไทยในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่สามารถสร้างมูลค่าให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ บนฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562, หน้า.2-5) ที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นการพัฒนาที่อาศัยทุนเดิมทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้ว ดังนั้น การจะดึงภูมิปัญญาที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นนำมาปรับใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นนั้น จะต้องมีการยกระดับภูมิปัญญา 4 ขั้นตอน คือ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544, หน้า.165-166)

1) การอนุรักษ์ คือ การรักษาสิ่งที่เหลืออยู่เพียงเล็กน้อยให้คงอยู่สืบต่อไป เช่น การอนุรักษ์ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การลงแขกเกี่ยวข้าวหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น

2) การฟื้นฟู คือ การนำสิ่งที่สูญหายไปแล้วให้กลับมาอีก เช่น การฟื้นฟูการเล่นไทยโบราณ การฟื้นฟูเกษตรแบบผสมผสาน การฟื้นฟูประเพณีกองทราย เป็นต้น

3) การประยุกต์ คือ การนำสิ่งเดิมมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยเช่น ประยุกต์การบวชพระเป็นการบวชป่าเพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4) การสร้างใหม่ คือ การคิดค้นสิ่งใหม่จากฐานความรู้ดั้งเดิม เช่น การสร้างชลประทานแทนเหมืองฝาย การผลิตเตาแก๊สแทนเตาถ่าน เป็นต้น

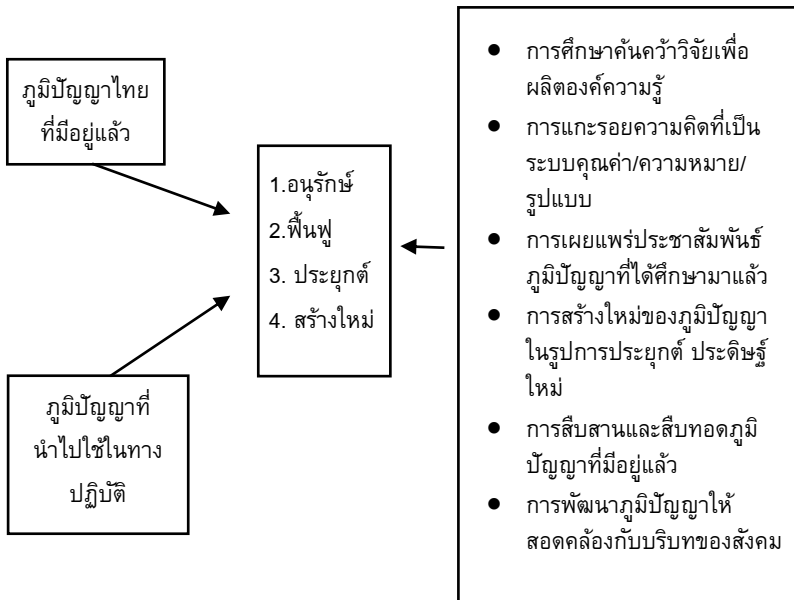
การยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นยังก่อให้เกิดความเข้าใจในรากเหง้า ความรัก ความผูกพันและความภาคภูมิใจในชุมชนอีกด้วย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือทำให้องค์กรชุมชนเข้มแข็งสามารถฟื้นความสัมพันธ์กับธรรมชาติรอบตัว ดิน น้ำ ป่า ภูเขา สามารถบริหารจัดการทรัพยากรของตนเองอย่างมีหลักคิด หลักที่ตั้งอยู่บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุป

จากการศึกษาหาความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญากับการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบบทบาทและความสำคัญในด้านต่างๆ ของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อการพัฒนา ศึกษาแนวคิดสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนพื้นฐานภูมิปัญญาและศึกษาการพัฒนาท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงความชาญฉลาด ความสามารถและกระบวนการพัฒนาที่วางอยู่บนอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการใช้ความเข้มแข็งของภูมิปัญญาในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ท้องถิ่นของตนเอง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นในยุคปัจจุบันที่เน้นการพัฒนาจากระดับฐานราก การสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นบนฐานภูมิปัญญาถือเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ ผลการศึกษาปรากฏให้เห็นว่า การพัฒนาของไทยที่ผ่านมาสะท้อนจุดอ่อนของการพัฒนาตามกระแสสากลได้เป็นอย่างดี เมื่อกลับมาทบทวนจะพบว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องวางอยู่บนฐานของทุนภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่ทั่วทุกท้องถิ่นของประเทศไทย แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายอย่างก็ได้สูญหายไปตามกาลเวลา ในขณะที่ภูมิปัญญาอีกหลายอย่างอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหาย การอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ ถือเป็นการรักษาความเป็นไทย โดยการใช้เทคนิคและกระบวนการในการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาท้องถิ่นด้วยการ 4 ขั้นตอน อนุรักษ์ ฟื้นฟู ประยุกต์ และสร้างใหม่ เป็นกระบวนการที่นำภูมิปัญญา

ท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วหรืออาจสูญหายไปแล้วให้ฟื้นคืนชีพสู่การใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นรากฐานการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง เป็นการพัฒนาที่ผสมผสานความรู้สากลบนฐานของภูมิปัญญาดั้งเดิม ให้ความรู้่องงามไม่หยุดนิ่ง เป็นการสร้างความรู้ใหม่ สร้างปัญญาตอบสนองความจำเป็น ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนและมั่นคง



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการนำภูมิปัญญาใช้ประโยชน์

ที่มา: พัฒนาโดยผู้เขียน

กล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในเรื่องของการยอมรับนับถือ และให้ความสำคัญแก่คน สังคม และธรรมชาติอย่างยิ่ง เป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตช่วยอำนวยความสะดวกและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตของประชาชนในสังคม แม้ว่ากาลเวลาจะผ่านไป ความรู้สมัยใหม่ จะหลั่งไหลเข้ามามาก การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย อาจเป็นแรงกระตุ้นหรือแรงบันดาลใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นยึดเป็นแบบอย่างเพื่อส่งเสริมให้การพัฒนาท้องถิ่นวางอยู่บนฐานภูมิปัญญาต่อไป ดังนั้นเราควรช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาไทย รวมถึงถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และนำไปปฏิบัติพัฒนาเพื่อให้ภูมิปัญญาไทยอยู่คู่กับสังคมตลอดไป

เอกสารอ้างอิง.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2562). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม..* สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2564 จาก

<http://book.culture.go.th/ich62/mobile/index.html#p=1>

ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ. (2551). การสังเคราะห์นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย. *วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย*, 1(1), 50-59.

ชวน เพชรแก้ว. (2547). การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถาน
การณปัจจุบัน. วารสารภาษาไทย, 3(3), 14-21.

ประเวศ วะสี. (2522). กระบวนทรรศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศไทย: ท้องถิ่น
เข้มแข็ง (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสาธิตาธรรณสุขแห่งชาติ
(มสช.).

ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2549). กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้อยู่ของ
ชุมชน. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2564
จาก https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=

รัตนา โตสกุล และคณะ. (2548). เดินที่ละก้าว กินข้าวทีละคำ: ภูมิปัญญาในการ
จัดการความรู้ของชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริยา รัตนช่วย. (2560). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่.
วารสารการเมืองการปกครอง, 7 (1), 79-81.

สมจิต พรหมเทพ. (2543). รายงานการวิจัยการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านของ
ประชาชนชนบท. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). การพัฒนาชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

อัจฉรา รักยุติธรรม. (2554). การพัฒนาทางเลือกกระแสหลัก. วารสารสังคม
วิทยามานุษยวิทยา, 30 (2), 13-43.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). มิติชุมชน: วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิอำนาจและ
การจัดการทรัพยากร. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21

International Relations Theory in 21st Century

วารภรณ์ จุลปานนท์¹

Waraporn Julpanont

warajul@gmail.com

Received: 29/10/64 Revised: 16/12/64 Accepted: 16/12/64

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 มีจุดประสงค์สำคัญคือ (1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (2) เพื่อศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 และ (3) เพื่อศึกษาประโยชน์และข้อจำกัดของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า (1) การศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเริ่มต้นจากงานเขียนของ อี. เอช. คาร์ร (E. H. Carr) เรื่อง The Twenty Years Crisis, 1919-1939 พิมพ์เผยแพร่ใน ค.ศ. 1940 และงานเขียนของ ฮันส์ เจ. มอร์แกนทอ (H. J. Morgenthau) เรื่อง Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace พิมพ์เผยแพร่ใน ค.ศ. 1948 ซึ่งเสนอมุมมองในสำนักสันนิบาตหรือการเมืองเพื่ออำนาจ ขณะเดียวกันก็ยังรักษามุมมองด้านเสรีนิยม อุดมคตินิยม หรือความร่วมมือระหว่างรัฐไว้ โดยวิพากษ์แนวคิดด้านสันนิบาตอาจทำให้เกิดการ

¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ (2) ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหลักในศตวรรษที่ 21 ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ สำนักสังนิยม สำนักเสรีนิยม สำนักการประกอบสร้าง ทฤษฎีมาร์กซิส นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีย่อย ๆ อีก 67 ทฤษฎี เช่น ทฤษฎีมาร์กซิสใหม่ ทฤษฎีสตรี ทฤษฎีกรีน (3) ประโยชน์ของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือเป็นกรอบความคิดในการอธิบายถึงสาเหตุของปรากฏการณ์และคาดการณ์แนวโน้มของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะทำให้เกิดการตระหนักในตนเอง (self-awareness) ในการจะเลือกประยุกต์ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามอำนาจหรือขอบเขตที่ทฤษฎีจะอธิบายได้อย่างสอดคล้องกับปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ที่ต้องการอธิบาย ส่วนข้อจำกัดของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็คือ แต่ละทฤษฎีมีอำนาจในการอธิบายปรากฏการณ์แตกต่างกันตามประเด็นปัญหาที่ต้องการอธิบาย

คำสำคัญ: ทฤษฎี; ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ; ศตวรรษที่ 21

Abstract

The purpose of this research in to study (1) The development of international relations theory (2) International Relations Theory in 21st century and (3) The benefits and constraint of international relations theory. The study of the topic reveals that the study of international relations theory can be traced to E.H. Carr's "The Twenty Years' Crisis", which was published in 1939 and to Hans J. Morgenthau's "Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace" published in 1948 which presented the concept of realism or international politics in the struggle for power. The key theories that have shaped the world politics and globalization are Realism, Liberalism, Constructivism and Marxism. Apart from these theories, a further 67 theories of International Relations have emerged as a sub-set to explain the key theories such as neo-Marxism feminism, green theory. The benefit of international relations Theory is to conceptualize, explain and assess phenomenon. And the constraint of this theory is the power of explaining the situation or circumstances.

Keywords : theory; international relations; 21st century

บทนำ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในฐานะที่เป็นสาขาวิชามีจุดเริ่มต้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ในดินแดนที่เคยเป็นเจ้าอาณานิคมที่ยิ่งใหญ่คืออังกฤษ ในช่วงปี ค.ศ. 1919 เห็นได้จากการเปิดสอนสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในมหาวิทยาลัยเวลส์ (University of Wales) (Reiter, 2015) จากนั้นใน ค.ศ. 1920 ก็ได้เปิดการเรียนการสอนในสาขาดังกล่าวที่ London School of Economics นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาด้านการระหว่างประเทศระดับมหาวิทยาลัยแห่งแรกในเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ เพื่อเตรียมบุคลากรเข้าทำงานในสันนิบาตชาติ ซึ่งต่อมาในช่วงท้ายของทศวรรษที่ 1920 และได้มีการศึกษาสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสหรัฐฯ อย่างกว้างขวางด้วย ทั้งในมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย มหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปกินส์ ตลอดจนมหาวิทยาลัยทัฟส์ ซึ่งภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การศึกษาสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสหรัฐฯ ได้แพร่ขยายมากขึ้นเห็นได้จากการเกิดขึ้นของนักคิดทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเมืองโลกหลายท่าน ทั้งนักคิดที่อธิบายสาเหตุของสงครามและสันติภาพ นักคิดที่อธิบายความร่วมมือระหว่างประเทศ นักคิดที่อธิบายพฤติกรรมรัฐในด้านต่าง ๆ เช่น การตัดสินใจกำหนดนโยบายต่างประเทศ นักคิดที่เห็นว่ารัฐมีบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์หรือความเชื่อ ความคิดในการแสดงบทบาท ซึ่งนักคิดเหล่านี้ช่วยเพิ่มพูนการอธิบายพฤติกรรมของตัวแสดง (actors) ในเวทีโลกให้ชัดเจนขึ้นไม่มากนัก เนื่องจากตัวแสดงในเวทีโลกที่นอกเหนือจากรัฐต่างทวีความสำคัญมากขึ้น ทั้งบรรษัทข้ามชาติ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันระหว่างประเทศ หรือ องค์กรระหว่างประเทศ บัณฑิตชน ตลอดจนผู้ก่อการร้าย

ทั้งนี้ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหลัก ๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 และได้แก่ สำนักสังคมนิยม สำนักเสรีนิยม สำนักประกอบสร้าง (Snyder, 2004) ตลอดจนสำนักมาร์กซิสใหม่ สำนักอังกฤษ และในต้นศตวรรษที่ 21 ได้มีการพัฒนาทฤษฎีการเมืองชั่วคราว (Monteiro, 2014) เพื่ออธิบายความเหนือกว่าด้านการทหารของสหรัฐฯ ด้วย

ผู้วิจัยเห็นว่า ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีหลากหลายสำนัก แต่ละสำนักมีมุมมองในการอธิบายพฤติกรรมของตัวแสดงในเวทีโลกแตกต่างกัน อีกทั้งยังมีการพัฒนาทฤษฎีใหม่ๆ เกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 และต้นศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่องทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจทั้งในแง่พัฒนาการของทฤษฎีและขอบเขตในการอธิบายของทฤษฎีดังกล่าว

คำถามการวิจัย

ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีพัฒนาการมาอย่างไร ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างไร และทฤษฎีดังกล่าวมีประโยชน์และข้อจำกัดอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อศึกษาประโยชน์และข้อจำกัดของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาพัฒนาการของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ.1940) จนถึง ค.ศ. 2015

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประเภทการวิจัย** การวิจัยเรื่อง ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร หนังสือ บทความ บทวิจารณ์ บทวิเคราะห์ ตลอดจนวารสารหรืองานเขียนของนักคิด นักทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึง ค.ศ.2015 เช่น งานเขียนของ Nuno P. Monteiro (นูโน พี ทอนเทโร) ในหนังสือเรื่อง ทฤษฎีการเมืองขั้วเดียว (Theory of Unipolar Politics) เป็นต้น

2. **วิธีการรวบรวมข้อมูล** รวบรวมข้อมูลเอกสารจากสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ หนังสือ วารสาร ตลอดจนการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การฟังความเห็น แนวคิดวิเคราะห์จากนักวิชาการนานาชาติ จากบทสัมภาษณ์ และบทสนทนา และการสัมมนาวิชาการ ใน you tube หรือจากวิดีโอที่เกี่ยวข้องในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีลักษณะเปิดกว้างช่วยให้ติดตามเนื้อหาที่ต้องการได้อย่างกว้างขวางแล้วนำมาสรุป วิเคราะห์ตีความข้อมูลนั้น

ขั้นตอนการวิจัย

เริ่มจากการศึกษาและเก็บข้อมูลจากหนังสือวิชาการเกี่ยวกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากอดีต ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 สู่ปัจจุบันของนักคิด นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น งานเขียนของ คาร์ล

คอยท์ซ (Karl Deutsch) ในเรื่อง Political community and the North Atlantic Area งานเขียนของ ฮันส์ มอร์แกนทอ (Hans Morgenthau) ในเรื่อง Politics Among Nations: the struggle for power and peace งานเขียนของ อเล็กซานเดอร์ เวนด์ (Alexander Wendt) ในงานเขียนเรื่อง Social Theory of International Politics เป็นต้น นอกจากนี้ยังศึกษาบทความจากเอกสาร หนังสือ วิชาการ ตลอดจนสื่อสังคมออนไลน์ เช่น อินเทอร์เน็ต ยูทูบ (Youtube) ที่เกี่ยวกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เชื่อมโยง ตรวจสอบความถูกต้อง และประมวลความรู้ในเรื่องดังกล่าวอย่างตกผลึกทางความคิด จากนั้นนำมาเรียบเรียงเชื่อมโยงพัฒนาการทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากอดีตสู่ปัจจุบันในศตวรรษที่ 21 โดยพิจารณาควบคู่ไปกับบริบทหรือสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป จากนั้นจึงเขียนเนื้อหาสำคัญของงานวิจัยและพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

แนวคิดทฤษฎีในการศึกษา

ทฤษฎีแห่งความรู้กับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 นี้จะใช้ทฤษฎีแห่งความรู้ การแสวงหาความรู้ของสำนักเหตุผลนิยม การแสวงหาความรู้ของสำนักประจักษ์นิยม และการแสวงหาความรู้ของสำนักปรากฏการณ์นิยมเป็นแนวทางในการตอบคำถามการวิจัยที่เกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและพัฒนาการจนมาถึงศตวรรษที่ 21 ซึ่งทฤษฎีแห่งความรู้ดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการศึกษาทฤษฎี

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และพัฒนาการของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะได้ศึกษาทฤษฎีแห่งความรู้ และทฤษฎีบ่อเกิดแห่งความรู้ ตลอดจนความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนี้

ทฤษฎีแห่งความรู้

ทฤษฎีแห่งความรู้ (Theory of Knowledge) หรือญาณวิทยา (Epistemology) มาจากภาษากรีกจากคำว่า episteme ซึ่งหมายถึงความรู้ (Knowledge) และ Logos ซึ่งหมายถึงศาสตร์หรือทฤษฎี (Theory) (ชัยวัฒน์, 2555, หน้า 2) ด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีแห่งความรู้หรือที่เรียกในภาษาไทยว่า ญาณวิทยาจึงเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับบ่อเกิดแห่งความรู้ สิ่งที่เรา รู้ การรู้ตามข้อเท็จจริง ธรรมชาติของความรู้ และเหตุแห่งความรู้ที่แท้จริง นอกจากนี้ Epistemology ยังเป็นสาขาที่สำคัญที่สุดสาขาหนึ่งของปรัชญา เป็นสาขาที่ค้นคว้าถึงต้นกำเนิด โครงสร้าง วิธีการ และความสมเหตุสมผลของความรู้ (ปานทิพย์, 2538, หน้า 99) และสำหรับการแสวงหาความรู้ หรือบ่อเกิดแห่งความรู้ นั้น นักปราชญ์กล่าวว่า “จิตของเรารู้ว่าอะไรจริงหรือไม่” โดยมีคำตอบที่มาจาก 2 ลัทธิคือ (1) ลัทธิอัตถนิยม (Subjectivism) หมายถึงไม่สามารถรู้ได้ว่าจริงหรือไม่ และ (2) ลัทธิปรนัยนิยม (objectivism) หมายถึงสามารถรู้ได้ว่าจริงหรือไม่ โดยการกำหนดขอบเขต 5 ประการ ในการวิเคราะห์คือ การสัมผัส (Sensation) ความเข้าใจ (Understanding) อัชฌัตติกญาณ (Intuition) การตรัสรู้ (Enlightenment) และวิवरณ์ (Revelation) (กิริติ, 2533) ทั้งยังมีการกล่าวถึงบ่อเกิดแห่งความรู้ว่ามี 5 ทฤษฎีคือ เหตุผลนิยม (Rationalism) ประจักษ์นิยม (Empiricism) เพศนาการนิยม (Sensationism) อนุมานนิยม (Apriorism) และ

สัญชาตญาณนิยม (Intuitionism) สำหรับนักทฤษฎีตะวันตกที่สนับสนุนว่าความรู้ได้มาจากเหตุผล (Rationalism) ก็เช่น เรอเน เดการ์ต (Rene Descartes) เบเนดิก สปิโนซา (Benedict Spinoza) เอ็มมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) ฟรีดริช เฮเกล (Friedrich Hegel) ซึ่งนักคิดเหล่านี้เห็นว่าคำตอบสุดท้ายที่เป็นที่มาของความรู้คือ “Innate ideas” หรือ ความรู้ที่ติดตัวมาแต่เดิม ส่วนนักคิดที่เห็นว่าความรู้ได้มาจากประสบการณ์หรือประจักษ์นิยม (Empiricism) ก็เช่น John Locke (จอห์น ล็อก) เดวิด ฮูม (David Hume) เพราะมนุษย์เกิดพร้อมสมองที่ว่างเปล่าและความรู้ต่างๆ จะได้มาจากการอบรมสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้ เป็นต้น

ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ (2555, หน้า 2-12) ได้กล่าวถึงขอบเขต การศึกษาของทฤษฎีแห่งความรู้หรือญาณวิทยาว่า ทฤษฎีแห่งความรู้ศึกษาถึงปัจจัยหรือเงื่อนไข บ่อเกิดหรือแหล่งกำเนิดของความรู้ ธรรมชาติแห่งความรู้ ความสมเหตุสมผลของความรู้ และขอบเขตของความรู้ นอกจากนี้ทฤษฎีแห่งความรู้ยังมีความสัมพันธ์กับต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์ และสามัญสำนึก จิตวิทยา อภิปรัชญา ตรรกวิทยา เป็นต้น กล่าวคือ

(1) ความสัมพันธ์ของทฤษฎีแห่งความรู้กับวิทยาศาสตร์และสามัญสำนึกนั้น กล่าวได้ว่า ความรู้โดยทั่วไปมีอยู่ 3 แบบคือ ความรู้สามัญหรือสามัญสำนึก ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และความรู้ทางญาณวิทยา ทั้งนี้ ความรู้สามัญอาจเป็นความรู้เรื่องเดียวกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และความรู้ทางญาณวิทยา แต่ความรู้สามัญมิได้ใช้หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ และการใช้เหตุผลตามหลักตรรกวิทยา จึงอาจเป็นความรู้ที่ไม่ชัดเจน และมีเหตุผลพอเพียง ด้วยเหตุนี้เอง

จึงควรศึกษาความแตกต่างระหว่างความรู้สามัญกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์คือ

- 1) ความรู้สามัญเป็นความรู้ที่ว่าด้วยข้อเท็จจริงเป็นอย่างๆ และข้อเท็จจริงเหล่านั้นไม่มีความสัมพันธ์กัน จึงไม่มีลักษณะเป็นสากล ส่วนความรู้ทางวิทยาศาสตร์ว่าด้วยลักษณะทั่วไปของข้อเท็จจริง และข้อเท็จจริงเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันเป็นลักษณะสากล
- 2) ความรู้สามัญ เป็นความรู้ที่ไม่แน่นอน มีข้อน่าสงสัยเนื่องจากเป็นความคิดส่วนบุคคล ส่วนวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ที่แน่นอน มีหลักฐานและเหตุผลที่ได้รับการพิสูจน์และทดลองแล้ว
- 3) ความรู้สามัญเป็นความรู้ที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความคาดคะเน ส่วนวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ที่ตรง เนื่องจากอาศัยการสังเกตที่ถูกต้องอาศัยการพิสูจน์ ทดลอง และการจัดเชิงปริมาณ
- 4) ความรู้สามัญเป็นความรู้ที่ไม่เป็นระบบ ไม่มีวิธีการของตนเอง ส่วนวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ที่เป็นระบบและมีวิธีการของตนเอง

นอกจากนี้ ความรู้สามัญกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะไม่แตกต่างกันในเรื่องระดับ เนื่องจากวิทยาศาสตร์นำความรู้สามัญมาจัดระบบใหม่ให้มีเหตุผล ส่วนทฤษฎีแห่งความรู้หรือญาณวิทยาเป็นการนำเอาความรู้ทั้งสามัญและวิทยาศาสตร์มาจัดระบบใหม่ด้วยการคิดหาเหตุผลอีกต่อหนึ่ง

(2) ทฤษฎีความรู้กับอภิปรัชญากล่าวได้ว่า การศึกษาทฤษฎีแห่งความรู้เป็นการศึกษาเรื่องกำเนิดแห่งความรู้ ธรรมชาติของความรู้ ความสมเหตุสมผลของความรู้ ขอบเขตและข้อจำกัดของความรู้ ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของความรู้อย่างกว้างๆ ส่วนอภิปรัชญาศึกษาเรื่องธรรมชาติที่แท้จริงเกี่ยวกับโลก วิญญาณ หรือพระผู้เป็นเจ้า การที่เราจะเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติที่แท้จริงของโลกวิญญาณหรือจิต และพระผู้เป็นเจ้านั้นต้องอาศัยทฤษฎีแห่งความรู้เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความจริงเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ ด้วย

เหตุนี้เอง อภิปรัชญาจึงต้องใช้ญาณวิทยาเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าธรรมชาติที่แท้จริงของสิ่งที่มีอยู่ ถ้าถือว่าจะได้ประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าธรรมชาติของสิ่งที่มีอยู่จริง ทฤษฎีแห่งความรู้ย่อมเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดปรัชญานั้น กล่าวคือ แต่เดิมนักปรัชญาตั้งข้อสมมติฐานว่าสัจธรรมมีอยู่จริง และพยายามประมวลสิ่งต่างๆ ในจักรวาลว่าเป็น “สัจธรรม” โดยปราศจากการค้นคว้าถึงปัญหาว่าจะสามารถรู้มันได้หรือไม่ แต่ก็เป็นการเชื่อถือกันมาแบบฝังหัวเพราะแม้ว่าทฤษฎีแห่งความรู้เป็นสิ่งที่จำเป็นหรือเป็นบันไดขั้นแรกๆ ที่นำไปสู่วิทยาศาสตร์ เห็นได้จากคำกล่าวของจอห์น ล็อก (John Locke) ได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าไม่มีญาณวิทยาเป็นองค์ประกอบแล้ว ปรัชญาก็ไม่สมบูรณ์” ด้วยเหตุนี้เองทฤษฎีแห่งความรู้และอภิปรัชญาจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทฤษฎีแห่งความรู้นำไปสู่ความรู้ในสิ่งต่างๆ ความรู้ช่วยให้เข้าใจสัจธรรม และการเข้าถึงสัจธรรมต้องมีทฤษฎีแห่งความรู้ หรือวิธีการหาความรู้ มีความสัมพันธ์กับความรู้ ปัญหาเกี่ยวกับความถูกต้องและธรรมชาติของความรู้ และปัญหาที่เกี่ยวกับธรรมชาติที่แท้จริง โดยสรุปแล้วอภิปรัชญาและทฤษฎีแห่งความรู้จึงต่างพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อค้นคว้าความจริงของสิ่งทั้งหลายโดยถูกต้อง

(3) ทฤษฎีแห่งความรู้กับตรรกวิทยา กล่าวคือเนื่องจากทฤษฎีแห่งความรู้เป็นการศึกษาถึงกำเนิดธรรมชาติ ขอบเขตและความสมบูรณ์ของความรู้ ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้อย่างสมบูรณ์ ส่วนตรรกวิทยา เป็นศาสตร์แห่งการใช้ความคิดเพื่อหาความจริงหรือความรู้มาบ่อนิจดและสมอง ตรรกวิทยาศึกษาค้นคว้าถึงธรรมชาติ และความสมบูรณ์แห่งการอนุมาน (inference) ทั้งแบบนิรนัย (Deduction) และอุปนัย (induction) อย่างไรก็ตาม ตรรกวิทยาจะไม่แต่ต้องอภิปรัชญาแต่ทฤษฎีแห่งความรู้ต้องสืบค้นถึงเหตุปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดความรู้

เท่านั้น มิได้สืบค้นถึงรายละเอียดของขบวนการพิสูจน์ต่าง ๆ แต่ตรรกวิทยาพยายามจะสืบค้นถึงขบวนการพิสูจน์เพื่อให้หลักฐานการพิสูจน์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(4) ทฤษฎีแห่งความรู้กับภววิทยา (ontology) กล่าวคือ อภววิทยาเป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับ “สภาวะแห่งความเป็นอยู่” หรือสัตตะ (being) การแปรสภาพ (becoming) การดำรงอยู่ (existence) และประเภทของความเป็นอยู่ว่าเกี่ยวข้องกันอย่างไร ดังนั้น ภววิทยาจึงมุ่งสนใจกับคำถามของการมีอยู่ของสัตภาพ (entity) ต่าง ๆ หรือการมีอยู่ของสัตภาพนั้นมีอยู่อย่างไร ดำรงอยู่อย่างไร สัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ การดำรงอยู่ต่าง ๆ อย่างไร ซึ่งการศึกษาภววิทยาจะมีมุมมองแตกต่างตามแต่ละสำนักคิด เช่น ในแนวทางแบบอภิปรัชญาของปรัชญาวิเคราะห์หมองว่าธรรมชาติของความเป็นจริง (reality) นั้นต้องกล่าวถึงขั้นหรือระดับ (category) ของความเป็นจริงด้วย ซึ่งทำให้นักปรัชญาเหล่านี้มองว่าธรรมชาติของความเป็นจริงมีเบื้องหลังที่เป็นสิ่งพื้นฐาน (basic) และมีสิ่งที่เป็นอนุพันธ์ (derivatives) ตามออกมาจากสิ่งพื้นฐานเหล่านั้น เช่น เชื่อว่ามีบางอย่างเป็นเหตุกำเนิดแก่สิ่งต่าง ๆ ตามมา ด้วยเหตุนี้เอง ภววิทยาจึงเป็นปรัชญาแขนงหนึ่งของอภิปรัชญา (metaphysics) อันเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความจริงของสรรพสิ่ง ความเป็นจริงของสิ่งนั้นประกอบด้วยอะไร อะไรอยู่ในฐานะที่เป็นจริง หรือ มีอยู่จริง และความจริงที่สุด (Ultimate Reality) ที่อยู่เบื้องหลังสิ่งที่ปรากฏนั้นคืออะไร อะไรคือความจริงสูงสุดอันนั้น ความจริงสูงสุดนั้นเป็นอย่างไร เช่น ความดีคืออะไร ความยุติธรรมคืออะไร พระเจ้าคืออะไร จิตเป็นความจริงมูลฐานหรือวัตถุเป็นความจริงมูลฐาน แต่ภววิทยาจะศึกษาเรื่องความมีอยู่ ของความจริงเหล่านั้นหรือสารัตถะนั้นเป็นจริงอย่างไร โดยทั่วไปถือว่าศาสตร์ทั้งสองนี้ศึกษาเรื่องเดียวกันคือความมีอยู่ของสัตตะ (being) ความเป็น

จริงที่มีอยู่ของสรรพสิ่ง เพราะฉะนั้นจึงถือว่าศาสตร์ทั้งสองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน โดยอภิปรายตั้งคำถามว่า “What is “x” ” ส่วนภาววิทยาต้องการตั้งคำถามว่า “What is” x” เป็นต้น

(5) และสำหรับ ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีแห่งความรู้กับอัตถิภาวนิยม (existentialism) นั้น สามารถเรียนรู้ได้จากแนวคิดของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) ชาวเยอรมัน มีชีวิตอยู่ช่วง ค.ศ.1889-1976 และฌอง ปอล ซาร์ตร์ (Jean-Paul Sartre) ชาวฝรั่งเศส ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วง ค.ศ. 1924-1929 เนื่องจากมีนักปรัชญาทั้งสองท่านนี้พยายามใช้ทฤษฎีแห่งความรู้เป็นเครื่องมือในการตอบคำถามต่างๆ เกี่ยวกับการดำรงอยู่หรือการมีอยู่ของสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต โดยจะพิจารณาแนวคิดของไฮเดกเกอร์ก่อน กล่าวคือ ไฮเดกเกอร์มีความสนใจทฤษฎีแห่งความรู้เพราะต้องการรวบรวมปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับทฤษฎีแห่งความรู้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าทฤษฎีแห่งความรู้เป็นที่ยอมรับสืบต่อกันมา แต่ขาดฐานรองรับและบางเรื่องก็เป็นเรื่องเหลือเชื่อ นอกจากนี้ ยังพยายามจะเสนอวิธีการ แก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยวิธีของตนเอง พร้อมกับพยายามเปรียบเทียบทัศนะของเขากับทฤษฎีจิตนิยม (idealism) และทฤษฎีสัจนิยม (Realism) ซึ่งเป็นทฤษฎีใหญ่ที่เป็นที่รู้จักในวงการนักปรัชญาอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ ทฤษฎีแห่งความรู้ต้องการอธิบายอย่างชัดเจนถึงปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างผู้รู้กับสิ่งที่ถูกรู้ มิใช่จะพิจารณาแต่เพียงความปรารถนาที่จะพิสูจน์ความมีอยู่ของโลกภายนอก หรือสิ่งที่มีชีวิตอยู่รอบตัวเรา แต่ยังได้พยายามอย่างไม่หยุดยั้งที่จะบรรลุจุดหมายปลายทางในเรื่องนี้ ด้วยเหตุนี้ปัญหาใหญ่ทางทฤษฎีแห่งความรู้จึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับสภาวะธรรมที่แท้จริง (Reality) ในความหมายที่ว่า จะมีโลกภายนอกซึ่งสามารถพิสูจน์ได้หรือไม่ การพิสูจน์นี้เองทำให้เกิด

ปัญหาทางทฤษฎีแห่งความรู้และปัญหานั้นก็เป็นปัญหาที่คลุมเครือด้วย เช่น ปัญหาที่ว่ามนุษย์สามารถรู้โลกแห่งวิญญาน และพระผู้เป็นเจ้าได้หรือไม่ ซึ่งสิ่งนี้เองจะทำให้วิชาปรัชญาคูณาเบื้อ และถูกโจมตีว่าเป็นวิชาที่ไร้สาระในเรื่องนี้ ไฮเดกเกอร์เห็นว่าการที่ปรัชญาถูกโจมตีนั้นมิใช่เกิดจากข้อบกพร่องอันมาจากการพิสูจน์ความจริง เพราะทฤษฎีแห่งความรู้ยังต้องการพิสูจน์หวังผลและประสงค์จะให้มีการพิสูจน์เรื่องทุกอย่างอยู่ตลอดเวลา เขาเห็นว่าเมื่อเรามีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการดำรงอยู่ (Existence) หรือการมีอยู่ของสิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิตบนโลก ความต้องการที่จะพิสูจน์เรื่องดังกล่าวจึงหมดไป คือไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เพราะการดำรงอยู่ หรือการมีอยู่ของสรรพสัตว์ และสรรพวัตถุปรากฏชัดด้วยสภาวะของมันเอง ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เพื่อสาธิตการดำรงอยู่ เขาเห็นว่าปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับทฤษฎีแห่งความรู้เกิดจากปัญหาการดำรงอยู่ในโลกตามสภาพความเป็นจริง เพราะสำหรับเขาแล้วเห็นว่าโลกมีการดำรงอยู่ตามความจริงที่มีมาแต่เดิม โดยไม่ต้องการพิสูจน์แล้ว

ด้วยเหตุนี้เองการที่จะเข้าใจการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตตามแนวทางอัตถิภาวนิยม จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการอภิปรายปัญหาในทฤษฎีแห่งความรู้ และการอภิปรายเรื่องสัจนิยม หรือสัจธรรมใด ๆ ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับทฤษฎีแห่งความรู้ด้วย ดังนั้น การจะใช้ทฤษฎีแห่งความรู้แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสัจธรรมจึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิต ตามปรัชญาอัตถิภาวนิยม (existentialism) และการที่จะเข้าใจเรื่องนี้อย่างแจ่มแจ้งนั้นต้องอาศัยการเข้าใจการวิเคราะห์การดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตตามแนวปรัชญาอัตถิภาวนิยม

ทฤษฎีว่าด้วยบ่อเกิดความรู้

ชัยวัฒน์ (2555, หน้า 102-110) กล่าวว่าที่มาแห่งความรู้ในปรัชญาตะวันตกมีทฤษฎีที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางอยู่ 4 ทฤษฎีคือ (1) ทฤษฎีเหตุผลนิยม (Rationalism) (2) ทฤษฎีประจักษ์นิยม (Empiricism) (3) ทฤษฎีอนุมานนิยมหรือทฤษฎีความรู้เชิงประจักษ์ (Apriorism) และ (4) ทฤษฎีสัญชาตญาณนิยม (Intuitionism) หรือญาณพิเศษ (Insight) ซึ่งในที่นี้จะศึกษาเฉพาะทฤษฎีเหตุผลนิยม ดังนี้

ทฤษฎีเหตุผลนิยม

ความพยายามที่จะตอบคำถามที่มาแห่งความรู้ของนักปราชญ์ตะวันตกมีหลายท่าน ท่านแรกคือ เรอเน เดส์การ์ตส์ (Rene Descartes) ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วง ค.ศ.1596-1650) และเป็นบิดาแห่งปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่ ที่ได้อธิบายว่าความรู้ที่แท้จริงเกิดจากเหตุผลโดยการใช้อนุมานพิจารณาเห็นอย่างชัดเจนด้วยเหตุผล ทั้งนี้เดส์การ์ตส์ กล่าวว่า เหตุผลหมายถึง เหตุผลที่เกิดจากสัญชาตญาณหรือญาณพิเศษ (Intuition) มิใช่เหตุผลที่เกิดจากการรับรู้ทางประสาทสัมผัส และมีเหตุผลที่เกิดจากการวินิจฉัย (Judgment) หรือการอนุมาน (inference) หรือจินตนาการ (Imagination) แต่เป็นเหตุผลที่เกิดขึ้นโดยจิตใจที่สว่าง สงบแน่วแน่ หรือเป็นเหตุผลที่ปราศจากข้อสงสัยทั้งปวง และโดยเห็นว่สัญชาตญาณจะเกิดขึ้นโดยตรง แจ่มชัดแจ้งในตัวไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ เพราะพระเจ้าเป็นเจ้าได้ประทานให้ตั้งแต่แรกเกิด ความคิดที่มีเหตุผลที่พระเจ้ามอบให้ ได้แก่ ความคิดเกี่ยวกับความเป็นเหตุและผลที่เรียกว่า เหตุการณ์ (causality) ความไม่มีที่สิ้นสุดหรือ อนันตภาพ (infinity) ความเป็นนิรันดร์หรือนิรันดระภาพ (Eternity)

และเห็นว่าความคิดเกี่ยวกับพระเจ้าเป็นความคิดที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (innate ideas) ซึ่งเป็นเหตุผลจากความจริงที่ไม่ต้องการพิสูจน์ (Axiom) และคำนิยาม (Definition) ในวิชาเลขาคณิตมาสืบสนุนแนวความคิดของตน เดส์การ์ตส์เห็นว่า บทสรุปที่ได้จากคณิตศาสตร์เป็นความรู้ที่สมบูรณ์ แม้ว่าทฤษฎีความรู้ของ เดส์การ์ตส์จะมีชื่อเฉพาะกลุ่มว่าเหตุผลนิยม (Rationalism) ก็ยังมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่าเหตุผลนิยมเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Rationalism) นักเหตุผลนิยม (Rationalist) เห็นว่า ความรู้ที่มีมาก่อน (A priori) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนคือมีอยู่ในจิตใจและเดส์การ์ตส์ เห็นว่าความคิดบางประเภทเท่านั้นที่เป็น Innate Ideas (ชัยวัฒน์, 2555, หน้า 102) เดส์การ์ตส์ เห็นว่าคณิตศาสตร์ให้ความจริงที่ตายตัว เพราะคณิตศาสตร์เริ่มต้นด้วยความจริงที่เห็นได้แจ่มชัดที่ใครๆ ไม่สามารถจะโต้แย้งได้จากความจริงนี้จึงใช้วิธีการอนุมาน (Deduction) สรุปความจริงใหม่ๆ ออกมา ถ้าบทสรุปแต่ละขั้นถูกต้องสิ่งที่ได้จากวิธีการอนุมานก็ถูกต้องด้วย ข้อสำคัญคือ สิ่งเริ่มต้นจะจริงแท้แน่นอนอย่างไรและได้มาอย่างไรในประเด็นนี้ เดส์การ์ตส์ ให้ใช้วิธีสงสัย โดยมีหลักว่า เมื่อจะเชื่อสิ่งใดก็ต้องสงสัยจนสามารถขจัดความสงสัยออกไปได้จนถึงความคิดที่เด่นชัดถูกต้อง เดส์การ์ตส์เห็นว่าเมื่อเรามีความรู้สักสิ่งก็เพียงใช้ความคิดให้จิตทำงาน เพื่อแสวงหาคำตอบหรือค้นหาความจริงตามหลักการเบื้องต้น ดังนี้

(1) ต้องยอมรับว่าอะไรเป็นความจริงจนกว่าเราจะเห็นประจักษ์ด้วยตนเองว่าเป็นเช่นนั้น

(2) จะต้องวิเคราะห์แยกแยะความรู้ของเราออกให้เด่นชัด

(3) จะต้องใช้ความคิดให้สอดคล้องตามหลักตรรกวิทยา

(4) จะต้องพิจารณาถึงผลที่เราคิดได้

เดส์การตส์ จึงเห็นด้วยกับความคิดที่ติดตัวมาแต่แรกเกิด (Innate Idea) ว่าเป็นความคิดที่พระผู้เป็นเจ้าประทานให้ และไม่ยอมรับความคิดที่มาจากประสบการณ์ ส่วนความคิดที่มีอยู่ภายในเรียกว่า A priori นั้น เป็นสิ่งที่มาก่อนประสบการณ์ความคิดที่มีลักษณะ A priori จึงเป็นความคิดที่มีเหตุผลทำให้เรามีความรู้แน่นอน ด้วยเหตุนี้ เดส์การตส์ จึงปฏิเสธความรู้ทุกอย่างที่มาจากประสบการณ์และเห็นว่าความรู้ทุกชนิดเกิดจากประสบการณ์เป็นความรู้ที่หลอกลวงและบิดเบือนความจริง ดังนั้น เดส์การตส์จึงสร้างปรัชญาของตนบนรากฐานแห่งความสงสัย เขาสงสัยทุกอย่างเพราะเขาเห็นว่า การสงสัยคือการคิด เขาได้พยายามคิดเกี่ยวกับตัวเองจนเข้าใจตัวเอง และได้กล่าว (ในภาษาฝรั่งเศส) ว่า “Je pense, donc je suis” หรือ “I think, therefore, I am” ซึ่งหมายถึงว่า “ด้วยความคิด ข้าพเจ้าจึงมีอยู่” เขาเห็นว่าความรู้แจ้งในความเป็นอยู่ของตัวเองเป็นความคิดที่พระผู้เป็นเจ้าได้ประทานให้เป็นสัญชาตญาณที่รู้แจ้งด้วยตนเอง โดยปราศจากข้อสงสัยใดๆ พระผู้เป็นเจ้าจึงมีอยู่และความมีอยู่ของโลกภายนอกก็โดยอาศัยความมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้า

สำหรับนักปรัชญาที่มีความเห็นสอดคล้องกับเดส์การตส์ก็เช่น เบเนดิก สปิโนซา (Benedict Spinoza) ชาวดัชท์ (เนเธอร์แลนด์) มีชีวิตอยู่ในช่วง ค.ศ. 1632 - 1667 โดยสปิโนซาอธิบายว่าทฤษฎีบ่อเกิดแห่งความรู้ที่มาจาก Innate Ideas โดยกล่าวว่าพระเจ้าเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย พระองค์เป็นเนื้อสารหรือแก่นสาร (substance) คือเป็นหลักของตัวเอง เป็นอนันต์ ไม่มีขอบเขต ไม่มีที่สิ้นสุด และปรากฏออกมาในรูปลักษณะต่างๆ ในธรรมชาติอย่างเป็นอนเอกอนันต์ หาที่สิ้นสุดไม่ได้ การคิด และการกินก็เป็นส่วนหนึ่งของพระผู้เป็นเจ้า สปิโนซา

เห็นว่าจิตที่สร้างมโนภาพหรือความคิด (ideas) เป็นต้นเหตุของจิตรู้สำนึก (consciousness) ดังนั้น จิตจึงเป็นตัวคิดคำนึง จินตนาการ สังเกต และพิจารณา เพราะเห็นว่าจิตเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับร่างกาย ด้วยเหตุนี้ จิตและร่างกายนี้เองที่เป็นเหตุให้เกิดความรู้ เจตจำนง ภูพธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางฟิสิกส์

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

หากพิจารณาในมิติประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความเป็นมายาวนานหลายพันปี เห็นได้จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนครรัฐโบราณในอดีต เช่น ระหว่างนครรัฐสุเมเรียนในเมโสโปเตเมียในช่วง 3,500 ปี ก่อนคริสตกาล (ปัจจุบันคือทางใต้ของอิรัก) ซึ่งนครรัฐดังกล่าวนั้นถูกแบ่งแยกโดยใช้เขตแดนหรือพรมแดนธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ และหิน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐอริปไตยหรือปฏิสัมพันธ์ของรัฐ-ชาติสมัยใหม่นั้นเริ่มต้นขึ้นภายหลังการลงนามในสนธิสัญญาเวสฟาเลียเพื่อยุติสงครามศาสนา 30 ปี (ค.ศ.1618 - 1648) ระหว่างรัฐคาทอลิก และรัฐโปรเตสแตนต์ในยุโรปตะวันตก ซึ่งสนธิสัญญานี้ได้กำหนดคุณสมบัติของรัฐสมัยใหม่ว่าต้องประกอบด้วยดินแดน ประชากร รัฐบาล และอธิปไตย หรือที่เรียกว่า “Westphalian sovereignty” ทำให้เกิดรัฐ-ชาติสมัยใหม่ในเวทีการเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของ “รัฐอธิปไตย” รัฐที่รุกราน ก้าวร้าวอาจต้องถูกจำกัดโดยใช้การถ่วงดุลอำนาจระหว่างรัฐ (balance of power) ด้วยเหตุนี้ ระบบระหว่างประเทศตั้งแต่ ค.ศ.1648 - กลางศตวรรษที่ 20 จึงมีลักษณะเป็นระบบดุลอำนาจหลายขั้วจนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ.1945-1992) การแบ่งขั้วอำนาจโลกมีสองขั้วคือระหว่างโลกเสรีที่มีสหรัฐฯ เป็นผู้นำและฝ่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ นำโดยสหภาพโซเวียตและเมื่อสหภาพโซเวียตล่ม

สลาย โลกมีลักษณะเป็นหลายขั้วทางเศรษฐกิจ และขั้วเดียวทางการทหาร ประเทศที่อำนาจทางทหารสูงสุดคือสหรัฐฯ ในต้นศตวรรษที่ 21

ทั้งนี้ บรรทัดฐานหรือแนวคิดรัฐเอกราชหรือรัฐอธิปไตยได้กระจายไปสู่ อเมริกาและทวีปอื่นๆ จนทั่วประชาคมโลก ทำให้เกิดเป็นสังคมรัฐเอกราชที่ต่าง ต้องมาปฏิบัติสัมพันธ์กันหรือมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความสัมพันธ์ ข้ามพรมแดนในมิติต่างๆ อย่างหลากหลายทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จน ทำให้สมาชิกสหประชาชาติเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ จากที่เริ่มจัดตั้งหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ.1945) ประมาณ 50 รัฐเป็น 193 รัฐใน ค.ศ. 2018 อีกทั้งยังมีจำนวนรัฐเอกราชในโลกอีกมากที่ยังไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในโลกจึงมีบรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อกันทั้งกฎเกณฑ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ และเงื่อนไขทางการเมืองของโลก ที่รัฐมหาอำนาจในซีกโลกตะวันตกกำหนดให้เดิน เช่น เงื่อนไขด้านประชาธิปไตย เสรีนิยม การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และการรักษาสันติภาพโดยสันติวิธี ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ตามความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รอบด้านและในหลายระดับคือ ทั้งในระดับประชาชน ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับสากลในเวทีโลกผ่าน องค์การสหประชาชาติ องค์การระหว่างรัฐบาลด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่าง หลากหลายในปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในฐานะสาขาวิชาใช้ภาษาอังกฤษว่า International Relation โดยเรียกย่อๆ ว่า “IR” โดยใช้ I และ R ตัวใหญ่ก็เพื่อที่จะชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของปรากฏการณ์ต่างๆ ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง

ประเทศทั่วไป (international relation) กับสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ “IR” ในฐานะที่เป็นสาขาหนึ่งของรัฐศาสตร์นั้น เริ่มต้นในหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่ยุโรปในอังกฤษในความพยายามที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐที่จะนำไปสู่สงครามใหญ่ๆ ระดับโลก โดยเฉพาะขณะนั้น อังกฤษเป็นศูนย์อำนาจโลก จึงมีการก่อตั้งสาขาวิชานี้ในมหาวิทยาลัยเวลส์ (University of Wales) ปัจจุบันคือ Aberystwyth University (Reiter, 2015) จากนั้นก็ได้มีการขยายการศึกษาออกไปอีกในช่วงต้นทศวรรษที่ 1920 ที่ London School of Economics ที่เรียกว่า Department of International Studies และใน ค.ศ.1927 ได้มีการศึกษา IR ที่สถาบันการศึกษาระดับสูงด้านต่างประเทศ (Institut Universitaire de Hautes etudes International) ที่เจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ เพื่อจัดเตรียมบุคลากรเพื่อเข้าทำงานในสันนิบาตชาติ (League of Nations) และในช่วงท้ายของทศวรรษที่ 1920 ก็ได้มีการศึกษา IR กันอย่างกว้างขวางในสหรัฐฯ เช่น การจัดตั้ง School of International Relations ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย สำหรับมหาวิทยาลัยชิคาโกนั้นได้เปิดการศึกษาระดับปริญญาในด้านนี้ใน ค.ศ.1928 และได้มีการเปิดสาขาดังกล่าวอย่างกว้างขวางต่อไปที่ The Fletcher School of Law and Diplomacy โดยความร่วมมือของ Tufts University และมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และใน ค.ศ.1965 ได้เปิดการศึกษาด้าน IR ในระดับปริญญาที่แคนาดาที่ Glendon College และ Norman Paterson School of International Affairs เป็นต้น

คาร์ล ดับเบิลยู ดอยช์ (Karl W. Deutsch) มีชีวิตอยู่ช่วง ค.ศ.1912 - 1922 เป็นนักวิชาผู้บุกเบิกด้านรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งศึกษาด้านสงคราม

สันติภาพ ชาตินิยม ความร่วมมือ และการคมนาคม โดยนำวิธีการวิจัยเชิงปริมาณมาใช้ในการศึกษาสังคมศาสตร์และรัฐศาสตร์ ใน ค.ศ. 1978 เขาได้เขียนหนังสือเรื่อง “The Analysis of International Relations” ได้ให้ความหมายของความสัมพันธระหว่างประเทศว่า “ความสัมพันธระหว่างประเทศประกอบด้วยพฤติกรรมและการกระทำทั้งหลายของรัฐที่มีต่อกันโดยปราศจากการควบคุมอย่างเพียงพอ” ซึ่งหมายความว่าโลกเราทุกวันนี้ยังไม่มีเครื่องมือหรือองค์กรใดที่จะสามารถควบคุมพฤติกรรมของรัฐได้อย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมของรัฐในเชิงลบ แม้แต่องค์การสหประชาชาติก็ยังประสบความล้มเหลวในการแก้ปัญหาสันติภาพหากมหาอำนาจไม่ให้ความร่วมมือ โดยการศึกษาความสัมพันธระหว่างประเทศมีขอบเขตครอบคลุมถึงวิชาหลักๆ คือ วิชาการเมืองระหว่างประเทศ วิชากฎหมายระหว่างประเทศ วิชาประวัติศาสตร์การทูต วิชาองค์การระหว่างประเทศ วิชาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และวิชาว่าด้วยการศึกษาเชิงภูมิภาค ส่วนจุดมุ่งหมายในการศึกษาความสัมพันธระหว่างประเทศนั้น ยอร์ช เอฟ เคนนัน (George F. Kenan) มีชีวิตช่วง ค.ศ. 1904-2005 กล่าวว่ามี 2 ประการคือ 1) เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธระหว่างประเทศ 2) เพื่อเป็นการเตรียมบุคคลไปประกอบอาชีพด้านความสัมพันธระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นทั้งงานภาครัฐบาลและเอกชน หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธระหว่างประเทศ วิชาความสัมพันธระหว่างประเทศจึงมีความสำคัญเนื่องจากเป็นวิชาที่ว่าด้วยสันติภาพและการอยู่รอดของประชาคมโลก ตลอดจนแนวทางปฏิบัติของรัฐ เพื่อรักษาสันติภาพและการอยู่รอดดังกล่าวนั้น ซึ่งเป็นที่สนใจอย่างกว้างขวางทั่วโลก (ฐิติวุฒ, หน้า 1)

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันการศึกษาในสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีประเด็นศึกษามากขึ้น ตามการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เช่น ประเด็นศึกษาด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ความมั่นคงระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์ อาชญากรรมข้ามชาติ ความมั่นคงของมนุษย์ สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคทางเพศ ผู้ก่อการร้าย ตลอดจนปัญหาสภาพแวดล้อมโลก หรือปัญหาโลกร้อนที่เป็นภัยร่วมของมนุษยชาติทั้งโลกที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมแก้ไข

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 มีจุดประสงค์สำคัญคือ (1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (2) เพื่อศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 21 และ (3) เพื่อศึกษาประโยชน์และข้อจำกัดของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า (1) การศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เริ่มต้นจากงานเขียนของ อี. เอช. คาร์ร (E. H. CARR) เรื่อง The Twenty Years Crisis, 1919-1939 พิมพ์เผยแพร่ใน ค.ศ. 1940 และงานเขียนของ Hans J. Morgenthau เรื่อง Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace พิมพ์เผยแพร่ใน ค.ศ. 1948 ซึ่งเสนอมุมมองในสำนักสังคมนิยมหรือการเมืองเพื่ออำนาจ ขณะเดียวกันก็ยังรักษามุมมองด้านเสรีนิยม หรืออุดมคตินิยมในความร่วมมือระหว่างรัฐไว้ ทั้งนี้ โดยวิตกว่าแนวคิดด้านสังคมนิยมแต่เพียงลำพังอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ และการพยายามจะปฏิรูประบบระหว่างประเทศที่ละเลยสั่งกบในการต่อสู้เพื่อ

อำนาจจะนำไปสู่ความล้มเหลวอย่างยิ่ง เห็นได้จากการที่อังกฤษผ่อนปรนเยอรมนี ทำให้เยอรมนีได้ใจจนนำไปสู่การบุกโปแลนด์ ทำให้เกิดเป็นสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น และการสร้างสันติภาพ โดยการจัดตั้งสันนิบาตชาติก็ต้องล้มเหลวลง ในที่สุด ในช่วงนี้แนวคิดสังคมนิยมและเสรีนิยมจึงมีบทบาทสำคัญในการเมืองโลก

(2) ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหลักในศตวรรษที่ 21 ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ สำนักสังคมนิยม สำนักเสรีนิยม สำนักการประกอบสร้าง นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีอื่นๆ อีก เช่น สำนักมาร์กซิสต์ใหม่ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศ เช่น ทฤษฎีสตรีที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทสตรีในเวทีโลกและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทฤษฎีกรีน ซึ่งเน้นศึกษาด้านความร่วมมือ ด้านสภาพแวดล้อม และปัญหาข้ามชาติเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ตลอดจนบทบาทของสภาพแวดล้อมต่อระบบระหว่างประเทศ (3) ประโยชน์ของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือ เป็นกรอบความคิดในการอธิบายถึงสาเหตุของปรากฏการณ์และคาดการณ์แนวโน้มของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จนทำให้เกิดการตระหนักในตนเอง (self-awareness) ในการจะเลือกประยุกต์ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามอำนาจหรือขอบเขตที่ทฤษฎีจะอธิบายได้อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ที่ต้องการอธิบาย ส่วนข้อจำกัดของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็คือ แต่ละทฤษฎีมีอำนาจในการอธิบายปรากฏการณ์แตกต่างกันตามประเด็นปัญหาที่ต้องการอธิบาย ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งจึงมิใช่ยาสามัญประจำบ้านที่จะรักษาโรคได้ทุกโรค

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเริ่มมีพัฒนาการศึกษากันในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่มหาวิทยาลัยเวลในอังกฤษ โดยมีการศึกษางานเขียนของ อี.เอช.คาร์ร เรื่อง *The Twenty Years Crisis, 1919-1939* ใน ค.ศ.1940 และงานเขียนของ ฮัน เจ. มอร์เกนทอ ในเรื่อง *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace* ใน ค.ศ.1948 โดยคาร์ร มองว่าในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความขัดแย้งมากกว่าความร่วมมือ เพราะมีความไม่เท่าเทียมกันในโลก ส่วนมอร์เกนทอ มองว่าการเมืองโลกก็คือการต่อสู้เพื่ออำนาจ โดยยกตัวอย่างผู้นำเผด็จการในยุโรป และเอเชียในช่วงสงครามโลก เช่น ฮิตเลอร์ มุสโสลินี สตาลิน และผู้นำญี่ปุ่น (Morgenthau, 2011) โดยทั้งสองท่านต่างเป็นนักคิดสำนักสังคมนิยม ซึ่งมีความเห็นว่าการจะแก้ไขปัญหาสันติภาพได้ก็ด้วยการเข้าใจสาเหตุของสงครามและธรรมชาติของการเมืองโลก เพราะแนวคิดเสรีนิยมหรืออุดมคตินิยมไม่อาจจะประสานผลประโยชน์ของชาติได้ เพราะประเทศที่ร่ำรวยก็จะรักษาสถานะของตนเองไว้ (Carr, 1940) เห็นได้จากบุกโปแลนด์ของฮิตเลอร์ใน ค.ศ.1939 ที่นำไปสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 แม้ว่าจะมีการจัดตั้งสันนิบาตชาติแล้ว เพื่อสร้างสันติภาพหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ตามแนวทางเสรีนิยม และอุดมคติ

อย่างไรก็ดี มอร์เกนธอ ก็ยังรักษามุมมองด้านอุดมคตินิยม หรือความร่วมมือระหว่างประเทศไว้ โดยมองว่าแนวทางอุดมคตินิยมมาจากพลักดันดีของมนุษย์ ทั้งนี้ ในช่วงสงครามโลกและระยะหลังสงครามโลกทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเด่นๆ ก็คือสำนักสัจนิยม และเสรีนิยมหรืออุดมคตินิยม ต่อมาได้มีพัฒนาการเกิดขึ้นของทฤษฎีย่อยๆ ต่างๆ จำนวนมากที่อธิบายประเด็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเวทีโลก จนปลายศตวรรษที่ 20 จึงมีการเกิดขึ้นของสำนักประกอบสร้าง ทั้งนี้ ทฤษฎีดังกล่าวก็ยังเป็นทฤษฎีหลักที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์โลกในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาจนถึงศตวรรษที่ 21 แม้จะมีทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอื่นๆ เกิดขึ้นอีกมากตามพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของโลก

2. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็คือการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากแนวความคิดทฤษฎีที่มุ่งอธิบายสาเหตุของปรากฏการณ์ระหว่างประเทศและผลกระทบต่อการเมืองโลก นักศึกษาวิชาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะมีความได้เปรียบในการอธิบายที่มาที่ไปของสถานการณ์โลกว่ามีที่มาจากไหน และจะดำเนินต่อไปอย่างไรตามแนวทางของทฤษฎีบ่อเกิดแห่งความรู้ที่มีที่มาจากทฤษฎีเหตุผลนิยม ตามความเห็นของสปิโนซาที่ว่าจิตสร้างมโนภาพ จินตนาการ สังเกต เพราะจิตคู่กับร่างกาย ด้วยเหตุนี้จิตและร่างกายจึงเป็นเหตุให้เกิดความรู้ เจตจำนง ภูพธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางฟิสิกส์ (ชัยวัฒน์, 2555, หน้า

102-110) ซึ่งในทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะสำนักสังคมนิยมได้อธิบายสาเหตุของสงคราม และความขัดแย้งว่ามาจากธรรมชาติมนุษย์ โดยเห็นได้จากงานเขียนของ ฮันส์ เจ. มอร์เกนทอ ที่ว่ามนุษย์มีธรรมชาติที่เห็นแก่ตัวและประโยชน์ส่วนตน แสวงหาอำนาจจนนำไปสู่การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งดังกล่าว (Morgenthau, 2005) ส่วนสำนักเสรีนิยมในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็นำแนวคิดของจอห์นล๊อคที่น่าสนใจในธรรมชาติมนุษย์มากจนเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความคิดทางการเมือง โดยกล่าวว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมสิทธิธรรมชาติที่ต้องแสวงหาสันติภาพ เสรีภาพ และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจากแรงงานที่ตนลงไป และเป็นสิทธิที่ไม่อาจพรากออกจากมนุษย์ได้ (Ebenstein, 1960) แนวคิดของล๊อคได้ถูกต่อยอดโดยอดัม สมิท ในเรื่องความมั่งคั่งแห่งชาติที่เน้นให้รัฐบาลใช้นโยบายการค้าเสรี ซึ่งส่งผลให้ยุโรปนานาโยบายตลาดเสรีมาใช้ ตั้งแต่ยุคอาณานิคมจนกลายมาเป็นโลกทุนนิยม ซึ่งมีหลักสำคัญคือ กฎแห่งการทำงานที่ทุกคนต่างต้องทำงาน เพื่อแสวงหาปัจจัยการผลิตเพื่อการยังชีพและความสะดวกสบายของชีวิตโดยมีแรงจูงใจคือ การมุ่งประโยชน์ส่วนตน (self-interest) สำนักเสรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จึงเน้นความร่วมมือเพื่อการพัฒนาการค้า นวัตกรรม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการอธิบายธรรมชาติมนุษย์ของล๊อค และสมิท กล่าวคือ ล๊อคมองว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะพัฒนา เรียนรู้ สังคมประสบการณ์ก้าวหน้าต่อไปได้ ดังที่เขากล่าวไว้ในทฤษฎีประจักษ์นิยมว่าความรู้ที่แท้จริงเกิดจากประสบการณ์และ

ประสบการณ์หมายถึง ประสบสัมผัส ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ซึ่งเป็นความรู้ที่ชัดเจนและแจ่มแจ้ง ส่วนสมิธ ได้กล่าวถึงการมุ่งประโยชน์ส่วนตนหรือทำไรที่เป็นแรงบันดาลใจสำคัญของมนุษย์ในการทำการค้า จึงทำให้ทุนนิยมก้าวหน้า พัฒนาได้ไกลจนมาถึงสังคมในปัจจุบันซึ่งเป็นแรงผลักดันความมั่งคั่งร่ำรวยในมนุษย์ที่ต้องการสะสมครอบครองทรัพย์สินและความร่ำรวยมากขึ้นตลอดเวลา จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดในสำนักเสรีนิยมสะท้อนธรรมชาติมนุษย์ในเวทีโลก นอกจากนี้ การมาถึงของสำนักประกอบสร้างในปลายศตวรรษที่ 20 โดย อเล็กซานเดอร์ เวนด์ ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็ให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ทางจิตวิสัย การมีความคิดเห็นร่วม บรรทัดฐานการให้คุณค่าของรัฐต่างๆ ในเวทีโลก โดยมองว่าการเมืองโลกถูกชี้นำโดยปฏิสัมพันธ์ทางจิตวิสัย และโครงสร้างทางความคิดของมนุษย์ ปัญหาในเวทีโลกซึ่งมาจากใจคนมากกว่าวัตถุวิสัย และความคิดจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีทางของรัฐ เป้าหมายของรัฐและบทบาทของรัฐในเวทีโลก (Wendt, 1999) สำนักสังคมนิยม สำนักเสรีนิยม และสำนักประกอบสร้างชี้ให้เห็นถึงมุมมองหลักๆ ของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ต่างมองปัญหาต่างๆ ในเวทีโลกทั้งมิติความขัดแย้ง ความร่วมมือ และบทบาทของรัฐต่างมีที่มาจากธรรมชาติมนุษย์ แต่ในมิติที่แตกต่างกันไปนั่นคือด้านหนึ่งคือการทำลายหรือสงครามกับอีกด้านคือ การสร้างสรรค์ การพัฒนา การค้า ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวยังคงเป็นเครื่องมือหรือทฤษฎีหลักในการอธิบายปรากฏการณ์ระหว่างประเทศมาจนถึงศตวรรษที่

21 และต่อๆ ไป สิ่งที่น่าสนใจก็คือปรากฏการณ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทุนนิยมส่งผลต่อการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม และทำให้โลกเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ ในต้นศตวรรษที่ 21 นี้จึงมีพัฒนาการของทฤษฎีในการอธิบายสถานการณ์โลกที่น่าสนใจ เช่น ทฤษฎีการเมืองขั้วเดียว ทฤษฎีกรีน ทฤษฎีสตรี และแนวคิดเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นต้น

3. ข้อที่น่าพิจารณาในการศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็คือประโยชน์และข้อจำกัดของทฤษฎีและโดยที่ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีคุณค่าในการจัดระบบความรู้เพื่อตอบคำถามอย่างถูกต้องด้วยตนเอง (Dougherty & Pfaltzgraff, 1972) ดังนั้นการอธิบายสาเหตุความเป็นมาและพิจารณาแนวโน้มของสถานการณ์ความขัดแย้ง ความร่วมมือ และบทบาทของรัฐในเวทีโลกจึงเป็นการแสวงหาความรู้ของตนเองโดยตนเอง เพื่อให้เกิดการตระหนักในตนเองที่จะเลือกใช้ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เหมาะสมสอดคล้องกับปรากฏการณ์ระหว่างประเทศที่ต้องการจะอธิบาย เนื่องจากทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีหลากหลาย ตามประเด็นปัญหาของโลก ด้วยเหตุนี้การแสวงหาความรู้ดังกล่าวจึงเป็นไปในแนวทางของทฤษฎีว่าด้วยบ่อเกิดแห่งความรู้ (ชัยวัฒน์, 2555, หน้า 102-110) อย่างไรก็ดี โดยที่ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีใช้ยาสามัญประจำบ้านที่จะรักษาโรคได้ทุกโรค (Morgan,

1981) การจะนำทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาอธิบายปรากฏการณ์จึงต้องอาศัยการตระหนักในตนเองที่จะนำทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการอธิบายให้ตรงประเด็น เนื่องจากทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีอำนาจการอธิบายแตกต่างกัน ซึ่งสิ่งนี้ก็คือข้อจำกัดของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

(1) ศึกษาติดตามทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศใหม่ๆ ในต้นศตวรรษที่ 21 เช่น ทฤษฎีการเมืองขั้วเดียว ซึ่งอธิบายความเหนือกว่าด้านการทหารของสหรัฐฯ ที่พัฒนาต่อยอดมาจากทฤษฎีสัจนิยมใหม่ของเคนเนดี วอลท์

(2) ศึกษาติดตามทฤษฎีที่อธิบายประเด็นสำคัญในเวทีโลก เช่น ทฤษฎีสตรี (Feminism) ทฤษฎีกรีน (Green Theory) หรือทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยละเอียด (3) ศึกษาติดตามการตีความและมุมมองทางวิชาการต่างๆ ที่มีต่อสำนักประกอบสร้างในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กীরติ บุญเจือ. (2533). *ทฤษฎีแห่งความรู้*. ค้นเมื่อ 10 มกราคม 2562 จาก

<http://www.bananjomyut.com>

ชัยวัฒน์ อัดพัฒน. (2555). *ญาณวิทยา (ทฤษฎีความรู้)*. กรุงเทพฯ: สาสะ
พิมพ์การ.

จิตติวุฒิ บุญยวงศ์วิวัชร. (2551). *ลักษณะทั่วไปของการศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศ*. ค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2561 จาก [http://www01blog-
post-1051. Html?m=1](http://www01blog-post-1051.html?m=1)

นรุตม์ เจริญศรี. (2556). *ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. เชียงใหม่: บีบี
ก๊อปปีปริ้นซ์.

ปานทิพย์ สุภนกร. (2538). *ปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Affarsi, H. (2017). *The major theories of international relations*. Retrieved
July 12, 2018, from [https://www.profolus.com/topics/major-theories-
of-international-relations/](https://www.profolus.com/topics/major-theories-of-international-relations/)

Aron, R. (1966). *Peace and War: A Theory of International Relations*. New
York: Doubleday & Company.

Burcill, S. (2005). *Theories of International Relations*. New York: Palgrave
Macmillan.

Carr, E. H. (1940). *The Twenty Years' Crisis United Kingdom*. New York:
Palgrave Macmillan.

- Cristol, J. (2017). *International Relations Theory*. Retrieved April 11, 2018, from <http://www.oxfordbibliographies.Com/view/document/obo-9780199743292/obo-9780199743292-0039.xml>
- Deutsch, K. (1978). *The Analysis of international Relations*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Dougherty, J. & Pfaltzgraff, R.L. (1972). *Contending theories of International Relations: A Comprehensive Survey*. New York: Free Press.
- Ebenstein, W. (1960). *Great political thinkers Plato to the present*. New York: Halt, Rinehart and Winston.
- Griffiths, M. (2007). *International Relations Theory for the Twenty-First Century*. London: Routledge.
- Mcglinchey, S. (ed) . (2017). *International Relations Theory*. Retrieved June 13, 2018 from <http://www-e-ir.info/wp-content/uploads/2017/11/international-Relations-Theory-E-IR.pdf>.
- Milner, H. (1997). *Institutions and Information: Domestic Politics and International Relations*. New Jersey: Princeton University Press.
- Morgan, P. (1981). *Theories and Approaches to International Politics: What are we to think?*. New Jersey: Transaction Books.
- Morgenthau, H. J. (2011). *Politics Among Nations: The struggle for Power and Peace*. Boston: McGraw-Hill.

- Monteiro, N. (2014). *Theory of Unipolar Politics*. New York: Cambridge University Press.
- Oprisko, R. (2013). *IR Theory's 21st Century Experiential Evolution*. Retrieved May 16, 2018 from <https://www.e-ir.info/2013/05/25/the-fall-of-the-state-and-the-rise-of-the-individuals-ir-theorys-21st-century-experiential-evolution/>
- Reiter, D. (2015). "Should We leave behind the Subfield of international Relations?". *Annual Review of Political Science* 18(1), 81-499.
- Sen, G. (2014). *International Relations and International Security in the 21st Century: The World in Transition*. New Delhi: KW Publishers Pvt Ltd.
- Skidmore, W. (1979). *Theoretical Thinking in Sociology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Snyder, J. (2004). "One World, Rival Theories". *Foreign Policy*, 145 (52),.
- Wendt, A. (2000). *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

ทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยี
สารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศ กระทรวงการคลัง
**Attitudes affecting the effectiveness of information
technology systems of Information Agencies
in the Ministry of Finance**

พัชรินทร์ ทิพยพลาติกุล¹

Patcharine Tippayapalatikul

patcharine.tippayapalatikul@gmail.com

Received 11/02/65 Revised 05/03/65 Accepted 05/03/2565

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลังทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยศึกษาตัวแปรเชิงสาเหตุ 4 ตัวแปร คือ 1) คุณสมบัตินของผู้บริหารระดับสูง 2) ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้คือ ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง จำนวน 120 คน ใช้การวิเคราะห์และประมวลผลโดยโมเดลสมการโครงสร้างตัวแบบเส้นทางกำลังสองน้อยที่สุด (PLS-SEM) ผลการวิจัย

¹ นักศึกษาโครงการปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พบว่า คุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ และระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานฯ อีกทั้ง คุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์ทางอ้อมเชิงบวก กับประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานฯผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้คุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยเช่นกัน ในขณะที่ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานฯ

คำสำคัญ: ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ; ระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ; ประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

The objective of this research is to study attitudes that affect to the effectiveness of using IT systems of information agencies in the Ministry of Finance both direct and indirect field by studying in 4 variable determinants as the followings: 1) Qualifications of top Management 2) Skills of users of

IT systems 3) Level of technology assets 4) Level of use of IT systems. The sample comprised of 120 staffs who use IT systems of information agencies in the Ministry of Finance. This research analyzes and evaluates the obtained data with Partial Least Squares-Structural Equation Modeling(PLS-SEM).The results found that qualifications of top management, level of technology assets and level of use of IT systems had positive relationship with effectiveness of IT Systems of information agencies in the Ministry of Finance as well as qualifications of top management, skills of users of IT systems and level of technology assets had indirect positive relationship with effectiveness of IT systems of information agencies in the Ministry of Finance via level of use of IT systems. This results also show that qualifications of top management, skills of users of IT systems and level of technology assets had positive relationship to level of use of IT systems. Moreover, it obviously presents that skills of users of IT systems have no relationship with effectiveness of IT systems of information agencies in the Ministry of Finance.

Keyword: skills of users of IT systems, level of use of IT systems, effectiveness of IT systems

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้ส่งผลกระทบต่อบริบทของโลกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ความจำเป็นในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในภาครัฐได้นำมาซึ่งวัฒนธรรมของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีได้ถูกพิจารณาว่าเป็นปัจจัยในการบริหารจัดการภาครัฐ การกำหนดนโยบายต่างๆ รวมไปถึงการแก้ไขปัญหา อุปสรรค หรือความท้าทายต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้รูปแบบการทำงาน การให้บริการ และการดำเนินการต่างๆของภาครัฐเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือมีความเป็นรัฐบาลดิจิทัลมากยิ่งขึ้น

การศึกษาการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในองค์กรภาครัฐ พบว่ามีการสนใจศึกษาที่มุ่งเน้นเรื่องประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี (Moon, Lee, & Roh, 2014) การวิจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กรภาครัฐในประเทศไทยยังไม่มีมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวกับการศึกษาและสาธารณสุข แต่งานวิจัยนี้ศึกษาในองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวกับการคลัง ดังนั้นงานวิจัยนี้สามารถส่งเสริมปัจจัยบวกให้กับหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลังที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กร และยังส่งผลต่อการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กรต่างๆ ในประเทศไทยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ และระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยี

สารสนเทศ ที่มีผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง และจัดกลุ่มตัวแปรทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง

สมมุติฐานการวิจัยและกรอบแนวคิด

การวิจัยมีสมมุติฐานดังนี้

1. คุณสมบัตินี้ของผู้บริหารระดับสูงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ

ประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง

2. ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง

3. ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง

4. ระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง

5. คุณสมบัตินี้ของผู้บริหารระดับสูงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

6. คุณสมบัตินี้ของผู้บริหารระดับสูงมีความสัมพันธ์ทางอ้อมเชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลังผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

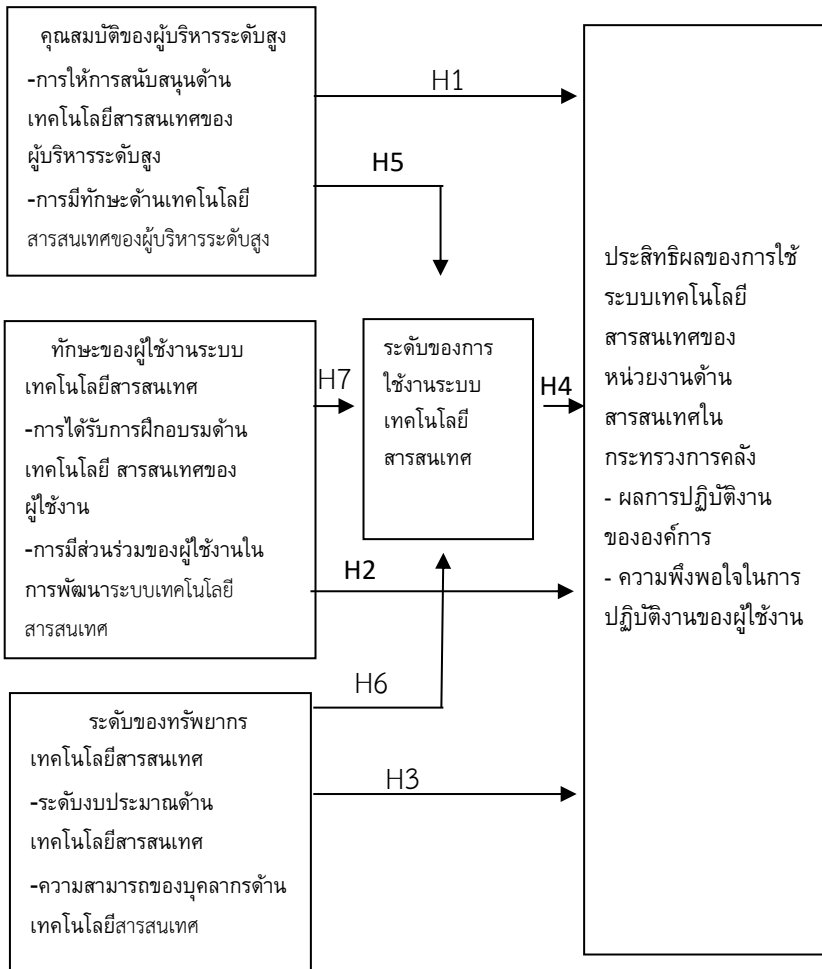
7. ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

8. ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์ทางอ้อมเชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระบวนการคลั่งผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

9. ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

10. ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์ทางอ้อมเชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระบวนการคลั่งผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ทั้งนี้ สามารถวางกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระบวนการคลั่ง ได้ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดทศนคติที่มีผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสำรวจหน่วยตัวอย่างในลักษณะแบบตัดขวาง โดยใช้แบบสอบถามแบบคำถามปลายปิด เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัย เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลสำหรับทดสอบสมมุติฐาน การวิจัยนี้ศึกษาจากผู้ที่ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากหน่วยงาน จำนวน 5 หน่วยงานในกระทรวงการคลัง ได้แก่ กรมธนารักษ์ กรมบัญชีกลาง กรมศุลกากร กรมสรรพสามิต และกรมสรรพากร ได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงหน่วยงานละ 1 กอง เพื่อเป็นตัวแทนประชากร การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบเจาะจงไปที่กองที่มีผู้ใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานเป็นจำนวนมากในแต่ละหน่วยงาน สำหรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกองใช้การคำนวณตามสัดส่วนของประชากร ได้แก่ กองบริหารที่ราชพัสดุ กรุงเทพมหานคร กรมธนารักษ์ จำนวน 16 คน กองบริหารการรับ-จ่ายเงินภาครัฐ กรมบัญชีกลาง จำนวน 11 คน กองมาตรฐานพิธีการและราคาศุลกากร กรมศุลกากร จำนวน 26 คน กองมาตรฐานและพัฒนการจัดเก็บภาษี 2 กรมสรรพสามิต จำนวน 30 คน และกองมาตรฐานการกำกับและตรวจสอบภาษี กรมสรรพากร จำนวน 37 คน รวมจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 120 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบง่ายแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างให้ครบจำนวนที่ต้องการ การวิจัยครั้งนี้ทำการประมวลผลและวิเคราะห์โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้างตัวแบบเส้นทางกำลังสองน้อยที่สุด (Partial Least Squares-Structural Equation Modeling หรือ PLS-SEM) ใช้กฎ 10 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งโดยทั่วไปไม่ควรต่ำกว่า 100 ตัวอย่าง (Hair et al., 2010, 2016, 2017) สำหรับงานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 9 ตัวแปร

และประกอบด้วยตัวแปรแฝงหลัก 5 ตัวแปร ได้แก่ คุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ ระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศ ในกระบวนกรการคลัง โดยใช้ Likert scale 5 ระดับ ดังนี้

1. คุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง (MANAGE) ประกอบด้วยตัวแปรแฝงย่อย 2 ตัวคือ การให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารระดับสูง (SUPP) และการมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารระดับสูง (SKIL)

2. ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (USER) ประกอบด้วยตัวแปรแฝงย่อย 2 ตัวคือ การได้รับการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ใช้งาน (TRAI) และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (INVO)

3. ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ (RESOURCE) ประกอบด้วยตัวแปรแฝงย่อย 2 ตัวคือ ระดับงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (LEBU) และความสามารถของบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (PERS)

4. ระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (LEUS)

5. ประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระบวนกรการคลัง (EFFECT) ประกอบด้วยตัวแปรแฝงย่อย 2 ตัวคือ ผลการปฏิบัติงานขององค์กรการ (PERF) และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ใช้งาน (SATI)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ได้นำเอาข้อความที่ใช้ในการวัดที่เกี่ยวกับตัวแปรต้นทั้ง 6 ตัวแปร ซึ่งมีตัวบ่งชี้จำนวน 24 ข้อกับตัวอย่าง 120 คน ไปวิเคราะห์หองค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยนำมาตรวจสอบความเหมาะสมของการนำไปใช้วิเคราะห์ Kaiser-Meyer-Olkin Measure: KMO และการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งใช้ทดสอบสมมุติฐานเป็นค่าสถิติที่มีการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square จากผลการทดสอบได้ค่า KMO เท่ากับ 0.878 ซึ่งค่า KMO ควรมากกว่า 0.5 และเข้าใกล้ 1 จึงสรุปว่า ข้อมูลที่มีอยู่ มีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบ และเมื่อทดสอบได้ค่าการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square เท่ากับ 2217.670 ค่า Significant เท่ากับ 0.000 แสดงว่าข้อมูลชุดนี้มีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังแสดงในตารางที่ 1

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.878
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2217.670
	df	276
	Sig.	0.000

ตารางที่ 1 ค่า KMO และการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่า สามารถจัดกลุ่มตัวแปรทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ โดยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบให้สื่อความหมายสอดคล้องกับรายการตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ ข้อมูลองค์ประกอบทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง พบว่าตัวบ่งชี้ที่ทำการศึกษา 24 ตัวบ่งชี้ สามารถจัดกลุ่มได้ 3 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) คุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง และ 3) ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีค่าไอเกน (Eigen value) ระหว่าง 2.163- 9.974 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1.0 ค่าความแปรปรวนอยู่ระหว่าง 9.011 – 41.558 และมีค่าความแปรปรวนสะสมอยู่ระหว่าง 41.558 - 60.728 ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบอธิบายทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง ได้ร้อยละ 60.728 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าไอเกน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบ

ทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของความแปรปรวน	ร้อยละของความแปรปรวนสะสม
1. ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ	9.974	41.558	41.558
2. คุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง	2.438	10.159	51.718
3. ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	2.163	9.011	60.728

สำหรับค่าน้ำหนักขององค์ประกอบขององค์ประกอบทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศ กระทรวงการคลัง ด้านระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.530-0.826 ด้านคุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูงมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.493-0.735 และด้านทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.428-0.822 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงน้ำหนักองค์ประกอบ(Factor loading) ขององค์ประกอบทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศกระทรวงการคลัง

องค์ประกอบทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศกระทรวงการคลัง	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1. ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.530-0.826
2. คุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง	0.493-0.735
3. ทักษะของใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.428-0.822

หลังจากจัดกลุ่มตัวแปรได้ได้ 3 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น จึงได้ทำการการวิเคราะห์โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้างตัวแบบเส้นทางกำลังสองน้อยที่สุด มีการประเมินความเหมาะสมของโมเดลการวัดแบบสะท้อน (Reflective Measurement Model) ในการทดสอบความเชื่อมั่นของตัวแปรสังเกตได้ (Indicator reliability) พบว่า มาตรการวัดส่วนใหญ่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายนอก (Outer loading) มากกว่า 0.70 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Hair et al., 2011) โดยมีตัวบ่งชี้หรือตัวแปรสังเกตได้เพียง 1 ตัวที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายนอกต่ำกว่า 0.70 ได้แก่ SATI4 (जनक्यได้รับการฝึกอบรมจากทีมงานผู้พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในหน่วยงานของजनक्य) อย่างไรก็ตามเมื่อนำตัวแปรดังกล่าวมาพิจารณาทดสอบความคงเส้นคงวภายใน (Internal consistency reliability) จากค่าความเที่ยงตรงเชิงองค์ประกอบ (Composite reliability) และความเที่ยงตรงเชิงเสมือน (Convergent validity) จากค่าความ

แปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) พบว่าค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ คือ ค่า Composite reliability มีค่าอยู่ในช่วง 0.60-0.95 (Hair et., 2011) และค่า AVE มีค่ามากกว่า 0.50 (Hair et al., 2011) อีกทั้งการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant validity) พบว่า ค่าความแปรปรวนของตัวแปรแฝงเป็นไปตามเกณฑ์ Fornell-Larcker เช่นเดียวกับค่าน้ำหนักไขว้ (Cross loading) (Hair et al., 2017) จึงนำตัวบ่งชี้ทั้งหมดมาใช้ในโมเดลโครงสร้างเพื่อทำการทดสอบสมมุติฐานต่อไป

สำหรับการประเมินความเหมาะสมของโมเดลโครงสร้าง (Structural Model) ซึ่งประกอบไปด้วยเกณฑ์การประเมิน 7 เกณฑ์ พบว่าโมเดลโครงสร้างสำหรับการวิจัยนี้มีความสอดคล้องเหมาะสมตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ สรุปตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตาราง 4 สรุปเกณฑ์การประเมินโมเดลการวัดแบบสะท้อน และโมเดล
โครงสร้าง

ดัชนีวัด	ผลการทดสอบ	เกณฑ์
การประเมินโมเดลการวัดแบบสะท้อน		
ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ ภายนอก (Outer loading)	ตัวแปรสังเกตได้ 1 ตัวที่มีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบน้อยกว่า 0.7 แต่ยังคงตัว แปรดังกล่าวไว้ เนื่องจากค่าความเที่ยง เชิงองค์ประกอบ และ ค่าความ แปรปรวนที่สกัดได้ อยู่ในเกณฑ์ที่ ยอมรับได้	ยอมรับได้ (Outer loading > 0.7)
ค่าสัมประสิทธิ์ cronbach (Cronbach's alpha)	ค่าสัมประสิทธิ์ cronbach ของตัวแปรทุก ตัวมีค่าอยู่ระหว่าง 0.780 – 0.924	ยอมรับได้ (0.6 < Cronbach's alpha < 0.95)
ค่าความเที่ยงเชิง องค์ประกอบ (Composite reliability)	ค่าความเที่ยงเชิงองค์ประกอบของตัว แปรแฝงทุกตัวมีค่าอยู่ระหว่าง 0.872 – 0.941	ยอมรับได้ (Composite reliability > 0.6)
ค่าความแปรปรวนที่ สกัดได้ (AVE)	ค่าความแปรปรวนที่สกัดได้ ของตัวแปร แฝงทุกตัวมีค่าอยู่ระหว่าง 0.532-0.843	ยอมรับได้ (AVE > 0.5)
เกณฑ์ Fornell and Larcker	ค่ารากที่สองของความแปรปรวนที่สกัด ได้ ของตัวแปรแฝงแต่ละตัวมากกว่าค่า สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง	ยอมรับได้ ($\sqrt{AVE}$ ในตัวแปรแฝงเดียวกัน > ค่าความสัมพันธ์กับ ตัวแปรอื่น)

ตาราง 4 สรุปเกณฑ์การประเมินโมเดลการวัดแบบสะท้อน และโมเดลโครงสร้าง

ดัชนีวัด	ผลการทดสอบ	เกณฑ์
ค่าน้ำหนักไขว้ (Cross loading)	ค่าน้ำหนักไขว้จากค่าความแปรปรวนที่ สกัดได้ ของตัวแปรแฝงแต่ละตัว มากกว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร แฝงอื่น	ยอมรับได้ (Outer loading > Cross loading)

การประเมินโมเดลโครงสร้าง

ค่าองค์ประกอบการ ขยายความ แปรปรวน (VIF)	ค่าองค์ประกอบการขยายความ แปรปรวน สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ทั้งหมดมีค่าอยู่ระหว่าง 1.704 – 2.150	ยอมรับได้ ($0.2 < VIF < 5$)
ค่าสัมประสิทธิ์ เส้นทาง (Path Coefficient)	ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง 9 เส้นทาง (P Value ≤ 0.05) และค่าสัมประสิทธิ์ เส้นทาง 1 เส้นทาง (Value > 0.05) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05	ยอมรับได้ 9 เส้นทาง (Path Coefficient - P Value ≤ 0.05) ไม่ยอมรับ 1 เส้นทาง (Path Coefficient - P Value > 0.05)
ค่าสัมประสิทธิ์การ ตัดสินใจ (R^2)	- โมเดล EFFECT มีค่าสัมประสิทธิ์การ ตัดสินใจ เท่ากับ 0.657 - โมเดล LEUS มีค่าสัมประสิทธิ์การ ตัดสินใจ เท่ากับ 0.527	ยอมรับได้ ($R^2 \geq 0.25$ = ระดับต่ำ 0.50= ระดับ ปานกลาง และ 0.75 = ระดับสูง)

ตาราง 4 สรุปเกณฑ์การประเมินโมเดลการวัดแบบสะท้อน และโมเดล
โครงสร้าง

ดัชนีวัด	ผลการทดสอบ	เกณฑ์
ขนาดอิทธิพล (f^2)	- ค่าขนาดอิทธิพลของ LEUS $\rightarrow$ ยอมรับได้ (f^2 0.02 = EFFECT ระดับต่ำ 0.15 = ระดับปานกลาง และ 0.35 = อยู่ในระดับสูง) - ค่าขนาดอิทธิพลของ MANAGE $\rightarrow$ ระดับสูง) - LEUS อยู่ในระดับปานกลาง - ค่าขนาดอิทธิพลของ MANAGE $\rightarrow$ EFFECT, USER $\rightarrow$ EFFECT, RESOURCE $\rightarrow$ EFFECT, USER $\rightarrow$ LEUS และ RESOURCE $\rightarrow$ LEUS อยู่ในระดับต่ำ	
การช่วยพยากรณ์ค่าตัวชี้วัดของตัวแปรผลลัพธ์ – อิทธิพลรวม (Q^2)	- โมเดล EFFECT มีค่าการช่วยพยากรณ์ค่าตัวชี้วัดของตัวแปรผลลัพธ์ - อิทธิพลรวม เท่ากับ 0.613 - โมเดล LEUS มีค่าการช่วยพยากรณ์ค่าตัวชี้วัดของตัวแปรผลลัพธ์ – อิทธิพลรวม เท่ากับ 0.500	ยอมรับได้ ($Q^2 > 0$)

ตาราง 4 สรุปเกณฑ์การประเมินโมเดลการวัดแบบสะท้อน และโมเดลโครงสร้าง

ดัชนีวัด	ผลการทดสอบ	เกณฑ์
การช่วยพยากรณ์ค่าตัวชี้วัดของตัวแปร	- ความสามารถในการพยากรณ์ของ LEUS -> EFFECT	ยอมรับได้ (q^2 0.02 = ระดับต่ำ 0.15 = ระดับปานกลาง และ 0.35 = ระดับสูง)
ผลลัพธ์ - ขนาดอิทธิพล (q^2)	อยู่ในระดับปานกลาง - ความสามารถในการพยากรณ์ของ MANAGE -> LEUS อยู่ในระดับปานกลาง - ความสามารถในการพยากรณ์ของ RESOURCE -> EFFECT, MANAGE -> EFFECT, USER-> LEUS, RESOURCE -> LEUS และ USER -> EFFECT อยู่ในระดับต่ำ	
ค่าดัชนีรากที่สองกำลังสองเฉลี่ย (SRMR)	ค่าดัชนีรากที่สองกำลังสองเฉลี่ย เท่ากับ 0.00	ยอมรับได้ (SRMR < 0.10)

งานวิจัยครั้งนี้พบว่าตัวแปรควบคุมคือ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด และอายุการทำงานไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามจึงเป็นความสัมพันธ์จริง

ผลการทดสอบสมมุติฐาน

1. คุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง โดยค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางคุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูงที่ส่งผลไปยังประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง มีค่าเท่ากับ 0.181 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งคุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูงกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลังมีความสัมพันธ์กันน้อย เมื่อพิจารณาตัวแปรแฝงย่อยพบว่า การให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารระดับสูง (SUPP) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารระดับสูง (SKIL) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.918, 0.831 ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในภาพที่ 2

2. ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง โดยค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลไปยังประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง มีค่าเท่ากับ 0.128 เมื่อพิจารณาตัวแปรแฝงย่อยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ใช้งาน (INVO) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การได้รับการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ใช้งาน

(TRAI) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.866, 0.854 ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในภาพที่ 2

3. ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง โดยค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลไปยังประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง มีค่าเท่ากับ 0.232 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาตัวแปรแฝงย่อยพบว่าความสามารถของบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (PERS) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ระดับของงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (LEBU) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.945, 0.852 ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในภาพที่ 2

4. ระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง โดยค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลไปยังประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง มีค่าเท่ากับ 0.392 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในภาพที่ 2

5. คุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางคุณสมบัติของ

ผู้บริหารระดับสูงที่ส่งผลไปยังระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเท่ากับ 0.395 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. คุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูงมีความสัมพันธ์ทางอ้อมเชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศ ในกระบวนการคลั่งผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นตัวแปรแทรกที่ส่งผ่านอิทธิพลทางอ้อมพบว่า มีอิทธิพลทางอ้อมระหว่างผู้บริหารระดับสูงไปยังประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระบวนการคลั่งผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และอิทธิพลโดยรวมทั้งทางตรงและทางอ้อมของคุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูงกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระบวนการคลั่งผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเท่ากับ 0.336 ซึ่งมีอิทธิพลมาก ดังแสดงในตารางที่ 5

7. ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลไปยังระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเท่ากับ 0.272 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

8. ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์ทางอ้อมเชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระบวนการคลั่งผ่านระดับของการใช้งานระบบ

เทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นตัวแปรแทรกที่ส่งผ่านอิทธิพลทางอ้อมพบว่ามีอิทธิพลทางอ้อมระหว่างทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไปยังประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลังผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.235 ดังแสดงในตารางที่ 5

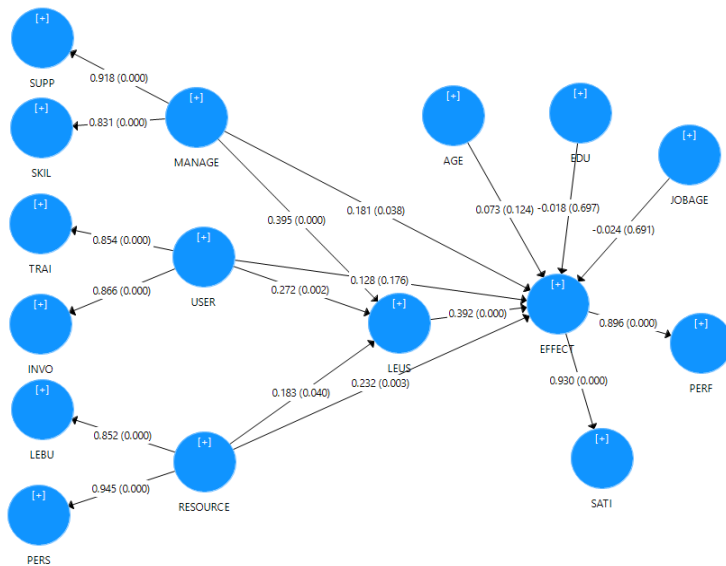
9. ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลไปยังระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเท่ากับ 0.183 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

10. ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์ทางอ้อมเชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลังผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นตัวแปรแทรกที่ส่งผ่านอิทธิพลทางอ้อมพบว่ามีอิทธิพลทางอ้อมระหว่างระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศไปยังประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลังผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.304 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรต่างๆ

	อิทธิพลทางตรง		อิทธิพลทางอ้อม		อิทธิพลรวม	
	Coefficient	P value	Coefficient	P value	Coefficient	P value
MANAGI	0.181	0.038**	0.155	0.003**	0.336	0.000**
> EFFECT	0.395	0.000**				
MANAGI	0.128	0.176	0.107	0.017**	0.235	0.007**
> LEUS	0.272	0.002**				
USER	0.232	0.003**	0.072	0.050**	0.304	0.001**
EFFECT	0.183	0.040**				
USER	0.392	0.000**				
LEUS						
RESOURC						
-> EFFECT						
RESOURC						
-> LEUS						
LEUS						
EFFECT						

**หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05



ภาพที่ 2 โมเดลโครงสร้างลำดับที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบภายนอก และตัวแปรควบคุม

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้ได้พบว่า ในการจัดกลุ่มทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง สามารถจัดกลุ่มได้ 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบไปด้วยตัวแปรระดับงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และตัวแปรความสามารถของบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2)

องค์ประกอบคุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง ประกอบไปด้วยตัวแปรการให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารระดับสูง และตัวแปรการมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารระดับสูง 3) องค์ประกอบทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบไปด้วยตัวแปรการได้รับการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ใช้งาน และตัวแปรการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อค้นพบในเชิงทฤษฎีจากงานวิจัยนี้ คือ ข้อยืนยันสนับสนุนการประยุกต์กรอบทฤษฎีและแนวคิดของทัศนคติที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กร จากผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ยอมรับ 9 สมมติฐานและไม่ยอมรับ 1 สมมติฐาน ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่อย่างไรก็ตาม ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกรอบทฤษฎีของประเทศทางตะวันตก เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ของหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย จึงเห็นได้ว่า ตัวแปรสาเหตุบางตัวอาจไม่ส่งผลต่อตัวแปรผลลัพธ์ ตัวแบบทฤษฎีที่เอามาจากประเทศทางตะวันตกส่วนใหญ่เป็นองค์การภาคเอกชน เป็นบริษัทที่บริหารงานแบบประชาธิปไตยเป็นหลัก ภายในองค์การภาคเอกชนบริหารงานด้วยการใช้ตรรกะและเหตุผล อาศัยทีมงานในของบริษัทและการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ภายในบริษัท มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ง่าย บริหารงานด้วยการอาศัยความรู้ตลอดจนการใช้ทีมงานของบริษัทในการทำงานเป็นหลัก เมื่อนำมายืนยันและทดสอบผลการวิจัยปรากฏว่า ยอมรับ 9 สมมติฐานและไม่ยอมรับ 1 สมมติฐาน ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีระบบราชการที่บริหารราชการโดยอาศัยกฎระเบียบและข้อบังคับเป็นเกณฑ์ และมีแผนภูมิของโครงสร้างองค์การแบบแนวตั้ง และบ่อยครั้งใช้ความคิดเห็นของข้าราชการระดับสูงมากกว่าการใช้ทฤษฎีและความรู้

ต่างๆ อีกทั้งใช้อำนาจในการควบคุมและสั่งการในการบริหารงานราชการขององค์กร

งานวิจัยนี้ได้ทดสอบโดยโมเดลโครงสร้าง สามารถยืนยันได้ว่าคุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อคุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูงมากที่สุดคือ การให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารระดับสูง ให้ผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น การศึกษาของ Igbaria, Zinatelli, Cragg, & Cavaye (1997), Rouibah, Hamdy, & Al-Enezi (2009) รองลงมา ได้แก่ การมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารระดับสูง ให้ผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น การศึกษาของ Gable & Raman (1992) , Thong & Yap (1995) ระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ ความสามารถของบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้ผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น Fink & Neumann (2007) , Byrd & Turner (2001) รองลงมา ได้แก่ ระดับของงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้ผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น Byrd & Turner (2001) , Mahmood & Mann (1993) ระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 งานวิจัยครั้งนี้ ให้ผล

การวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น Briggs, Reinig, & de Vreede (2008), Rouibah, Hamdy, & Al-Enezi (2009)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า คุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งผลการวิจัยยังพบว่า ค่าอิทธิพลโดยรวมของตัวแปรคุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง ที่มีผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลังผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าอิทธิพลโดยรวมสูงสุดเท่ากับ 0.336 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับค่าอิทธิพลโดยรวมของตัวแปรระดับของทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีผลต่อประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลังผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.304 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งต่ำกว่าค่าอิทธิพลโดยรวมของตัวแปรคุณสมบัติของผู้บริหารระดับสูง ในขณะที่ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อส่งอิทธิพลผ่านระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ไปยังประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง ทำให้มีค่าอิทธิพลโดยรวมต่ำสุดเท่ากับ 0.235 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบว่า ทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง โดยทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อทักษะของผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมากที่สุดคือ การมีส่วน

ร่วมของผู้ใช้งานในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ใช้งาน รองลงมา ได้แก่ การได้รับการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ใช้งาน ผลการวิจัยนี้ให้ผลการวิเคราะห์ที่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น Kappelman (1995), Aladwani (2002), Anandarajan, Igbaria, & Anakwe (2002), Rouibah, Hamdy, & Al-Enezi (2009) ซึ่งการให้ผลการวิเคราะห์ที่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาดังกล่าว อาจเป็นเพราะตัวแปรที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาจากงานวิจัยในต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากงานวิจัยของประเทศทางตะวันตก โดยส่วนมากเป็นการศึกษาจากตัวอย่างองค์กรภาคเอกชน จึงมีความแตกต่างจากบริบทของประเทศไทย ที่มีวัฒนธรรมและการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน อีกทั้งหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานภาครัฐ ตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้จึงเป็นตัวอย่างจากภาครัฐ ย่อมมีความแตกต่างจากตัวอย่างภาคเอกชนในต่างประเทศ การทำงานในภาครัฐและภาคเอกชนนั้นแตกต่างกัน การใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของภาคเอกชนเน้นในเรื่องการทำกำไร ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า เพื่อให้ทันต่อการแข่งขันในตลาด ในขณะที่ภาครัฐการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน เน้นในเรื่องการให้บริการสาธารณะ และในการปฏิบัติงานจริงของภาครัฐยังคงทำงานเอกสารควบคู่ไปกับการทำงานบนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพราะงานราชการบางงานเป็นเรื่องของการทำนิติกรรมและมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาก จึงอาจทำให้ผู้ใช้งานรู้สึกว่าเป็นการเพิ่มภาระงานมากขึ้นในการทำงานที่ต้องทำควบคู่กันทั้งสองระบบคือทำงานด้วยเอกสารและทำงานด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นจึงอาจทำให้ได้ผลลัพธ์ว่า ทักษะผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพผลของการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงาน นอกจากนี้การให้ผลการวิเคราะห์ที่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยการที่

ผ่านมา อาจเป็นเพราะการใช้มาตรวัดที่แตกต่างกันในเนื้อหาของคำถามในงานวิจัยนี้กับงานวิจัยที่ผ่านมา

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในการวิจัยหลายประการ ผู้วิจัยได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ดังนี้ 1) ขอบเขตของตัวอย่างเป็นหน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบราชการ ส่งผลให้การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรบางตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมจากงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในบริบทต่างประเทศและเป็นภาคเอกชน 2) ตัวอย่างจากการวิจัยมาจากการสุ่มแบบเจาะจงจาก 5 หน่วยงานในส่วนกลางของหน่วยงานด้านสารสนเทศในกระทรวงการคลัง ซึ่งยังไม่ครอบคลุมในส่วนภูมิภาค

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ มีข้อเสนอดังนี้ 1) การให้การฝึกอบรมด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยให้มีการฝึกอบรม แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และกลุ่มผู้บริหารระดับสูง การอบรมกลุ่มผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ให้มีการอบรมโดยการให้ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้ใช้งานได้ใช้ปฏิบัติงานจริง และควรอบรมอย่างต่อเนื่อง สำหรับการอบรมกลุ่มบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้มีการอบรมหลักสูตรความรู้ทักษะขั้นสูงด้านการจัดการฐานข้อมูล การบริหารเครือข่ายขั้นสูง การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยเครื่องมือใหม่ๆ และแนวโน้มของเทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคต รวมถึงมีการอบรมเสริมทักษะเชิงบริหารโครงการ สำหรับการอบรมทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารระดับสูงนั้น ควรให้

ผู้บริหารระดับสูงที่ทำหน้าที่เป็น CIO (Chief Information Officer) ขององค์การ ได้เข้าอบรมในหลักสูตรเฉพาะที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็น CIO ขององค์การ ที่มีการอบรมเชิงการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านเทคนิคที่ใช้ในการบริหาร 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านออนไลน์ ผู้ใช้งานสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านระบบไลน์ (Line) ระหว่างผู้ใช้งานกับบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงาน หรือระหว่างผู้ใช้งานด้วยกันเอง นอกจากนี้ ยังสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ เช่น Zoom หรือ Google ระหว่างกลุ่มผู้ใช้งานกับบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงาน และมีการจัดทำคลิปวีดิทัศน์เพื่อสอนวิธีใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายนั้น องค์การควรให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนให้ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารระดับสูง (CIO) ของหน่วยงาน ควรเป็นผู้ที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการสนับสนุนงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแก่องค์การ มีการพัฒนาความสามารถของบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์การ อีกทั้งควรให้ผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์การ ผู้บริหารระดับสูงควรสนับสนุนให้มีระดับของการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพิ่มขึ้น เพื่อทำให้เกิดประสิทธิผลต่อการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์การ และมีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับมหาวิทยาลัยและภาคเอกชน เพื่อพัฒนาความร่วมมือในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการอบรมพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อีกทั้งมีการส่งเสริมให้มีการอบรมสาขาที่ต้องการความเชี่ยวชาญพิเศษ เช่น การ

จัดการฐานข้อมูลเชิงลึก และการบริหารจัดการเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ
ขั้นสูง

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปนั้น เนื่องจากมาตรวัดตัวแปรแฝงหรือตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัยดัดแปลงมาจากมาตรวัดของงานวิจัยต่างประเทศ โดยการศึกษาในอนาคตสามารถปรับปรุงมาตรวัดที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของหน่วยงาน และการศึกษาวิจัยในอนาคตเพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติมากขึ้น อาจเลือกตัวแปรต้นอื่นๆ มาศึกษา เช่น สถาปัตยกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับตัวแปรตาม หากมีการศึกษาต่อไปในอนาคตเพื่อให้ครอบคลุมมิติในเรื่องประสิทธิภาพขององค์กรมากขึ้น อาจเลือกตัวแปรตามอื่นๆ มาศึกษา เช่น การให้บริการแก่ประชาชน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Aladwani, A. M. (2002). Organizational actions, computer attitudes, and end-user satisfaction in public organizations: An empirical study. *Journal of Organizational and End User Computing (JOEUC)*, 14(1), 42-49.
- Anandarajan, M., Igbaria, M., & Anakwe, U. P. (2002). IT acceptance in a less-developed country: a motivational factor perspective. *International Journal of Information Management*, 22(1), 47-65.

- Briggs, R. O., Reinig, B. A., & de Vreede, G. J. (2008). The yield shift theory of satisfaction and its application to the IS/IT domain. *Journal of the Association for Information Systems*, 9(5), 14.
- Byrd, T. A., & Turner, D. E. (2001). An exploratory analysis of the value of the skills of IT personnel: Their relationship to IS infrastructure and competitive advantage. *Decision Sciences*, 32(1), 21-54.
- Fink, L., & Neumann, S. (2007). Gaining agility through IT personnel capabilities: The mediating role of IT infrastructure capabilities. *Journal of the Association for Information Systems*, 8(8), 25.
- Gable, G. G., & Raman, K. S. (1992). Government initiatives for IT adoption in small businesses: experiences of the Singapore Small Enterprise Computerization Program. *International Information Systems*, 1(1), 68-93.
- Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Hair, J. F., Jr., Sarstedt, M., Matthews, L. M., & Ringle, C. M. (2016). Identifying and treating unobserved heterogeneity with FIMIX-PLS: Part I-method. *European Business Review*, 28(1), 63-76.
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. *Journal of Marketing theory and Practice*, 19(2), 139-152.

- Hair Jr, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2017). A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM). *Sage publications*.
- Igbaria, M., Zinatelli, N., Cragg, P., & Cavaye, A. L. (1997). Personal computing acceptance factors in small firms: a structural equation model. *MIS quarterly*, 279-305.
- Kappelman, L. A. (1995). Measuring user involvement: A diffusion of innovation perspective. *ACM SIGMIS Database: the DATABASE for Advances in Information Systems*, 26(2-3), 65-86.
- Mahmood, M. A., & Mann, G. J. (1993). Measuring the organizational impact of information technology investment: an exploratory study. *Journal of management information systems*, 10(1), 97-122.
- Moon, M. J., Lee, J., & Roh, C. Y. (2014). The evolution of internal IT applications and e-government studies in public administration: Research themes and methods. *Administration & Society*, 46(1), 3-36.
- Rouibah, K., Hamdy, H. I., & Al-Enezi, M. Z. (2009). Effect of management support, training, and user involvement on system usage and satisfaction in Kuwait. *Industrial Management & Data Systems*, 103(9), 338-356.
- Thong, J. Y., & Yap, C. S. (1995). CEO characteristics, organizational characteristics and information technology adoption in small businesses. *Omega*, 23(4), 429-442.

การใช้เครื่องมือรัฐตำรวจกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย

พ.ศ. 2475-2562

**The use of the police state apparatus and the change of Thai
politics from 1932 to 2019**ดิษฐพงษ์ แดงโสภา¹, กฤติธี ศรีเกตุ², ศุภชัย ศุภผล² & จักรี ไชยพินิจ²**Dittapong Tangsopa, Gritthee Srigate, Suppachai Suppapol &****Jakree Chaipinit**

Corresponding author: dittapong_t@hotmail.com

Received: 06/02/65 Revised: 03/03/65 Accepted: 03/03/65

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเรื่อง การใช้เครื่องมือรัฐตำรวจกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย พ.ศ. 2475-2562 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะของเครื่องมือรัฐตำรวจในยุคต่างๆของการเมืองไทยจากปีพ.ศ.2475-2562 (2) กระบวนการนำเครื่องมือรัฐตำรวจมาใช้ในยุคต่างๆของการเมืองไทย และ(3) ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงจากการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในการเมืองไทยยุคสมัยต่างๆ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่ปรากฏการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในทางการเมืองและการสัมภาษณ์เจาะลึกของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาศึกษาวิจัยในภาพรวมของการนำเครื่องมือรัฐตำรวจมาใช้ในทางการเมือง และนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะแบบนิรนัยโดยใช้กรอบแนวคิดของ หลุยส์ อัลตูแซร์ ในเรื่องของอุดมการณ์และกลไกอุดมการณ์ของรัฐ และแนวคิดของ อันโตนิโอ กรัมสซี ในเรื่องของการครองอำนาจ

¹ นักศึกษาโครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

นำ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยผลการวิจัยพบว่า (1) เครื่องมือรัฐตำรวจมีลักษณะในแบบดั้งเดิมและแบบเครื่องมือรัฐตำรวจอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีลักษณะแบบทางตรงจากตัวผู้ครองอำนาจและแบบทางอ้อมจากกลุ่มบุคคลดำเนินการ (2) โดยถูกนำมาใช้ผ่านกลไกอำนาจรัฐในเชิงปราบปรามและเชิงอุดมการณ์ ทั้งในกฎหมายและนอกกฎหมาย (3) ทำให้เกิดผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมการเมืองและประชาสังคมที่ถูกบีบบังคับและครอบงำจนเกิดชุดความคิดทางการเมืองที่ขัดแย้งกันนำมาสู่ความแตกแยกทางสังคมอย่างรุนแรง และยิ่งเทคโนโลยีการสื่อสารสนเทศในยุคปัจจุบันที่ทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย และถูกครอบงำได้ง่ายเช่นกัน ส่งผลกระทบต่อจิตใจและอุดมการณ์ทางการเมืองของคนในสังคมนำไปสู่ความขัดแย้งในชุดความเชื่อที่แตกต่างกัน ซึ่งแท้ที่จริงแล้วเป็นเพียงเครื่องมือในการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้ที่ได้ครอบครองอำนาจรัฐเท่านั้น

คำสำคัญ: เครื่องมือรัฐตำรวจ; การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย; กลไกการใช้อำนาจรัฐ

Abstract

The objectives of this research are to study (1) characteristics of the police state during 1932-2019 (2) the process of implementing the police state in Thailand and (3) impacts and adaptiveness of the police state in Thailand. This study use document analysis as a qualitative research method and in-depth interview of qualified informants. The study examines the police state in Thailand by deductive reasoning, Louis Althusser's concepts of ideology and ideological state and Antonio

Gramsci's concept of hegemony. This study found that (1) the police state was used directly from rulers and indirectly from performing teams in both traditional and electronic means (2) the police state was used legally as well as illegally, both in suppressively and ideologically terms. (3) the police state made impacts and changing of political society and civil society in terms of political thoughts. Additionally development of information technology resulted in confirmation bias effecting to political ideology of the society.

Keywords: the police state; political change; use of state power

บทนำ

ใช้อำนาจรัฐเพื่อสร้างอำนาจทางการเมืองนั้นมีวิธีการและเครื่องมือในการใช้สร้างอยู่มากมายแล้วแต่ผู้ครองอำนาจจะหยิบเครื่องมือไหนมาใช้ในการสร้างอำนาจทางการเมืองของตนเอง โดยที่ผ่านมาในอดีตการใช้เครื่องมือในการสร้างอำนาจทางการเมืองโดยสมัยก่อนก็จะเป็นการใช้กำลังต่อสู้กันเช่นการทำสงครามในการยึดครองหัวเมืองประเทศราชในสมัยอยุธยาหรือการล่าอาณานิคมในยุคล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก จนกระทั่งโลกเข้าสู่คริสต์ชาติ จึงทำให้การสร้างอำนาจนั้นเป็นเรื่องภายในชาติต่างๆจนกระทั่งการเมืองเข้าสู่ยุคใหม่ที่มีการแบ่งขั้วลัทธิการเมืองออกเป็นหลายแบบทั้ง ราชาธิปไตย สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ประชาธิปไตย คอมมิวนิสต์ จะมีเครื่องมือในการสร้างอำนาจทางการเมืองที่แตกต่างกันเพื่อควบคุมสังคมภายในประเทศตนเอง โดยใช้เครื่องมือต่างๆมากมาย และมีเครื่องมือหนึ่งที่ถูกใช้สร้างอำนาจทางการเมืองคือ เครื่องมือรัฐตำรวจซึ่งเป็นการใช้กลไกในการใช้อำนาจรัฐโดยตรงของผู้ครอบครองอำนาจ

ด้วยกองกำลังหรือกองทัพ กองตำรวจ ตำรวจลับ หรือแม้กระทั่งแนวร่วมที่สนับสนุนฝ่ายครองอำนาจ เพื่อควบคุมจัดการกับฝ่ายต่อต้าน สอดส่องพฤติกรรมของพลเมือง มักจะปรากฏในระบอบเผด็จการ อำนาจนิยม โดยมีการใช้มาตั้งแต่อดีต ที่เห็นเด่นชัดคือช่วงนาซีเยอรมันที่ปกครองโดยฮิตเลอร์ได้มีการใช้หน่วยงานตำรวจลับในการจัดการฝ่ายศัตรูและควบคุมสังคมการเมือง และยังปรากฏในการเมืองของประเทศอิตาลีในยุคเผด็จการ ฟาสซิสต์ ที่นำโดย เบนิตो มุสโสลินี ที่ใช้กองกำลังอาสาลือชื่อที่เรียกว่าพวกเชิ้ตดำ (Blackshirts) เป็นของตนเอง ชื่อเต็มคือ “กองอาสาเพื่อปกป้องความมั่นคงแห่งชาติ” ที่ใช้กำลังเพื่อปราบปรามผู้คิดต่างและมีพฤติกรรมขัดแย้งต่อตน โดยมีติของการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจนั้น เพื่อการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมืองของตน ที่สามารถทำได้ในเวลาอันสั้น

ส่วนในประเทศไทยนั้นได้มีการใช้อำนาจรัฐในรูปแบบรัฐตำรวจมาตั้งแต่ รัฐกาลที่5 ที่นำการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาใช้แทนระบอบศักดินา ทำให้การใช้อำนาจในการจัดการและควบคุมสังคมนั้นรวมศูนย์ที่สถาบันกษัตริย์ จนกระทั่งประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 มาสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่มีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองหรือปกครองโดยหลักนิติรัฐ(The Rule of Law) แต่เครื่องมือรัฐตำรวจที่เป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจรัฐนั้นก็ยังคงถูกนำมาใช้โดยจะปรากฏในประวัติศาสตร์การเมืองยุคต่างๆ เช่น ในยุคแรกของการเปลี่ยนแปลงที่ยังมีการใช้อำนาจรัฐในรูปแบบรัฐตำรวจในการตั้งศาลพิเศษในการพิจารณาคดีทางการเมือง ในยุคพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ที่ใช้อำนาจรัฐตำรวจอย่างชัดเจนในการทำจัดตั้งตำรวจทางการเมืองและควบคุมสังคมกระทั่งในยุคนายทักซิณ ชินวัตร ที่ยังมีการถกเถียงกันในเรื่องของใช้อำนาจที่

เป็นไปในรูปแบบรัฐตำรวจ และในยุคพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่มีการใช้รัฐตำรวจที่มีลักษณะรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

เครื่องมือนี้มีลักษณะของความเผด็จการแต่ในประเทศไทยที่ไม่ได้มีการปกครองในระบอบเผด็จการ ยังมีการนำเครื่องมือนี้มาใช้ดังจะปรากฏในหลายยุคสมัยทางการเมืองของประเทศไทยจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาหาคำตอบในประเด็นนี้ ดังนั้นงานวิจัยเล่มนี้จึงมุ่งศึกษาเครื่องมือในการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจของกลุ่มคนเหล่านั้นที่เลือกใช้อำนาจรัฐผ่าน เครื่องมือที่ชื่อว่า “รัฐตำรวจ” ในประวัติศาสตร์การเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2562 ว่ารัฐบาลหรือผู้ครองอำนาจในขณะนั้นเลือกใช้วิธีการของรัฐตำรวจในลักษณะใดและมีผลกระทบต่อการสังคมการเมืองและสังคมภายในประเทศอย่างไร

โดยที่ผ่านมามีงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องรัฐตำรวจอยู่บ้างแล้วเช่น งานวิจัยเรื่องการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมืองของพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ ของชิตพล กาญจนภิเษก(2539) และงานวิจัยเรื่องรัฐตำรวจสมัยใหม่: ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมภายใต้รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2544-2549 ของชาญชัย จิตรเหล้าอาพรศึกษา(2549) หากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการทำวิจัยในระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 ถึงปีพ.ศ. 2562 เป็นการทำวิจัยที่มีช่วงเวลาถึง 87 ปี ซึ่งตลอดช่วงเวลาในการทำวิจัยสามารถแบ่งกลุ่มการครองอำนาจของกลุ่มบุคคลได้เป็น 7 ช่วงยุคทางการเมือง ที่ยังปรากฏการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองซึ่งทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของเครื่องมือรัฐตำรวจ รวมทั้งเห็นถึงการเข้าสู่อำนาจของผู้ครองอำนาจที่มีผลต่อการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในแต่ละยุค ทำให้ผู้วิจัยสนใจในการศึกษาประเด็นของลักษณะ การนำมาใช้และผลกระทบทางการเมืองเมื่อผู้ครอบครองอำนาจนั้นนำเครื่องมือรัฐตำรวจมาใช้ในทางการเมือง ด้วยการอธิบายผ่านแนวคิดอุดมการณ์

และกลไกอุดมการณ์ของรัฐของ หลุยส์ อัลธุสแซร์(Althusser,2014,p.75 อ้างถึงใน ฐานิดา บุญวรรณ,2559,บทบรรณาธิการ[สื่ออิเล็กทรอนิกส์]) ที่อธิบายถึง ลักษณะของกลไกอำนาจรัฐและการนำมาใช้ในทางการเมืองเพื่อให้เกิดการ ควบคุมของผู้ครองอำนาจผ่านลักษณะและรูปแบบทั้งในเชิงปราชญ์ที่เป็น ความรุนแรงทางกายภาพโดยปรากฏอยู่ในหน่วยงานตำรวจ กองทัพ ศาล ราชทัณฑ์และเชิงอุดมการณ์ที่เป็นกลไกความสัมพันธ์เชิงจินตภาพระหว่าง บังคับบุคคลโดยรัฐใช้กล่อมเกล่าให้เกิดการคล้อยตามนำไปสู่การควบคุมสังคม ปรากฏอยู่ในสถาบันศาสนา สถาบันการเมือง สถาบันที่เกี่ยวข้องทางวัฒนธรรม มีหน้าที่ในการเผยแพร่อุดมการณ์(กาญจนา แก้วเทพ,2557) และแนวคิดการ ครองความเป็นใหญ่ (Hegemony) ของ อัลโตนิโอ กรัมสกี (Gramsci,1971, p.212 อ้างถึงใน วัชรพล พุทธิรักษา, 2557) ที่อธิบายถึงการครอบครองพื้นที่ทางสังคม ทั้งในสังคมการเมืองและประชาสังคม ผ่านรูปแบบการบีบบังคับและการแสวงหา การยินยอมพร้อมใจ เพื่อเป็นเสมือนจุดมุ่งหมายของการครองอำนาจรัฐคือการ ครองความเป็นใหญ่

กล่าวโดยสรุปในการทำงานของเครื่องมือรัฐตำรวจที่อธิบายด้วย แนวคิดดังกล่าวจะทำงานในรูปแบบของกลไกลักษณะต่างๆของรัฐที่นำมาใช้ในการ ควบคุมสังคม ทั้งสังคมการเมืองและสังคมภายในประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องใช้การ บีบบังคับด้วยกำลัง ด้วยกฎหมาย ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ และการกล่อม เกล่าด้วยอุดมการณ์ ความเชื่อ ชุดความคิด ที่ทำให้เกิดการยอมรับ เชื่อ และ คล้อยตาม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของผู้ครองอำนาจคือการครองความเป็นใหญ่ หรือการครองอำนาจนำ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของรัฐบาลรวจในยุคต่างๆ ของการเมืองไทยจากปี พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2562
2. เพื่อศึกษากระบวนการนำรัฐบาลรวจมาใช้ในยุคต่างๆ ของการเมืองไทย
3. เพื่อศึกษาผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงจากการใช้รัฐบาลรวจในการเมืองไทยยุคสมัยต่างๆ

ขอบเขตการวิจัย

จาก พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2562 เหตุการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยมีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันอย่างต่อเนื่อง จากฝ่ายต่างๆ และมีรายละเอียดของลักษณะการใช้เครื่องมือที่มีลักษณะเป็นรัฐบาลรวจที่เหมือนและแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา จึงทำให้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาและแบ่งช่วงเวลาของการศึกษานววิจัยไว้ดังนี้

1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยนี้เป็นการศึกษาลักษณะของการใช้รัฐบาลรวจที่มีความรุนแรงเป็นองค์ประกอบหลักของเครื่องมือ ในการใช้และมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดการกับศัตรูทางการเมืองและควบคุมสังคมในทางตรงและทางอ้อม

2.ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงเวลาของช่วงสมัยทางการเมืองในการศึกษาวิจัยไว้เป็น 7 ช่วง ที่มีความโดดเด่นของการเข้าครองอำนาจและการสร้างอำนาจทางการเมืองเพื่อการอธิบายรายละเอียดของการศึกษาวิจัยเครื่องมือรัฐบาลรวจดังนี้

- 1) ยุคคณะราษฎรกับการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2490
- 2) ยุคอิทธิพลทหารกับเครื่องมือรัฐตำรวจในเมือง ระหว่างปี พ.ศ. 2490 ถึง พ.ศ. 2500
- 3) ยุคเครื่องมือรัฐตำรวจกับเผด็จการทหาร ระหว่างปี พ.ศ. 2500 ถึง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516
- 4) ยุคเครื่องมือรัฐตำรวจกับการต่อสู้ทางการเมืองของประชาชน ช่วงระหว่าง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึง พ.ศ. 2535
- 5) ยุคการเติบโตของระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ระหว่างปีพ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2549
- 6) ยุคความขัดแย้งของเสื้อเหลืองและเสื้อแดง ระหว่างปี พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2557
- 7) ยุคการกลับมาของทหารในการเมืองไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการวิจัยดังนี้

- 1.วิธีการวิจัยเอกสาร เป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
- 2.วิธีการวิจัยสนาม เป็นการศึกษาโดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่

1.กลุ่มของนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ที่มีเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ในด้านการเมือง ประวัติศาสตร์การเมืองไทย และมีประสบการณ์ด้านการเมืองไทยเป็นอย่างดี 1 คน

2.กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เป็นเครื่องมือของการใช้อำนาจรัฐ ที่มีการปฏิบัติเป็นกองกำลังหรือเป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมสังคมและบังคับใช้กฎหมาย เช่น ตำรวจ ทหาร โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะเป็นผู้ที่ยินยอมให้ข้อมูล มาใช้ในงานวิจัย และขอใช้ข้อมูลในงานวิจัยเท่านั้น 5 คน

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 ที่ศึกษาลักษณะของเครื่องมือรัฐตำรวจในการเมืองไทยนั้น พบว่า ตลอดช่วงเวลาของการเมืองไทยที่นำมาศึกษาวิจัยคือ จาก พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2562 มีปรากฏการณ์ของลักษณะเครื่องมือรัฐตำรวจ เกิดขึ้นในการเมืองไทยเพื่อการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองเมื่อได้ครองอำนาจแล้วโดยมีลักษณะดังนี้

1. มีลักษณะที่เป็นการควบคุมบังคับทั้งในส่วนของสังคมการเมืองที่ใช้เงื่อนไขข้อตกลงทางผลประโยชน์และอุดมการณ์
2. มีลักษณะของการสร้างความนิยมในประชาสังคมแบบประชานิยมโดยใช้กลไกของรัฐ
3. มีลักษณะในการสอดส่องติดตาม พฤติกรรมของประชาชนด้วยหน่วยงานของรัฐ
4. มีลักษณะของการโฆษณาชวนเชื่อด้วยการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ

ลักษณะของเครื่องมือรัฐตำรวจในการเมืองไทย ผู้วิจัยพบว่ามี การนำมาใช้ในตลอดช่วงการเมืองโดยปัจจัยของการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง เช่น การชนะการเลือกตั้ง หรือการรัฐประหาร มีผลต่อลักษณะการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจ ทำให้เครื่องมือรัฐตำรวจในงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นเพียงเครื่องมือในการใช้อำนาจรัฐเพื่อสร้างอำนาจทางการเมืองโดยผู้ครองอำนาจรัฐไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ หรือด้วยการใช้กฎหมาย กองกำลังต่าง โดยเป้าประสงค์มีเพียงหนึ่งเดียวคือการครองอำนาจและรักษาอำนาจของตัวผู้นำหรือผู้ครองอำนาจไว้

ดังนั้นทำให้การสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมืองด้วยเครื่องมือรัฐตำรวจมีตัวแบบและการเรียนรู้ของผู้ครองอำนาจในยุคต่อๆมาที่จะ ทำให้ลักษณะของเครื่องมือรัฐตำรวจนั้นมีความเป็นเผด็จการที่เป็นรูปลักษณะภายนอกนั้นน้อยลง กลับกลายเป็นการใช้ความเป็นเผด็จการในลักษณะที่แอบแฝงมาในวิถีชีวิตปัจจุบัน

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 การนำเครื่องมือรัฐตำรวจมาใช้ในการเมืองไทย ตลอดช่วงเวลาที่ศึกษาวิจัยนั้น เราจะพบว่า รัฐเลือกที่จะใช้เครื่องมือนี้ใน 2 แบบ คือ

2.1 ใช้แบบในกฎหมายโดยใช้วิธีการสร้างกฎหมายด้วยช่องทางในการตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือคำประกาศของคณะปฏิวัติรัฐประหาร เพื่อให้เกิดอำนาจหน้าที่ และความชอบธรรมในการปฏิบัติการต่างๆโดยการเขียนกฎหมายนั้น มีนัยยะของการใช้เพื่อสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมือง หรือดำรงอยู่ซึ่งครองอำนาจรัฐ

2.2 ใช้แบบนอกกฎหมาย กล่าวคือเป็นการใช้วิธีการต่างๆที่ทำให้ฝ่ายตรงข้ามหรือศัตรูทางการเมืองนั้นหยุดต่อต้านโดยวิธีการความรุนแรงอย่างเช่น กรณีการเสียชีวิตของ 4อดีตรัฐมนตรี(นรนิติ เศรษฐบุตร,2557)และการใช้การจู่

ใจหรือการครอบงำทางความคิดด้วยวิธีการต่างๆ เช่นในยุคต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ การปฏิบัติการจิตวิทยาเป็นต้น

การนำเครื่องมือรัฐตำรวจมาใช้ในแต่ละยุคที่ผู้วิจัยแบ่งเป็น 7 ยุคคือการจำแนกตามการครองอำนาจรัฐของกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่เข้ามาครองอำนาจด้วยวิธีการบริบทที่แตกต่างกัน มีลักษณะและรูปแบบของการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในการจัดการทางการเมืองที่แตกต่างกันไปตามบริบททางการเมืองในแต่ละยุค ซึ่งในแต่ละยุคนั้นมีเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญและมีการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจแบบในกฎหมายและนอกกฎหมาย โดยใช้แนวคิดอุดมการณ์และกลไกอุดมการณ์ของรัฐของ หลุยส์ อัลธุสแซร์ และแนวคิดการครองความเป็นใหญ่หรือการครองอำนาจนำ (Hegemony) มาอธิบายและจำแนกถึงรูปแบบซึ่งได้จัดทำเป็นตารางสรุปดังนี้

ตารางแสดงการนำเครื่องมือรัฐตำรวจมาใช้ในการจัดการทางการเมือง

ยุคทางการเมือง	เหตุการณ์สำคัญทางการเมือง	เครื่องมือและกระบวนการใช้รัฐตำรวจของรัฐ	
		ในกฎหมาย	นอกกฎหมาย
ยุคที่ 1 ยุคคณะราษฎรกับการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2490	1. กบฏบวรเดช 2. กบฏนายสิบ 3. นายปรีดี พนมยงค์ ลี้ภัยไปต่างประเทศ	1. ออกพระราชบัญญัติคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2476 2. ออกพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2476	การใช้กำลังปราบปรามผู้เห็นต่างทางการเมืองอย่างรุนแรง

		3.การตั้งศาล พิเศษในการ พิจารณาคดี การเมือง	
ยุคที่ 2 ยุคอิทธิพล ทหารกับเครื่องมือรัฐ ตำรวจในการเมือง ระหว่างปี พ.ศ. 2490 ถึงพ.ศ. 2500	1.รัฐธรรมนูญ 2.ต่อสู้กับฝ่ายต่อต้าน 3.ปราบปราม คอมมิวนิสต์	1.ประกาศของ คณะปฏิวัติ ฉบับ ที่ 12 ลงวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2501 2.มาตรา 17	1.กรณีการ สังหารนายเตียง ศิริพันธ์ 2.กรณีการ สังหาร 4 อดีต รัฐมนตรี
ยุคที่ 3 ยุคเครื่องมือ รัฐตำรวจกับเผด็จ การทหาร ระหว่างปี พ.ศ. 2500 ถึง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516	1.การทำรัฐประหาร จอมพล ป. พิบูล สงคราม 2.การใช้มาตรา 17	มาตรา 17	1.การสังหาร จิตร ภูมิศักดิ์ 2.การขังลี้มนาย สวัสต์ ตันตสุทธี และนายเฉลิม คล้ายนาค บรรณาธิการและ นักข่าว หนังสือพิมพ์
ยุคที่ 4 ยุคเครื่องมือ รัฐตำรวจกับการต่อสู้ ทางการเมืองของ ประชาชน ช่วง ระหว่าง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึง พ.ศ. 2535	เหตุการณ์ความรุนแรง ในมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ เถรธนะถอม กลับเข้า ประเทศไทย	มาตรา 21 การจัดตั้ง กรอ.	1.การใช้ความ รุนแรงในการ ระงับเหตุชุมนุม ในมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ 2.การลอบสังหาร พ่อหลวง อินถา และดร.บุญสนอง บุญโยทยาน

ยุคที่ 5 ยุคการเติบโตของระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ระหว่างปี พ.ศ. 2535 ถึงพ.ศ. 2549	เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ การตรวจสอบทรัพย์สินของนักการเมือง	การใช้ความรุนแรงในการปราบปรามประชาชน นโยบายปราบปรามยาเสพติดหรือนโยบายฆ่าตัดตอน 2500ศพ	การหายไปของนายสมชาย นีละไพจิตรและนายกรเทพ วิริยะ หรือชิปปิงหมู
ยุคที่ 6 ยุคความขัดแย้งของเสื้อเหลืองและเสื้อแดง ระหว่างปี พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2557	รัฐประหาร 2549 การชุมนุมของกลุ่ม กปปส.เสื้อเหลือง การสลายการชุมนุมของกลุ่มนปช.เสื้อแดง	ใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อจัดการการชุมนุม	สงครามข้อมูลข่าวสาร จากทั้งสองฝ่าย
ยุคที่ 7 ยุคการกลับมาของทหารในการเมืองไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2562	การทำรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 การควบคุมสื่อสารสนเทศ	1.การทำรัฐประหาร 2.การใช้มาตรา 44 3.การใช้บุคคลไปปรับทัศนคติ 4.การออกพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562	การครอบงำทางความคิดด้วยสื่อทางอินเทอร์เน็ต การต่อต้านภัยคุกคามทางไซเบอร์

จากวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงของการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในการเมืองไทย นั้นจากการวิจัยพบว่า มีผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงดังนี้

3.1 ด้านชุดความคิดของการเป็นผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง ที่ผู้นำหรือผู้ครองอำนาจนั้น สร้างขึ้นด้วยการบีบบังคับและกล่อมเกลาด้วยรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางการใช้อำนาจรัฐ ด้วยกฎหมาย และหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายอย่าง ตำรวจและทหาร เป็นต้น ซึ่งทำให้การคิดนอกกรอบหรือการเห็นต่างนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ควรกระทำในสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยสังเกตจากพฤติกรรมทางสังคมในการตั้งคำถามเวลาเรียนหรือเวลาประชุม เพราะการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในทางการเมืองถูกซึมซับลงมาถึงในวิถีชีวิตสังคมไทย เพื่อนำไปสู่การควบคุมการเห็นต่างทางการเมืองและการเคลื่อนไหวต่อต้านนั้นเอง

3.2 ผลกระทบในสังคมการเมือง ทำให้สังคมการเมืองต้องปรับตัวไปตามรสนิยมของผู้ครองอำนาจ มิได้ทำหน้าที่ไปตามระบบที่ควรจะเป็น การควบคุมกลุ่มการเมืองต่างๆ และกลุ่มผลประโยชน์จำต้องใช้ทั้งไม้แข็งและไม้อ่อนในการจัดการสังคมการเมือง ทำให้สังคมการเมืองนั้นเคยชินกับการเอาตัวรอดด้วยผลประโยชน์ทางการเมือง จนความเสรีประชาธิปไตยไม่สามารถเดินไปในทิศทางที่ควรจะเป็น

3.3 ผลกระทบต่อประชาสังคม ทำให้ประชาสังคมถูกใช้เป็นเครื่องมือตัดสินทางการเมืองด้วยการใช้การครอบงำและบีบบังคับ จากรัฐหรือผู้ครองอาจและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ด้วยเงื่อนไขหลายประการจากตัวแปรทางด้านสภาวะทางการเมืองในขณะนั้น สภาพเศรษฐกิจและโครงสร้างทางสังคม ตลอดจนไปถึงระดับของการศึกษาและความเข้าใจที่มีต่อระบอบประชาธิปไตย

จึงทำให้ผลกระทบในแต่ละช่วงยุคสมัยนั้นมีแตกต่างกัน แต่สิ่งที่มีเหมือนกันก็คือผลกระทบต่อชีวิตของผู้ที่ถูกรัฐจัดการ และผู้ที่ต่อต้านก็จะถูกควบคุม และสอดส่องพฤติกรรม กลุ่มบุคคลเหล่านั้น ก็จะได้รับผลทางตรง ส่วนสังคมแวดล้อมนั้นก็จะได้รับแต่เพียงผลกระทบเล็กน้อย

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การใช้เครื่องมือรัฐตำรวจกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พ.ศ. 2475 ถึงพ.ศ.2562 มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1) การศึกษาลักษณะของเครื่องมือรัฐตำรวจในยุคต่างๆ ของการเมืองไทยจากการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 โดยใช้การรวบรวมเหตุการณ์ทางการเมืองและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ตลอดช่วงของการวิจัยมีปรากฏการณ์ทางการเมืองและการใช้กลไกอำนาจรัฐในลักษณะเครื่องมือรัฐตำรวจกล่าวคือมีการใช้การควบคุมสังคมและจัดการกับศัตรูทางการเมือง เพื่อสร้างอำนาจและรักษาทางการเมืองโดยสามารถอธิบายผ่านแนวคิดของหลุยส์ อัลธุสแซร์ เรื่องอุดมการณ์และกลไกอุดมการณ์ของรัฐ (Ideology and ideological state apparatus) ซึ่งประกอบด้วยกลไกเชิงปราบปรามของรัฐ และกลไกเชิงอุดมการณ์ของรัฐ และการอธิบายผ่านแนวคิดของอันโตนิโอ กรัมสกี ในเรื่องแนวคิดการครองอำนาจความเป็นใหญ่ (Hegemony) ในเรื่องของกลไกอำนาจรัฐและเป้าหมายในการครองอำนาจรัฐ

ผลการวิจัยพบว่า รัฐตำรวจ(Police states)เป็นเครื่องมือมิใช่ระบอบ เพราะมีการนำมาใช้ในทุกระบอบการปกครอง เพราะจากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงวิธีการที่ผู้ครองอำนาจนำเครื่องมือรัฐตำรวจมาใช้สร้างอำนาจทางการเมืองในลักษณะต่างๆ ตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย

1.1) การใช้ความรุนแรงในการจัดการกับศัตรูทางการเมืองและควบคุมสังคมในการเมืองยุคคณะราษฎร ยุคจอมพลสฤษดิ์ และจอมพลถนอม ซึ่งมีลักษณะของการปกครองแบบเผด็จการ อำนาจนิยม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิตพล กาญจนกิจ(2539) ในเรื่องการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ในส่วนของรูปแบบที่เปลี่ยนไปกล่าวคือ จากเดิมที่เคยให้ความสำคัญกับการสร้างองค์การทหาร ตำรวจ ให้มีความยิ่งใหญ่และมีศักยภาพมากและใช้การข่มขู่หรือการกำจัดศัตรูทางการเมือง ทำให้สังคมการเมืองและประชาสังคมไม่อยู่ในสถานะที่ต่อต้านหรือเป็นศัตรูต่อรัฐหรือผู้ครองอำนาจได้ (ชิตพล กาญจนกิจ, 2539, หน้า 290)

1.2) การใช้พรรคพวก เพื่อนพ้อง ญาติมิตร และเจ้านายที่ช่วยเหลือสอดคล้องกับงานของชาญชัย จิตเหล้าอาพร(2549) ในแง่มุมของการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจผ่านกลไกระบบราชการและระบบอุปถัมภ์โดยที่นายทักซิณ ชินวัตร ได้ใช้กลไกเชิงอุดมการณ์ของรัฐในส่วนของจัดการกับฝ่ายต่อต้านด้วยระบบราชการที่ใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นตัวขับเคลื่อนและควบคุมสังคมการเมือง ในด้านกลไกเชิงปราบปรามนั้นมีการใช้ในทางลับด้วยความแนบเนียน เพราะกลัวกระแสของประชาสังคมที่ไม่ยอมรับ เนื่องจากรัฐบาลของนายทักซิณ ชินวัตรประกาศชัยชนะด้วยการได้รับเสียงสนับสนุนจากการชนะการเลือกตั้งทำให้ต้องการครองพื้นที่ประชาสังคมด้วยนโยบายประชานิยมซึ่งมวลชนส่วนหนึ่งของสังคมถูกสร้างขึ้นจากนโยบายนี้ แต่มีข้อแตกต่างกับงานวิจัยชิ้นนี้ที่มองว่าการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมืองของนายทักซิณเป็นเพียงการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจเป็นเครื่องมือหนึ่งเท่านั้นเพราะสุดท้ายคำว่า ระบอบทักซิณ ก็ไม่ได้คงอยู่ตลอดไปหรือมีการนำมาใช้ในยุคการเมืองอื่นเช่นกัน

2) การศึกษากระบวนการนำเครื่องมือนิติรัฐตำรวจมาใช้ในยุคต่างๆ ของการเมืองไทย จากการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 โดยใช้การรวบรวมเหตุการณ์ทางการเมืองและการเก็บข้อมูลภาคสนามตลอดช่วงของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการนำเครื่องมือนิติรัฐตำรวจมาใช้ในทางการเมือง มีการใช้ใน 2 แบบคือ

2.1) การใช้แบบในกฎหมาย เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายสร้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจในการตรวจสอบ บังคับและควบคุมสังคม และใช้อำนาจบางมาตราหรือละเลยที่จะไม่ใช้หรือไม่ให้ความสำคัญกับกฎหมายที่จะดำเนินการในเรื่องของตนเองหรือเอื้อประโยชน์ให้พรรคพวกของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกริมซีในเรื่องของการการครอบความเป็นใหญ่ “ในการครอบงำทางตรงคือการสั่งการผ่านทางรัฐ และเครื่องมือทางกฎหมายของรัฐหน้าที่ตรงนี้เป็นเรื่องในระดับขององค์กรต่างๆ และมีความเชื่อมโยงกัน โดยที่ปัญญาชนทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการใช้อำนาจ เพื่อให้ชนชั้นปกครองอยู่เหนือชนชั้นผู้ถูกกดขี่ทั้งในทางการเมืองการครอบอำนาจนำเหนือสังคม และการใช้อำนาจการเมืองของรัฐบาล” (กริมซี, อ้างถึงในวัชรพล พุทธรักษา, 2557, หน้า 121-163) และยังสอดคล้องกับงานของสุรพงษ์ ชัยนาม (2557) ที่อธิบายถึงการใช้อำนาจบีบบังคับกดขี่และการครอบงำ (coercion and domination) เมื่อใดที่มีการเน้นหนักด้านการครอบงำบังคับกดขี่ ย่อมหมายถึงสังคมการเมืองมีอิทธิพลเหนือประชาสังคม (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2557, หน้า 144) และสอดคล้องกับแนวคิดของหลุยส์ อัลธุสแซร์ ที่อธิบายว่า กฎหมาย อยู่ทั้งในกลไกปราบปรามของรัฐและระบบของกลไกรัฐทางด้านอุดมการณ์ (อัลธุสแซร์ อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2557, หน้า 128) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Sheldon Birkett (2016) กับบทความเรื่อง The Return of Neo-Nationalism ที่กล่าวถึงระบอบการปกครองที่เหมาะสมในยุค

ศตวรรษที่ 21 และการกลับสู่การเป็นชาตินิยมใหม่ การเป็นประชาธิปไตยแบบเสรีกับการค้นหาความสมดุลที่เพียงพอระหว่างระบอบประชาธิปไตยแบบ *Rechtsstaat* (นิติรัฐ) ที่มองว่ารูปแบบของผู้แทนระบอบประชาธิปไตยซึ่งผู้นำทางการเมืองชนะการเลือกตั้งโดยการดึงดูดประชาชนที่มีสิทธิได้รับสิทธิเมื่อระบอบการปกครองดังกล่าว ความสมดุลของอำนาจรัฐกับเสรีประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่ยากยิ่งที่จะทำให้สมดุลได้ แต่หากสังคมมีความเสรีมากเกินไปก็จะขาดความสงบสุขหรือหากรัฐใช้อำนาจบังคับมากเกินไปการต่อต้านจากฝั่งเสรีประชาธิปไตยก็จะมีมากขึ้น ดังนั้นการคำนึงถึงความเป็นประชาธิปไตยอย่างมีระเบียบและเสรีภาพอย่างสมดุลเป็นสิ่งที่เหมาะสมในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเราจะเห็นปรากฏการณ์จากพัฒนาการทางประชาธิปไตยในทั้งสองแบบที่เป็นแบบอำนาจนิยม และแบบเสรีนิยมหรือทุนนิยม ที่มีข้อดีและข้อด้อยที่แตกต่างกัน บทความและงานวิจัยชิ้นนี้ มีความสอดคล้องกันในเรื่องของการสร้างสมดุลของเครื่องมือในการควบคุมสังคมและประเทศอย่างเครื่องมือรัฐตำรวจ กับการมีเสรีภาพ นำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยอย่างมีระเบียบ

2.1.1) การใช้แบบในกฎหมายที่มีสภาพบังคับในเชิงปราบปราม โดยจะพบว่า ในอดีตของการเมืองไทยนั้นจะมีการออกกฎหมายหรือคำสั่งที่วัตถุประสงค์ทางการเมืองหรือเพื่อควบคุมความสงบในสังคมและกำจัดศัตรูทางการเมือง เช่นการออกพระราชบัญญัติคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2476 การออกพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2476 ในเวลาต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 อีก ซึ่งเป็นการจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์อย่างเข้มงวด(ศราวุฒิ วิสาพรหม, 2559, หน้า 53) ,การออกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495(พวงทอง ภวัครพันธุ์, 2562, หน้า 239) การออกพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์

จุลเจิน พ.ศ. 2548 การออกคำสั่งคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางการเมือง และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมสอดส่องสังคมและถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2.1.2) การใช้แบบในกฎหมายที่มีลักษณะในเชิงอุดมการณ์ โดยพบว่า เป็นการใช้กฎหมายในการสร้างการยินยอมพร้อมใจในประชาสังคม ที่เป็นไปในรูปแบบการขุดความเข้าใจที่รัฐหรือผู้ครองอำนาจอยากให้เป็น โดยในอดีตเป็นไปในทางเดียวคือจากรัฐสู่ประชาชน เพราะการสื่อสารยังไม่หลากหลายมากนัก ทำให้ขุดความคิดส่งผ่านมาในระบบการศึกษาและการสื่อสารมวลชนต่างๆที่รัฐเป็นผู้ควบคุมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของหลุยส์ อัลธุสแซร์ ในเรื่องของกลไกเชิงอุดมการณ์ของรัฐที่ทำให้ผู้ครองอำนาจหรือรัฐนั้น สามารถครองอำนาจรัฐไว้ได้ เพราะกลไกเชิงอุดมการณ์นั้นมีความหลากหลาย ซับซ้อน และค่อนข้างเป็นอิสระ (ฐานิดา บุญวรรณ, 2559) โดยที่ปรากฏในช่วงแรกของการวิจัยนั้นคือการที่คณะราษฎรสร้างความภาคภูมิใจในรัฐธรรมนูญถึงขั้นกำหนดให้มีการเฉลิมฉลองประจำปี และในช่วงต่อมาที่รัฐใช้ก่อ.รมน.และปฏิบัติการจิตวิทยาในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ จนกระทั่งการเมืองไทยเข้าสู่ยุคการสื่อสารไร้พรมแดน รัฐจึงใช้การ IO (Information Operation) ในการจัดการควบคุมสื่อฝ่ายที่เคลื่อนไหวต่อต้านด้วยคำสั่งศษ. ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสมลักษณ์ ศรีรามในเรื่องสมเด็จพระสันตะปาปากับการครองอำนาจนำทางการเมืองกัมพูชา ที่กล่าวถึงการจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำและการใช้กลไกสื่อในการสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลและชนชั้นนำทางการเมือง (สมลักษณ์ ศรีราม, 2559)

2.2) การใช้แบบนอกกฎหมาย พบว่าเป็นการนำเครื่องมือรัฐตำราจมาใช้ในแบบที่กฎหมายไม่ได้รับรองหรือต้องใช้กฎหมายสนับสนุน มี 2 แบบ

2.2.1) แบบที่มีความรุนแรงเป็นองค์ประกอบหลัก เช่นการเสียชีวิตของบุคคลที่เป็นฝ่ายต่อต้านรัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิตพล กาญจนกิจ ในเรื่องการสร้างและรักษาอำนาจทางการเมืองของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ที่ปรากฏ การใช้ความรุนแรงในการจัดการศัตรูทางการเมืองอย่างการเสียชีวิตของ 4 อดีตรัฐมนตรี(ชิตพล กาญจนกิจ, 2539, หน้า192) และเหตุการณ์การเสียชีวิตและหายไปของบุคคลที่มีพฤติกรรมต่อต้านฝ่ายรัฐอีกหลาย เหตุการณ์ที่บางเหตุการณ์ยังไม่สามารถหาตัวผู้กระทำผิดได้ แต่การเสียชีวิตนั้นมีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองของกลุ่มขัดแย้งอย่างผู้ครองอำนาจหรือรัฐ และในยุคต่อมายังมีเหตุการณ์ทำนองนี้กับฝ่ายต่อต้านรัฐหรือฝ่ายผู้เห็นต่างทางการเมืองอยู่เรื่อยมา

2.2.2) แบบที่เป็นการใช้การโฆษณาชวนเชื่อ และการใช้มวลชนจัดตั้งในทางการเมือง พบว่าถูกนำใช้มาตลอดช่วงเวลาที่ทำกรวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างฐานการสนับสนุนจากประชาสังคมหรือประชาชนส่วนใหญ่ และในสังคมการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการครองอำนาจของผู้ครองอำนาจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชาญชัย จิตรเหล้าอาพรในเรื่องของรัฐตำรวจใหม่: ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมภายใต้ รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรที่มีการใช้นโยบายประชานิยมเพื่อสร้างมติมหาชน(ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร, 2549, หน้า 200) ซึ่งทำให้สามารถใช้เครื่องมือรัฐตำรวจโดยที่ไม่ได้รับการยินยอมจากประชาสังคม และในเวลาต่อมาถูกหลายฝ่ายนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก่งแย่งพื้นที่ประสังคม ทำให้ผู้ครองอำนาจใหม่ในยุคต่อมาให้ความสำคัญกับการควบคุมการ

ใช้เครื่องมือเหล่านี้ในการครอบงำพื้นที่ในสังคม เช่นการออกคำสั่งคสช.ในการควบคุมสื่อสารสนเทศที่มีลักษณะ ยั่วยุ หรือปลุกปั่นให้เกิดความวุ่นวายในสังคม เป็นสิ่งที่คสช.ให้ความสำคัญและใช้เป็นเครื่องมือสร้างอำนาจทางการเมืองเมื่อการสื่อสารของฝ่ายตรงข้ามถูกควบคุมโดยรัฐอย่างเข้มงวด

การใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในการควบคุมสื่อสารมวลชน หรือสื่อสารสนเทศ ที่ปรากฏตั้งแต่สมัย คณะราษฎร ที่ออกกฎหมายในการควบคุมสื่อสิ่งพิมพ์ ไปจนถึงการใช้ การสอดส่องพฤติกรรมของพลเมืองและฝ่ายที่เคลื่อนไหวด้วยระบบบิเลกทรอนิกส์ สอดคล้องกับรายงานการสำรวจความเป็นรัฐตำรวจของเว็บไซต์ www.cryptohippie.com (Cryptohippie USA, Inc., 2551, 2553) ที่กล่าวถึงเนื้อหาของการใช้อำนาจรัฐในแต่ละประเทศในโลกเมื่อปี ค.ศ. 2008 และปีค.ศ. 2010 ที่มีลักษณะความเป็นเครื่องมือรัฐตำรวจ (Police States) ด้วยเป็นการใช้อำนาจในรูปแบบของเครื่องมือรัฐตำรวจอิเล็กทรอนิกส์ (The Electronic Police State) ผลการสำรวจทำให้พบว่า ประเทศที่กล่าวได้ว่าตัวเองนั้นเป็นประเทศประชาธิปไตยแห่งโลกเสรีนิยม อย่างประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ เองก็มีการนำเครื่องมือรัฐตำรวจมาใช้ในการควบคุมและสอดส่องพลเมืองในการปกครองของตนทั้งสิ้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือรัฐตำรวจนั้น มิได้เป็นเพียงเครื่องมือของความเป็นเผด็จการเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่ประเทศในโลกประชาธิปไตยเองก็นำเครื่องมือนี้มาใช้ด้วยเช่นกัน เหตุผลผู้วิจัยมองว่าเป็นเรื่องของการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้ครองอำนาจในขณะนั้นเลือกใช้เครื่องมือนี้ เป็นเพราะมุมมองของผู้ครองอำนาจหรือรัฐต้องการควบคุมสังคมการเมืองและประชาสังคมหรือประชาชน เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนการเข้าถึงสื่อสารสนเทศของประชาสังคม ทำให้รัฐหรือผู้ครองอำนาจให้ความสำคัญต่อการเคลื่อนไหวต่างๆของประชาสังคมหรือประชาชนของตน

มากขึ้น โดยการใช้แสดงออกมาในรูปแบบการแทรกซึมเข้าไปในระบบต่างๆ เพราะความเป็นประชาธิปไตยของระบอบทำให้การจำกัดสิทธิเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก รัฐหรือผู้ครองอำนาจจึงนำการตรวจสอบและสอดส่องมาใช้ในรูปแบบของเครื่องมือรัฐตำรวจอิเล็กทรอนิกส์ (The electronic police state) เพื่อนำไปสู่การควบคุมสังคมโดยรวมได้ ทั้งยังใช้เพื่อควบคุมความสงบเป็นปกติสุขของสังคม การเมืองและประชาสังคมให้สามารถดำเนินกิจการต่างๆ สร้างเสถียรภาพทางสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เพราะความไม่สงบทางการเมืองนั้น ส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3) การศึกษาผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงจากการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในการเมืองไทยยุคสมัยต่างๆ จากการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 โดยการใช้การรวบรวมเหตุการณ์ทางการเมืองและการเก็บข้อมูลภาคสนามตลอดช่วงของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบของการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในการเมืองไทยนั้น ซึ่งผลกระทบในการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจที่มีต่อการเมืองไทยตลอด 87 ปีนั้น มี 3 ด้านคือ

3.1) ผลกระทบต่อระบบการเมือง โดยการวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นถึงผลกระทบต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในการใช้เครื่องมือในการสร้างอำนาจทางการเมืองที่ไม่เป็นไปตามระบอบหรือวิถีทางของความเป็นประชาธิปไตยที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และมีการแบ่งแยกอำนาจตามหลักนิติรัฐ โดยพบว่าประชาชนในวงจรของการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจนั้นเป็นเพียงกลุ่มเป้าหมายหรือพื้นที่ เป้าหมายในการยึดครองของชนชั้นปกครองเท่านั้นตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 5 พฤษภาคม 2564) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “การใช้เครื่องมือรัฐตำรวจไม่มีการแบ่งแยกอำนาจเป็นการใช้อำนาจที่รวมศูนย์โดยบุคคลหรือกลุ่ม

บุคคลเพื่อเป้าประสงค์ของตนเอง ต่างจาก หลักนิติรัฐที่ปกครองด้วยกฎหมาย (Legal State) มีการแยกอำนาจ (Separation of power) การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ในกระบวนการยุติธรรม (Presumption of innocence) และความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ (Independence of judiciary) เสรีภาพเป็นเรื่องหลัก การจำกัดเสรีภาพเป็นเรื่องยกเว้น” ซึ่งทำให้ระบบการเมืองได้รับผลกระทบต่อระบบการเมืองที่ควรจะเป็นในระบอบประชาธิปไตย

3.2) ผลกระทบต่อระบบราชการ การถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการสร้างอำนาจของฝ่ายการเมืองเมื่อขึ้นมามีอำนาจ ในปรากฏการณ์ทางการเมืองตลอดช่วงในการวิจัยซึ่งในช่วงต้นของการวิจัยนั้นพบว่าส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานด้านความมั่นคงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจ เช่น ทหาร ตำรวจ และในยุคต่อมามีการใช้หน่วยงานในระบบราชการต่างๆมากขึ้น เช่น กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ฯลฯ ด้วยปัจจัยแห่งระบบราชการที่มีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนทำให้การแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง ด้วยรูปแบบต่างๆ จึงมีปรากฏในเหตุการณ์ทางการเมืองตลอดช่วงการวิจัย ด้วยในระบบราชการนั้นมีระบบอุปถัมภ์นั้นทั้งจากความสัมพันธ์ตามสายการบังคับบัญชาและตามความสัมพันธ์ส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชิตพล กาญจนกิจ ที่กล่าวถึงฐานการสร้างอำนาจทางการเมืองของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ฐานหนึ่งที่มาจากระบบราชการโดยพลตำรวจเอกเผ่ามองเห็นถึงหน่วยงานตำรวจที่เป็นหนึ่งในหน่วยงานในระบบราชการที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนอย่างมากที่สุดตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเข้านอน ความสงบสุขความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตำรวจเป็นผู้ใช้กฎหมายซึ่งเป็นกรอบของสังคม ทำให้นักการเมืองพยายามครอบงำหน่วยงานตำรวจเพื่อเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการแสวงหาประโยชน์และรักษาอำนาจ ระบบจึงกลายเป็นกลไกรัฐที่รักษาอำนาจให้กับฝ่ายการเมืองโดยเฉพาะพรรคการเมืองที่ครองอำนาจ

ฝ่ายรัฐบาล ดังนั้นการแทรกแซงหรือการครอบงำระบบราชการจึงส่งผลกระทบต่อชัดเจนต่อการทำงานของระบบราชการ (ชิตพล กาญจนกิจ, 2539, หน้า 294) และสอดคล้องกับงานของชาญชัย จิตรเหล้าอาพร ที่รูปแบบการครอบงำระบบราชการขยายตัวไปในหน่วยงานอื่นๆของระบบราชการ โดยเฉพาะการแทรกแซงไปถึงหน่วยงานที่รัฐบาลใช้ในการดำเนินนโยบายประชานิยม (ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร, 2549, หน้า 209) ทำให้ในเวลาต่อมาส่งผลกระทบต่อระบบราชการอย่างกว้างขวางเพราะที่เกิดปรากฏการณ์ชัดที่มีแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันอย่างชัดเจนเช่นในช่วงความขัดแย้งระหว่างเสื้อเหลืองกับเสื้อแดง ที่บุคลากรในระบบราชการนั้นแสดงออกทางการเมืองอย่างกว้างขวางเพราะผลพวงจากการแทรกแซงระบบราชการในเรื่องของการดำเนินนโยบายและการแต่งตั้งโยกย้าย

3.3) ผลกระทบต่อสังคม กล่าวคือเครื่องมือรัฐตำรวจที่ถูกใช้ในการสร้างอำนาจทางการเมืองตลอดมานั้น ส่งผลกระทบต่อสังคมในเรื่องของความเข้าใจและวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคม โดยผลการวิจัยพบว่าสังคมเกิดสภาวะหนึ่งคือสภาวะชุดความคิดหรือชุดความรู้สึกของตนเองที่พร้อมจะแสดงออกหรือเชื่อในความรู้สึกชอบหรือเกลียดชัง ได้ในทันทีที่ได้รับแรงกระตุ้นจากสื่อต่างๆที่ถูกนำมาเป็นเครื่องมือในทางการเมืองทั้งนี้เป็นเพราะว่าโดยตลอดช่วงเวลาในการวิจัยนั้นสังคมหรือประชาสังคมคือพื้นที่ผู้ครองอำนาจใช้เป็นสนามในการยึดครองด้วยเครื่องมือต่างๆซึ่งตอนต้นจะเป็นในรูปแบบในการปกครองมากกว่าการสร้างการยอมรับหรือความนิยมในสังคมสักเท่าใดนัก

สิ่งที่สร้างผลกระทบต่อสังคมมากที่สุด คือ การแบ่งแยกทางความคิดหรือการแตกแยกในสังคมอย่างรุนแรง การใช้เครื่องมือรัฐตำรวจเพื่อสร้างอำนาจทางการเมืองนั้น พบว่าสังคมเกิดการปรับตัวไปตามลักษณะการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจของรัฐโดยเมื่อสังคมคือพื้นที่ที่ต้องยึดครองทำให้การจูงใจด้วยชุดข้อมูลต่างๆสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆเพื่อให้รัฐหรือกลุ่มการเมืองสามารถมีอิทธิพลต่อ

พื้นที่สังคมกันให้มากที่สุด ทำให้สังคมถูกแบ่งเป็นกลุ่มตามอิทธิพลที่ได้รับโดยมีปัจจัยของการแบ่งกลุ่มทางสังคม เช่น อิทธิพลความเชื่อทางอุดมการณ์ทางการเมือง สายสัมพันธ์ทางธุรกิจและผลประโยชน์ เครือญาติ สถาบันการศึกษา และอื่นๆที่มีอิทธิพลต่อการแบ่งแยกในสังคมการเมืองไทย เรื่องของความเข้าใจในระบบประชาธิปไตยและความเคยชินต่อการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในการสร้างอำนาจทางการเมือง โดยพบว่าสังคมไทยมีมุมมองที่เคยชินต่อการถูกบีบบังคับและยอมจำนนต่ออำนาจรัฐ ตลอดช่วงการวิจัยพบว่า สังคมไทยได้รับผลกระทบในด้านวัฒนธรรมการสร้างอำนาจทางการเมืองที่ตกทอดกันมาทำให้ระบบการเมืองทำให้เกิดความเคยชินต่อเครื่องมือนี้โดยจะพบในเหตุการณ์ทางการเมืองตั้งแต่การจัดการศัตรูทางการเมืองด้วยศาลพิเศษ (ศราวุฒิ วิสาพรม, 2559, หน้า 54) การใช้อำนาจพิเศษอย่างกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 17 มาตรา 21 มาตรา 27 และมาตรา 44 ที่ให้อำนาจที่ให้อย่างบริหารอย่างนายกรัฐมนตรีในการใช้อำนาจตุลาการได้นั้น ซึ่งปรากฏในประวัติศาสตร์การเมืองไทยมาอย่างยาวนาน ทำให้สอดคล้องกับแนวคิดกริมซ์ในเรื่องของการใช้การบีบบังคับกดขี่และครอบงำ (Coercion and domination) และการแสวงหาความยินยอม โดยที่ผ่านมามีพบว่าสังคมการเมืองมีอิทธิพลเหนือประชาสังคมในรูปแบบของการเป็นผู้ปกครองซึ่งเป็นไปในแบบเผด็จการโดยกลุ่มคนส่วนน้อยเหนือกลุ่มคนส่วนใหญ่ โดยผู้ปกครองมักจะยึดครองพื้นที่ด้วยการครอบงำบีบบังคับ ถึงแม้ในยุคต่อมานั้นกลุ่มคนส่วนน้อยจะได้รับการยินยอมจากกลุ่มคนส่วนใหญ่แต่ การครอบงำก็ยังถูกใช้ในเพื่อกลุ่มคนส่วนน้อยด้วยการใช้ประชานิยมเพื่อซื้อใจกลุ่มชนส่วนใหญ่ ทำให้สังคมนั้นมีความเข้าใจถึงวิธีการสร้างอำนาจทางการเมืองของกลุ่มชนส่วนน้อยที่ใช้วิธีการครอบงำและบีบบังคับด้วยรูปแบบต่างๆ และถึงแม้ว่ารัฐหรือผู้ครองอำนาจนั้นจะได้รับเสียงสนับสนุนจากกลุ่มชนส่วนใหญ่ ก็ยังใช้รูปแบบการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมือง

ด้วยวิธีการครอบงำเพียงแต่การครอบงำนั้นเกิดจากการซึมซับชุดความคิดที่ผู้ครองอำนาจต้องการ และถูกควบคุมด้วยการสอดส่องจากรัฐด้วยวิธีต่างๆ

สรุปผลการวิจัย พบว่า

1. รัฐตำรวจ (Police states) เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมืองมิให้ระบอบเพราะมีการนำมาใช้ในทุกระบบการปกครอง กล่าวคือ ตลอดช่วงเวลาที่นำมาทำการวิจัยนั้น จะพบการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในลักษณะต่างๆทั้งในด้านการใช้หน่วยงานที่มีกองกำลัง มีอาวุธยุทโธปกรณ์เช่น ตำรวจ กองทัพ และหน่วยงานด้านความมั่นคงต่างๆ ทั้งแบบชอบกฎหมายและไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งทางลับและเปิดเผย ซึ่งการใช้แบบในกฎหมายนั้นเป็นการใช้ผ่านกลไกระบบราชการ และในแบบไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นเป็นการใช้โดยผ่านสายสัมพันธ์ส่วนตัว และการใช้ข้อกฎหมายที่เป็นการจัดตั้งตรูทางการเมืองด้วยการผลักดันเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทั้ง ระบบยุติธรรมปกติและระบบพิเศษอย่างเช่น ศาลพิเศษ ศาลทหาร ในการพิจารณาเฉพาะเรื่อง และใช้หน่วยงานด้านสารสนเทศ เศรษฐกิจ การศึกษา และด้านสังคมต่างๆ ในการสอดส่องการเคลื่อนไหวของพลเมืองหรือฝ่ายตรงข้าม ตามช่องทางการสื่อสารต่างๆ เพื่อควบคุมและประเมินความมีเสถียรภาพในการครองอำนาจของตนเอง ซึ่งสามารถพบการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในลักษณะนี้ตั้งแต่ เริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ปีพ.ศ.2475 จนถึง พ.ศ. 2562 และยังพบการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในลักษณะนี้ ในประเทศที่มีความเป็นเผด็จการและมีความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าระบอบใดตามก็จะใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในลักษณะนี้ในการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมืองของตนเอง

2. การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองมีผลต่อลักษณะของเครื่องมือรัฐตำรวจที่ผู้ครองอำนาจนำมาใช้สร้างอำนาจทางการเมือง กล่าวคือ ตลอดช่วงเวลาในการทำวิจัยนั้น มีเหตุการณ์ทางการเมืองหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาคือการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองต่างๆ โดยวิธีการเข้าสู่อำนาจมีอยู่ 2 วิธี คือ

2.1 การชนะการเลือกตั้งได้เสียงข้างมากในรัฐสภาและทำการจัดตั้งรัฐบาล โดยการสู่อำนาจด้วยวิธีการนั้น เครื่องมือรัฐตำรวจมีลักษณะของการแสวงการยินยอมจากประชาสังคม ด้วยวิธีกล่อมเกลามาให้นับสนุน และใช้เครื่องมือรัฐตำรวจเชิงอุดมการณ์ในการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมือง อย่างเช่นในยุครัฐบาลทักษิณ ชินวัตร เป็นการให้เครือข่ายพวกพ้องในการดำเนินนโยบาย และแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการอย่างมากมาย จึงทำให้ภาพลักษณ์ของการดำเนินนโยบายนั้นเป็นรูปธรรม ซึ่งการที่รัฐบาลทักษิณ ชินวัตรกล้าใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในลักษณะนี้ได้อย่างชัดเจนเป็นเพราะการที่รัฐบาลทักษิณ ชินวัตรครองเสียงข้างมากในสภาจนกระบวนการถ่วงดุลอำนาจในสภาไม่สามารถทำงานได้

2.2 การปฏิวัติรัฐประหาร เป็นวิธีที่เราพบเห็นมาตลอดในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่เกิดเหตุการณ์รัฐประหารขึ้น ซึ่งทุกครั้งหลังจากการเกิดรัฐประหารอำนาจจะถูกรวมศูนย์ไปสู่ผู้ครองอำนาจเสมอและสิ่งหนึ่งที่ตามมาคือการจัดการกับผู้ครองอำนาจเดิมหรือปัญหาเดิมที่เป็นเหตุผลของการทำรัฐประหารในครั้งนั้นและการควบคุมสังคมและผู้เห็นต่างซึ่งทำให้ลักษณะของเครื่องมือรัฐตำรวจจึงมีลักษณะเชิงปราบปรามและ เป็นการบีบบังคับในประชาสังคมและอาจบีบบังคับและกล่อมเกลามาในสังคมการเมือง เพื่อการสร้างอำนาจทางการเมืองของตนในเวลาอันสั้น

3. บริบททางการเมืองมีผลต่อการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจเพื่อรักษาอำนาจทางการเมือง หมายถึง การใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในลักษณะต่างๆ ต่อกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ที่มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันคือ สังคมการเมืองที่มีหน่วยงานของรัฐ ชนชั้นนำ กลุ่มทุนและกลุ่มผลประโยชน์ เครื่องมือรัฐตำรวจนั้นก็จะเป็นการใช้ทางตรงคือการสื่อสารโดยตรงจากตัวของผู้ครองอำนาจเอง ที่ออกมาในรูปแบบของคำสั่ง คำประกาศ หรือการพูดคุยสื่อสารด้วยสายสัมพันธ์ส่วนตัวของกลุ่มหรือตัวของผู้ครองอำนาจหรือผู้นำรัฐบาลเอง และส่วนของการใช้ในประชาสังคมที่หมายถึงพื้นที่ ที่ไม่ใช่รัฐ พลเมือง ชนชั้นล่าง นั้นจะเป็นการใช้ผ่านความชอบธรรมทางกฎหมายเป็นสำคัญด้วยหน่วยงานของรัฐที่เป็นเครื่องมือของผู้ครองอำนาจ การจะใช้เครื่องมือรัฐตำรวจอย่างไรเป็นการประเมินจากตัวผู้นำหรือผู้ครองอำนาจ

4. การครองอำนาจนำทางการเมืองเป็นเป้าหมายของการนำเครื่องมือรัฐตำรวจมาใช้สร้างอำนาจในทางการเมือง กล่าวคือ การครองอำนาจนำทางการเมืองตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา การครองอำนาจนำนั้นเป็นเป้าหมาย (ends) โดยมีการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการสร้างอำนาจทางการเมืองและเครื่องมือรัฐตำรวจเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เป็นใช้ในการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมือง ซึ่งเป้าหมายในการครองอำนาจนำนั้น ต้องใช้การครอบงำทางสังคม ในทุกระดับความสัมพันธ์ทำให้อำนาจนำนั้นเกิดขึ้นแบบระยะสั้นและระยะยาว และอำนาจนำนั้นเกิดขึ้นจากความหวาดกลัว และเกิดขึ้นจากความศรัทธา ที่สามารถชักจูงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจนนำไปสู่สิ่งที่ผู้ครองอำนาจต้องการ กล่าวคือ ตลอดช่วงเวลาที่นำมาทำการวิจัยนั้น จะพบการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในลักษณะต่างๆ ทั้งในด้านการใช้หน่วยงานที่มีกองกำลัง มีอาวุธยุทโธปกรณ์ เช่น ตำรวจ กองทัพ และหน่วยงานด้านความมั่นคงต่างๆ ทั้งแบบชอบกฎหมายและไม่ชอบ

ด้วยกฎหมาย ทั้งทางลับและเปิดเผย ซึ่งการใช้แบบในกฎหมายนั้นเป็นการใช้ผ่านกลไกระบบราชการ และในแบบไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นเป็นการใช้โดยผ่านสายสัมพันธ์ส่วนตัว และการใช้ออกกฎหมายที่เป็นการขจัดศัตรูทางการเมืองด้วยการผลักเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทั้ง ระบบยุติธรรมปกติและระบบพิเศษ อย่างเช่น ศาลพิเศษ ศาลทหาร ในการพิจารณาเฉพาะเรื่อง และใช้หน่วยงานด้านสารสนเทศ เศรษฐกิจ การศึกษา และด้านสังคมต่างๆในการสอดส่องการเคลื่อนไหวของพลเมืองหรือฝ่ายตรงข้าม ตามช่องทางการสื่อสารต่างๆเพื่อควบคุมและประเมินความมีเสถียรภาพในการครองอำนาจของตนเอง ซึ่งสามารถพบการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในลักษณะนี้ตั้งแต่เริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ปีพ.ศ.2475 จนถึง พ.ศ. 2562 และยังพบการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในลักษณะนี้ ในประเทศที่มีความเป็นเผด็จการและมีความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าระบอบใดตามก็จะใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในลักษณะนี้ในการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมืองของตนเอง

หากเราพิจารณาจากแนวคิดของหลุยส์ อัลธุสแซร์ ในเรื่องของอุดมการณ์และกลไกอุดมการณ์ของรัฐ และ อันโตนิ โอกรัมชี ในเรื่องการครองอำนาจนำ มีความสอดคล้องในเรื่องของการใช้เครื่องมือของรัฐเพื่อเป้าหมายในการครองอำนาจรัฐ โดยการครองอำนาจนำของรัฐมีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองของผู้ครองอำนาจในช่วงเวลานั้นๆ เพราะการใช้เครื่องมือในการสร้างอำนาจทางการเมืองมีหลากหลายรูปแบบในหลายประเทศ โดยแนวคิดของอัลธุสแซร์นั้นได้กล่าวถึงรายละเอียดในการใช้เครื่องมือในการสร้างอำนาจ โดยที่จำแนกกลุ่มเป้าหมายออกเป็น โดยมีรากฐานความคิดมาจากลัทธิมาร์กซ์ในเรื่องโครงสร้างทางสังคม โดยแบ่งเป็น2ส่วนคือโครงสร้างส่วนบนหมายถึงสังคมการเมืองและกลไกรัฐโดยเฉพาะอุดมการณ์และกฎหมายที่มีความสัมพันธ์กันทาง

ความคิดและโครงสร้างส่วนล่างที่หมายถึงการผลิตทางเศรษฐกิจที่ประกอบด้วย

1. พลังการผลิตประกอบด้วยแรงงานและเครื่องมือในการผลิต
2. ความสัมพันธ์ทางการผลิตที่มีเจ้าของกิจการเป็นชนชั้นปกครองโดยมีความมุ่งหมายเดียวกันคือการยึดครองพื้นที่ในโครงสร้างทางสังคมนั้นๆให้ได้มากที่สุด

ดังนั้นการใช้กลไกอุดมการณ์ของรัฐผ่านเครื่องมือรัฐตำรวจที่ผู้วิจัยนำว่าอ้างถึงในงานวิจัยชิ้นนี้นั้น ทำให้พบว่า รัฐจำเป็นต้องใช้เครื่องมือรัฐตำรวจเพื่อการยึดครองพื้นที่ทั้งสองโครงสร้างทางสังคมด้วยลักษณะและวิธีการต่างๆของเครื่องมือรัฐ ซึ่งความพยายามของผู้ครองอำนาจรัฐนั้นมีความพยายามในการครองอำนาจทางการเมือง ด้วยการใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในการสร้างอำนาจทางการเมืองเพราะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพ.ศ.2475 นั้นเป็นการเข้ามาครองอำนาจทางการเมืองที่ได้มีมาแต่ชาติกำเนิดตั้งระบอบราชาธิปไตยแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มีอยู่แต่เดิม และมีได้เป็นฉันทานุมติมาแต่แรกในการเข้ามครองอำนาจ ผู้ที่เข้ามาครองอำนาจจึงต้องใช้เครื่องมือต่างๆในการจัดการสังคมและควบคุมเพื่อให้การครองอำนาจนั้นมีเสถียรภาพ ซึ่งหากผู้นำที่คำนึงถึงแต่เพียงเสถียรภาพในการครองอำนาจหรือมุ่งเป้าแต่เพียงการไปสู่การครองอำนาจเท่านั้น ทำให้ภาพลักษณ์ของกลไกอำนาจรัฐเป็นไปในแบบเผด็จการอำนาจนิยม จึงทำให้ในยุคต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนลักษณะและรูปแบบการนำเครื่องมือรัฐตำรวจมาใช้สร้างอำนาจทางการเมืองโดยพยายามที่จะใช้เครื่องมือผ่านกลไกต่างๆที่ซับซ้อนมากขึ้น แต่จุดมุ่งหมายหรือเป้าประสงค์คือการยึดครองพื้นที่ในโครงสร้างทางสังคม เพื่อนำไปสู่การครองอำนาจนำ ตามแนวคิดของอันโตนิโอ กรัมสกี ที่กล่าวถึงแนวคิดการครองความเป็นใหญ่หรือการครองอำนาจนำ (Hegemony) (วัชรพล พุทธรักษา, 2549)

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การใช้เครื่องมือรัฐตำรวจกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พ.ศ. 2475- 2562 มีข้อเสนอแนะและจุดยืนทางวิชาการของผู้วิจัย ดังนี้

จากลักษณะของเครื่องมือรัฐตำรวจในงานวิจัยชิ้นนี้ จะมีลักษณะที่ถูกปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางการเมือง ปัจจัยหนึ่งที่ผู้วิจัยมองว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ลักษณะของเครื่องมือรัฐตำรวจถูกนำมาใช้มาก เป็นช่วงที่ผู้ครองอำนาจรัฐนั้นมาจากการทำรัฐประหาร ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จะพบว่า เมื่อใดที่การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองด้วยการยึดอำนาจทำรัฐประหารเมื่อนั้นการใช้อำนาจรัฐผ่านเครื่องมือรัฐตำรวจนั้นจะมีลักษณะในเชิงปราบปรามมาก เพราะจุดเริ่มต้นของการเข้าสู่อำนาจมาจากความขัดแย้งทางการเมืองของกลุ่มการเมืองต่างๆ จึงทำให้การจัดการศัตรูทางการเมืองเป็นสิ่งที่จะต้องทำเป็นอันดับต้นของการครองอำนาจทางการเมือง เช่นกรณีของการใช้ศาลพิเศษในการจัดการกับกลุ่มกบฏบวรเดชและการตามล่าบุคคลต่างๆ มาจัดการในสมัยคณะราษฎร(ตราวุฒิ วิสาพรหม, 2559) ซึ่งผู้วิจัยเห็นถึงบริบททางการเมืองในยุคนั้นที่มีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ถึงขั้นต้องเอาชีวิตกันให้ถึงที่สุด และกรณีการใช้กระแสต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์มาใช้สร้างความชอบธรรมในการจัดการกับผู้เห็นต่างทางการเมือง (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2553) สุดท้ายในกรณียุคพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ใช้อำนาจคสช. ในการจัดการกับผู้เห็นต่างทางการเมืองด้วยการเรียกมาปรับทัศนคติ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การใช้เครื่องมือรัฐตำรวจในการสร้างอำนาจทางการเมืองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดเวลา 87 ปี แห่งการเมืองไทยนั้น เป็นเครื่องมือในการสร้าง

อำนาจที่ไม่ถูกต้องและไม่ยั่งยืน ดังนั้น การใช้เครื่องมือรัฐตำรวจที่ผ่านมาตลอดช่วงการเมืองที่ทำการวิจัยนั้นจึงเป็นเหมือนสิ่งที่เป็นตรบาปต่อองค์กรตำรวจและหน่วยงานที่ถูกฝ่ายการเมืองใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจ สิ่งที่เป็นปัจจัยต่อการนำเครื่องมือรัฐตำรวจมาใช้คือ

1.1 ตัวผู้นำที่มีบุคลิกแบบอำนาจนิยม เช่น จอมพล ป. พิบูลสงคราม, จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ พลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ นายกทักษิณ ชินวัตร และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่มีบุคลิกในเรื่องของการใช้อำนาจทางการเมือง มีพวกพ้องมีเครือข่ายในการตอบสนองความต้องการในการดำเนินนโยบายของตนเอง

1.2 การครอบงำระบบราชการเป็นสิ่งที่ทำให้ระบบราชการหรือหน่วยงานราชการโดยเฉพาะ องค์กรความมั่นคงต่างๆที่มีกองกำลัง ถูกนำมาใช้เพื่อผลทางการเมือง ทั้งในการสร้างอำนาจ รักษาอำนาจทางการเมืองและกำจัดศัตรูทางการเมือง เช่น องค์กรตำรวจที่ถูกครอบงำในสายการบังคับบัญชาจากผู้ครองอำนาจเสมอมาจนกลายเป็นสิ่งที่เหมือนกับ “ของคู่กาย” ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2557 ในมาตรา6 ที่ระบุว่า “สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นนิติบุคคลอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี” สามารถให้คุณให้โทษได้ ทำให้องค์กรถูกมองว่าเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพราะไม่มีอิสระในการทำหน้าที่ของตนเอง

1.3 การครองอำนาจนำแบบเสรีนิยมมิใช่แบบชาตินิยมหรืออำนาจนิยม เป็นการดำเนินกิจกรรมไปตามวิถีทางของประชาธิปไตยซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ชี้ให้เห็นถึงวิถีแห่งการครองอำนาจนำของผู้ครองอำนาจในอดีต ว่าพยายามใช้เครื่องมือรัฐตำรวจมาสร้างอำนาจทางการเมืองเพื่อครองอำนาจนำแบบชาตินิยมหรืออำนาจนิยม เพราะสามารถทำได้ในเวลาอันสั้น ทำให้การครองอำนาจนั้นไม่ยั่งยืนเพราะไม่เกิดจากความสมัครใจโดยเสรีที่จะอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย

แบบฉันทานุมัติ (Consent) จึงจะให้ครองอำนาจนำแบบเสรีนิยมซึ่งเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อนต่อการใช้กลไกการใช้อำนาจรัฐสร้างอำนาจนำแบบนั้นได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เมื่อเราทราบถึงเครื่องมือรัฐตำรวจว่ามีการนำมาใช้เพื่อสร้างอำนาจทางการเมืองรักษาอำนาจทางการเมืองมาตลอดทุกช่วงสมัยทางการเมืองหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งพบว่าแม้ว่าบริบททางการเมืองจะมีความเป็นประชาธิปไตยมากสักเพียงใด การนำเครื่องมือรัฐตำรวจมาใช้ในการเมืองในลักษณะต่างๆ ยังคงเป็นตัวเลือกของเครื่องในการสร้างอำนาจทางการเมือง แต่ก็ยังไม่สามารถสร้างอำนาจทางการเมืองได้อย่างแท้จริง เป็นเพียงการครองอำนาจนำไว้ในระยะหนึ่งก่อนจะถูกบริบททางการเมืองนั้นนำไปสู่สภาวะวิกฤติแห่งอำนาจนำ จนเกิดเปลี่ยนแปลงการครอบครองอำนาจทางการเมือง ตลอดช่วงเวลา 87 ปีที่ผ่านมาจะพบว่าสิ่งที่ไม่ใช้อย่างแท้จริงคือการครองอำนาจนำอย่างแท้จริง

การครองอำนาจนำอย่างแท้จริง เป็นสิ่งที่น่าสนใจในการวิจัยครั้งต่อไป เพราะในทางการเมืองเป็นสิ่งที่ผู้ครองอำนาจหรือรัฐ ต้องการที่จะครอบครองให้ได้ เปรียบเสมือนตัวชีวิตของการรักษาอำนาจทางการเมือง ของรัฐหรือผู้ครองอำนาจนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2557). *อุดมการณ์และกลไกอุดมการณ์ของรัฐ*.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์ จำกัด

ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร. (2549). *รัฐตำรวจสมัยใหม่: ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับ*

สังคมภายใต้รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร พ.ศ. 2544-2549. กรุงเทพฯ

นิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ชิตพล กาญจนกิจ. (2539). *การสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมืองของ*

พลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาค

วิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐานิดา บุญวรโณ. (2559). *บทบรรณาธิการ I: Le Vieil Alt ผู้เฒ่า Alt*. สืบค้นเมื่อ

เมษายน 30, 2563 จาก

<http://www.jssnu.socsci.nu.ac.th/issue/52/article/252>

ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2559). *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ*

Thailand: The Politics of Despotism Paternalism. (พิมพ์ครั้งที่ 2) .

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นรนิติ เศรษฐบุตร.(2557).*ยี่สิบ 4 อดีตรัฐธรรมนูญ , ยี่สิบ 4 อดีตรัฐธรรมนูญ (2)*

เดลินิวส์. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 18, 2563, จาก

<https://www.dailynews.co.th/article/222581> และ

<https://www.dailynews.co.th/article/224231>

- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2564). อาจารย์ประจำภาควิชากฎหมายมหาชน
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *สัมภาษณ์ส่วนบุคคล*.
พฤษภาคม 5, 2564.
- วัชรพล พุทธรักษา. (2549). *รัฐบาลที่ก่อกำเนิดกับความพยายามสร้างภาวะการณ์
ครองอำนาจนำ*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการ
ปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรพล พุทธรักษา. (2557). *บทสำรวจความคิดทางการเมืองของ อันโตนิโอ
แกรมสกี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมมติ.
- พวงทอง ภาวครพันธุ์. (2562). *กิจการพลเรือนของทหารในยุคประชาธิปไตยแบบ
การเลือกตั้ง: พัฒนาการและความชอบธรรม*. *วารสารสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร* 15 (1), 217-247.
- พวงทอง ภาวครพันธุ์. (2562). *มรดกของพลเอกเปรม : การขยายมวลชนจัดตั้ง
ของรัฐ*. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 17, 2563, จาก
<https://www.the101.world/heritage-of-prem-tinsulanonda/>
- ศราวภูมิ วิสาพรม. (2559). *ราษฎรสามัญ หลังวันปฏิวัติ 2475*. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มติชน.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. (2557). *ใครเป็นซ้าย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม
ปริทัศน์ จำกัด.
- Althusser, L. (2014). *On the Reproduction of Capitalism Ideology and
Ideological State Apparatuses*. London: New left books.

Birkett, S. (2018). *The Return of Neo-Nationalism?* สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 15, 2562, จาก

<https://theadhocglobalists.files.wordpress.com/2016/12/the-return-of-neo-nationalism.pdf>

Cryptohippie's. (2008). *2008 Electronic Police State rankings*. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 6, 2562, จาก <https://www.cryptohippie.com/>

Gramsci, A. (1971). *Selection from the prison notebooks*. New York.. Columbia University Press.

ผลของโปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษาเพื่อพัฒนาความรู้
ความสามารถ และเจตคติต่อการปรึกษา: กรณีศึกษาอาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้านในวิกฤตการณ์แพร่เชื้อไวรัสโคโรนา

**The effects of a counseling training program for the
development of knowledge abilities and attitudes: A case
study of village public health volunteers during the COVID-19
pandemic**

พิศสลัณธ์ อัมรังศ์วรกุล¹

Phitsaran Thamrongworakun

phitsaran.t@ru.ac.th

Received: 15/02/2565 Revised: 14/03/2565 Accepted: 14/03/2565

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษาในวิกฤตการณ์แพร่เชื้อโคโรนาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 60 คน ที่ได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการปรึกษามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76 2) แบบประเมินความสามารถในการปรึกษามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 และ 3) แบบประเมินเจตคติต่อการปรึกษามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือโปรแกรมฝึกอบรม

¹ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การปรึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการปรึกษาใน
วิกฤตการณ์แพร่เชื้อไวรัสโคโรนาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีค่า
ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60-1.00 ทำการทดสอบสมมติฐานทางสถิติด้วย
Wilcoxon Signed-Rank Test for Match Paired และ Mann-Whitney U Test
ผลการวิจัยพบว่า 1. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลองมี
คะแนนเฉลี่ยจากการประเมินความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการ
ปรึกษาหลังเข้ารับโปรแกรมฝึกอบรมมากกว่าก่อนเข้ารับโปรแกรมอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่ม
ทดลองมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการ
ปรึกษามากกว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มควบคุมอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: โปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษา; อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้าน; เชื้อไวรัสโคโรนา

Abstract

The purposes of this quasi experimental research were to study
the effectiveness of a counseling training program for the volunteers during
the COVID-19 pandemic. The sample population consisted of sixty village
public health volunteers from multistage randomization, divided into an
experimental group and a control group of thirty each. The instruments used
in data collection consisted of 1) an evaluation form of knowledge in
counseling with the reliability of 0.76; 2) an evaluation form of counseling
abilities with the reliability of 0.845; and 3) an evaluation form of attitudes
towards counseling with the reliability of 0.93. The instrument used in the
experiment was a counseling training program for the development of

knowledge, abilities, and attitudes towards counseling during the COVID-19 pandemic of the volunteers with the index of objective congruence (IOC) of 0.60-1.00. The hypothesis was statistically tested using the Wilcoxon Matched-Pairs Signed Rank Test and the Mann-Whitney U Test. Findings are as follows: 1). The volunteers exhibited scores from the evaluation of counseling knowledge, counseling abilities, and counseling attitude after attending the counseling training program at a higher level than prior to the training at the statistically significant level of .01. and 2). The volunteers attending the counseling training program exhibited scores from the evaluation of counseling knowledge, counseling abilities, and counseling attitude after attending the counseling at a higher level than those not attending the program at the statistically significant level of .01.

Keywords: Counseling training program; Village public health volunteers; Covid-19

บทนำ

จากสถานการณ์เกิดการแพร่เชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่ยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพกาย และสุขภาพจิต นำมาสู่ความเครียด ความวิตกกังวล รวมถึงความรู้สึกลดเดี่ยว และสิ้นหวังในประชากรบางกลุ่ม ที่เป็นสาเหตุก่อให้เกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตเวช เช่น โรคซึมเศร้า เป็นต้น (กองส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2563) ดังนั้น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรืออสม.ที่มีกว่า 1,050,000 คนทั่วประเทศ จึงมีบทบาทหน้าที่ในการประเมินเพื่อคัดกรอง

และดำเนินการฟื้นฟูสุขภาพจิตผู้ที่ได้รับผลกระทบ จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในชุมชน ด้วยการปฐมพยาบาลด้านจิตใจ และให้ความช่วยเหลือด้านสังคมอย่างต่อเนื่อง หากพบสมาชิกในชุมชนที่มีอาการเครียด ซึมเศร้า ความเสี่ยงที่จะฆ่าตัวตาย หรือมีปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ อสม.ก็จะให้ความช่วยเหลือด้วยการดูแลจิตใจเบื้องต้น ก่อนประสานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือโรงพยาบาลในพื้นที่ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2563)

การให้คำปรึกษาจึงเป็นวิธีการที่สามารถใช้ในการช่วยเหลือให้บุคคลหลุดพ้นจากปัญหาหรือความรู้สึกเป็นทุกข์อันเกิดจากการดำเนินชีวิตท่ามกลางสังคมและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ด้วยการทำความเข้าใจธรรมชาติของจิตใจที่มีความสัมพันธ์กับความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ นำไปสู่การยอมรับตนเองและผู้คนรอบข้าง ทำให้บุคคลสามารถค้นหากลวิธีในการแก้ไขปัญหาหรือการดูแลสุขภาพจิตใจของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมสุขภาพจิต, 2546) ดังนั้น การเสริมสร้างและพัฒนาให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. เปรียบเหมือนนักรบด้านหน้าที่มีความใกล้ชิดกับผู้คนในชุมชน ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจเยี่ยมเพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่สมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563) การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาด้านจิตใจของประชากรในวิกฤตการณ์การแพร่เชื้อด้วยการให้บุคลากรทางด้านสุขภาพและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเข้าตรวจเยี่ยมสมาชิกในชุมชนแต่ละบ้าน เพื่อประเมินสุขภาพจิตเบื้องต้นพร้อมกับให้การปรึกษาทั้งเชิงรุก (Active Counseling) และ

การศึกษาในที่ตั้ง (In-house Counseling) จะช่วยแก้ปัญหาในเบื้องต้น (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมสุขภาพจิต, 2563)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหรือ อสม. ให้มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลช่วยเหลือสุขภาพจิตในชุมชน จะช่วยลดปัญหาและเพิ่มการเข้าถึงบริการรักษาได้มากขึ้น รวมทั้งช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชนสามารถปรับตัวกับปัญหาในชีวิตประจำวันผ่านกลไกการดูแลของ อสม. ด้วยการให้บริการปรึกษาคลายทุกข์ (ประชาสัมพันธ์ กรมสุขภาพจิต, 2561) ดังนั้น การพัฒนาและสร้างเสริมความรู้เกี่ยวกับกระบวนการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาด้านจิตใจให้กับ อสม. จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะส่งผลต่อการลดจำนวนผู้เจ็บป่วยทางจิตใจ ตลอดจนเกิดระบบการดูแลสุขภาพจิตของชุมชนโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ, 2560)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการปรึกษาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยทำการศึกษาวิจัยกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ที่ได้ผลการประเมินความรู้ เจตคติ และความสามารถในการปรึกษาอยู่ในระดับน้อย อีกทั้งบุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องในพื้นที่มีความพร้อมและยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษาโปรแกรมฝึกอบรมการศึกษา เพื่อพัฒนาให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตของสมาชิกในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลจาก

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้เครื่องมือและแนวทางที่เป็นประโยชน์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่อยู่ในวิชาชีพนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ความรู้ พัฒนาความสามารถ และสร้างเสริมเจตคติต่อการปรึกษาแก่อาสมาศรสาธารณสุขในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษาใน
วิกฤตการณ์แพร่เชื้อโคโรนาของอสมรสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

สมมติฐานการวิจัย

1. หลังเข้ารับโปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษา อสมรสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินความรู้ ความสามารถ
และเจตคติในการปรึกษาแตกต่างจากก่อนการทดลอง
2. หลังเข้ารับโปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษา อสมรสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินความรู้ ความสามารถ
และเจตคติในการปรึกษาแตกต่างจากกลุ่มควบคุม

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นอสมรสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่อยู่ภายใต้การ
ดูแลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัด
พะเยา จำนวน 11 หมู่บ้าน รวมอสมรสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทั้งสิ้น 199
คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน จากนั้นแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่จะได้รับโปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษา จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุมที่จะไม่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษา จำนวน 30 คน

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น คือ โปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการปรึกษาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
2. ตัวแปรตาม คือ ความรู้เกี่ยวกับการปรึกษา ความสามารถในการปรึกษา และเจตคติต่อการปรึกษา

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยได้ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย หมายเลข RU-HRE 64/0048 และผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีการแจ้งสิทธิ์ที่จะให้หรือไม่ให้ข้อมูลโดยไม่เสียประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในด้านใดๆ มีการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนมีการให้แบบชี้แจงผู้ร่วมวิจัย และเซ็นยินยอมในแบบฟอร์มการยินยอมเข้าร่วมการวิจัยก่อนเก็บข้อมูล

กรอบแนวคิดการวิจัย

โปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษาเพื่อพัฒนา
ความรู้ ความสามารถ และเจตคติต่อการ
ปรึกษาในวิกฤตการณ์แพร่เชื้อไวรัสโคโรนา
ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศอาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้าน

ครั้งที่ 2 ฝึกอบรมหัวข้อ “การระบาดของโรค
โควิด-19 กับผลกระทบทางจิตใจ”

ครั้งที่ 3 ฝึกอบรมหัวข้อ “ความรู้พื้นฐาน
เกี่ยวกับการปรึกษา”

ครั้งที่ 4 ฝึกอบรมหัวข้อ “เทคนิคและทักษะ
การปรึกษา”

ครั้งที่ 5 ฝึกอบรมหัวข้อ “กระบวนการปรึกษา”

ครั้งที่ 6 ปัจฉิมนิเทศ สรุป และประเมินผลการ
ฝึกอบรมการปรึกษา

1. ความรู้เกี่ยวกับการปรึกษา

2. ความสามารถในการปรึกษา

3. เจตคติต่อการปรึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้
ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และอายุการทำงาน

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการปรึกษา มีข้อคำถามจำนวน 14 ข้อ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายโดยประยุกต์จากหลักเกณฑ์ของ Bloom (1971) ดังนี้ 0 – 8 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับการปรึกษาในระดับต่ำ, 9 – 11 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับการปรึกษาในระดับปานกลาง และ 12 – 14 หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับการปรึกษาในระดับสูง

ส่วนที่ 3 แบบประเมินความสามารถในการปรึกษา มีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ กำหนดการแปลความหมายโดยใช้สูตรการคำนวณช่วงความกว้างของชั้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ 1.00-1.80 หมายถึง มีความสามารถในการปรึกษาระดับน้อยที่สุด, 1.81-2.60 หมายถึง มีความสามารถในการปรึกษาระดับน้อย, 2.61-3.40 หมายถึง มีความสามารถในการปรึกษาระดับปานกลาง, 3.41-4.20 หมายถึง มีความสามารถในการปรึกษาระดับมาก และ 4.21-5.00 หมายถึง มีความสามารถในการปรึกษาระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 4 แบบประเมินเจตคติต่อการปรึกษา มีข้อคำถามจำนวน 18 ข้อ กำหนดการแปลความหมาย ดังนี้ 1.00-1.80 หมายถึง มีเจตคติต่อการปรึกษาระดับน้อยที่สุด, 1.81-2.60 หมายถึง มีเจตคติต่อการปรึกษาระดับน้อย, 2.61-3.40 หมายถึง มีเจตคติต่อการปรึกษาระดับปานกลาง, 3.41-4.20 หมายถึง

มีเจตคติต่อการศึกษาระดับมาก และ 4.21-5.00 หมายถึง มีเจตคติต่อการศึกษาระดับมากที่สุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมฝึกอบรมการศึกษา ประกอบด้วย การฝึกอบรม 6 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, ครั้งที่ 2 ฝึกอบรมหัวข้อ “การระบาดของโรคโควิด-19 กับผลกระทบทางจิตใจ”, ครั้งที่ 3 ฝึกอบรมหัวข้อ “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษา”, ครั้งที่ 4 ฝึกอบรมหัวข้อ “เทคนิคและทักษะการศึกษา”, ครั้งที่ 5 ฝึกอบรมหัวข้อ “กระบวนการศึกษา” และครั้งที่ 6 ปัจฉิมนิเทศ สรุป และประเมินผลการฝึกอบรมการศึกษา ทั้งนี้ ใช้เวลาในการฝึกอบรมครั้งละ 3 ชั่วโมง

การตรวจสอบเครื่องมือ

1. การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบประเมินความรู้แบบประเมินความสามารถ แบบประเมินเจตคติในการศึกษา และโปรแกรมฝึกอบรมการศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสมและความถูกต้องชัดเจนของภาษา วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามตามการเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบประเมินที่ผ่านการตรวจสอบความตรงและแก้ไขไปทดลองใช้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ

หมู่บ้าน ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการปรึกษา วิเคราะห์ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1951) มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.253-0.590 และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.763

2.2 แบบประเมินความสามารถในการปรึกษา วิเคราะห์ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1951) มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.345-0.683 และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.836

2.3 แบบประเมินเจตคติต่อการปรึกษา วิเคราะห์ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1951) มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.222-0.832 และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.928

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เริ่มเก็บข้อมูลเดือนมีนาคม 2564 โดยผู้วิจัยขออนุญาตและแจ้งความประสงค์ในการเข้าทำการวิจัยกับผู้นำชุมชนเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการชี้แจงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้โปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษา และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการปรึกษาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลองมาเปรียบเทียบระหว่างหลังการทดลองกับก่อนการทดลอง และเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมแล้วสรุปผลและเขียนรายงานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินความรู้ความสามารถ และเจตคติในการปฎิษากายในกลุ่มด้วยสถิติทดสอบนอนพาราเมตริก Wilcoxon signed-rank test และเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินความรู้ความสามารถ และเจตคติในการปฎิษาระหว่างกลุ่มด้วยสถิติทดสอบนอนพาราเมตริก Mann-Whitney U test ตามเงื่อนไขการใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลแจกแจงแบบไม่ปกติ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ตาราง 1

จำนวนร้อยละของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพการสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และอายุการทำงาน

ข้อมูลส่วนบุคคล	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	2	6.7	3	10.0
หญิง	28	93.3	27	90.0
รวม	30	100.0	30	100.0
อายุ				
21-30 ปี	1	3.3	2	6.7
31-40 ปี	0	0.0	4	13.3
41-50 ปี	8	26.7	9	30.0
มากกว่า 50 ปี	21	70.0	15	50.0
รวม	30	100.0	30	100.0

ข้อมูลส่วนบุคคล	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพการสมรส				
โสด	1	3.3	2	6.7
สมรส	26	86.7	25	83.3
หม้าย	2	6.7	1	3.3
หย่าร้าง	1	3.3	2	6.7
รวม	30	100.0	30	100.0
การศึกษา				
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	15	50.0	11	36.7
มัธยมศึกษา	15	50.0	17	56.7
อนุปริญญา	0	0.0	1	3.3
ปริญญาตรี	0	0.0	1	3.3
รวม	30	100.0	30	100.0
อาชีพ				
เกษตรกร	26	86.7	24	80.0
รับจ้าง	1	3.3	4	13.3
แม่บ้าน	2	6.7	0	0.0
ธุรกิจส่วนตัว	1	3.3	2	6.7
รวม	30	100.0	30	100.0
รายได้				
ต่ำกว่า 5,000 บาท	25	83.3	15	50.0
5,001-10,000 บาท	5	16.7	14	46.7
10,001 ขึ้นไป	0	0.0	1	3.3
รวม	30	100.0	30	100.0

ข้อมูลส่วนบุคคล	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุการทำงาน				
ต่ำกว่า 3 ปี	4	13.3	3	10.0
4-6 ปี	2	6.7	8	26.7
7-9 ปี	0	0.0	9	30.0
10 ปีขึ้นไป	24	80.0	10	33.3
รวม	30	100.0	30	100.0

จากตาราง 1 พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 93.3 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 6.7 ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 10

อายุของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมามีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.7 ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมามีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 30

สถานภาพการสมรสของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มทดลองมีสถานภาพสมรสมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 86.7 รองลงมา มีสถานภาพหม้าย คิดเป็นร้อยละ 6.7 ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 83.3 รองลงมา มีสถานภาพโสดและหย่าร้างจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 6.7

การศึกษาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มทดลองมีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาในจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 50 ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 56.7 รองลงมามีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.7

อาชีพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มทดลองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 86.7 รองลงมาเป็นแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ก็ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 13.3

รายได้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 83.3 รองลงมามีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.7 ส่วนกลุ่มควบคุม ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมามีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.7

อายุการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีอายุการทำงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมามีอายุการทำงานต่ำกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.3 ส่วนกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีอายุการทำงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมามีอายุการทำงานอยู่ระหว่าง 7-9 ปี คิดเป็นร้อยละ 30

2. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการปฎิภาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนกับหลังเข้ารับโปรแกรมฝึกอบรมการปฎิภา

ตาราง 2

เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการ
 การศึกษาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านระหว่าง ก่อนกับหลังเข้ารับ
 โปรแกรมฝึกอบรมการศึกษา (n=30)

การฝึกอบรมการศึกษา	การทดลอง	$\bar{X}$	SD	Z	p
ความรู้เกี่ยวกับการ การศึกษา	ก่อนการ ทดลอง	7.50	1.74	-4.811**	.000
	หลังการ ทดลอง	10.73	1.65		
ความสามารถในการ การศึกษา	ก่อนการ ทดลอง	2.19	.42	-4.783**	.000
	หลังการ ทดลอง	3.88	.32		
เจตคติต่อการศึกษา	ก่อนการ ทดลอง	3.63	.45	-4.784**	.000
	หลังการ ทดลอง	4.14	.52		

**p < .01

จากตาราง 2 พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลอง มีคะแนนจากการประเมินความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการศึกษาก่อน การทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกัน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้านกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินความรู้ ความสามารถ และ เจตคติในการศึกษาหลังจากเข้ารับโปรแกรมฝึกอบรมมากกว่าก่อนเข้ารับ โปรแกรมฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01

3. เปรียบเทียบคะแนนจากการประเมินความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการศึกษาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหลังเข้ารับโปรแกรม ฝึกอบรมการศึกษา ระหว่างอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม

ตาราง 3

เปรียบเทียบคะแนนจากการประเมินความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการ ศึกษาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหลังเข้ารับโปรแกรมฝึกอบรม การศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม (n=30)

การฝึกอบรมการศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	SD	Z	p
ความรู้เกี่ยวกับการการ การศึกษา	กลุ่มทดลอง	10.73	1.86	-5.299**	.000
	กลุ่มควบคุม	7.43	1.72		
ความสามารถในการ การศึกษา	กลุ่มทดลอง	3.88	.32	-6.621**	.000
	กลุ่มควบคุม	2.15	.45		
เจตคติต่อการการศึกษา	กลุ่มทดลอง	4.14	.52	-4.993**	.000
	กลุ่มควบคุม	3.31	.50		

**p < .01

จากตาราง 3 พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุมมีคะแนนจากการประเมินความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการปรึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลองมีคะแนนจากการประเมินความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการปรึกษามากกว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มควบคุม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการปรึกษาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลอง ระหว่างหลังการทดลองกับก่อนทดลอง พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลองได้คะแนนจากการประเมินเพิ่มขึ้น และจากการเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลองได้คะแนนเฉลี่ยจากการประเมินความรู้ ความสามารถ และเจตคติในการปรึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษามีประสิทธิภาพที่สามารถพัฒนาให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความรู้ มีความสามารถ และมีเจตคติในการปรึกษาเพิ่มขึ้นจากเดิม เนื่องจากโปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษาได้จัดประเด็นองค์ความรู้เพื่อถ่ายทอดให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้เรียนรู้อย่างชัดเจน และง่ายต่อการทำความเข้าใจ เริ่มตั้งแต่การชี้แจงวัตถุประสงค์ของการอบรมการปรึกษา บทบาทหน้าที่ ประโยชน์ที่จะได้รับ ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมในเบื้องต้น ที่ช่วย

ให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้สึกผ่อนคลาย และพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดระยะเวลาที่เข้ารับโปรแกรม นอกจากนี้ โปรแกรมฝึกอบรมการปฎิบัติได้จัดให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้รับประสบการณ์จากการฝึกทักษะในการปฎิบัติอย่างเป็นขั้นเป็นตอน พร้อมทั้งมีการตรวจประเมิน ให้คำแนะนำ และให้ข้อมูลเพิ่มเติม ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้พัฒนาทักษะการปฎิบัติของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งการฝึกประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้ทักษะการปฎิบัติที่จัดขึ้น ยังมีความสอดคล้องกับการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่สามารถต่อยอดนำไปใช้ได้จริงในการทำงานเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพจิตในชุมชนด้วยกระบวนการปฎิบัติ จึงทำให้ความสามารถในการปฎิบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพิ่มขึ้นในการฝึกอบรมแต่ละครั้ง การเข้ารับโปรแกรมฝึกอบรมการปฎิบัติยังทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้เห็นถึงข้อดี ประโยชน์และคุณค่า รวมถึงความสำคัญของการช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาด้วยการปฎิบัติได้อย่างชัดเจน ตลอดจนสามารถสัมผัสได้ถึงกัยภาพและความสามารถของตนเองจากการได้ฝึกปฏิบัติทำให้การปฎิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการทำหน้าที่ในการสร้างเสริมสุขภาพจิตของสมาชิกในชุมชนที่ประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงช่วยสร้างเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีเจตคติต่อการปฎิบัติมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ภูติท เตชาดิวัฒน์ และนิทรา กิจธีระวุฒิ วงษ์ (2557) ที่ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองในชุมชนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน พบว่า ระดับความรู้หลังเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานดีกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 ที่อธิบายได้ว่า การให้ความรู้ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ พิมพวรรณ เรื่องพุทธ และวรัญญา จิตรบรรทัด (2556) ที่ได้ศึกษาความรู้และการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดูแลผู้พิการในชุมชน กรณีศึกษาชุมชนนาเคียน ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านควรได้รับการอบรมความรู้ในการป้องกันและส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพในชุมชน ที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ประภาส อนันตา และจรัญญู ทองอเนก (2556) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการเยี่ยมบ้านตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้นหลังจากการได้รับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการให้ความรู้และทักษะการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ สามารถพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขให้เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Dinger, Jennissen, and Rek, (2019) ที่ศึกษาการฝึกประสบการณ์อบรมการให้คำปรึกษาในเหตุการณ์วิกฤต พบว่า การฝึกประสบการณ์อบรมการให้คำปรึกษาจะมีการถ่ายทอดเนื้อหาองค์ความรู้และการฝึกประสบการณ์ที่เข้มข้นที่จะช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถในการให้คำปรึกษากับผู้เข้ารับการอบรมได้เทียบเท่ากับการฝึกการปรึกษาที่ใช้ระยะเวลามากกว่า นอกจากนี้ Wei, Hsin, So, and Hsuan (2017) ได้ศึกษาผลการฝึกอบรมการให้คำปรึกษาโดยเน้นการแก้ปัญหา

ของอาสาสมัครให้คำปรึกษาในประเทศไต้หวัน ยังพบอีกว่า การฝึกอบรมการให้คำปรึกษามีลำดับขั้นตอนที่ง่ายต่อการศึกษาเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ ที่สามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงได้ในกระบวนการฝึกอบรมการให้คำปรึกษา จะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมมีศักยภาพและความสามารถในการให้คำปรึกษาเพิ่มมากขึ้น อีกทั้ง กมลลักษณ์ สิทธิสวัสดิวุฒิ (2561) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกอบรมพัฒนาทักษะและเจตคติต่อการให้คำปรึกษาสำหรับครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะและเจตคติต่อการปรึกษา มีทักษะและเจตคติต่อการปรึกษาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากผู้เข้ารับ การอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการและทักษะการให้คำปรึกษาตามแนวคิดทฤษฎีแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง รวมถึงการได้รับการอบรมเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้ให้ การปรึกษาส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทักษะเจตคติต่อการให้คำปรึกษาเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ พิศพลลัมภ์ ชำรงศรีวรกุล และอนันต์ วริศวราท (2564) ที่ศึกษาความรู้และความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ของสมาคมคาทอลิกแห่งประเทศไทย พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ในการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์หลังการอบรมมากกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการอบรมได้มีการให้ความรู้โดยจัดประเด็นต่าง ๆ ที่ทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และการเข้ารับการอบรมยังมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติการปรึกษาที่ทำให้มีความรู้และทักษะมากกว่าการศึกษาด้วยตนเอง หากมีข้อสงสัยก็ยังสามารถซักถามวิทยากรให้ได้ความกระจ่างเลยทันที

กรมสุขภาพจิต (2560) ยังได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการดูแลสุขภาพจิตชุมชน ที่จะต้องให้การปรึกษาเพื่อช่วยเหลือให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสระบายความรู้สึกเป็นทุกข์และสามารถจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม โดยอาสาสมัครสาธารณสุขจะคอยรับฟังและให้กำลังใจ ที่จะช่วยให้ผู้ที่ประสบปัญหาความรู้สึกสับสน ใจ ช่วยลดความเครียดหรือความวิตกกังวลที่มีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความรู้ของโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ (2563) ที่ระบุว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการช่วยเหลือบรรเทาความรู้สึกเป็นทุกข์ด้วยการรับฟังผู้ที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ ให้ได้ระบายความรู้สึกเครียดหรือความวิตกกังวลกับเรื่องราวต่างๆ ด้วยการฟัง ซึ่งผู้ให้การปรึกษาจะต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่เป็นผู้รับฟังแบบไม่มีเงื่อนไข ฟังโดยไม่เอาความคิดและความรู้สึกของตนเองไปตัดสิน มีความยินดีที่จะรับฟังและรับรู้ในมุมมองของผู้เล่า เมื่อบุคคลสัมผัสได้ถึงมิตรภาพและความห่วงใยที่คอยอยู่เคียงข้างก็จะช่วยให้ผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจสามารถปลดปล่อยความรู้สึกที่เป็นทุกข์ได้อย่างตรงไปตรงมา และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ Alem, Jacobsson, and Hanlon (2008) ที่ศึกษาการดูแลสุขภาพจิตชุมชนในแอฟริกา จากมุมมองของเจ้าหน้าที่สุขภาพจิต พบว่า การดูแลสุขภาพจิตชุมชนควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่สุขภาพจิตชุมชนในระบบสาธารณสุขมูลฐานระดับหมู่บ้านในพื้นที่ชนบท ที่ได้รับการสอนทักษะและฝึกอบรมปฏิบัติการด้านสุขภาพจิตจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ ควรจัดทำหลักสูตรการอบรมระยะสั้นที่สามารถดำเนินการได้บ่อยครั้งมากกว่า หลักสูตรระยะยาว และควรมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลจากการศึกษาโปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และเจตคติต่อการปรึกษาในวิกฤตการณ์แพร่เชื้อไวรัสโคโรนาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ช่วยพัฒนาศักยภาพในการดูแล ช่วยเหลือ และสร้างเสริมสุขภาพจิตในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นองค์การที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมเพิ่มประสบการณ์ด้านการปรึกษาให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง

2. ผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เข้ารับโปรแกรมฝึกอบรม การปรึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และเจตคติต่อการปรึกษา มีศักยภาพในการช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาด้วยการปรึกษาในระดับที่แตกต่างกัน ที่เห็นได้จากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านบางคนสามารถ ให้การปรึกษาโดยใช้กระบวนการ ทักษะ และเทคนิคการปรึกษาได้อย่างถูกต้อง และมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่สามารถให้ความช่วยเหลือโดยใช้ทักษะการฟังอย่างใส่ใจ ทั้งนี้ องค์การที่เกี่ยวข้องควรให้การดูแล และสนับสนุนเพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีโอกาสนำไปใช้ประโยชน์ในศักยภาพของตนเองเพื่อปฏิบัติหน้าที่สร้างเสริมสุขภาพจิตในชุมชนและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมฝึกอบรมการปรึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และเจตคติต่อการปรึกษาในวิกฤตการณ์แพร่เชื้อไวรัสโคโรนาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ควรให้มีการให้โปรแกรมซ้ำ

และติดตามผลในระยะ 3 หรือ 6 เดือน เพื่อดูประสิทธิผลของโปรแกรมฝึกอบรม การปรึกษาในระยะยาว

2. ควรมีการศึกษาวิจัยการฝึกอบรมการปรึกษาแบบกลุ่ม แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหลังจากที่ได้รับการฝึกอบรมการปรึกษา รายบุคคลจนมีความชำนาญแล้ว เพื่อช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้านสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการดูแล ช่วยเหลือ และสร้างเสริมสุขภาพจิตใน ชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมลลักษณ์ สิทธิสวัสดิ์วุฒิ. (2561). ผลของโปรแกรมการฝึกอบรมพัฒนาทักษะ

และเจตคติต่อการให้คำปรึกษาสำหรับครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2563). ข้อเสนอแนะสำหรับอาสาสมัคร

สาธารณสุข (อสม.) และทีมปฏิบัติการชุมชนในการป้องกันโรคติดเชื้อ

ไวรัส COVID-19 และการดูแลช่วยเหลือผู้ติดบุหรี่ยาเสพติด

ในชุมชน. ค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2564 จาก

[https://covid19.dms.go.th/backend/Content/Content_File/Covid_](https://covid19.dms.go.th/backend/Content/Content_File/Covid_Heal th/Attach/25630417103913AM_ข้อเสนอแนะสำหรับอาสาสมัคร)

Heal th/Attach/25630417103913AM_ข้อเสนอแนะสำหรับอาสาสมัคร

สาธารณสุข%20(ปรับแก้).pdf

- กรมสุขภาพจิต. (2546). คู่มือการให้การรักษาระดับพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กรมสุขภาพจิต. (2560). คู่มือความรู้สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเชิงเวชชาดุมหาสุขภาพจิตชุมชน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์พระธรรมขันธ์.
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2563). กรมสบส.จัดอบรม.ร่วมคัดกรองฟื้นฟูสุขภาพใจผู้ได้รับผลกระทบจากโรคโควิด-19. ค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2564 จาก https://hss.moph.go.th/show_topic.php?id=3537
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมสุขภาพจิต. (2563). แผนการฟื้นฟูจิตใจในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. กรุงเทพฯ: บียอนด์พับลิชชิง.
- กองส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต. (2563). แนวทางการสร้างวัคซีนใจในชุมชนภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาดของ COVID-19. กรุงเทพฯ: บียอนด์พับลิชชิง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประชาสัมพันธ์กรมสุขภาพจิต. (2561). กรมสุขภาพจิตพัฒนาศักยภาพ อสม. เชี่ยวชาญสุขภาพจิต 75,032 คน เอ็กซเรย์ปัญหาสุขภาพจิตทุกหมู่บ้านทั่วไทย. ค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2563 จาก <http://www.prdmh.com/ข่าวสาร/ข่าวแจกกรมสุขภาพจิต/1047-กรมสุขภาพจิต-พัฒนาศักยภาพ-“อสม-เชี่ยวชาญสุขภาพจิต-75,032-คน”เอ็กซเรย์ปัญหาสุขภาพจิตทุกหมู่บ้านทั่วไทย.html>

- ประภาส อนันตา และจรัญญู ทองอเนก. (2556). ศึกษาผลของการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการเยี่ยมบ้านตำบลขวาวอำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น, 20(1), 1-8.
- พิมพวรรณ เรื่องพุทธ และวรัญญา จิตรบรรทัด. (2556). ศึกษาความรู้และการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดูแลผู้พิการในชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนนาเคียน ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 23(2), 32-43.
- พีศลลลัมภ์ ชำรงค์วรกุล และอนันต์ วริศวราร. (2564). ศึกษาความรู้และความพึงพอใจของผู้รับการอบรมการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ของสมาคมคาทอลิกแห่งประเทศไทย. วารสารรามคำแหงฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, 4(2), 60-80.
- ภูติท เดชาดิวัฒน์ และนิทรา กิจธีระวุฒิมังษ์. (2557). ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองในชุมชนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 32(1), 87-96.
- โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์. (2563). คู่มือดูแลจิตใจประชาชน สำหรับผู้นำชุมชนและอส. ค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2564 จาก <https://suicide.dmh.go.th/download/view.asp?id=294>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ. (2560). คนไทยมีปัญห
สุขภาพจิตกว่า 7 ล้านคน. ค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2563 จาก
[https://www.thaihealth.or.th/Content/36494-คนไทยมีปัญห
สุขภาพจิตกว่า%20%20ล้านคน.html](https://www.thaihealth.or.th/Content/36494-คนไทยมีปัญหสุขภาพจิตกว่า%20%20ล้านคน.html)

Alem, A., Jacobsson, L., & Hanlon C. (2008). Community-based mental health care in Africa: mental health workers' views. *World Psychiatry*, 7(1), 54-57.

Bloom, B. S. (1971). *Mastery learning: Theory and practice*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.

Dinger, U., Jennissen, S., & Rek, I. (2019). *Attachment Style of Volunteer Counselors in Telephone Emergency Services Predicts Counseling Process*. Retrieved November 18, 2021, from <https://psycnet.apa.org/record/2019-56076-001>

Wei, H. S., Hsin L. J., So S. T., & Hsuan C. J. (2017). The Training Effects of Solution-Focused Brief Counseling on Telephone-Counseling Volunteers in Taiwan. *Journal of Family Psychotherapy*, 28(4), 285-302.

การเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้าง
ชุมชนน่าอยู่ ทันสมัย ในพื้นที่อำเภออัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม

**Increase Capacity of Proactive Community Relations of Work
to Create a Modern, Livable Community in the Amphawa area**

Samutsongkhram Province

พิมพ์ชนา ศรีบุญยพรรัฐ¹ & นิติพัฒน์ กิตติรักษกุล²

Pimchana Sriboonyaponrat & Nitiphat Kittirakshakula.

Corresponding author: Pimchana.sr@ssru.ac.th

Received: 1/02/2565 Revised: 19/03/2565 Accepted: 19/03/2565

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษา
ความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุก และ (2) เพื่อศึกษาการนำเทคโนโลยี
สมัยใหม่มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ
ประชาชน กลุ่มตัวอย่างเป็น ข้าราชการตำรวจระดับบริหาร จำนวน 2 คน
ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรอัมพวา จำนวน
3 คน หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน 3 คน ผู้แทนภาคธุรกิจ
และเอกชน จำนวน 2 คน และประชาชน จำนวน 5 คน ใช้วิธีการวิจัยเชิง
คุณภาพ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมีหลายด้าน ได้แก่ การ สทนทนากลุ่ม
การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อตรวจสอบ
และยืนยันความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา
และบรรยายความเชิงพรรณนา

¹วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

²กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บังคับบัญชาให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์อย่างเต็มศักยภาพ และสนับสนุนกำลังพล งบประมาณ วัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้ และยานพาหนะพร้อมน้ำมันเชื้อเพลิงให้เพียงพอแก่การปฏิบัติงาน เพิ่มความเข้มในการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อเข้ามาช่วยเหลือการปฏิบัติการกิจของตำรวจให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และพบว่า ได้มีการสนับสนุนการติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) เพื่อดูแลความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน โดยมีการติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) รอบอาคารสถานีตำรวจ เพื่อป้องกันเหตุบริเวณรอบที่ว่าการอำเภออัมพวา และบริเวณลานจอดรถซึ่งเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวใช้จอดรถเมื่อเดินทางมาเที่ยวตลาดน้ำอัมพวาขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานข้างเคียงเช่น เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้ติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) ในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละเทศบาล หรือ อบต. นั้น ๆ มีการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมที่เป็นอุปกรณ์สัญญาณเตือนภัย อุปกรณ์ป้องกันภัยอันตราย โดยมีสัญญาณเตือนภัยจากธนาคารในเขตพื้นที่เชื่อมต่อระบบไปที่ศูนย์วิทยุเมื่อเกิดเหตุ และศูนย์วิทยุได้รับแจ้งเหตุ

คำสำคัญ: การเพิ่มขีดความสามารถ; งานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุก; ชุมชนน่าอยู่; ชุมชนทันสมัย

Abstract

This research article has 2 objectives, i.e. (1) to study the capacity of proactive community relations work and (2) to study the application of modern technology as solutions to safety threats to people's lives and properties. The sample group consists of chief police officers of Amphawa police station, police officers, engaging in proactive community

relations work of Amphawa police station, executive administrators of relevant agencies regarding proactive community relations work and the people. The researchers gather information in many aspects. A tailored focus group and documentary research is used to ensure the efficiency of the research and direct engagement of the researchers. Triangulation is applied to the examination and validation of accuracy. The data are analyzed during the descriptive data collection in order to seek out the differences through interpretation of the research's objectives. The data from the interviews and the focus group are interpreted, distinguished and summarized.

The results indicate that supervisors should support to the best of their ability those who engage in community relations work by providing adequate backup forces, funding, materials, tools, appliances and vehicles as well as fuel for operations and strengthening the effort to seek cooperation from relevant locals and stakeholders in helping police officers carry out their operations more efficiently, has been installed and support the installation of CCTV to take care of the safety of life and property, There are development and building applications for people to report problems in the community and solutions by providing an application line Amphawa Provincial Police Station to inform information to people about traffic problems

Keywords: increase capacity; proactive community relations work; livable community; modern community

บทนำ

จากนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2565 (แผนด้าน ววน.) ซึ่งเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาระบบอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศให้สอดคล้องและบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ และสอดคล้องกับทิศทางของยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) และนโยบายของรัฐบาล โดยมีวิสัยทัศน์เพื่อ “เตรียมคนไทยแห่งศตวรรษที่ 21 พัฒนาเศรษฐกิจที่กระจายโอกาสอย่างทั่วถึง สังคมที่มั่นคง และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางนวัตกรรมระดับแนวหน้าในสากล นำพาประเทศไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว” ได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะแพลตฟอร์ม (Platform) 4 ด้าน ซึ่งโครงการวิจัยเรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุก ในการสร้างชุมชนน่าอยู่ ทันสมัยในชุมชนพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม สอดคล้องกับเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ (Objectives and Key Results: OKR) คือ ด้านการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ และผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ คือ การกระจายความเจริญและสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจสังคมท้องถิ่น ด้วยความรู้และนวัตกรรม และสอดคล้องกับชุดโปรแกรม (P.15) ภายใต้แพลตฟอร์ม คือ เมืองน่าอยู่และการกระจายศูนย์กลางความเจริญ (Livable City) โดยประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562)

ในยุคโลกาภิวัตน์ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น ความยากจน สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงของประเทศล้วนต้องอาศัยความร่วมมือและการทำงานเป็นเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะหรือจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล งานชุมชนสัมพันธ์ เป็นการดำเนินงานของตำรวจชุมชน (Community Police) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตำรวจใน

การบังคับใช้กฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยเป็นแนวคิดเชิงปรัชญาที่มีพัฒนาการสืบเนื่องย้อนไปครั้งก่อตั้งกองกำลังตำรวจทางารขึ้น และปรับเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (Kappeler and Gaines, 2011, p. 98) คำว่า “ชุมชนสัมพันธ์” แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานของตำรวจที่ตระหนักถึงความสำคัญของ “ชุมชน” ให้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมีใช้เป็นเพียงแค่บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับมอบหมายเป็นการเฉพาะเท่านั้น (กรมตำรวจ, 2534)

ชุมชนสัมพันธ์ของตำรวจแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติงานของตำรวจจะไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ หากไม่ได้รับความร่วมมือหรือการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในชุมชน ในทางกลับกันชุมชนก็ไม่สามารถสร้างชุมชนน่าอยู่ ชุมชนทันสมัย ชุมชนปลอดภัย และความสงบร่มเย็นโดยปราศจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความสามารถและตอบสนองต่อการปฏิบัติงานได้เช่นกัน

จากปัญหาดังกล่าวเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิธีการดำเนินการในการเพิ่มขีดความสามารถโดยเพิ่มกลไกในการขับเคลื่อน การเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างชุมชนน่าอยู่ว่าทำอย่างไรให้ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการตนเอง (self-management) มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน คนในชุมชนมีความสุขทั้งกายและใจ ทำให้คนในชุมชนมีงานทำ ทำอย่างไรชุมชนมีเครื่องมือทันสมัย มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุก ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

2. เพื่อศึกษาการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษาขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการตนเอง (self-management) และการมีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนน่าอยู่ ชุมชน ทนสมัย ในชุมชนพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และนำผลการวิจัยมาสร้าง Application แก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) ยุทธศาสตร์การวิจัยนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563 - 2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2565 (แผนด้านววน.) แผนแม่บท และนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12

ขอบเขตด้านพื้นที่ ชุมชนในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ขอบเขตด้านเวลา ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2563 ถึง 30 กันยายน 2564

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุมชน หมายถึง กลุ่มประชาชน กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรมร่วมกันหรือดำเนินการอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการและการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้

ชุมชนน่าอยู่ หมายถึง ชุมชนที่คนไม่หนีไปอยู่ที่อื่น เศรษฐกิจชุมชนดี อยู่ไปแล้วมีรายได้ มีสิ่งแวดล้อมดี ปลอดภัยทั้งกายและใจ ทำให้คนในชุมชนมีความสุขทั้งกายและใจ ทำให้คนในชุมชนมีงานทำ โดยการจัดบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Management)

ชุมชนทันสมัย หมายถึง ชุมชนมีเครื่องมือทันสมัย มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ได้แก่ มีกล้องวงจรปิด ชุมชนที่มี Internet ชุมชนที่มีระบบเครือข่ายของการใช้ Internet อาทิ มี line มี Application ติดต่อกันได้ตลอดเวลา

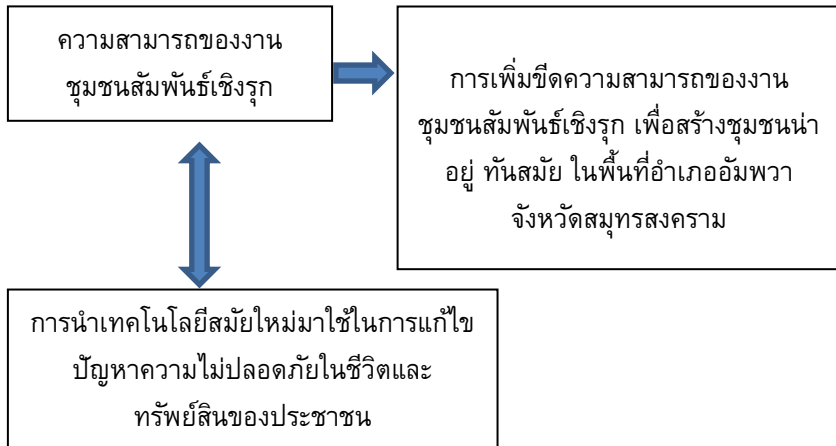
ชุมชนสัมพันธ์ หมายถึง แนวทางในการดำเนินการของตำรวจชุมชนสัมพันธ์เพื่อแสวงหาความร่วมมือกับประชาชนในชุมชนพื้นที่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ให้เข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการทำให้ชุมชนน่าอยู่ คนในชุมชนมีอนาคต มีเศรษฐกิจดี ชุมชนมีความปลอดภัยทั้งกายและใจ ทันสมัย ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด มีสภาพแวดล้อมที่ดี

ข้อจำกัดในการวิจัย

ข้อจำกัดในเรื่องของเวลา เนื่องจากสถานการณ์ในช่วงนี้มีการระบาดอย่างรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงทำให้การนัดชุมชนทำกิจกรรมต่างๆ ไม่ค่อยสะดวกเท่าที่ควร

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารทางราชการ เอกสารวิชาการ เอกสารเกี่ยวกับการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดตั้งแสดงในแผนภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย



วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีการออกแบบการวิจัยดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจและศึกษาพื้นที่อำเภอมัพพวา จังหวัดสมุทรสงครามและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นข้าราชการตำรวจระดับบริหาร และข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน และประชาชนในพื้นที่อำเภอมัพพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และจัดให้มีการสนทนากลุ่ม รวมถึงการที่ได้ไปทำกิจกรรมด้วยตนเอง

กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวน 15 คน จำแนกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. ข้าราชการตำรวจระดับบริหารของสถานีตำรวจภูธรอัมพวา อำเภอมัพพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 2 คน

2. ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธร
อัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 3 คน
3. หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อำเภออัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 3 คน
4. ผู้แทนภาคธุรกิจ และเอกชน ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัด
สมุทรสงคราม จำนวน 2 คน
5. ประชาชน ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 5 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

ข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1. การค้นหาข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่

- 1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

- 1.2 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

- 1.3 นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์

วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570

- 1.4 แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-
2565 (แผนด้าน ววน.) เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาระบบอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศสอดคล้องและบูรณาการร่วมกัน
เพื่อให้เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ และสอดคล้องกับ
ทิศทางของยุทธศาสตร์ชาติ

- 1.5 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580)

- 1.6 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12

- 1.7 แผนการปฏิรูปประเทศ 13 ด้าน

- 1.8 นโยบายของรัฐบาล

1.9 หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

2. จากการจัดให้มีการสนทนากลุ่ม

3. ข้อมูลข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากข้าราชการตำรวจระดับบริหารของสถานีตำรวจภูธรอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ประชาชน ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยมีการจดบันทึก ถ่ายภาพนิ่ง ใช้เทคนิควิจัยดังกล่าวหลายครั้งในช่วงเวลาที่ทำการวิจัย ใช้การบันทึกเทปและได้ถอดเทปตามตัวอักษร ในการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยได้แบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทแรกเป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับข้าราชการตำรวจระดับบริหาร ประเภทที่สองเป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ และประเภทที่สามเป็นแบบสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามโดยวิธีการโยนคำถามไปและให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบมา และโดยวิธีสนทนาตามประเด็นที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้คุยกับผู้บริหารระดับสูงหลายครั้งจนได้ข้อมูลครบถ้วนตามที่ผู้วิจัยต้องการ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ถอดเทปจากการสัมภาษณ์ และมีการเข้าพบเพื่อยืนยันข้อมูลและรับทราบ

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้อง หรือมีการเสริมเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ คือ ตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับกลยุทธ์ชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทันสมัย ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามและสอบถามจากผู้ที่เคยปฏิบัติหน้าที่หรือเกี่ยวข้องรวมทั้งนักวิชาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) บรรยายความเชิงพรรณนา เพื่อหาความแตกต่างโดยการตีความและการแปลความหมายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์โดยตีความหมายแยกแยะเนื้อหา สรุปประเด็นการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (focus group)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุก ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อ 1

จากการวิเคราะห์การเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุก ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามสรุปผลได้ดังนี้

1.1 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตำรวจภูธรภาค 7 และตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสงคราม ได้กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ให้หน่วยงานในสังกัดถือปฏิบัติโดยมีการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด อุบัติเหตุจากการจราจร และอุบัติเหตุต่างๆ ช่วยลดความขัดแย้งในสังคม อันจะนำความสงบสุขมาสู่สังคม

1.2 ผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือได้ให้การสนับสนุนกำลังพล งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ พร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง ในการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ ตามกรอบที่ได้รับการจัดสรร

1.3 การเพิ่มขีดความสามารถของการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุก ในการสร้างชุมชนอายุทันสมัย ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัด สมุทรสงคราม ให้สัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม ควรดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 เพิ่มกำลังพลผู้ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ น้ำมันเชื้อเพลิง ให้ เพียงพอแก่การปฏิบัติงาน นอกจากนั้นควรเพิ่มเบี้ยเลี้ยงผู้ปฏิบัติงาน เพราะงานชุมชนสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะติดต่อกับพบปะ พูดคุยกับประชาชนนอกเวลาราชการ

1.3.2 วิเคราะห์ข้อมูลอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง

1.3.3 แสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

1.4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างชุมชนน่าอยู่ ทันสมัย ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ให้สัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรมมีดังนี้

1.4.1 ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม รวมถึงประชาชนภายในชุมชนด้วย

1.4.2 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง

1.4.3 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่

1.4.4 กำหนดกติกา ระเบียบ ข้อปฏิบัติในการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่

1.4.5 จัดให้มีการประชุม แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ตอนที่ 2. ผลการวิเคราะห์การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อ 2

จากการวิเคราะห์การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามสรุปผลได้ ดังนี้

2.1 หน่วยงานมีการติดตั้ง และหรือสนับสนุนการติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) เพื่อดูแลความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ในพื้นที่เขตอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ดังนี้

2.1.1 มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) รอบอาคารสถานีตำรวจ เพื่อเฝ้าระวังและป้องกันเหตุร้าย

2.1.2 ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานใกล้เคียง เช่น เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้ติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) ในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละเทศบาล หรือ อบต.นั้นๆ

2.1.3 ที่ทำการปกครองอำเภอได้มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) บริเวณรอบที่ว่าการอำเภออัมพวา และบริเวณลานจอดรถซึ่งเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวใช้จอดรถเมื่อเดินทางมาเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา

2.2 การติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) ในเขตพื้นที่รับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประสบความสำเร็จในระดับปานกลาง เนื่องจากงบประมาณของทางราชการมีจำนวนจำกัด และการติดตั้ง ยังไม่ครอบคลุมทั่วพื้นที่รับผิดชอบจึงทำให้ประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนยังไม่บรรลุเป้าหมายสูงสุด

2.3 การติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) สามารถปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ดังนี้

2.3.1 จัดสรรงบประมาณการติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นเพิ่มเติม

2.3.2 จัดสรรงบประมาณในการซ่อมบำรุงให้เพียงพอ

2.3.3 การติดตั้งกล้องวงจรปิดในอนาคต ควรเชื่อมต่อไปยังองค์กรต่างๆ ของรัฐได้ เพื่อความสะดวก และรวดเร็ว ในการรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน

2.4 หน่วยงานมีการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมที่เป็นอุปกรณ์สัญญาณเตือนภัย อุปกรณ์ป้องกันภัยอันตราย โดยมีสัญญาณเตือนภัยจากธนาคารในเขตพื้นที่เชื่อมต่อกับระบบไปที่ศูนย์วิทยุเมื่อเกิดเหตุ และศูนย์วิทยุได้รับแจ้งเหตุ เพื่อแจ้งสายตรวจเขตรับผิดชอบตรวจสอบต่อไป

2.5 มีการดำเนินโครงการ “จุดรับแจ้งเหตุอัจริยะ” โดยติดตั้งตู้รับแจ้งเหตุอัจริยะ บริเวณหน้าที่พักสายตรวจตำบลแควอ้อม เมื่อประชาชนต้องการแจ้งเหตุให้กดปุ่มแจ้งเหตุที่ตู้ สัญญาณการแจ้งเหตุจะแจ้งเตือนมายังห้องวิทยุของสถานีตำรวจภูธรอัมพวา และมีกล้องวงจรปิดให้เห็นคนแจ้งเหตุส่งตรงถึงเจ้าหน้าที่วิทยุเพื่อโทรศัพท์พูดคุยรายละเอียดเบื้องต้นระหว่างสายตรวจเพื่อสร้างความอุ่นใจแก่ประชาชนว่าตำรวจอัมพวาไม่ได้ทอดทิ้งชาวบ้านยามมีภัยเดือดร้อน

2.6 หน่วยงานมีการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมที่เป็นอุปกรณ์สัญญาณเตือนภัยอุปกรณ์ป้องกันภัยอันตราย ดังนี้

2.6.1 หน่วยงานมีการพัฒนาและสร้างแอปพลิเคชัน (Application) สำหรับประชาชนแจ้งเหตุปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน และแนวทางแก้ไข โดยจัดทำมีแอปพลิเคชันไลน์สถานีตำรวจภูธรอัมพวา เพื่อแจ้งข้อมูลไปยังประชาชนเกี่ยวกับปัญหาการจราจร และแนะนำการป้องกันภัยอาชญากรรม รวมทั้งรับข้อมูลจากประชาชน เพื่อทำการวางแผนป้องกันอาชญากรรม

2.6.2 มีการจัดสร้างกลุ่ม Line ชื่อ “ผู้พิทักษ์อัมพวา” เพื่อแจ้งปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด ซึ่งมีสมาชิกในกลุ่มไลน์ประกอบด้วย ตำรวจ ฝ่ายปกครอง ประชาชนเข้าร่วมเป็นสมาชิก

2.6.3 มีการจัดทำ QR CODE เพื่อให้ประชาชนใช้ติดต่อร้องเรียนปัญหาความเดือดร้อนไปยังศูนย์ดำรงธรรมอำเภออัมพวา

2.6.4 สร้างกลุ่ม Line เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร รับฟังปัญหาความต้องการของประชาชนประสานการปฏิบัติงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้อย่างสม่ำเสมอ

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยเรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทันสมัย ในพื้นที่อำเภอมัปพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทันสมัย ในพื้นที่อำเภอมัปพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตำรวจภูธรภาค 7 และตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสงคราม ได้กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ให้หน่วยงานในสังกัดถือปฏิบัติ โดยมีการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด อุบัติเหตุจากการจราจร และอุบัติเหตุต่าง ๆ ช่วยลดความขัดแย้งในสังคม อันจะนำความสงบสุขมาสู่สังคม ผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือได้ให้การสนับสนุนกำลังพล งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ พร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง ในการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ ตามกรอบที่ได้รับการจัดสรร มีการเข้าไปประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับประชาชน ให้ทราบถึงการดำเนินงานของตำรวจ พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่น และความไว้วางใจให้กับประชาชน สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของตำรวจให้บริการแก่ประชาชน ทั้งภายในและภายนอกสถานีตำรวจ เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับประชาชน โดยเน้นการอำนวยความสะดวก รวดเร็ว และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จักขั้นตอนการให้บริการ รวมถึงการให้บริการด้านการบังคับใช้กฎหมาย และงานอื่นๆ ที่อาจมีลักษณะของการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือแก้ปัญหาสิ่งที่รบกวนความสงบสุขของประชาชน พยายามลดความหวาดระแวงของประชาชน โดยการสร้างความรู้จักคุ้นเคยกับประชาชน เพื่อให้ประชาชนกล้าแจ้งปัญหาและความต้องการ เพื่อจะให้บริการได้ตามความต้องการของประชาชนตำรวจได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อสร้างความคุ้นเคยในการทำงานร่วมกับประชาชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานร่วมกับประชาชน และยังเป็นวิธีการที่จะชี้แนะให้ประชาชนหันเข้ามาสนใจในปัญหาอาชญากรรม ซึ่งชุมชน

นั้น ๆ ประสบอยู่ และเข้ามามีส่วนช่วยสนับสนุนตำรวจในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยจัดสายตรวจจรดยนต์ สายตรวจจรดจักรยานยนต์ และสายตรวจตำบล ออกตรวจ ป้องกันเหตุร้ายในพื้นที่รับผิดชอบให้ชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์แสวงหาความร่วมมือ หาข่าว เบาะแสการกระทำผิดเพื่อวางแผนจับกุมจัดให้มีการประชุม แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทนสมัย ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ให้ดียิ่งขึ้น

2. การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าได้มีการติดตั้ง และหรือสนับสนุนการติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) เพื่อดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีการติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) รอบอาคารสถานีตำรวจภูธรอัมพวา เพื่อป้องกันเหตุบริเวณรอบที่ว่าการอำเภออัมพวา และบริเวณลานจอดรถซึ่งเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวใช้จอดรถเมื่อเดินทางมาเที่ยวตลาดน้ำอัมพวาขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานข้างเคียง เช่น เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้ติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) ในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละเทศบาล หรือ อบต. นั้นๆ มีการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมที่เป็นอุปกรณ์สัญญาณเตือนภัย อุปกรณ์ป้องกันภัยอันตราย โดยมีสัญญาณเตือนภัยจากธนาคารในเขตพื้นที่เชื่อมต่อบรรลุไปที่ศูนย์วิทยุเมื่อเกิดเหตุ และศูนย์วิทยุได้รับแจ้งเหตุ เพื่อแจ้งสายตรวจเขตรับผิดชอบตรวจสอบต่อไป มีการดำเนินโครงการ “จุดรับแจ้งเหตุอัจฉริยะ” โดยติดตั้งตู้รับแจ้งเหตุอัจฉริยะ บริเวณที่พักระหว่างสายตรวจตำบลแควอ้อม เมื่อประชาชนต้องการแจ้งเหตุให้กดปุ่มแจ้งเหตุที่ตู้สัญญาณการแจ้งเหตุจะแจ้งเตือนมายังห้องวิทยุของสถานีตำรวจภูธรอัมพวา และมีกล้องวงจรปิดให้เห็นผู้แจ้งเหตุส่งตรงถึงเจ้าหน้าที่วิทยุเพื่อโทรศัพท์พูดคุยรายละเอียดเบื้องต้นระหว่างสายตรวจเพื่อสร้างความอุ่นใจแก่ประชาชนว่าตำรวจอัมพวาไม่ได้ทอดทิ้งชาวบ้านยามมีภัยเดือดร้อนตลอดจนมีการพัฒนาและสร้าง

แอปพลิเคชัน (Application) สำหรับประชาชนแจ้งเหตุร้ายปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน และแนวทางแก้ไข โดยจัดให้มีแอปพลิเคชันไลน์สถานีตำรวจภูธรอัมพวา เพื่อแจ้งข้อมูลไปยังประชาชนเกี่ยวกับปัญหาการจราจร และแนะนำการป้องกันภัยอาชญากรรม รวมทั้งรับข้อมูลจากประชาชน เพื่อทำการวางแผนป้องกันอาชญากรรม มีการจัดสร้างกลุ่ม Line ชื่อ “ผู้พิทักษ์อัมพวา” เพื่อแจ้งปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด ซึ่งมีสมาชิกในกลุ่มไลน์ประกอบด้วย ตำรวจฝ่ายปกครอง ประชาชน เข้าร่วมเป็นสมาชิกมีการจัดทำ QR CODE เพื่อให้ประชาชนใช้สำหรับติดต่อร้องเรียนปัญหาความเดือดร้อนไปยังศูนย์ดำรงธรรมอำเภออัมพวา ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทนสมัย ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทนสมัย ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งได้จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายข้อค้นพบจากการวิจัยได้ดังนี้

อภิปรายผลการเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทนสมัย ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

การเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกอาจเป็นเพราะสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตำรวจภูธรภาค 7 และตำรวจภูธรจังหวัดสมุทรสงคราม ได้กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ให้หน่วยงานในสังกัดถือปฏิบัติโดยมีการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

ยาเสพติด อุบัติเหตุจากการจราจร และอุบัติเหตุต่างๆ ช่วยลดความขัดแย้งในสังคม ผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือได้ให้การสนับสนุนกำลังพล งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ พร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง ในการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับประชาชน ให้ทราบถึงการดำเนินงานของตำรวจ พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่น และความไว้วางใจให้กับประชาชน การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของตำรวจ การให้บริการแก่ประชาชน ทั้งภายในและภายนอกสถานีตำรวจ เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับประชาชน โดยเน้นการอำนวยความสะดวก รวดเร็ว การประชาสัมพันธ์ให้รู้จักขั้นตอนการให้บริการ รวมถึงการให้บริการด้านการบังคับใช้กฎหมาย และงานอื่นๆ ที่อาจมีลักษณะของการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือแก้ปัญหาสิ่งที่รบกวนความสงบสุขของประชาชน ตำรวจได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อสร้างความคุ้นเคยในการทำงานร่วมกับประชาชน และยังเป็นวิธีการที่จะชี้แนะให้ประชาชนหันเข้ามาสนใจในปัญหาอาชญากรรม ซึ่งชุมชนนั้นๆ ประสบอยู่ และเข้ามามีส่วนช่วยสนับสนุนตำรวจในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย จัดสายตรวจจรดยนต์ สายตรวจจรดจักรยานยนต์ และสายตรวจตำบล ออกตรวจป้องกันเหตุร้ายในพื้นที่รับผิดชอบ การมอบหมายให้ชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ แสวงหาความร่วมมือ หาช่าว เบาะแสการกระทำผิดเพื่อวางแผนจับกุม จัดให้มีการประชุม แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทันสมัย ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเลน (Lane, Jan Erik, 2000 p. 304-305) ที่สรุปว่า “การจัดการภาครัฐ” เป็นทฤษฎีทั่วไปที่เกี่ยวกับวิธีการทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จของรัฐบาล วิธีจัดหาบริการ และให้บริการแก่ประชาชน การปฏิรูปทางการตำรวจของประเทศสหรัฐอเมริกา ในระหว่างปี พ.ศ. 2473-2482 ภายใต้การนำของ ออกัสท์ วอลล์เมอร์ (August Vollmer) หัวหน้าตำรวจแห่งเมืองโอคแลนด์ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ซึ่งได้

วางรากฐานของการตำรวจยุคใหม่จนได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งการตำรวจยุคใหม่ โดยนำแนวคิดการตำรวจชุมชนสัมพันธ์มาใช้ในการทำงานของตำรวจ 5 ประการ ที่สำคัญคือ ข้อที่ 3 ว่าด้วย การสัมผัสโดยตรงอย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอและเป็นปกติระหว่างตำรวจชุมชนคนเดียวกันกับชุมชนเดียวกัน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ความเชื่อถือศรัทธา และความไว้วางใจต่อกันอย่างลึกซึ้งในระยะยาวและข้อ 5 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ตำรวจชุมชน “กล้าคิด กล้าทำ” มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ ๆ และเปิดกว้างที่จะรับฟังสภาพข้อเท็จจริง มาประกอบการพิจารณาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน มิใช่เพียงเพื่อคลี่คลายคดีในแต่ละราย Trojanowicz and Bucqueroux (1990) ได้วางหลักการของตำรวจชุมชนไว้ 10 ประการ ดังนี้ หลักการข้อที่ 1 ปรัชญาและยุทธศาสตร์ขององค์กร (Philosophy and Organizational Strategy) หลักการข้อที่ 3 การตำรวจภายใต้รูปแบบของการกระจายอำนาจสู่ชุมชนและถึงประชาชนเป็นรายบุคคล หลักการข้อที่ 4 การแก้ไขปัญหาเชิงรุกทั้งในระยะสั้นและระยะยาว หลักการข้อที่ 6 ขยายขอบเขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของตำรวจให้กว้างขวางขึ้น (Expanding the Police Mandate) หลักการข้อที่ 9 การเปลี่ยนแปลงภายในหน่วยงานตำรวจ (Internal Change) หลักการข้อที่ 10 การวางรากฐานเพื่ออนาคต (Building for the Future) สำหรับ Friedmann (1992, p. 4) ได้สรุปนิยาม “การตำรวจชุมชน คือ นโยบายและยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายในการควบคุมอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลด้วยการลดความหวาดกลัวจากภัยอาชญากรรม ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน ปรับปรุงการให้บริการของตำรวจ พร้อมกับการเพิ่มการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน และลดข้อกังขาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน” Skolnick and Bayley (1988) นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับการตำรวจชุมชนในหน่วยงานตำรวจได้ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการตามแนวการตำรวจชุมชนไว้โดยวิธีการสร้างความเชื่อมั่นในการป้องกันอาชญากรรมในชุมชนต้องเริ่มด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังอาชญากรรมในละแวกบ้านของตน (Neighborhood Watch) หรือวิธีการอื่นในลักษณะคล้ายคลึงกัน นอกเหนือจากการ

ใช้วิธีการตรวจตราเพื่อป้องกันอาชญากรรมเท่านั้น อริสโตเติล ถือว่าหากมนุษย์มีชีวิตอยู่แบบโดดเดี่ยวอยู่กันเพียงระดับครอบครัว หรือแม้กระทั่งอยู่กันเป็นชุมชนระดับหมู่บ้านก็ยังหาชีวิตที่สมบูรณ์ไม่ การมีรัฐช่วยให้มีชีวิตที่สมบูรณ์ ซึ่งหมายถึงการมีคุณภาพชีวิต อันได้แก่ สภาวะชีวิตที่ดี ถูกต้องตามครรลองคลองแห่งเหตุผล อริสโตเติล กล่าวว่า การมีรัฐเพื่อ (1) ช่วยแก้ปัญหาเรื่องปัจจัย 4 และให้ความสะดวกสบายหรือให้สวัสดิภาพต่าง ๆ (2) มุ่งมั่นให้เกิดความดีงาม หรือคุณธรรมขึ้นในรัฐด้วย จอห์น ล็อก ให้ความสำคัญกับหน้าที่ของรัฐในการพิทักษ์ทรัพย์สิน (property) ล็อก กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่และสำคัญที่สุดทางการรวมตัวขึ้นเป็นรัฐและอยู่ภายใต้รัฐบาลได้แก่ การรักษาไว้ซึ่งทรัพย์สิน ชาร์ลส์ หลุยส์ มงเตสกีเออ (Charles-Louis de Secondat, Baron de La Brède et de Montesquieu, 1989 p. 17) กล่าวว่า รัฐมีหน้าที่ต่อราษฎร คือ (1) ค้ำครองชีวิต (2) ให้มีอาหารที่เหมาะสม (3) มีเสื้อผ้า (4) ครองชีวิตที่เป็นปกติสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดลมนรจณ์ บากา, เกษตรชัย และ หีม, อับดุล เลาะ อับรู (2547, หน้า 64) ก็ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษา พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อโครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีทัศนคติที่ไม่แตกต่างกัน และตำรวจชุมชนสัมพันธ์ดำเนินโครงการที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีข้อเสนอแนะ 5 ประการ คือ (1) ควรเลือกตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่เข้าใจภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่น (2) ควรสนับสนุนอุปกรณ์ให้เพียงพอและเหมาะสม (3) ควรอุดหนุนงบประมาณให้เพียงพอและเหมาะสม (4) ควรจัดระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพ และ (5) ควรเลือกคนในพื้นที่มาเป็นตำรวจชุมชนสัมพันธ์ สมาคมนักบริหารท้องถิ่นนานาชาติ (International City Management Association) มีความเห็นว่า ปรัชญาตำรวจในสังคมประชาธิปไตย จะต้อง มีพื้นฐานมาจากรัฐธรรมนูญ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ตำรวจกับประชาชนทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์สุขของสังคมส่วนรวม โดยเน้นการสร้างความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ความสงบเรียบร้อย และสวัสดิภาพของประชาชน (Geller, William A., 1991) ราดิเลห์ และ

คาร์เตอร์ ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการตำรวจชุมชน ประกอบด้วยหลักการ 3 ประการ คือ (David L. Carter, Louis A. Radelet, 1999 p. 75) 1) การประชาสัมพันธ์ (public relation) 2) การบริการชุมชน (public service) 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน (community participation) ชัทลส์ (Shtull, Penny R., 1997 p. 21) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของตำรวจชุมชนในเมือง Newark และ Houston พบว่า ตำรวจชุมชนโดยสายตรวจเดินเท้าช่วยลดความกลัวต่อภัยอาชญากรรมลงได้ วิธีการของตำรวจชุมชน คือ การเคาะประตูบ้าน การจัดตั้งศูนย์กลางตำรวจเพื่อนบ้าน และการเข้ามาช่วยจัดการในชุมชนของตำรวจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของตำรวจในเมืองบัลติมอร์ที่ พบว่า ความกลัวภัยจากอาชญากรรมของประชาชนลดลงร้อยละ 10 เนื่องจากสายตรวจเดินเท้า การจัดการในชุมชน และการปรับวิธีการการศึกษาปัญหาในชุมชนร่วมกับตำรวจแทนการดำเนินการของตำรวจตามรูปแบบเดิม เช่น วิธีการจับกุม การออกหมายจับ จาว (Jiao, Allan y, 1996) ได้ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังในด้านตำรวจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของตำรวจชุมชนขึ้นอยู่กับหลักของความเสมอภาค และได้รับการสนับสนุนจากการป้องกันอาชญากรรมโดยผู้ชำนาญการเป็นรูปแบบของตำรวจชุมชนที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด รอยสเตอร์ (Royster, Linda G., 1997) ได้ศึกษาเรื่อง ลักษณะความเป็นผู้นำ และการยอมรับประสิทธิผลของการเป็นผู้นำตำรวจชุมชน ผลการศึกษาพบว่า มีตัวแปร 4 ตัว ที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของความเป็นผู้นำ ได้แก่การเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ความเป็นผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิค การยอมรับของกลุ่ม และการยอมรับความยุ่งยากของงานที่มีระดับน้อยลง บรีน (Breen, Richard, 1997) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของโครงการตำรวจชุมชนในเมืองแมนเชสเตอร์ รัฐคอนเนตทิคัต พบว่า โครงการตำรวจชุมชนสามารถลดความเกรงกลัวต่ออาชญากรรมของประชาชนลงได้ อีกทั้งช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและกระตุ้นให้บุคคลมาทำงานร่วมกัน

การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในเรื่อง การติดตั้ง หรือสนับสนุนการติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) เพื่อดูแลความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การสนับสนุนจาก

หน่วยงานใกล้เคียงเช่น เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้ติดตั้ง กล้องวงจรปิด (CCTV) ในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละเทศบาล หรือ อบต.นั้นๆ การ พัฒนาและสร้างนวัตกรรมที่เป็นอุปกรณ์สัญญาณเตือนภัย อุปกรณ์ป้องกันภัย อันตราย โดยมีสัญญาณเตือนภัยจากธนาคารในเขตพื้นที่เชื่อมต่อระบบไปที่ศูนย์ วิทยุเมื่อเกิดเหตุร้าย การดำเนินโครงการ “จุดรับแจ้งเหตุฉุกเฉิน” โดยติดตั้งตู้รับ แจ้งเหตุฉุกเฉิน บริเวณที่พักสายตรวจตำบลแควอ้อม เมื่อประชาชนต้องการแจ้ง เหตุให้กดปุ่มแจ้งเหตุที่ตู้สัญญาณการแจ้งเหตุจะแจ้งเตือนมายังห้องวิทยุของสถานี ตำรวจภูธรอัมพวา การพัฒนาและสร้างแอปพลิเคชัน (Application) สำหรับประชาชน แจ้งเหตุปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน และแนวทางแก้ไข การจัดสร้างกลุ่ม Line ชื่อ “ผู้พิทักษ์อัมพวา” เพื่อแจ้งปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด ซึ่งมีสมาชิกในกลุ่มไลน์ประกอบด้วย ตำรวจ ฝ่ายปกครอง ประชาชน เข้าร่วมเป็นสมาชิก การจัดทำ QR CODE เพื่อให้ประชาชนใช้สำหรับติดต่อร้องเรียน ปัญหาความเดือดร้อนไปยังศูนย์ดำรงธรรม อำเภออัมพวา ซึ่งเป็นการเพิ่มขีด ความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทนสมัย ในพื้นที่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hood, Christopher. (1991 p.3) ที่กล่าวว่า การจัดการภาครัฐแนวใหม่ หรือ New Public Management มีลักษณะสำคัญ คือ (1) เป็นการชะลอการเติบโตของภาครัฐเพื่อลด งบประมาณและเจ้าหน้าที่ (2) เป็นการแปรรูปกิจการภาครัฐเป็นของเอกชนหรือกึ่ง เอกชน (3) ให้ความสำคัญกับระบบอัตโนมัติหรือเทคโนโลยีเพื่อสร้างและกระจาย บริการสาธารณะ (Trojanowicz, R.C and Bucqueroux, B., 1990) ได้วางหลักการของ ตำรวจชุมชนไว้ดังนี้ หลักการข้อที่ 8 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และแรงสนับสนุนจาก เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน (Grass-Roots Creativity and Support) การตำรวจชุมชน สิ่ง เสริมและสนับสนุนการนำวิทยาการและเทคโนโลยีก้าวหน้ามาใช้ในกิจการตำรวจ อย่างเหมาะสม แต่ยังคงมีความเชื่ออยู่เสมอว่า ไม่มีสิ่งใดเหนือกว่าการร่วมมือร่วมใจ กันทำงานเป็นทีม ซึ่งจะนำไปสู่ผลสำเร็จของงาน โดยผู้บังคับบัญชาให้ความ ไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชน ผู้ปฏิบัติงานที่อยู่บนหน้า บนท้องถนน ซึ่ง

ต้องสัมผัสใกล้ชิดกับปัจจัยความเดือดร้อนของประชาชนมากที่สุด ด้วยความเชื่อมั่นในการใช้ดุลยพินิจ วิจารณ์ญาณ ไหวพริบปฏิภาณ และประสบการณ์ประกอบกัน ในการสร้างสรรค์แนวทางใหม่ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน Cordner, G. (1999 p. 2007) ก็ได้นำเสนอมิติของการตำรวจชุมชน ในส่วนของมิติเชิงองค์กร (Organizational) ด้านสารสนเทศ (Information) ในกระบวนการแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะเป็นการระบุถึงสาเหตุที่แท้จริงการแสวงหาหนทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา ต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเหมาะสมในการวิเคราะห์และดำเนินการ ดังนั้นหน่วยงานตำรวจจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องออกแบบระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานดังกล่าว อาทิ การใช้ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (DSS) หรือระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) หรือระบบสารสนเทศอื่นที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่รวมทั้งการให้ความสำคัญกับข้อมูลในเชิงคุณภาพ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 69 ที่กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศิลปวิทยาการแขนงต่างๆ ให้เกิดความรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคมและเสริมสร้างความสามารถของคนในชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มรุตพงศ์ วิเชียรศรี และ ศศิภัทรา ศิริวาโท (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่องการใช้กล้องวงจรปิด CCTV เพื่อลดปัญหาอาชญากรรม: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า (1) การใช้กล้องวงจรปิดช่วยลดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีได้ และ (2) จากการศึกษาประโยชน์และข้อจำกัดของกล้องวงจรปิดในการลดปัญหาอาชญากรรมพื้นที่จังหวัดนนทบุรี พบว่าโดยกล้องวงจรปิดมีประโยชน์มากในการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น สร้างความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ แต่ยังคงพบข้อจำกัดในการใช้กล้องวงจรปิด เช่น จำนวนกล้องยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดนนทบุรีทั้งหมด มีการบำรุงซ่อมแซม ราคากล้องวงจรปิดมีราคาที่สูงตามคุณภาพ เป็นต้น และ (3) แนวทางในการลดอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องเป็นการป้องกันที่ใช้กล้อง

วงจรปิดร่วมกับการระมัดระวังดูแล ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินในการใช้ชีวิตประจำวันของตนเองด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บังคับบัญชาควรให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์อย่างเต็มศักยภาพ
2. ผู้บังคับบัญชาควรให้การสนับสนุนกำลังพล งบประมาณ วัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้ และยานพาหนะพร้อมน้ำมันเชื้อเพลิงให้เพียงพอแก่การปฏิบัติงานของชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์
3. เพิ่มความเข้มแข็งในการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อเข้ามาช่วยเหลือการปฏิบัติการกิจของตำรวจให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. ทำการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกิจอำนาจหน้าที่ และผลการดำเนินงาน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
5. ชุดปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ควรเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และประชาชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทนสมัย และลดความเหลื่อมล้ำ ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกศึกษาการเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทนสมัย และลดความเหลื่อมล้ำ ที่เป็นปัจจัยหลักๆ เท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยกับกลุ่มประชากรกลุ่มอื่นๆ จึงควรทำการศึกษา ค้นคว้า หาปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถของ

งานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทันสมัย เพิ่มเติม เช่น การกำหนดตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ประจำสถานีตำรวจการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ เป็นต้น เพื่อจะได้เป็นข้อค้นพบที่ครอบคลุมตัวแปรอื่นๆ เพื่อนำไปพัฒนาการเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทันสมัยให้ดียิ่งขึ้น

2. เนื่องจากการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ของข้าราชการตำรวจ มีทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคดังนั้น จึงควรศึกษาเปรียบเทียบการเพิ่มขีดความสามารถของงานชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่ ทันสมัย และลดความเหลื่อมล้ำระหว่างข้าราชการตำรวจในส่วนกลาง กับ ส่วนภูมิภาค ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เพื่อทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานชุมชนสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมตำรวจ. (2534). คู่มือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์.

กรุงเทพมหานคร: คຸรຸສກຳ.

ดลมนรจณ์ บากา, เกษตรชัย และหิມ, อັບดຸลเลาะ อັบรຸ. (2547). การประเมินผล

โครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. สำนัก

ส่งเสริมการวิจัยและเขียนตำรา วิทยาลัยอิสลามยะลา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มรุตพงศ์ วิเชียรศรี และ ศศิกัทรา ศิริวาโท. (2563). การใช้กล้องวงจรปิด CCTV

เพื่อลดปัญหาอาชญากรรม : กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดนันทบุรี. เอกสารสืบ

เนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2563, 936-94.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560, เมษายน 6). ราชกิจจา

นุเบกษา, 134(40ก), 18.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และ
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2562).
นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ
นวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 และแผนงานด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและ
นวัตกรรม พ.ศ. 2563-2565, กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

Breen, Richard. (1997). Risk, Recommodification and stratification. *Sociology*,
Vol 31 No. 3 (First Published August 1) pp.473-489.

Charles-Louis de Secondat, Baron de La Brède et de Montesquieu. (1989).
Oxford and New York, New York: Oxford University Press.

Cordner, G. (1999). *Elements of Community Policing*. L. Gaines and G.
Cordner, eds. *Policing Perspectives: An Anthology*. Los Angeles:
Roxbury.

David L. Carter, Louis A. Radelet. (1999). *The Police and the Community*. No.
6, illustrated edition, New Jersey: Prentice Hall.

Friedmann, R. R. (1992). *Community Policing: Comparative Perspectives and
Prospects*. New York: Palgrave Macmillan.

Geller, William A. (1991). *Local Government Police Management*. 2rd ed.
Washington D.C.: Falmer Press.

Hood, Christopher. (1991). A Public management for all seasons? *Public
Administration*, 69 (Spring 1991): 3-19.

Jiao, Allan y. (1996). Matching Police-Community Expectation: An Analysis of
Policing Models in an Urban University Community. *Dissertation
Abstracts International-A*. 57(4). 18-37.

J. H. Skolnick, D. H. Bayley. (1988). *Community Policing: Issues and Practices
Around the World*. National Institute of Justice, Office of
Communication and Research Utilization, Washington D.C.: OJP.

- Lane, Jan-Erik. (2000). *The Public Sector: Concepts, Models and Approaches*. Sage Publications London.
- Royster, Linda G. (1997). The Impact of Leader Resources and Situational Variables on Perceived Leadership Effectiveness. (Police officers community policing). *Dissertation Abstracts International* Dal-A. (1997, December).
- Shtull, Penny R. (1997). *The Best Goes On: A Study of Conflicts and Contradictions in Community Policing*. Unpublished doctoral dissertation. New York: University of New York.
- Skolnick, J. H. and Bayley, D. H. (1988). Theme and Variation in Community Policing. *Crime and Justice*. 10: 1-37.
- Trojanowicz, R.C and Bucqueroux, B. (1990). *Community Policing: A Contemporary Perspective*. Cincinnati, OH: Anderson.

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ
ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19): กรณีศึกษา
สำนักงานเขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร

Performance effectiveness under the epidemic situation of
Coronavirus disease 2019 (COVID-19) : A case study of
Saphansung district, Bangkok Metropolitan Administration

หัสยาพันธุ์ อินทะสะโร¹ & ชลิดา ศรมณี²

Hassayaphan Intasarho & Chalida Sornmanee

Corresponding author: 6314830019@rumail.ru.ac.th

Received: 19/03/2565 Revised: 22/03/2565 Accepted: 22/03/2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและวิธีการประสิทธิผล ตลอดจนอุปสรรคและปัญหา แนวทางแก้ไขอุปสรรคและปัญหา และแนวทางพัฒนา การปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตสะพานสูง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กลุ่มตัวอย่างที่วิจัย คือบุคลากรของสำนักงานเขตสะพานสูง จำนวน 10 คน โดยเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิจัยเอกสารและวิจัยสนามจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติงานมีการปฏิบัติงานที่หน่วยงานโดยการเหลื่อมเวลาปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานที่บ้าน (Work from home) โดยการปฏิบัติงานที่บ้านได้จัดทำข้อตกลงการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสาร และการส่งมอบงาน มีการรายงานผลการปฏิบัติงานทุกวันต่อ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้บริหารระดับหัวหน้าฝ่าย โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ส่งผลให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัดที่กำหนดสามารถให้บริการประชาชนได้ตามปกติ อุปสรรคปัญหาเกิดความคลาดเคลื่อนในการติดต่อสื่อสารที่อาจทำให้งานมีความล่าช้าไปบ้าง และบุคลากรยังขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ควรมีการประชุมหารือกำหนดนโยบายในการมอบหมายงานให้เป็นระบบ และชัดเจนมากขึ้น บวกกับพัฒนาบุคลากรโดยการอบรมสัมมนาเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการปฏิบัติงาน และสร้างความคุ้นชินให้เป็นพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน; การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19); สำนักงานเขตสะพานสูง

Abstract

The objectives of this research are to study processes, methods, effectiveness, obstacles and problems, as well as solutions to obstacles and problems. It also tends to develop guidelines for performance of Saphansung District's staffs during the epidemic situation of the coronavirus disease 2019 (COVID-19). The samples used in the research are 10 personnel of the Saphansung District Office. It was a qualitative research using document research methods and structured interview as means to collect data. The results of the study revealed that the processes and operating procedures were performed at the work unit by delaying the time of work. Work from home has been utilized by a work agreement on the basis of communicating and delivering of work. Performance results are

reported daily to the chief executive by using modern technology. As a result, operational effectiveness meets the objectives, goals and indicators set to be able to serve the public as usual. Obstacles, problems, and communication discrepancies that may cause some delays in the work and personnel were lacking of knowledge in using modern technology. There should be a meeting to discuss the policy in assigning tasks systematically and more clearly. Personnel development by training and seminars to increase knowledge and technology capabilities used in the operations and create familiarity into the working behavior of the personnel should be initiated.

Keywords: work performance effectiveness; epidemic of the coronavirus disease 2019 (COVID-19); Saphansung District

บทนำ

กรุงเทพมหานคร (2549) มีประกาศความว่า ให้สำนักงานเขตมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครอง การทะเบียน การจัดทำแผนพัฒนาเขต การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้างอื่นๆ การสาธารณสุขการ การส่งเสริม การฝึก การพัฒนาคุณภาพชีวิต การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การส่งเสริมการกีฬา การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน การ

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎร รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน การควบคุมการเลี้ยงสัตว์การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์ การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ การคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การวิศวกรรมจราจร การดูแลรักษาที่สาธารณะ การควบคุมอาคาร การป้องกัน และการบรรเทาสาธารณภัย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ การจัดเก็บรายได้ การบังคับให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครหรือกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร และหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย การบริหารราชการเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร และบุคลากรกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2554 การแบ่งส่วนราชการของกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น แขวง และ เขต มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายต่างๆ จำนวน 10 ฝ่าย คือ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายโยธา ฝ่ายรายได้ ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายการคลัง ฝ่ายเทศกิจ และฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม

จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ทำให้ทุกประเทศทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านนโยบายภาครัฐ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลเป็นวงกว้างต่อการปฏิบัติงานของทุกภาคส่วน และกลายเป็นความท้าทายครั้งสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถในการขับเคลื่อนที่ทุกองค์กร ต้องมุ่งปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสู่บริบทใหม่ หรือ New Normal โลกจะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป การเคลื่อนย้ายของประชากรหยุดชะงัก กิจกรรมทางเศรษฐกิจทั่วโลกชะลอตัว ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผลหรือบังคับมนุษย์ชาติ

ให้ต้องเปลี่ยนวิถีชีวิต เปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนสังคม เปลี่ยนระบบเศรษฐกิจ เปลี่ยนวิธีการบริหารองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้ใด สังคมใด ไม่เปลี่ยน หรือเปลี่ยนไม่เป็น เปลี่ยนไม่ทัน ก็จะถูกธรรมชาติทำลายล้างไปในที่สุด การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) สภาพแวดล้อมของโลกและองค์กรจะมีลักษณะผันผวน ไม่แน่นอน สลับซับซ้อน คลุมเครือไม่ชัดเจนสูงมากขึ้นไปอีก จะเกิดการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ต้องมองไปข้างหน้า องค์กรที่ต้องการอยู่รอดและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนต้องปรับแผน กระบวนการทำงานรองรับสถานการณ์ไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรขึ้น จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) แล้วพยายามปรับแนวคิดปรับตัว ปรับกระบวนการปฏิบัติงาน เร่งฟื้นฟูองค์กร ให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้นๆ

สำนักงานเขตสะพานสูง มีบุคลากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วม เพื่ออำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านการบริหารราชการแผ่นดินพัฒนาระบบงาน มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนผู้รับบริการ ซึ่งจากสถานการณ์การแพร่ระบาดฯ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร ทั้งกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงาน ทำให้กลายเป็นความท้าทายครั้งสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนองค์กร และบุคลากรต้องมุ่งปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสู่บริบทใหม่ หรือ New Normal เช่น การทำงานจะเป็นแบบการปฏิบัติงานที่บ้าน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการทำงานในทุกมิติของหน่วยงาน เช่น มีการประชุมผ่านระบบออนไลน์มาก

ขึ้น การให้บริการที่ต้องมีระยะห่างทางสังคม หรือ Social – Distancing ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ จำเป็น ดังนั้นในการให้บริการประชาชน จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนการทำงาน เพื่อสร้างความโปร่งใสการให้บริการประชาชน ลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และที่สำคัญช่วยให้ประชาชนสะดวกและติดต่อราชการได้ แม้ภาครัฐจะทำงานแบบการปฏิบัติงานที่บ้าน ทำให้บุคลากรต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภายในระยะเวลาอันรวดเร็วจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการต่าง ๆ ในการทำงานซึ่งส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงาน

จากความเป็นมาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของบุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คนที่เป็นกลุ่มข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญ ระดับผู้บริหาร ข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญ ผู้ปฏิบัติงาน ระดับชำนาญการ ระดับปฏิบัติการ ระดับชำนาญงาน และกลุ่มลูกจ้าง สังกัดสำนักงานเขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. กระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของของบุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูง พบว่าได้ปฏิบัติงานตามแผนบริหาร ความพร้อมต่อสภาวะวิกฤต (Business Continuity Plan: BCP) ที่เป็นการเตรียมความพร้อมและรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค ซึ่งมีการบวนการและวิธีการปฏิบัติงาน คือ

1) การปฏิบัติราชการเหลื่อมเวลาการทำงาน โดยแบ่งรอบการทำงานและรอบเวลาการพักรับประทานอาหารกลางวันของบุคลากรในหน่วยงานเพื่อลดความแออัด โดยแบ่งเป็น 3 รอบ ได้แก่ รอบที่ 1 ตั้งแต่ 07.30 – 15.30 น. โดยให้พักรับประทานอาหารกลางวันเวลา 11.30 – 12.30 น. รอบที่ 2 ตั้งแต่ 08.30 – 16.30 น. โดยให้พักรับประทานอาหารกลางวันเวลา 12.00 – 13.00 น. รอบที่ 3 ตั้งแต่ 09.30 – 17.30 น. โดยให้พักรับประทานอาหารกลางวันเวลา 12.30 – 13.30 น.

2) การสลับวันทำงานเพื่อลดปริมาณคน หรือลดความแออัดในที่ทำงาน โดย

- จัดทำตารางการปฏิบัติราชการสลับวันภายในกลุ่มงาน/ฝ่าย ในอัตราที่เหมาะสมกับภารกิจของแต่ละบุคคล และให้หัวหน้าส่วนราชการมาปฏิบัติราชการทุกวันทำการ

- ผู้ที่ปฏิบัติงานที่บ้าน ต้องไม่ออกนอกพื้นที่กรุงเทพมหานคร หรือปริมณฑล ต้องสามารถ ปฏิบัติงานได้ทันทีที่ได้รับคำสั่ง สามารถ ส่ง/พิมพ์งาน ทางระบบออนไลน์ได้ และสามารถสื่อสารได้ตลอดเวลา และการปฏิบัติงานที่บ้าน ไม่ถือเป็นวันหยุดราชการ

- การลงเวลาปฏิบัติงานในสมุดลงเวลาราชการ ให้ลงบันทึกตามความเป็นจริง วันใดปฏิบัติงานที่บ้านให้ระบุปฏิบัติงานที่บ้าน

- การรับ-ส่งหนังสือราชการ ให้ใช้ระบบ e-mail/ Line/ Google Drive อีกช่องทาง

โดยให้จัดทำคำสั่งสลับวันทำงาน และ/หรือ การปฏิบัติราชการที่บ้านของแต่ละกลุ่มงาน แต่ละฝ่าย ตามความเหมาะสม ที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ

3) งานที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณให้พิจารณาตามความเหมาะสม คือ

- กิจกรรมฝึกอบรมที่มีผลต่อตัวชี้วัดงบประมาณ เลื่อนการจัดอบรมออกไป 1 เดือน หากยังมีการระบาดของโรคให้เลื่อนต่อไปได้อีก/ปรับเปลี่ยนวิธีการ

- กิจกรรมฝึกอบรมที่มีผลต่อการบรรลุตัวชี้วัดตามงบประมาณ ที่จำเป็นต้องดำเนินการให้ปรับเปลี่ยนวิธีการ และกำหนดมาตรการคัดกรอง/ป้องกันกลุ่มเป้าหมาย เงินที่เหลือจ่ายให้ส่งคืน ฝ่ายการคลัง

- กิจกรรมฝึกอบรมที่ไม่ส่งผลต่อการบรรลุตัวชี้วัดงบประมาณ ไม่จำเป็นต้องจัด ให้ดำเนินการยกเลิกกิจกรรมนั้น คืนเงินฝ่ายการคลัง

ด้านการจัดแบ่งประเภทงาน ให้พิจารณาจากความสำคัญ ความจำเป็นเร่งด่วนของงานที่ต้องปฏิบัติ ในกรณีเกิดโรคระบาด โดยแบ่งงานเป็น 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 งานที่จำเป็นต้องปฏิบัติงานที่หน่วยงานอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถหยุดได้ และไม่สามารถปฏิบัติจากที่บ้านได้ เช่น งานทะเบียน งานรักษาความปลอดภัยและช่วยเหลือประชาชน งานรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ ฯลฯ การปฏิบัติงานในสถานที่ปฏิบัติงานเดิม ให้ดำเนินการ ดังนี้

- กำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อลดการติดต่อแบบพบปะกันโดยตรง

- กำหนดมาตรการการปฏิบัติราชการเหลื่อมเวลาการทำงาน โดยให้ทุกกลุ่มงาน/ฝ่าย แบ่งรอบการทำงานและรอบเวลาการพักรับประทานอาหารกลางวันของบุคลากรในสำนักงาน เพื่อลดความแออัด

- การเตรียมความพร้อมของสถานที่ทำงาน เช่น การวางแผนล่วงหน้าในเรื่องแนวทางการทำความสะอาดกรณีที่เกิดการระบาด เช่น น้ำยาฆ่าเชื้อ เจลทำความสะอาดมือ ความถี่ของการทำความสะอาด เตรียมการเกี่ยวกับระบบระบายอากาศ กำหนดแนวทางเบื้องต้นในการจัดส่งเอกสารในช่วงระบาด การเปิดใช้อาคารตามความจำเป็นในกรณีที่มีการระบาด

ประเภทที่ 2 งานที่สามารถปฏิบัติงานจากที่บ้านได้ โดยใช้ระบบงานพื้นฐาน เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต และเป็นงานที่ไม่ควรหยุดชะงักเป็นเวลานาน หรือ เป็นงานที่สามารถ มาปฏิบัติงานที่หน่วยงานได้เป็นครั้งคราวเท่าที่จำเป็น ส่วนมากจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเอกสาร เช่น งานธุรการ งานวิชาการ วิเคราะห์ ประเมินผล ฯลฯ ซึ่งการทำงานที่บ้านจะต้องมีการปรับกระบวนการทำงาน วิธีการทำงาน มีเครื่องมือในการทำงาน การติดต่อสื่อสาร การกำหนดระยะเวลาในการทำงาน และมี

ผู้ติดตาม ควบคุมผลงานให้สามารถบริหารงานได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีวิธีการดังนี้

1) นำงานเข้าระบบออนไลน์ ใช้ระบบการรับส่งงานด้วย e-mail ใช้ระบบการรับส่งหนังสือสารบัญญัตอิเล็กทรอนิกส์ เตรียมคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ/โน้ตบุ๊ก ให้รองรับการทำงานที่บ้านได้

2) การวางแผนการติดต่อสื่อสาร ใช้ระบบ Social Network ในการปฏิบัติงาน เช่น Zoom, Cloud Meeting, Google Hangouts, Meet, Skype, Facebook, Messenger, LINE, Microsoft Teams ซึ่งโปรแกรมเหล่านี้นอกจากจะโทรคุยแบบ 1 ต่อ 1 ยังสามารถประชุมแบบกลุ่ม (Video Conference) ได้ด้วย

3) การเฝ้าระวังทรัพย์สินของหน่วยงาน การประกาศการปฏิบัติงานที่บ้าน อาจส่งผลกระทบทรัพย์สินของหน่วยงาน ดังนั้น ให้มีผู้ดูแลทรัพย์สินและ

สามารถติดต่อได้เพื่อให้สามารถรับทราบข่าวสารและนำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างทันทั่วทั้งที่

งานประเภทที่ 3 งานที่ไม่จำเป็นเร่งด่วน ให้หัวหน้าหน่วยงานพิจารณาตามความเหมาะสม

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดฯ ของบุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูง พบว่าสำนักงานเขตสะพานสูงมีประสิทธิผลของงานเป็นไปตามปกติ ตามวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่กำหนดของหน่วยงาน บุคลากรสามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงานตามรูปแบบการป้องกันภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดฯ ได้เป็นอย่างดี ทำให้การทำงานยังคงมีประสิทธิภาพที่ดีบรรลุตามวัตถุประสงค์ต่างๆ ของหน่วยงาน มีการให้บริการประชาชนในรูปแบบดิจิทัลเพิ่มช่องทางออนไลน์การให้บริการ การใช้สื่อออนไลน์ในการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อลดความแออัดของจำนวนประชาชนที่จะมาเข้ารับบริการที่สำนักงานเขตสะพานสูง ซึ่งสามารถให้บริการประชาชนได้ตามปกติโดยเท่าเทียมกัน ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางการให้บริการด้วยความสะดวกและรวดเร็วมีการให้บริการโดยเพิ่มช่องทางผ่านแอปพลิเคชันที่กำหนดทำให้ปริมาณงาน จำนวนงาน แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรฐานของหน่วยงาน คุณภาพของงานที่มีความถูกต้องไม่มีการผิดพลาด หรือมีการผิดพลาดน้อยที่สุด และผลการปฏิบัติของบุคลากรแล้วเสร็จภายใต้มาตรฐานเป็นไปตามนโยบายการทำงานของของหน่วยงาน บุคลากรสามารถทำงานได้ทุกที่ มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องข้อมูลอยู่เสมอ สามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามปกติ ตลอดจนมีการทำงานเป็นทีมมากขึ้น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถเรียนรู้และปรับตัวในการปฏิบัติงานได้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านต่างๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน มีการวางแผนการปฏิบัติงานเมื่อเกิดความเสี่ยงจากเหตุการณ์ต่างๆ

3. อุปสรรคและปัญหาในการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ บุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูง พบว่าจากมาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม ทำให้สถานที่รองรับประชาชนได้อย่างจำกัด บุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูงจึงให้บริการประชาชนได้จำนวนไม่มากเท่าที่ควร ซึ่งประชาชนบางส่วนยังกังวลไม่กล้ามาติดต่อราชการ ด้วยมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม การมาติดต่อรับบริการของประชาชนอาจทำให้เกิดความล่าช้าไปบ้าง หรือไม่ เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดบ้าง ตลอดจนด้านการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ทำให้เกิดอุปสรรคในการใช้งาน และงานล่าช้าได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่ได้มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทุกคน ในส่วนอุปสรรคในด้านการทำงานที่บ้าน ในบางครั้งที่ต้องใช้อุปกรณ์เฉพาะในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ลักษณะงานไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่เท่าที่ควร ต้องรอประสานงานกันผ่านทางออนไลน์ บางครั้งอาจทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนกัน และการทำงานแบบการทำงานที่บ้าน ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นในด้านอินเทอร์เน็ตบุคลากรต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ ตลอดจนบุคลากรบางส่วนยังขาดความเข้าใจในการปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่สำหรับการรองรับการปฏิบัติงาน การเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ และยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ได้ ในด้านการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไม่ค่อยมีความชัดเจน ทำให้เกิดความสับสนและเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน

4. แนวทางแก้ไขอุปสรรคและปัญหาในการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ ของบุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูง พบว่า

1) ควรมีการประชุมหารือกำหนดนโยบายในการมอบหมายงานที่เป็นระบบ และมีความชัดเจนมากขึ้น

2) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศระบบออนไลน์ ระบบ E-Service ในการเชื่อมฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานมาปรับใช้ในการให้บริการประชาชนเพื่ออำนวยความสะดวก ลดความแออัดและลดการเดินทางของประชาชน

3) การประชาสัมพันธ์และการสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ไม่ค่อยมีความชัดเจน ทำให้บุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูงเกิดความสับสนและเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงานควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดฯ ให้เป็นระบบระเบียบและมีความชัดเจนในการทำงานระหว่างบุคลากรมากยิ่งขึ้น

4) เพื่อให้บุคลากรทุกคนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรมีการมอบหมายงานในการปรับรูปแบบการทำงานให้เข้ากับ New Normal โดยจัดประเภทลักษณะงานที่เหมาะสมสำหรับการทำงานที่บ้าน

5) ควรเพิ่มให้มีการเบิกจ่ายค่าอินเทอร์เน็ตของบุคลากรที่ทำงานที่บ้านได้ เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของเจ้าหน้าที่ที่ทำงานที่บ้าน

6) เพิ่มงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์ป้องกันในการปฏิบัติงาน

7) การเพิ่มประสิทธิภาพการให้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การประชาสัมพันธ์การสร้าง ความเข้าใจและความตระหนักให้กับประชาชน

8) เสริมสร้างและพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เพื่อพัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ โดยมีการประชุม หรือการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาระบบการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและครอบคลุมบุคลากร

9) ควรมีการปรับแผนระบบการปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องเหมาะสม และเพียงพอต่ออัตรากำลังบุคลากร และมีการปรับโครงสร้างการทำงานเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างบุคลากร และจัดสรรภาระงานให้เพียงพอเหมาะสมกับหน้าที่ของบุคลากร

5. แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อให้มีประสิทธิผลภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดฯ ของบุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูง ต้องพัฒนาและสร้างความคุ้นชินให้บุคลากร ในเรื่องเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ

เช่น การรับ-ส่งงาน การประสานงาน การประชุมต่างๆ ให้เป็นพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอเพื่อให้การทำงานมีความคล่องตัว มีความสะดวกรวดเร็ว สอดคล้องกับเป้าหมายในทุก ๆ ด้าน โดยการอบรมเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เน้นการสร้างศักยภาพกับบุคลากรให้มีความสามารถที่หลากหลาย ทบพวนทักษะ การทำงานใหม่อยู่เสมอ ให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

อภิปรายผล

1. กระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของของบุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร ได้จัดทำแผนบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤต (Business Continuity Plan: BCP) เพื่อเตรียมความพร้อมและรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค ซึ่งเป็นกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานในสภาวะวิกฤตหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินให้เป็นแนวทางเดียวกันคือการปฏิบัติราชการเหลื่อมเวลาการทำงานโดยแบ่งรอบการทำงานและรอบเวลาการพักรับประทานอาหารกลางวันของบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อลดความแออัด การสลับวันทำงานเพื่อลดปริมาณคน หรือลดความแออัดในที่ทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ เกษม จันทรแก้ว (อ้างถึงใน นิตยภัต ใจอาษา, 2555, หน้า 11-12) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารจึงเป็นการดำเนินการให้ทุกโครงการทำหน้าที่สัมพันธ์กัน เป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดการผสมผสานกันถ้าไม่วางแผนการดำเนินการที่ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่วางแผนบริหารอย่างไร อย่างไรก็ดีผู้บริหารมีหน้าที่อำนวยการ (Directing) ตามอำนาจหน้าที่จากหน่วยงาน (Organizing) ที่เป็นผู้รับผิดชอบควบคุม (Controlling) ในการนำแผนงาน (Planning) ที่ได้กำหนดไว้แล้วไปดำเนินการร่วมกับทรัพยากร (Assembling Resource) ทำให้การผลิตหรือการใช้ปัจจัยการ

บริหาร ได้แก่ คน งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ สวัสดิการ ฯลฯ ก่อให้เกิดผลผลิตขั้นสุดท้าย ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์สำคัญคนที่ 1 ตำแหน่งผู้อำนวยการเขตสะพานสูง ที่กล่าวไว้ว่ากระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดฯ ต้องมีการวางแผนบริหาร ซึ่งในฐานะผู้บริหารก็มีหน้าที่อำนวยความสะดวกตามอำนาจหน้าที่อยู่แล้วที่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมการนำแผนงานที่กำหนดไว้ไปดำเนินการร่วมกับทรัพยากรต่างๆ เช่น คน งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ ซึ่งในกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดฯ ทางเขตสะพานสูงได้จัดทำแผนบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤต (Business Continuity Plan : BCP) เพื่อเตรียมความพร้อมและรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเพื่อให้ข้าราชการ ลูกจ้าง ปฏิบัติงานในสภาวะวิกฤตหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินตามมาตรการที่กำหนดเป็นแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของสมชัย ศรีสุทธิยากร (2563) ที่ระบุไว้ว่า ความปกติใหม่ (New Normal) คงมีใช้ระบบราชการเป็นหน่วยงานที่ได้รับยกเว้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) เป็นสองหน่วยงานที่ควรจะขยับในเรื่องนี้ เพราะเป็นหน่วยที่ต้องช่วยคิดว่าจะระบบราชการจะอยู่กันอย่างไรหลังจากโลกเปลี่ยนไป

ประการแรก การแยกแยะประเภทงาน โดยแยกเป็น 2 ลักษณะ คือ งานที่ประชาชนจำเป็นต้องมาพบเพื่อรับบริการ กับงานที่สามารถให้บริการโดยไม่มีความจำเป็นต้องมาถึงสถานที่ราชการก็ได้ต้องแปรสภาพงานที่ประชาชนจำเป็นต้องมาพบให้กลายเป็นงานที่สามารถขอรับการบริการออนไลน์ให้มากที่สุด แต่หากงานใดที่ไม่สามารถเปลี่ยนได้ ให้จัดระบบการเตรียมเอกสารและตรวจสอบเอกสารต่างๆ ล่วงหน้าออนไลน์

ประการที่สอง จัดลำดับความสำคัญของงานบริการประชาชน งานบริการสาธารณะที่เป็นหน้าที่ของรัฐมีมากมายหลายประเภท เรื่องใดเป็นความ

เร่งด่วนจำเป็น เรื่องใดเป็นบริการที่จำเป็นต้องมี เรื่องใดเป็นเรื่องที่รอคอยได้ และใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดกับงานที่มีลำดับความสำคัญมากกว่าก่อน สามารถให้บริการทางออนไลน์ได้หรือไม่ หากมีความจำเป็นต้องมาพบปะด้วยตนเอง

ประการที่สามการลดขั้นตอนและใช้เทคโนโลยีในการทำงาน งานราชการจำนวนมากเป็นงานที่มีขั้นตอนมากมายโดยไม่จำเป็น การเปิดโอกาสให้ทำงานที่บ้านสำหรับบุคลากรบางประเภท และต้องมีมาตรการในการกำกับดูแลการตรวจสอบ

ประการที่สี่ การขยายเวลาการบริการ และจัดการเหลื่อมเวลาทำงาน เพื่อให้บริการประชาชนในกรอบเวลาที่มากขึ้น เป็นเวลาที่ยืดหยุ่นที่เน้นการบริการประชาชน

ประการที่ห้า การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทักษะใหม่ที่คนของราชการต้องเรียนรู้ โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ทั้งนี้เพื่อการบริการ การสื่อสาร การสนับสนุนการตัดสินใจ และการประชุม เป็นต้น การฝึกอบรม การให้เรียนรู้ด้วยตนเอง การสอนงานจากผู้รู้ภายในหน่วยงาน

ประการที่หก สร้างสภาวะสุขอนามัยในสถานที่ทำงาน การออกแบบสถานที่ทำงานใหม่ เพื่อให้มีพื้นที่ทำงานใหม่ที่มีระยะห่าง ทั้งในด้านผู้ปฏิบัติงานและผู้มารับบริการต้องคิดใหม่ทำใหม่ ของระบบราชการให้เป็น New Normal ที่รับใช้ประชาชน ถือประโยชน์ของประชาชนเป็นศูนย์กลาง ภายใต้แนวคิดทั้งปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนสำคัญคนที่ 2 ระดับผู้บริหาร ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายทะเบียน ที่กล่าวไว้ว่ากระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดฯ สำนักงานเขตสะพานสูงให้ฝ่ายต่างๆ มีการจัดทำคำสั่งสัปดาห์ทำงาน การปฏิบัติราชการที่บ้าน โดยจัดทำตารางการปฏิบัติงานตามความเหมาะสมของแต่ละฝ่าย ในด้านการจัดแบ่งประเภทงาน วิเคราะห์งานจากความสำคัญ ความจำเป็นเร่งด่วนของงานที่ต้อง

ปฏิบัติ เช่น งานที่จำเป็นต้องปฏิบัติงานที่หน่วยงานอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถหยุดได้ และไม่สามารถปฏิบัติจากที่บ้านได้ เช่น งานทะเบียน งานรักษาความปลอดภัยและช่วยเหลือประชาชน งานรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ ฯลฯ แต่ละฝ่ายก็จัดเจ้าหน้าที่โดยให้ลดคนปฏิบัติงานในสำนักงานลงตามความจำเป็น แต่ต้องไม่กระทบกับการให้บริการ โดยยึดแนวทางการปฏิบัติตามความสำคัญ/ความจำเป็นเร่งด่วนของงานที่ต้องปฏิบัติ คือ การปฏิบัติงานในสถานที่ปฏิบัติงานเดิมให้ดำเนินการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อลดการติดต่อแบบพบปะกันโดยตรง การปฏิบัติราชการเลื่อนเวลาการทำงาน โดยให้ ทุกกลุ่มงาน/ฝ่าย แบ่งรอบการทำงานและรอบเวลาการพักรับประทานอาหารกลางวันของบุคลากรในสำนักงาน เพื่อลดความแออัด การเตรียมความพร้อมของสถานที่ทำงาน เช่น การวางแผนล่วงหน้าในเรื่องแนวทางการทำความสะอาดกรณีที่เกิดการระบาด เช่น น้ำยาฆ่าเชื้อ เจลทำความสะอาดมือ ความถี่ของการทำความสะอาด เตรียมการเกี่ยวกับระบบระบายอากาศ กำหนดแนวทางเบื้องต้นในการจัดส่งเอกสารในช่วงระบาด การเปิดใช้อาคารตามความจำเป็น ในกรณีที่มีการระบาด ในส่วนการปฏิบัติงานที่บ้าน สำหรับผู้ปฏิบัติงานในการทำงานที่บ้านจะต้องมีการปรับกระบวนการทำงาน วิธีการทำงาน มีเครื่องมือในการทำงาน การติดต่อสื่อสาร การกำหนดระยะเวลาในการทำงาน และมีผู้ติดตามควบคุมผลงาน โดยใช้วิธีช่องทางระบบออนไลน์ ใช้ระบบการรับส่งงานด้วย e-mail ใช้ระบบการรับส่งหนังสือสารบัญญัตอิเล็กทรอนิกส์ ให้รองรับการทำงานที่บ้านได้ งานที่ไม่จำเป็นเร่งด่วน ให้หัวหน้าฝ่ายพิจารณาตามความเหมาะสม

2. ประสิทธิผลการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของของบุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูง กรุงเทพมหานครมีประสิทธิผลของงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่กำหนดของหน่วยงาน มีการให้บริการประชาชนในรูปแบบดิจิทัลเพิ่มช่องทางออนไลน์การให้บริการ การใช้สื่อออนไลน์ในการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อลดความแออัดของจำนวนประชาชนที่จะ

มาเข้ารับบริการที่สำนักงานเขตสะพานสูง ซึ่งสามารถให้บริการประชาชนได้ตามปกติ มีการให้บริการโดยเพิ่มช่องทางผ่านแอปพลิเคชันที่กำหนด ปริมาณงาน จำนวนงานแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรฐานของหน่วยงาน คุณภาพของงานที่มีความถูกต้อง ไม่มีการผิดพลาด หรือมีการผิดพลาดน้อยที่สุด และผลการปฏิบัติของบุคลากรแล้วเสร็จภายใต้มาตรฐาน เป็นไปตามนโยบายการปฏิบัติงานของหน่วยงาน สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2564) ที่ได้กำหนดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ (พ.ศ. 2564 – 2565) คือ การพัฒนาบริการภาครัฐเพื่อประชาชนที่มีเป้าหมายคือ ภาครัฐมีบริการที่เป็นมาตรฐานสากล ตอบสนองความต้องการของประชาชนในฐานะผู้รับบริการได้อย่างทันที ทุกที่ทุกเวลา ผ่านบริการภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนสำคัญคนที่ 8 ตำแหน่งเจ้าพนักงานเทศกิจระดับชำนาญงาน ที่กล่าวไว้ว่าด้วยระบบการบริหารจัดการที่ดี ทำให้บุคลากรสามารถปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดฯ และทำให้เกิดความร่วมมือของบุคลากรในการปฏิบัติงานให้ที่ดี งานก็เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพตามปกติที่เคยทำคือเป็นตามเป้าหมายตัวชี้วัดของงาน ปริมาณงาน จำนวนงานก็แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรฐานของหน่วยงาน คุณภาพของงานก็มีความถูกต้อง ไม่มีการผิดพลาด หรือถ้าผิดพลาดก็มีการผิดพลาดน้อย ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนสำคัญคนที่ 6 ตำแหน่ง เจ้าพนักงานปกครองระดับชำนาญการที่กล่าวไว้ว่าบุคลากรมีการทำงานเป็นทีมมากขึ้น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เรียนรู้และปรับตัวในการปฏิบัติงานได้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

3. อุปสรรคและปัญหาในการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของบุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร พบว่าด้วยมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมการมาติดต่อรับบริการของประชาชนอาจทำให้เกิดความล่าช้าบ้าง การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ติดต่อได้ยาก ถึงจะมีหลาย

งานบริการแต่ก็ยังไม่เป็นดิจิทัลเต็มระบบทั้งหมด อุปสรรค ปัญหา ในการให้บริการประชาชนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีหลายประการ เช่น ความพร้อมที่แตกต่างกันของกลุ่มผู้รับและผู้ให้บริการ ระบบการให้บริการที่ไม่เป็นดิจิทัลเต็มระบบ ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องที่ทำให้ประชาชนเข้าใจคลาดเคลื่อน และกฎระเบียบของส่วนราชการต่างๆ ทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัว ด้านการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ทำให้เกิดอุปสรรคในการใช้งาน และงานล่าช้าได้เนื่องจากบุคลากรไม่ได้มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การทำงานที่บ้านในบางครั้งที่ต้องใช้อุปกรณ์เฉพาะในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ลักษณะงานไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่เท่าที่ควร ระบบ Internet ของที่พักหรือ ที่บ้านที่ค่อนข้างช้า ทำให้การทำงานที่บ้านช้าไปด้วย กรณีการประชุมต่างๆ มีปัญหาการไม่มีห้องประชุม VDO Conference อุปกรณ์ที่ทันสมัย ที่ใช้ในการประชุมออนไลน์ เช่น โน้ตบุ๊ก กล้องที่ใช้สำหรับการประชุม ในรูปแบบ Application zoom หรือการประชุมรูปแบบอื่นๆ ที่ต้องใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในหน่วยงานไม่เพียงพอ การรายงานอัตรากำลังคนระหว่างการปฏิบัติงานที่บ้าน มีข้อจำกัดในด้านการสื่อสารผ่าน Application ต่างๆ เช่น Application Line อุปสรรคและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Edward and Sharakansky (อ้างถึงใน นิธิธร ทรัพย์อัศร, 2560) ได้เสนอปัจจัยสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน 5 ประการ ได้แก่ 1. ระบบสื่อสาร ผู้มีหน้าที่รับนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจะต้องมีความรู้ความเข้าใจว่าจะต้องทำอะไรบ้าง การสั่งงานตลอดจนคำสั่งต่าง ๆ จะต้องสั่งให้ตรงจุดและตรงหน่วยงาน จะต้องชัดเจน และคงเส้นคงวาไม่ขัดแย้งกับคำสั่งอื่นๆ งานจึงจะเดินหน้าไปด้วยดี 2. ทรัพยากรและอำนาจในการจัดสรรทรัพยากร หมายถึงอัตรากำลังและความสามารถของบุคลากร ผู้มีหน้าที่ดำเนินงานความรู้ ข้อมูลข่าวสารและอำนาจในการสั่งการจะต้องมอบให้นักปฏิบัติการ 3. ลักษณะของหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่รับนโยบาย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ 4. ระเบียบวิธีการที่ใช้ในการปฏิบัติ

ประจำ สิ่งเหล่านี้อาจเป็นประโยชน์ในการทำงานที่มีลักษณะเป็นงานประจำแต่อาจไม่มีอำนาจต่อการทำงานที่เป็นงานใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ อารีย์พันธ์ เจริญสุข (ม.ป.ป.) ที่ได้กล่าวว่า ปัญหาของงานบริการและการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในช่วง WFH ได้แก่ การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ที่ติดต่อยาก ถึงแม้จะมีหลายงานบริการแต่ยังไม่เป็นดิจิทัลเต็มระบบทั้งหมด ปัญหาอุปสรรค และความท้าทายในการให้บริการประชาชนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีหลายประการด้วยกัน เช่น ความพร้อมที่แตกต่างกันของกลุ่มผู้รับและผู้ให้บริการ ระบบการให้บริการที่ไม่เป็นดิจิทัลเต็มระบบ ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ที่ทำให้ประชาชนเข้าใจคลาดเคลื่อน และกฎระเบียบของส่วนราชการต่างๆ ทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัว ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนสำคัญคนที่ 2 ระดับผู้บริหาร ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายทะเบียน ที่กล่าวไว้ว่าในการให้บริการประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดฯ อาทิเช่น ในเรื่องความพร้อมของกลุ่มผู้รับบริการและผู้ให้บริการ ระบบการให้บริการที่ไม่เป็นดิจิทัลเต็มระบบ ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนเข้าใจคลาดเคลื่อน การประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไม่ค่อยมีความชัดเจน ซึ่งทำให้นักกลางสำนักงานเขตสะพานสูงเกิดความสับสนและเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ก็ติดต่อยาก ถึงแม้ว่าจะมีหลายงานในการให้บริการแต่ก็ยังไม่เป็นดิจิทัลเต็มระบบ

4. แนวทางแก้ไขอุปสรรคและปัญหาในการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของบุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูง ควรมีการประชุมหารือกำหนดนโยบายในการมอบหมายงานที่เป็นระบบ และมีความชัดเจนมากขึ้น ให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศระบบออนไลน์ ระบบ E-Service ในการเชื่อมฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานมาปรับใช้ในการให้บริการประชาชนเพื่ออำนวยความสะดวก และลดความแออัดและลดการเดินทางของประชาชน การประชาสัมพันธ์และการสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่างๆ ควรมีการมอบหมายงานในการปรับปรุงระบบการทำงานให้

เข้ากับ New Normal โดยจัดประเภทลักษณะงานที่เหมาะสมสำหรับการทำงานที่บ้าน การเสริมสร้างและพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร พัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ โดยมีการประชุม หรือการฝึกอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนกนันท์ โตชูวงศ์ (2563) ศึกษาเรื่องการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านของพนักงานบริษัทเอกชนในสภาวะวิกฤติการเกิดโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ในเขตกรุงเทพมหานครผลการศึกษาพบว่า การวางแผนการเปลี่ยนแปลงที่ดี โดยกำหนดรูปแบบการทำงานแบบทำงานที่บ้านให้สอดคล้องกับศักยภาพขององค์กร และมีขั้นตอนการทำงานที่ง่ายปฏิบัติตามได้จริง อีกทั้งมีการการนำความเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการสร้างผู้นำที่เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถสร้างความมั่นใจให้กับพนักงานในองค์กรได้ มีทักษะในการสื่อสารที่ดี เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานแบบการทำงานที่บ้านอย่างแท้จริง จะช่วยให้พนักงานมีต้นแบบในการทำงานที่ดี และชัดเจนมากขึ้นกว่าการปฏิบัติงานตามแผนงานอย่างเดียว ร่วมกับการติดตามปรับปรุงตรวจสอบที่เหมาะสมยอมทำให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานแบบทำงานที่บ้านได้ง่ายขึ้น มีแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนถูกต้องมากขึ้น พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้เร็วขึ้น ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่บ้านด้านปริมาณงาน ตามมา ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนสำคัญคนที่ 1 ตำแหน่งผู้อำนวยการเขตสะพานสูง ที่กล่าวไว้ว่า ควรมีการประชุมหรือกำหนดนโยบายในการมอบหมายงานที่เป็นระบบ และมีความชัดเจนมากขึ้น โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศระบบออนไลน์ ระบบ E-Service ในการเชื่อมฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานมาปรับใช้ในการให้บริการประชาชนเพื่ออำนวยความสะดวก ลดความแออัดและลดการเดินทางของประชาชน ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนสำคัญคนที่ 2 ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายทะเบียน ที่กล่าวไว้ว่าควรมีการเตรียมความพร้อมที่ทั้งส่วนของกลุ่มผู้รับบริการ และผู้ให้บริการให้เป็นดิจิทัลเต็มระบบ และสร้างช่องทางประชาสัมพันธ์และสื่อสารให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในกระบวนการ

ขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น ทำให้เป็นระบบดิจิทัลเต็มรูปแบบ การประชาสัมพันธ์และการสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ไม่ค่อยมีความชัดเจน ทำให้บุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูงเกิดความสับสนและเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงานควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดฯ ให้เป็นระบบระเบียบและมีความชัดเจนในการทำงานระหว่างบุคลากรมากยิ่งขึ้น เพื่อให้บุคลากรทุกคนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร เพื่อให้มีประสิทธิผลภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดฯ ต้องพัฒนาและสร้างความคุ้นชินให้บุคลากร ในเรื่องเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ เช่น การรับ-ส่งงาน การประสานงาน การประชุมต่างๆ ให้เป็นพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร จะทำให้การทำงานไม่จำกัดด้วยเวลาและสถานที่ ที่ยังคงประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนได้ดีเหมือนเดิม ตลอดจนการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานที่บ้าน การพัฒนาบริการเพื่อประชาชนมีบริการที่เป็นมาตรฐานสากล ตอบสนองความต้องการของประชาชนในฐานะผู้รับบริการได้อย่างทันที ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านบริการภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ มีการเชื่อมโยงบริการของทุกหน่วยงานแบบเบ็ดเสร็จ โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัล ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ การปรับบทบาทภารกิจ โครงสร้างหน่วยงานให้ทันสมัย ยืดหยุ่น รองรับการเปลี่ยนแปลง การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร การบูรณาการการทำงาน มีรูปแบบการทำงานที่รองรับการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในอนาคตที่พร้อมขับเคลื่อนการบริหารงานภาครัฐได้ในสภาวะวิกฤต ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับ มีส่วนร่วมใน

การแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงานปรับรูปแบบการปฏิบัติงาน รวมถึงมีช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรทุกคนในองค์กร ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนสำคัญคนที่ 7 ตำแหน่งนักวิชาการศึกษาระดับปฏิบัติการ ที่กล่าวไว้ว่าควรกำกับดูแลให้มีการใช้เครื่องมือหรือเทคโนโลยีสารสนเทศที่สอดคล้องกับการดำเนินงานและมีความยืดหยุ่นเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดฯ สำนักงานเขตต้องปรับตัวไปสู่รูปแบบดิจิทัลด้วยการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดขั้นตอนการทำงานที่ยุ่งยาก เสียเวลา ลดปริมาณงานเอกสารที่ไม่จำเป็น เลือกใช้แอปพลิเคชันซอฟต์แวร์อย่างเหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็สามารถสื่อสารกันได้ การพัฒนาบริการเพื่อประชาชนมีบริการที่เป็นมาตรฐานสากล ตอบสนองความต้องการของประชาชนในฐานะผู้รับบริการได้อย่างทันทีทุกที่ ทุกเวลา ผ่านบริการภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ มีการเชื่อมโยงบริการของทุกหน่วยงานแบบเบ็ดเสร็จ โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัล ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และนวัตกรรมมาการประยุกต์ใช้ และดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนสำคัญคนที่ 8 ตำแหน่งเจ้าพนักงานเทคนิคระดับชำนาญงานที่กล่าวไว้ว่าควรมีการปรับแผนระบบการปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้อง เหมาะสม และเพียงพอต่ออัตรากำลังบุคลากร ต้องเพิ่มทักษะและทำงานเชิงรุกให้กับบุคลากร ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยี เพราะทักษะเดิมอาจไม่เพียงพอ เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ตลอดเวลา และสำนักงานเขตควรทบทวนและปรับบทบาทองค์กรให้ทันสมัยสอดคล้องกับบริบท อำนาจหน้าที่ และสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งรองรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตครอบคลุมหลักการพัฒนา คือ

โครงสร้างและความเชี่ยวชาญของบุคลากร และเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงานปรับปรุงแบบการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการปรับการทำงานรูปแบบผสมผสาน ที่เน้นผลสำเร็จของการทำงาน โดยไม่จำกัดสถานที่และเวลาการทำงานเหมือนดังเช่นในอดีต บุคลากรสามารถเลือกช่วงเวลาการทำงานและสถานที่ที่เหมาะสมด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นทำงานที่บ้าน ทำงานที่ออฟฟิศหรือหน่วยงาน หรือผสมผสานกันเพื่อส่งมอบผลงาน หน่วยงานควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้จากทุกที่ ให้กลายเป็นมาตรฐานอย่างต่อเนื่องด้วยการนำเทคโนโลยีค่อยๆ เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้ผู้ปฏิบัติงาน

2. ควรมีการสรรสร้างแนวคิดใหม่ของสถานที่ปฏิบัติงาน การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานให้สามารถทำงานได้จากทุกที่ อันดับแรกคือระดับผู้บริหารต้องผลักดันให้เป็นนโยบาย ในการให้การปฏิบัติงานจากบ้านผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารกลายเป็นเรื่องถาวร สนับสนุนและนำเทคโนโลยีมาใช้ให้บุคลากรที่เคยปฏิบัติงานที่หน่วยงานให้สามารถทำงานทางไกลได้มากขึ้น

3. ควรมีการทบทวนอัตรากำลังคนปัจจุบัน รวมถึงโครงสร้างองค์กรในอนาคตที่มีส่วนสนับสนุนให้องค์กรบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น และเคลื่อนตัวได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงผลลัพธ์ของการทบทวนอัตรากำลังที่จำเป็นนี้อาจจะนำไปสู่การปรับลดขนาดองค์กร เพื่อให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

4. การปรับเปลี่ยนตำแหน่งงานและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล โดยปรับลดลักษณะงานที่เป็นงานประจำ และ

นำเทคโนโลยี อาทิ ปัญญาประดิษฐ์ (AI-artificial intelligence) มาทดแทนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารองค์กร และเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในการดำเนินงานในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับยุคดิจิทัลในการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ทดแทนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

5. วัฒนธรรมองค์กรควรมีการปรับเปลี่ยนการทำงานแบบ agile หรือความสามารถยืดหยุ่น เรียนรู้ ปรับตัวอย่างรวดเร็ว เพื่อรับมือกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นแนวคิดในการสร้างความคล่องตัวในการทำงาน โดยลดการทำงานที่เป็นขั้นตอน และงานด้านเอกสารลง เน้นการสื่อสารระหว่างกัน และการทำงานร่วมกันภายในองค์กรมากขึ้น เพื่อการขับเคลื่อนหน่วยงานไปสู่เป้าหมายในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่างๆ ที่ต้องปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพมหานคร. (2549). ประกาศกรุงเทพมหานคร เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในหน่วยงานและการกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ กรุงเทพมหานคร (ฉบับที่ 59) (ประกาศลงวันที่ 1 มีนาคม 2549). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- ชนกนันท์ โตชูวงศ์. (2563). การจัดการการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่บ้าน (Work from home) ของพนักงานบริษัทเอกชนในสภาวะวิกฤติการเกิดโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ในเขตกรุงเทพมหานคร. ค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2564, จาก <http://www.vlabstract.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/150>

- นิตยรัตน์ ใจอาษา. (2555). ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อกระบวนการบริหารจัดการในองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิธิธร ทรัพย์อัศร. (2560). ปัญหาในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอ.เอ.อี. กรุ๊ป-88 จำกัด. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกริก.
- สมชัย ศรีสุทธิยากร. (2563). *New Normal กับระบบราชการไทย*. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2564, จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_307573
- มารวย วิชาญยุทธนากุล. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 5 ดาว. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิโรจน์ ก่อสกุล. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการบริหารแบบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2564). ยุทธศาสตร์การพัฒนา ระบบราชการ (พ.ศ. 2564-2565). ค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2564, จาก <https://www.opdc.go.th/>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการใน
สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
(COVID-19): กรณีศึกษากรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง

**Factors affecting stress management of civil servants
under the epidemic situation of the Coronavirus Disease 2019
(COVID-19): A case study of Excise Department,**

Ministry of Finance

ศิววิทย์ จิมรักษ์¹ & เวณา พึ่งวิวัฒน์นิกุล²

Sorawit Chimrak & Weena Phungviwatnikul

Corresponding author: 6314830009@ru.ac.th

Received: 19/03/2565 Revised: 22/03/2565 Accepted: 22/03/2565

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความเครียด ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กลุ่มตัวอย่างคือ ข้าราชการสังกัดกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง จำนวน 250 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการไม่แตกต่างกัน โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่าระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตามข้อ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สมมติฐานที่กำหนดไว้ 2) ปัจจัยที่เกี่ยวกับงานและปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยรวม ไม่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการ โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่าระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ส่วนปัจจัยที่มีผลจากการใช้ชีวิตแบบ New Normal ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการ โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่าระดับ .05 จึงเป็นตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ 3) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวกับงาน ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลจากการใช้ชีวิตแบบ New Normal โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 4) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความเครียด ได้แก่ ขาดอิสระและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ปัญหาการสื่อสาร ความไม่สมดุลระหว่างชีวิตทำงานและชีวิตส่วนตัว ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาด และ 5) แนวทางการแก้ไข ได้แก่ ยึดมาตรการในการป้องกันโรคอย่างเคร่งครัด ส่งเสริมความสัมพันธ์ในองค์กร การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และเน้นการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี

คำสำคัญ: การจัดการความเครียด; ข้าราชการ; กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง

Abstract

The objectives of this quantitative research were to study factors affecting stress management, problems and obstacles including solutions for managing stress of civil servants under the epidemic situation of coronavirus disease 2019 (COVID-19). This research study only the Excise Department, Ministry of Finance. The questionnaire was used as a tool for

collecting data from the sample of 250 civil servants selected by a simple random sampling method. Both descriptive and inferential statistics were used to analyze the data. The results of the research were as follows : 1) There was not statistically significant at the 0.05 level in 2 hypotheses, means that the group means of stress management between two or more groups divided by personal factors and factors related to work and environment are not different. 2) There was statistically significant at the 0.05 level in 1 hypothesis, means that the group means of stress management between two or more groups divided by factors resulting from the new normal lifestyle are different. 3) The sample's opinion concerning overall work and environmental factors including factors resulting from the new normal lifestyle were moderate level. 4) Problems and obstacles in stress management include a lack of independent, motivation to perform, communication, imbalance between work life and personal life, and adapting to the epidemic situation. 5) Solutions include strictly adhering to disease prevention measures, fostering relationships in the organization, providing opportunities for opinions, and emphasizing the quality of work life.

Keywords : stress management; civil servant; the Excise Department,
Ministry of Finance

บทนำ

ในปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบต่อทุกอาชีพ โดยผลกระทบทางตรงจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือผลกระทบด้านสุขภาพร่างกาย และยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตได้อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นความตื่นกลัว ความวิตกกังวลการติดเชื้อ ซึ่งเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง หรือการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องได้ ประกอบกับต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำ ยิ่งทำให้เกิดความเครียดสะสมจนอาจลุกลามเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่รุนแรงในอนาคตได้ หน่วยงานภาครัฐจึงจำเป็นต้องออกมาตรการกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศ นอกจากนี้ยังมีมาตรการป้องกันและควบคุมโรคที่ใช้อยู่ในขณะนี้ ตั้งแต่การลดการเดินทางเข้าออกพื้นที่ การใช้มาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) การปิดสถานที่ประกอบการบางแห่ง หรือการให้บุคลากรปฏิบัติงานภายในที่พัก (Work From Home) แทนการเดินทางมาปฏิบัติงานที่ทำงาน เพื่อลดโอกาสในการติดเชื้อ หายที่สุดแล้วขั้นตอนการเปลี่ยนผ่านภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จะทำให้เกิดวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ทำให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานรวมถึงองค์กรต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตและรูปแบบการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เผชิญสภาวะความกดดันและความเครียดต่างๆ ทั้งภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น การทำงานภายใต้สถานการณ์ที่มีทรัพยากรจำกัด ความซับซ้อนของระบบงานและการสื่อสาร การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบวนการปฏิบัติงาน ปัญหาชีวิตส่วนบุคคลที่เป็นผลมาจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สิ่งเหล่านี้อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและการปฏิบัติงานได้ จึงเป็นความท้าทายของหน่วยงานภาครัฐที่จะต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินงานด้านต่างๆ

เพื่อให้รูปแบบการดำเนินชีวิตและกระบวนการปฏิบัติงาน สามารถดำเนินการต่อไปได้ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ในการปฏิบัติงานของข้าราชการในหน่วยงานภาครัฐ ย่อมทำให้เกิดความเครียดขึ้นมาได้ ซึ่งความเครียด คือ เหตุการณ์หรือสภาพใดก็ตามที่ก่อให้เกิดความลำบากใจในการตัดสินใจ ความวิตกกังวลในความไม่แน่นอนของสถานการณ์ หรือเกิดความรู้สึกกลัวอันตรายที่จะเกิดขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2548, หน้า 1) เมื่อเกิดความเครียดขึ้น จะส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน เนื่องจากสภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ข้าราชการจึงต้องมีการจัดการความเครียดและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง เป็นหน่วยงานราชการที่มีการกิจเพื่อจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้าหรือบริการที่มีเหตุผลความจำเป็นเฉพาะอย่างที่จะต้องรับภาระภาษีสูงกว่าปกติ เพื่อใช้เป็นรายได้ให้แก่ภาครัฐ ได้แก่ สินค้าที่เมื่อนำไปบริโภคแล้วอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดี (เช่น สุรา ยาสูบ เป็นต้น) สินค้าหรือบริการที่มีลักษณะฟุ่มเฟือย (เช่น น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน เครื่องดื่ม รถจักรยานยนต์ รถยนต์ สถานบันเทิง เป็นต้น) และสินค้าหรือบริการที่ได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษจากกิจการของรัฐ (เช่น กิจการโทรคมนาคม เป็นต้น) ถือได้ว่าภาษีสรรพสามิตเป็นภาษีทางอ้อมชนิดหนึ่งและเป็นเครื่องมือของรัฐในการดูแลสังคม สิ่งแวดล้อม และพลังงาน นอกจากนี้ยังดำเนินการตรวจสอบ ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายสรรพสามิต ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 (กรมสรรพสามิต, 2559, หน้า 26) และเพื่อให้หน่วยงานสามารถดำเนินงานตามภารกิจข้างต้นได้นั้น กำลังหลักในการปฏิบัติงาน คือ ข้าราชการในกรม

สรรพสามิตที่ควรมีสภาพจิตและสุขภาพกายที่ดี ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อพร้อมปฏิบัติงานให้องค์การเกิดการพัฒนาและขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

สิ่งสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมาย คือ การที่องค์กรให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่ดี นอกจากนี้องค์กรต้องมีวิธีการที่จะทำให้บุคลากรหรือข้าราชการในหน่วยงานสามารถจัดการความเครียดที่เกิดขึ้นได้เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้กับองค์กร ทั้งในภาวะสถานการณ์ปกติรวมถึงสถานการณ์ที่ไม่ปกติได้อีกด้วย

ผู้วิจัยเป็นบุคลากรของกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง จึงมีความสนใจศึกษาสำรวจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่หน่วยงานในการพัฒนาแนวทางการจัดการความเครียดของข้าราชการต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 250 คนจากประชากรซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัดกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง จำนวน 665 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับทั้งหมด และลงรหัส (Coding) ในแต่ละคำถามของแบบสอบถาม

2. ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าความถี่ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานประกอบด้วย Independent-samples t test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

3. ตรวจสอบความถูกต้องและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 175 คน (ร้อยละ 70.00) และเป็นเพศชาย จำนวน 75 คน (ร้อยละ 30.00) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 - 40 ปี จำนวน 96 คน (ร้อยละ 38.40) ส่วนใหญ่มีระดับ

การศึกษาปริญญาตรี จำนวน 151 คน (ร้อยละ 60.40) และมีประสบการณ์ในการรับราชการ 1 - 5 ปี เป็นส่วนใหญ่ จำนวน 115 คน (ร้อยละ 46.00)

2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวกับงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = .789) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับงานส่งผลต่อการจัดการความเครียด ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน เรียงลำดับได้ดังนี้ (1) ด้านสัมพันธภาพผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 2.63$, S.D. = 1.057) (2) ด้านความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 1.163) (3) ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 1.015) และ (4) ด้านโครงสร้างองค์การและนโยบาย ($\bar{X} = 2.56$, S.D. = 1.075) ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 1.003) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมส่งผลต่อการจัดการความเครียดส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ดังนี้ (1) ด้านปัญหาในสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = 1.469) (2) ด้านสภาพเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 1.248) (3) ด้านกฎหมายและการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 1.292) และ (4) ด้านเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 1.212) ตามลำดับ

4. ปัจจัยที่มีผลจากการใช้ชีวิตแบบ New Normal พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลจากการใช้ชีวิตแบบ New Normal ด้านมาตรการป้องกันและควบคุมโรคอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = .911)

5. การจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สามารถสรุปเป็นรายปัจจัยได้ดังนี้

5.1 การจัดการความเครียดแบบมุ่งแก้ไขปัญหา พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความเครียดของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .725) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับแรก คือ (1) การเลือกวิธีแก้ไขจากประสบการณ์ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = .865) (2) การเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .826) (3) การเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .841) (4) การวางแผนในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .824) และ (5) การควบคุมสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .924) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การยับยั้งกิจกรรมอื่น ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 1.019)

5.2 การจัดการความเครียดแบบมุ่งแก้ไขอารมณ์ พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความเครียดของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .669) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับแรก คือ (1) การให้ความหมายในเชิงบวก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .799) (2) การผ่อนคลาย ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .834) (3) การพึงกิจกรรมอื่น ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .881) (4) การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .792) และ (5) การยอมรับ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .865) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การหนีห่าง ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = .993)

6. การจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ Independent-samples t test และ One-way ANOVA พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการรับราชการแตกต่างกัน ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ไม่แตกต่างกัน โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .999 .774 .092 และ .209 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

7. การจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง จำแนกตามปัจจัยที่เกี่ยวกับงาน โดยใช้สถิติ One-way ANOVA พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับงานโดยภาพรวม และปัจจัยที่เกี่ยวกับงานด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ ด้านสัมพันธภาพผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน และด้านความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ไม่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .772 .506 และ .388 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวกับงานด้านโครงสร้างองค์กรและนโยบาย พบว่า ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง โดยมีค่า นัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .048 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึง เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

8. การจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง จำแนกตามปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม โดยใช้สถิติ One-way ANOVA พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยภาพรวม เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสภาพเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสาร ด้านกฎหมายและ

การเมือง และด้านปัญหาในสังคม ไม่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการ ในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .799 .151 .484 และ .978 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

9. การจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง จำแนกตามปัจจัยที่มีผลจากการใช้ชีวิตแบบ New Normal โดยใช้สถิติ One-way ANOVA พบว่า ปัจจัยที่มีผลจากการใช้ชีวิตแบบ New Normal ด้านมาตรการป้องกัน และควบคุมโรค ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .006 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

10. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความเครียดของข้าราชการ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง มีดังนี้

10.1 อีสารในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ขาดอีสารในการปฏิบัติงาน ขาดการตัดสินใจในการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เนื่องจากการปฏิบัติงานโดยทั่วไปที่ต้องลงพื้นที่ อยู่เสมอ ทำให้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการพบเจอผู้คนได้ และมาตรการปฏิบัติงานภายในที่พัก (Work From Home) ไม่สามารถตอบสนองการปฏิบัติงานบางส่วน ของกรมสรรพสามิตได้ เช่น สายงานป้องกันและปราบปราม ขณะที่กรมสรรพสามิตปฏิบัติงานโดยมีเป้าหมายเป็นตัวชี้วัด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องลงพื้นที่ กวดขันอยู่เสมอ จึงเสี่ยงต่อการติดต่อเชื้อโรคในช่วงโควิดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้การปฏิบัติงานขาดอีสารและไม่คล่องตัว

10.2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ มีภาวะหมดไฟในการปฏิบัติงาน ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น

10.3 กฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ ระบบราชการมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ ประกาศ หรือข้อบังคับที่ใช้ในองค์กรอยู่บ่อยครั้ง ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความไม่ชัดเจนและล่าช้า

10.4 ความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ได้แก่ องค์กรให้ความสำคัญกับเรื่องความปลอดภัยในการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ค่อนข้างน้อย

10.5 การบังคับบัญชา ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาไม่เห็นความสำคัญของมาตรการการทำงานที่บ้าน

10.6 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ได้แก่ เพื่อนร่วมงานไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน ไม่มีการแนะนำงานหรือสอนงานระหว่างกัน เพื่อนร่วมงานที่มีวัยวุฒิมากกว่ามักจะผลักภาระงานให้กับผู้ปฏิบัติงานใหม่หรืออายุน้อยกว่าทำ ส่งผลทำให้เกิดความเครียดสะสมในการปฏิบัติงาน

10.7 การสื่อสารระหว่างกันภายในองค์กร ได้แก่ การติดต่อประสานงานระหว่างกันภายในองค์กรเกิดความคลาดเคลื่อน จนทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้น การสื่อสารภายในองค์กรไม่ชัดเจน ขาดการอธิบายรายละเอียด และเหตุผล หรือมีการสื่อสารที่ผิดพลาดบ่อยครั้ง

10.8 การใช้ชีวิตแบบ New Normal ได้แก่ มีความกังวลว่าจะติดเชื้อโควิด และกลายพันธุ์ของเชื้อไวรัสโควิดสายพันธุ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งข้อจำกัดในการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น มีการจำกัดระยะเวลาและจำนวนผู้เข้าสถานที่ มีจำนวนผู้เข้าสถานที่มากเกินไป อาจทำให้มีความเสี่ยงในการแพร่หรือติดเชื้อโรคโควิด-19 เพิ่มมากขึ้น มีความวิตก

กังวลในการสัมผัสวัตถุหรือสิ่งของต่างๆ รวมถึงการรับประทานอาหารร่วมกัน เป็นต้น

10.9 การผ่อนคลาย ได้แก่ สถานที่ในการพักผ่อนหย่อนใจและสถานที่ออกกำลังกายปิด รวมถึงการนอนหรือการพักผ่อนที่ไม่เป็นเวลา ทำให้เกิดผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจได้

10.10 ความไม่สมดุลระหว่างชีวิตทำงานและชีวิตส่วนตัว ได้แก่ ปริมาณงานที่มากเกินไป จนทำให้ต้องทำงานล่วงเวลา ส่งผลผลกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

10.11 ความเป็นอยู่ส่วนตัว ได้แก่ การบริหารเวลาเป็นไปได้ยาก ไม่สามารถบริหารจัดการเวลาได้ดีแบบสถานการณ์ปกติ การนอนหรือการพักผ่อนที่ไม่เป็นเวลาทำให้เกิดอาการหงุดหงิดได้ง่าย

10.12 การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ได้แก่ การไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ในระยะแรกของการแพร่ระบาด

10.13 การเสพข่าวสาร ได้แก่ การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่ไม่มีแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและการรับรู้ข่าวสารที่มากเกินไป จนเกิดความเครียด

10.14 ความวิตกกังวลที่เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ ความวิตกกังวลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เนื่องจากเป็นสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้อย่างมั่นใจ ต่อให้พยายามป้องกันอย่างไรแต่ก็ไม่สามารถรับประกันได้เลยว่าจะไม่ติดโรคดังกล่าว อีกทั้ง การต้องใช้แอลกอฮอล์และหน้ากากอนามัยแทบจะตลอดเวลา ถือว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความเครียดได้อีกอย่างหนึ่ง

11. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความเครียดของข้าราชการ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง มีดังนี้

11.1 อิศระในการปฏิบัติงาน ผู้บังคับบัญชาควรเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับผู้ปฏิบัติงานว่าสามารถดูแลตนเองให้ห่างไกลจากโรคโควิด-19 ได้ และยึดมาตรการในการป้องกันโรคได้อย่างเคร่งครัด สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

11.2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน องค์การควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาซึ่งกันและกัน พัฒนาหรือออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ส่งเสริมให้ข้าราชการและบุคลากรเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น

11.3 กฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติ องค์การควรมีการวางแผนและทบทวนเกี่ยวกับกฎระเบียบ ประกาศ หรือข้อบังคับ พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงกฎระเบียบ ประกาศ หรือข้อบังคับ ให้ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบันให้มากขึ้น และควรลดขั้นตอนหรือแนวทางปฏิบัติที่ไม่จำเป็นลง เพื่อให้การปฏิบัติงานในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดเกิดความรวดเร็ว

11.4 ความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน องค์การควรมีการพัฒนากระบวนการและให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในชีวิต ทั้งในเรื่องสุขภาพทางกาย และสุขภาพจิตของผู้ปฏิบัติงาน และควรมีมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรค รวมทั้งมาตรการดูแลความปลอดภัยที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

11.5 การบังคับบัญชา พยายามป้องกันตัวเองให้มากที่สุด และหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากการติดเชื้อ โดยปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและควบคุมโรคตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด

11.6 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน องค์การควรมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ รวมทั้งสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน และให้คำแนะนำที่ดีระหว่างกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

11.7 การสื่อสารระหว่างกันภายในองค์การ ควรจัดให้มีการส่งมอบงานให้รู้ระเบียบปฏิบัติโดยผู้บังคับบัญชาโดยตรง ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการสื่อสาร

11.8 การใช้ชีวิตแบบ New Normal องค์การควรมีส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและควบคุมโรค ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด รวมทั้งพยายามทำความเข้าใจต่อสถานการณ์และลักษณะของการแพร่เชื้อ เพื่อหลีกเลี่ยงและลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ พยายามลดการเดินทางไปในสถานที่ต่างๆ โดยทดแทนด้วยการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในบ้านเพิ่มมากขึ้น เช่น อ่านหนังสือ ทำอาหารรับประทานเอง เป็นต้น

11.9 การผ่อนคลาย ออกกำลังกายในบ้าน นั่งสมาธิ เพื่อให้เกิดการผ่อนคลายจากความเครียด และทำกิจกรรมที่มีความสนใจและชื่นชอบ เช่น การอ่านหนังสือ การเลี้ยงสัตว์ หรือพูดคุยปรึกษากับผู้อื่นผ่านระบบออนไลน์เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค เป็นต้น

11.10 ความไม่สมดุลระหว่างชีวิตทำงานและชีวิตส่วนตัว ทำงานในเวลางานโดยพยายามบริหารจัดการปริมาณงานให้ได้ดีที่สุด เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัว โดยควรให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน และความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานให้มากขึ้น

11.11 ความเป็นอยู่ส่วนตัว ควรบริหารเวลาให้ดีขึ้น และสามารถยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานมากขึ้น

11.12 การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและให้ความสำคัญกับการให้กำลังใจตนเอง ใช้สติในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน รู้จักผ่อนคลายด้วยการทำกิจกรรมที่สนใจให้มากขึ้น

11.13 การเสพข่าวสาร ควรรับรู้ข่าวสารอย่างพอดีและมีวิจารณญาณในการรับข่าวสาร รวมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์อย่างมีเหตุผล

11.14 ความวิตกกังวลที่เพิ่มมากขึ้น ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับโรคระบาดอย่างเหมาะสม ทำจิตใจให้เข้มแข็งและยอมรับในสิ่งที่จะเกิดขึ้น เช่น หากติดเชื้อควรรีบแจ้งทีมไลน์ตนเองเพื่อรับผิดชอบต่อผู้อื่นในสังคมและเข้ารับการรักษาโดยเร็วที่สุด ยอมรับ ปรับตัวและอยู่ร่วมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคให้ได้มากที่สุด

อภิปรายผล

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

1.1 เพศ ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เพศที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ไม่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .999 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของกฐิรทัต สรมณี (2561) ที่ศึกษาการจัดการความเครียดอย่าง

เหมาะสมของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่มีเพศแตกต่างกัน มีการจัดการความเครียดไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของสุภาพ หวังช่อกลาง (2554) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียด และการเผชิญความเครียด ของนักศึกษาสาววิชาสาขารณสุขศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ และเทคโนโลยี สุขภาพ วิทยาลัยนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีความเครียดและการจัดการความเครียดไม่แตกต่างกัน

1.2 อายุ ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า อายุที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ไม่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .774 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของณรงค์ ใจเที่ยง (2559) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการความเครียดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกริก ผลการวิจัยพบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน มีการจัดการความเครียดไม่แตกต่างกัน

1.3 ระดับการศึกษา ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ไม่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .092 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของชุตินา พระโพธิ์ (2558) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียด การจัดการความเครียดและคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการจัดการความเครียดที่ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องโดยรวมกับงานวิจัยของวชิระ เพ็ชรงาม และกลางเดือน โพชนา (2559) ที่ศึกษา

ความเครียดของพนักงานและปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของพนักงาน กรณีศึกษา
ฐานผลิตแก๊สธรรมชาตินอกชายฝั่งอ่าวไทย ผลการวิจัยพบว่า เมื่อทำการวิเคราะห์
ระดับความเครียดของพนักงาน โดยจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า พนักงานที่มี
ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของระดับความเครียดไม่แตกต่างกัน

1.4 ประสพการณ์ในการรับราชการ ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า
ประสพการณ์ในการรับราชการที่ต่างกัน ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของ
ข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ไม่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ
Sig. เท่ากับ .209 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตาม
สมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของชุตติ
มา พระโพธิ์ (2558) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียด การจัดการ
ความเครียดและคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในจังหวัดสระบุรี
ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่มีประสพการณ์ในการรับราชการแตกต่างกัน มี
การจัดการความเครียดที่ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องโดยรวมกับงานวิจัยของอาทรณ์
กิจจา และอุษณา แจ่มคล้าย (2560) ที่ศึกษาความเครียดในการทำงานของนักบัญชี
ในองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า นัก
บัญชีในองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีประสพการณ์ในการรับราชการแตกต่างกัน
มีการจัดการความเครียดที่ไม่แตกต่างกัน

2. การจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต
กระทรวงการคลัง จำแนกตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงาน ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
สภาพแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลจากการใช้ชีวิตแบบ New Normal

2.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงาน ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงาน
โดยรวม ไม่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต

กระทรวงการคลัง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .439 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับงานด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ ด้านสัมพันธภาพผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน และด้านความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ไม่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการ โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .772 .506 และ .388 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวกับงาน ด้านโครงสร้างองค์การและนโยบาย ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการ โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .048 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการศึกษาโดยรวมสอดคล้องกับการศึกษาของอนุรัตน์ อนันทนาธร (2559) ที่ศึกษาภาวะความเครียดและพฤติกรรมการจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจ ตำรวจภูธร สังกัดตำรวจภูธร ภาค 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับงานด้านโครงสร้างองค์การ ส่งผลต่อความเครียดและมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน

การที่ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับงานด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ ด้านสัมพันธภาพผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน และด้านความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ไม่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นั้น ซึ่งเป็นความสามารถของข้าราชการในการบริหารจัดการงานที่ได้รับมอบหมาย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ตีรวมถึงเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นระหว่างกันภายในองค์การ และข้าราชการรู้สึกมีความมั่นคง ความยั่งยืน และความปลอดภัยจากการปฏิบัติงานในองค์การ ตลอดจนการได้รับการ

ป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ สามารถปฏิบัติหน้าที่และบริหารจัดการงานที่รับผิดชอบและใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และเมื่อเกิดความผิดพลาดก็สามารถแก้ปัญหานั้นได้จนเป็นผลสำเร็จ ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน มีการให้คำปรึกษาและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น คงไว้ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมถึงข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ปฏิบัติงานในหน่วยงานราชการที่มีความมั่นคงและความปลอดภัยจากการปฏิบัติงานอยู่แล้ว และสามารถปรับตัวในด้านของการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้มากขึ้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดการความเครียด ที่มีการอธิบายไว้ว่า เมื่อเผชิญปัญหาหรือความไม่ปกติของสถานการณ์ จะมีวิธีการทางด้านพฤติกรรมและทางด้านอารมณ์ในการจัดการความเครียดหรือความไม่สบายใจที่เกิดขึ้นได้ ตลอดจนเป็นกระบวนการใช้ความพยายามทั้งการกระทำและความนึกคิดที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะจัดการกับความเครียดประกอบด้วยการจัดการความเครียดแบบมุ่งแก้ไขปัญหา และการจัดการความเครียดแบบมุ่งแก้ไขอารมณ์ (อังศินันท์ อินทรกำแหง, 2551, หน้า 14) อีกทั้งผลการวิเคราะห์วิธีในการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในการวิจัยครั้งนี้ ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกวิธีแก้ไขจากประสบการณ์ โดยนำวิธีการแก้ไขปัญหามาใช้แล้วประสบความสำเร็จมาประยุกต์ใช้เมื่อเจอกับปัญหาที่ทำให้เกิดความเครียด และกลุ่มตัวอย่างเลือกวิธีให้ความหมายในเชิงบวก โดยเมื่อเกิดความเครียดจะมองว่าทุกปัญหาย่อมมีทางออกเสมอและสามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยดี ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดลำดับที่ 1 แสดงให้เห็น

ว่า ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ข้าราชการส่วนใหญ่ในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง สามารถเลือกใช้วิธีในการจัดการความเครียดต่อปัจจัยที่เกี่ยวกับงานตามสถานการณ์ที่ควรจะเป็น ดังนั้น ปัจจัยที่เกี่ยวกับงานด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ ด้านสัมพันธภาพ ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน และด้านความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน จึงไม่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ในการศึกษาครั้งนี้

2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยรวม ไม่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .254 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ด้านสภาพเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสาร ด้านกฎหมายและการเมือง และด้านปัญหาในสังคม ไม่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการ โดยมีค่า นัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .799 .151 .484 และ .978 ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าค่า นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการศึกษา โดยรวมสอดคล้องกับการศึกษาของชุตินา พระโพธิ์ (2558) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียด การจัดการความเครียดและคุณภาพชีวิตการทำงานของ ข้าราชการครูในจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม โดยรวม ไม่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการครูในจังหวัดสระบุรี

การที่ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ด้านสภาพ เศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสาร ด้านกฎหมายและการเมือง และด้าน ปัญหาในสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวข้าราชการและเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการ

ควบคุมขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อาจอธิบายได้จากข้าราชการในกรมสรรพสามิต สำหรับการวิจัยครั้งนี้ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง และสามารถดำรงอยู่เพื่อปฏิบัติงานในองค์กรให้เข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้มากขึ้น เช่น การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้และสามารถนำมาใช้เพื่อการปฏิบัติงานและติดต่อสื่อสารได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่าปัจจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดการความเครียด ที่มีการอธิบายไว้ว่า เมื่อเผชิญปัญหาหรือความไม่ปกติของสถานการณ์ จะมีวิธีการทางด้านพฤติกรรมและทางด้านอารมณ์ในการจัดการความเครียดหรือความไม่สบายใจที่เกิดขึ้นได้ ตลอดจนเป็นกระบวนการใช้ความพยายามทั้งการกระทำและความนึกคิดที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะจัดการกับความเครียดประกอบด้วยการจัดการความเครียดแบบมุ่งแก้ไขปัญหา และการจัดการความเครียดแบบมุ่งแก้ไขอารมณ์ (อังศินันท์ อินทรกำแหง, 2551, หน้า 14) อีกทั้ง ผลการวิเคราะห์วิธีในการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในการวิจัยครั้งนี้ ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกวิธีการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ โดยเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ถือเป็นโอกาสที่ดีในการเรียนรู้สิ่งที่เผชิญอยู่ เพื่อที่จะได้พัฒนาตนเอง และกลุ่มตัวอย่างเลือกวิธีปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ โดยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้เกิดความเครียด ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดลำดับที่ 3 และลำดับที่ 4 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

(COVID-19) ข้าราชการส่วนใหญ่ในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง สามารถเลือกใช้วิธีในการจัดการความเครียดต่อปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมตามสถานการณ์ที่ควรจะเป็น ดังนั้น ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้านสภาพเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสาร ด้านกฎหมายและการเมือง และด้านปัญหาในสังคม จึงไม่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ในการศึกษาครั้งนี้

2.3 ปัจจัยที่มีผลจากการใช้ชีวิตแบบ New Normal ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ปัจจัยที่มีผลจากการใช้ชีวิตแบบ New Normal ด้านมาตรการป้องกันและควบคุมโรค ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ Sig. เท่ากับ .006 ซึ่งน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเป็นตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ และเมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลจากการใช้ชีวิตแบบ New Normal พบงานวิจัยที่มีผลการศึกษาใกล้เคียงกับงานวิจัยของเมธา สุราพันธ์ (2563) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทางอากาศในยุค New Normal กรณีศึกษา ศูนย์ควบคุมจราจรทางอากาศเส้นทางบินกรุงเทพ บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทางอากาศในยุค New Normal พบว่ามีปัจจัย 3 ด้านที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทางอากาศ คือปัจจัยที่เกี่ยวกับปัจเจกบุคคล ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลมาจากยุค New Normal อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยที่มีผลมาจากยุค New Normal มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดมากที่สุด และผลการวิจัยระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียด พบว่าปัจจัยที่มีผลมาจากยุค New Normal อยู่ในเกณฑ์ความเครียดระดับสูง (High Stress)

และมีผลการศึกษาใกล้เคียงกับงานวิจัยของจักรกฤษ เสงสา, มงคล รัชชะ, อนุ สุราช, สาโรจน์ นาคจุ, และสุรเดช สำราญจิตต์ (2564) ที่ศึกษาวิถีชีวิตใหม่ในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตใหม่ในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 พบว่าปัจจัยด้านมาตรการทางสังคมมีผลต่อระดับความเครียด อีกทั้งระดับความคิดเห็นที่มีต่อมาตรการทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง โดยวิถีชีวิตใหม่ในการปฏิบัติตัว และการร่วมมือทางสังคมในการป้องกันการแพร่ระบาด ส่งผลให้ประชาชนปฏิบัติตามได้อย่างต่อเนื่อง หากเมื่อสังคมละเลยหรือหย่อนยานในมาตรการดังกล่าว ก็จะทำให้ประชาชนไม่ปฏิบัติตามและจะส่งผลต่อการจัดการความเครียดตามมาในอนาคต ดังนั้น ปัจจัยที่มีผลจากการใช้ชีวิตแบบ New Normal จึงส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ในการศึกษาครั้งนี้

3. ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยรวม

ผลการวิจัย พบว่า ข้าราชการในกรมสรรพสามิตมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวกับงานโดยรวม ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยรวม และปัจจัยที่มีผลจากการใช้ชีวิตแบบ New Normal โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = .789) ($\bar{X} = 2.83$, S.D. = 1.003) และ ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = .911) ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของเมธา สุภาพันธ์ (2563) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทาง

อากาศในยุค New Normal กรณีศึกษา ศูนย์ควบคุมจราจรทางอากาศเส้นทางบิน กรุงเทพฯ บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเครียดในการปฏิบัติงานต่อปัจจัยที่เกี่ยวกับงาน ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลมาจากยุค New Normal โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องโดยรวมกับงานวิจัยของอนรรักษ์ อนันทนาร (2559) ที่ศึกษาภาวะความเครียดและพฤติกรรมการจัดการความเครียดของข้าราชการตำรวจ ตำรวจภูธร สังกัดตำรวจภูธร ภาค 2 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการตำรวจ มีปัจจัยด้านงานที่มีผลต่อความเครียดในการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับงานวิจัยของวีระชัย ชูประจิตต์ (2560) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเครียดในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

กรมสรรพสามิตควรพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเครียดอย่างเป็นรูปธรรมให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ข้าราชการสามารถจัดการความเครียดได้อย่างเหมาะสม สามารถทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ และส่งผลให้องค์กรก้าวข้ามไปสู่ความสำเร็จได้ ดังนี้

1.1 ด้านสัมพันธภาพผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน กรมสรรพสามิต ควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ข้าราชการได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ปฏิบัติงาน ผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานซึ่งกันและกัน ทั้งเรื่องงานและ

เรื่องทั่วไปอย่างเหมาะสม เพื่อให้ข้าราชการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี เกิดความเครียดในการปฏิบัติงานให้น้อยที่สุด และควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาตนเองให้แก่ข้าราชการและบุคลากรในทุกรอบของปีงบประมาณ รวมทั้งสนับสนุนหลักสูตรการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร หลักสูตรการรับมือจัดการกับความเครียดให้มากขึ้น ส่งเสริมกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์ของบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อให้ข้าราชการได้พัฒนาตนเอง และมีความผูกพันระหว่างกัน เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรมีส่วนช่วยเสริมสร้างการสื่อสารระหว่างกันได้ อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยลดความคลุ้มเครือของงานได้อีกด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในองค์กรได้มากยิ่งขึ้น

1.2 ด้านปัญหาในสังคม กรมสรรพสามิต ควรมีการพัฒนาและส่งเสริมให้ข้าราชการและบุคลากรทุกคนในองค์กร ให้สามารถปรับตัวในการปฏิบัติงานให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการจราจร เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น จนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและดำเนินชีวิตจนกลายเป็นวิถีชีวิตใหม่ หรือ New Normal และเกิดประสิทธิภาพได้มากที่สุด เช่น การสร้างความรู้มีทักษะและวินัยทางการเงินท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อให้ข้าราชการและบุคลากรมีภูมิคุ้มกันที่ดีและมีความคล่องตัวทางการเงิน ถึงแม้ว่าสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมขึ้นก็ตาม แต่ถ้าหากบุคลากรในองค์กรสามารถบริหารจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ก็จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่นและไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานชีวิต

1.3 ด้านมาตรการป้องกันและควบคุมโรค กรมสรรพสามิต ควรมีการสร้างความรู้ตระหนักในการเพิ่มการป้องกันและดูแลตนเองจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เช่น การประชาสัมพันธ์และการ

สร้างองค์ความรู้ทางสุขภาพ และควรมีการส่งเสริมพฤติกรรมที่ถูกต้องในการป้องกันและควบคุมโรคอย่างสม่ำเสมอ เรียนรู้วิธีในการจัดการความเครียดเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกวิธี รวมทั้งติดตามข่าวสารและสามารถสื่อสารภายในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้ข้าราชการและบุคลากรมีการปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและให้ทันกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นอกจากนี้กรมสรรพสามิตควรมีการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง วัสดุอุปกรณ์ที่มีความจำเป็นให้มีความเพียงพอต่อจำนวนบุคลากร เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความปลอดภัยจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เช่น ชุดตรวจโควิด (Antigen Test Kit) เจลแอลกอฮอล์ หน้ากากอนามัย ฯลฯ เพื่อให้ข้าราชการและบุคลากรได้ใช้ระหว่างการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการป้องกันและควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของพนักงานราชการ ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว ในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง เพิ่มเติม นอกเหนือจากกลุ่มข้าราชการ หรือศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความเครียดของหน่วยงานราชการอื่นๆ ในสังกัดกระทรวงการคลัง ที่อาจจะมีรูปแบบการทำงานและวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกันออกไป เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่น่าจะมีความสัมพันธ์กันกับการจัดการความเครียดของข้าราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง เช่น ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส ปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อองค์กร เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในองค์กรต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม หากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีการเปลี่ยนแปลงไป หรือวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตในยุค New Normal ได้ปรับเปลี่ยนไป เนื่องจากการวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เท่านั้น

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยสนาม (Field Research) โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ร่วมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมสรรพสามิต. (2559). รายงานประจำปีกรมสรรพสามิต ประจำปีงบประมาณ

2559 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์
พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

กรมสุขภาพจิต. (2548). คู่มือคลายเครียดด้วยตนเอง (พิมพ์ครั้งที่ 1).

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

จักรกฤษ เสลา, มงคล รัชชะ, อนุ สุราช, สาโรจน์ นาคจุ, และสุรเดช สำราญจิตต์.

(2564). วิถีชีวิตใหม่ในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

COVID-19 ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสาร

โรงพยาบาลสกลนคร, 24(2), 58-73.

เฉลิมพล ศรีหงษ์. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิจัยทาง

รัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการ

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.

- ชุตินา พระโพธิ์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียด การจัดการความเครียด และคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูในจังหวัดสระบุรี. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ณรงค์ ใจเที่ยง. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการความเครียดของ นักศึกษามหาวิทยาลัยเกริก. วิทยานิพนธ์สาทรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก.
- ภูริทัต ธรรมณี. (2561). การจัดการความเครียดอย่างเหมาะสมของนักศึกษา วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์. โครงการวิจัยศิลปศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เมธา สุธาพันธ์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทางอากาศในยุค New Normal กรณีศึกษา ศูนย์ควบคุมจราจรทางอากาศเส้นทางบินกรุงเทพ บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วชิระ เพ็ชรงาม และกลางเดือน โพชนา. (2559). ความเครียดของพนักงานและ ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของพนักงาน กรณีศึกษาฐานผลิตแก๊สธรรมชาตินอกชายฝั่งอ่าวไทย. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 18(1), 10-20.
- วีระชัย ชูประจิตต์. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน ของพนักงานสอบสวนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- สุพานี สถุขภู่วานิช. (2552). พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่:แนวคิดและทฤษฎี (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาพ หวังช่อกลาง. (2554). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียด และการเผชิญความเครียดของนักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ และเทคโนโลยีสุขภาพ วิทยาลัยนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนูรัตน์ อนันทนาร. (2559). ภาวะความเครียดและพฤติกรรมการจัดการ ความเครียดของข้าราชการตำรวจตำรวจภูธร สังกัดตำรวจภูธร ภาค 2. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2551). การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเครียด และการเผชิญความเครียดของคนไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อาทรณ์ กิจจา และอุษณา แจ้งคล้าย. (2560). ความเครียดในการทำงานของนัก บัญชีในองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดนครราชสีมา. วารสาร บริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 1(1), 39-53.

การบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19): กรณีศึกษา

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

The organization management during the epidemic situation of the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): A case study of Department of Women's Affairs and Family Development

ปิยดา ภูวิทยารุ¹ & ณัฐพงศ์ บุญเหลือ²

Piyathida Puvithayathorn & Natthapong Boonlue

Corresponding author: 6314830022@rumail.ru.ac.th

Received: 14/03/2565 Revised: 21/03/2565 Accepted: 21/03/2565

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) ของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การ จากกลุ่มตัวอย่างบุคลากรของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว 247 กลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า (1) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลต่อการบริหารจัดการองค์การ พบว่า บุคลากรที่มีเพศ สังกัดกอง/หน่วยขึ้นตรง และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การ โดยเรียงลำดับตามขนาดความสัมพันธ์จากมากไปน้อย

¹ นักศึกษาโครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านวัฒนธรรมการทำงานในองค์กร ด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ และด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการองค์กรได้ร้อยละ 90.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การบริหารจัดการองค์กร; สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019; กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the differences in influencing personal factors. on the organization's management under the epidemic situation of the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) of the Department of Women's Affairs and Family Institute (2) Factors influencing the organization's management from a sample group of personnel of the Department of Women's Affairs and Family Institute, 247 sample groups. The results of the study revealed that (1) a comparative analysis of individual factors affecting organizational management found that sex, directly affiliated with the division/unit and different working experiences have different influence on organization management at statistically significant at the 0.05 level (2) factors influencing the management of the organization, sorted in descending order of relationship size are change leadership, culture of working in the organization, policy/guidelines and information technology systems, respectively, with statistical significance at the 0.05 level. All 4 variables were able to predict organizational management at 90.8% with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: organization management; the epidemic situation of the Coronavirus Disease 2019; Department of Women's Affairs and Family Development

บทนำ

ตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันทั่วโลกได้เผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างกว้างขวาง รุนแรงและต่อเนื่อง ทั้งทางด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนไม่สามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รัฐได้มีการบริหารจัดการในการแก้ไขและบรรเทาสถานการณ์ฉุกเฉินให้คลี่คลายลงโดยเร็ว โดยการออกมาตรการต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนยังสามารถขับเคลื่อนงานภายใต้สถานการณ์ที่รุนแรงนี้ได้

จากปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น ตลอดจนกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ถือเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยการบริหารงานในองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทางด้านภาครัฐและเอกชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องมีความเป็นผู้นำ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคลากรในองค์กร มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการวางแผนในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในองค์กรในทุกมิติ ให้สามารถปรับตัวและทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันมากที่สุด จะต้องมีความรู้ได้บังคับบัญชาที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ มาร่วมกันในการวางแผน การดำเนินงาน ตรวจสอบ ติดตาม และปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการลดผลกระทบต่อองค์กร องค์กรจะต้องมีการจัดการความรู้ที่ดี เป็นระบบ เพื่อที่จะสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤติต่างๆ ที่มีความจำเป็นที่ต้องดึงความรู้ที่มีอยู่ในองค์กรมาปรับ

ใช้ในการบริหาร หรือในการปฏิบัติงาน ควรมีการอำนวยความสะดวกในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่บุคลากรในองค์กรเพื่อที่จะสามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆ สถานการณ์ ซึ่งการที่องค์กรมีการพัฒนาความสามารถของตนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยที่ทุกคนในองค์กรต้องมีความกระตือรือร้นในการหาวิธีการที่จะมาปรับเปลี่ยนในการพัฒนาการทำงานของตน ตลอดจนพฤติกรรมที่คนในองค์กรยึดถือเพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติจนกลายเป็นวัฒนธรรมการทำงานในองค์กร หรือวัฒนธรรมองค์กร

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยอำนาจหน้าที่ไม่เพียงแต่การขับเคลื่อนงานภายในองค์กรเท่านั้น ยังมีการขับเคลื่อนงานภายนอกองค์กรอีกด้วย เช่น การจัดการสวัสดิการสังคม การให้ความช่วยเหลือ คู่สมรส แก่ไขเยียวยา บำบัด พิษฝู การประสานส่งต่อ และพัฒนาศักยภาพกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการขับเคลื่อนงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ทั้งองค์การภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงองค์การระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งนับตั้งแต่เริ่มมีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) เกิดขึ้น ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานต่างๆ ขององค์กร ทั้งที่บางกิจกรรมสามารถทำได้ในบางส่วน ตลอดจนในบางกิจกรรมไม่สามารถดำเนินการได้เลย จึงต้องมีการปรับรูปแบบการดำเนินการให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ ตลอดจนต้องมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาตินโยบายของรัฐบาลและแนวทางปฏิบัติหรือมาตรการขององค์กร เพื่อที่องค์กรยังคงสามารถปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์กรได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) ของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว รวมถึง

ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การ เพื่อที่จะสามารถนำมาเป็นข้อมูลสำหรับนำไปปรับใช้ในองค์การ ทำให้องค์การสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน/กลุ่มเป้าหมายได้อย่างเต็มศักยภาพภายใต้สถานการณ์โรคระบาดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหามุ่งศึกษา “ความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว”
2. ขอบเขตด้านพื้นที่/สถานที่ ศึกษาเฉพาะกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เท่านั้น
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา : ขอบเขตระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนมกราคม–กุมภาพันธ์ 2565

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19)
2. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การ ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านวัฒนธรรมการทำงาน ด้านการจัดการความรู้ ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

X1. ปัจจัยส่วนบุคคล

- 1.1 เพศ 1.2 อายุ
1.3 ระดับการศึกษา 1.4 ประเภท

ตำแหน่ง

- 1.5 สังกัดกอง/หน่วยขึ้นตรง
1.6 ประสบการณ์ทำงาน

X2. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

- 2.1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์
2.2 การสร้างแรงบันดาลใจ
2.3 การกระตุ้นทางปัญญา
2.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

X3. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมการทำงานในองค์กร

- 3.1 เน้นการปรับตัว
3.2 เน้นการมีส่วนร่วม
3.3 เน้นโครงสร้างและกฎระเบียบ
3.4 เน้นพันธกิจ
3.5 เน้นความรับผิดชอบต่อสังคม

X4. ปัจจัยด้านการจัดการความรู้

- 4.1 การกำหนดทิศทางและเป้าหมาย
4.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4.3 การจัดเก็บความรู้

X5. ปัจจัยด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

- 5.1 ความเพียงพอ 5.2 ความพร้อม
5.3 ความทันสมัย

X6. ปัจจัยด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ

- 6.1 นโยบายรัฐบาล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6.2 นโยบาย/แนวทางของหน่วยงาน

การบริหารจัดการ
องค์การภายใต้
สถานการณ์
การแพร่ระบาดของโรคติด
เชื้อไวรัสโคโรนา 2019

1. ด้านประสิทธิภาพ

- 1.1 คุณภาพของงาน
1.2 ปริมาณงาน
1.3 เวลา
1.4 ค่าใช้จ่าย

2. ด้านประสิทธิผล

- 2.1 ผลการดำเนินงาน

3. ด้านการตอบสนอง

- 3.1 ความสามารถในการให้บริการ
3.2 ความสามารถ
ดำเนินการแล้วเสร็จ
ภายในระยะเวลาที่
กำหนด
3.3 ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่น
ของประชาชน/
กลุ่มเป้าหมาย

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง สังกัดกอง/หน่วยขึ้นตรง และประสบการณ์ทำงาน ที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกัน

2. ปัจจัยองค์การ ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านวัฒนธรรมการทำงาน ด้านการจัดการความรู้ ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) จากประชากร คือ ผู้บริหารและบุคลากรของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว จำนวน 638 คนและใช้กลุ่มตัวอย่าง จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973, p. 1088) ได้ 247 กลุ่มตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) สถิติเชิงพรรณนา ซึ่งได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) สถิติเชิงอนุมาน ซึ่งได้แก่ การวิเคราะห์สมมติฐานทั้ง 2 ข้อ โดยมีการใช้สถิติการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F test) สถิติ Brown-Forsythe และสถิติหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 3) การบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ 4) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์การ โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของระดับคะแนน ค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถกำหนดได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.80	หมายถึง ระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.81 – 2.60	หมายถึง ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.61 – 3.40	หมายถึง ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.41 – 4.20	หมายถึง ระดับมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21 – 5.00	หมายถึง ระดับมากที่สุด

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีตำแหน่งข้าราชการระดับปฏิบัติการ/ปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานในสังกัดกองคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ และมีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 1- 5 ปี ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศหญิง	219	88.7
2. ช่วงอายุ 31–40 ปี	135	54.7
3. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี	192	77.7
4. ตำแหน่งข้าราชการระดับปฏิบัติการ/ปฏิบัติงาน	81	32.8
5. ปฏิบัติงานในสังกัดกองคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ	92	37.2
6. มีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 1-5 ปี	130	52.6

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) ของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ปัจจัยการบริหารจัดการองค์การ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยการบริหารลำดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ รองลงมาคือ ด้านวัฒนธรรมการทำงาน และด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (ค่าเฉลี่ย 3.78, 3.77 และ 3.69 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ภาพรวมปัจจัยการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ปัจจัยการบริหารจัดการองค์การ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ
1. ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	3.69	0.958	มาก
2. ด้านวัฒนธรรมการทำงาน	3.77	0.899	มาก
3. ด้านการจัดการความรู้	3.78	0.924	มาก
4. ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.64	0.930	มาก
5. ด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ	3.68	0.952	มาก

จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการองค์การ สามารถอธิบายผลแยกเป็นรายปัจจัยย่อยแต่ละด้าน โดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ไปยังค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนี้

1.1 ปัจจัยการบริหารจัดการองค์การ ด้านการจัดการความรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.78) เมื่อพิจารณารายปัจจัยย่อย พบว่า ปัจจัยด้านการจัดเก็บความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการกำหนดทิศทางและเป้าหมายสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย 3.86, 3.76 และ 3.72 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ภาพรวมปัจจัยองค์การด้านการจัดการความรู้

ปัจจัยองค์การด้านการจัดการความรู้	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ
1. การกำหนดทิศทางและเป้าหมาย	3.72	0.960	มาก
2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.76	0.975	มาก
3. การจัดเก็บความรู้	3.86	0.921	มาก
รวม	3.78	0.924	มาก

1.2 ปัจจัยการบริหารจัดการองค์การ ด้านวัฒนธรรมการทำงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.77) เมื่อพิจารณารายปัจจัยย่อย พบว่า ปัจจัยด้านเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ เน้นการมีส่วนร่วม เน้นพันธกิจ เน้นการปรับตัว และเน้นโครงสร้างและกฎระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.82, 3.80 และ 3.71 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ภาพรวมปัจจัยองค์การด้านวัฒนธรรมการทำงาน

ปัจจัยองค์การด้านวัฒนธรรมการทำงาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ
1. เน้นการปรับตัว	3.71	0.931	มาก
2. เน้นการมีส่วนร่วม	3.80	0.866	มาก
3. เน้นโครงสร้างและกฎระเบียบ	3.71	0.969	มาก
4. เน้นพันธกิจ	3.80	0.973	มาก
5. เน้นความรับผิดชอบต่อสังคม	3.82	0.960	มาก
รวม	3.77	0.899	มาก

1.3 ปัจจัยในการบริหารจัดการองค์การ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) เมื่อพิจารณารายปัจจัยย่อย พบว่าปัจจัยด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (ค่าเฉลี่ย 3.74, 3.68 และ 3.67 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ภาพรวมปัจจัยองค์การด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ปัจจัยองค์การด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ
1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	3.74	1.001	มาก
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	3.68	0.989	มาก
3. การกระตุ้นทางปัญญา	3.68	0.979	มาก
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.67	1.003	มาก
รวม	3.69	0.958	มาก

1.4 ปัจจัยในการบริหารจัดการองค์การ ด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68) เมื่อพิจารณารายปัจจัยย่อย พบว่า ปัจจัย ด้านนโยบาย/แนวทางของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ นโยบายรัฐบาล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย 3.72 และ 3.65 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ภาพรวมปัจจัยองค์การด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ

ปัจจัยองค์การด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ
1. นโยบายรัฐบาล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.65	0.990	มาก
2. นโยบาย/แนวทางของหน่วยงาน	3.72	0.952	มาก
รวม	3.68	0.952	มาก

1.5 ปัจจัยในการบริหารจัดการองค์การ ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.64) เมื่อพิจารณารายปัจจัยย่อยพบว่า ปัจจัยด้านความทันสมัย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือความพร้อม และความเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 3.71, 3.63 และ 3.60) ตามลำดับ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ภาพรวมปัจจัยองค์การด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ปัจจัยองค์การด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ
1. ความเพียงพอ	3.60	0.965	มาก
2. ความพร้อม	3.63	0.987	มาก
3. ความทันสมัย	3.71	0.918	มาก
รวม	3.64	0.930	มาก

2. การบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) ของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับ ด้านประสิทธิภาพสูงสุด รองลงมาคือ ด้านประสิทธิผล และด้านการตอบสนอง (ค่าเฉลี่ย 3.70 และ 3.69 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ภาพรวมการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

การบริหารจัดการองค์การ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ
1. ด้านประสิทธิภาพ	3.70	0.897	มาก
2. ด้านประสิทธิผล	3.69	0.936	มาก
3. ด้านการตอบสนอง	3.69	0.907	มาก

จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับบริหารจัดการองค์การ สามารถอธิบายผลแยกเป็นรายปัจจัยย่อยแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 การบริหารจัดการองค์การ ด้านประสิทธิภาพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.70) เมื่อพิจารณารายปัจจัยย่อย พบว่า ด้านเวลา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านคุณภาพของงาน ด้านค่าใช้จ่าย และด้านปริมาณงาน (ค่าเฉลี่ย 3.77, 3.70, และ 3.69 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ภาพรวมการบริหารจัดการองค์การด้านประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการองค์การด้านประสิทธิภาพ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ
1. คุณภาพของงาน	3.70	0.923	มาก
2. ปริมาณงาน	3.64	0.954	มาก
3. เวลา	3.77	0.930	มาก
4. ค่าใช้จ่าย	3.69	0.968	มาก
รวม	3.70	0.897	มาก

2.2 การบริหารจัดการองค์การ ด้านประสิทธิผล อยู่ในระดับมาก
(ค่าเฉลี่ย 3.69) ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ภาพรวมการบริหารจัดการองค์การด้านประสิทธิผล

การบริหารจัดการ องค์การด้านประสิทธิผล	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ
ผลการดำเนินงาน	3.69	0.936	มาก

2.3 การบริหารจัดการองค์การ ด้านการตอบสนอง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) เมื่อพิจารณาเรียงปัจจัยย่อย พบว่า ด้านความสามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน/กลุ่มเป้าหมาย และด้านความสามารถในการให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 3.71, 3.69 และ 3.66 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ภาพรวมการบริหารจัดการองค์การด้านการตอบสนอง

การบริหารจัดการองค์การด้าน การตอบสนอง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ
1. ความสามารถในการให้บริการ	3.66	0.928	มาก
2. ความสามารถดำเนินการแล้วเสร็จ ภายในระยะเวลาที่กำหนด	3.71	0.939	มาก
3. ความสามารถในการสร้างความ เชื่อมั่นของประชาชน/ กลุ่มเป้าหมาย	3.69	0.937	มาก
รวม	3.69	0.907	มาก

3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

3.1 สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง สังกัดกอง/หน่วยขึ้นตรง และประสบการณ์ทำงาน ที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกัน ในส่วนนี้สามารถแบ่งสมมติฐานย่อย ได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) พบว่า บุคลากรที่มีเพศ สังกัดกอง/หน่วยขึ้นตรง และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และบุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา และประเภทตำแหน่งต่างกัน มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การ โดยรวมไม่แตกต่างกัน แสดงดังตารางที่ 12 - 14

ตารางที่ 12 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของเพศ ต่อการบริหารจัดการองค์การ โดยใช้ t-test ในการทดสอบสมมติฐาน

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test for Equality of Means		
	t	df	Sig. (2-tailed)
เพศ	3.129	245	0.002*

*ค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 13 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของอายุ ระดับการศึกษา และ สังกัดกอง/หน่วยขึ้นตรงต่อการบริหารจัดการองค์การ โดยใช้ F-test ในการทดสอบสมมติฐาน

ปัจจัยส่วน	แหล่งความ	SS	df	MS	F	Sig.
อายุ	Between	2.273	3	0.758	0.951	0.417
	Within Groups	193.70	243	0.797		
	Total	195.98	246			
ระดับ การศึกษา	Between	3.093	3	1.031	1.299	0.275
	ithin Groups	192.88	243	0.794		
	Total	195.98	246			
สังกัดกอง/ หน่วยขึ้น ตรง	Between	11.952	7	1.707	2.217	0.034*
	Within Groups	184.03	239	0.770		
	Total	195.98	246			

*ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 14 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของประเภทตำแหน่ง และ ประสบการณ์ทำงาน ต่อการบริหารจัดการองค์การ โดยใช้ Brown-Forsythe ในการทดสอบสมมุติฐาน

ปัจจัยส่วนบุคคล	แหล่งความแปรปรวน	Statistic	df1	df2	Sig.
ประเภทตำแหน่ง	Brown-Forsythe	1.836	5	103.775	0.112
ประสบการณ์ทำงาน	Brown-Forsythe	5.049	4	92.363	0.001*

*ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 สมมุติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยองค์การ ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมการทำงาน ด้านการจัดการความรู้ ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) ของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ผลการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า มีตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปรจากจำนวนทั้งหมด 5 ตัวแปร ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการองค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านวัฒนธรรมการทำงานในองค์การ ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ โดยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรนี้สามารถร่วมกันอธิบายความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการองค์การ ได้ร้อยละ 90.8 และระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรนี้ มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการองค์การ โดยรวมเรียงลำดับตามขนาดความสัมพันธ์จากมากไป

น้อย ได้แก่ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านวัฒนธรรมการทำงานในองค์กร ด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ และด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการองค์การ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05 มี 1 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลผลต่อการบริหารจัดการองค์การ

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	b	SE b	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	0.165	0.090		2.264	0.024*
ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (x_1)	0.307	0.056	0.329	5.501	0.000*
ปัจจัยด้านวัฒนธรรมการทำงาน (x_2)	0.251	0.069	0.253	3.647	0.000*
ปัจจัยด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (x_4)	0.159	0.037	0.166	4.306	0.000*
ปัจจัยด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ (x_5)	0.236	0.050	0.251	4.746	0.000*
R = 0.953 R ² = 0.909 R ² Adj = 0.908 F = 605.192 Sig = 0.000*					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถอภิปรายผล โดยแยกประเด็นได้ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคล ต่อการบริหารจัดการองค์การ พบว่า

1.1 บุคลากรที่มีเพศ สังกัดกอง/หน่วยขึ้นตรง และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การ โดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี ขำสวัสดิ์ และสิทธิเดช สิริสุขะ (2558) ที่พบว่า บุคลากรที่มีเพศ และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานคลัง โดยรวมแตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้วยภารกิจที่หลากหลายของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว จึงได้มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้างแบ่งส่วนราชการกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เพื่อให้การปฏิบัติงาน และบริหารงานในองค์การ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง และลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานตามภารกิจ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559)

1.2 บุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา และประเภทตำแหน่งต่างกัน มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี ขำสวัสดิ์ และสิทธิเดช สิริสุขะ (2558) พบว่า บุคลากรที่มีอายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานคลังโดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประเภทตำแหน่ง แต่พบว่าไม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนก เฟ่งจินดา (2560)

ที่พบว่า ปัจจัยจูงใจ ด้านความสำเร็จในงานที่ทำ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน และปัจจัยค้ำจุน ด้านนโยบายและการบริหารงานขององค์กร ด้านสภาพการทำงาน ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชาของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหาร องค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดตราด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ปัจจัยองค์การ มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

จากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยองค์การ จำนวน 4 ปัจจัย จากจำนวน 5 ปัจจัย ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการองค์การ ของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านวัฒนธรรมการทำงานในองค์กร ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ โดยปัจจัยองค์การทั้ง 4 ปัจจัยนี้ สามารถร่วมกันอธิบายความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการองค์การ ได้ร้อยละ 90.8 และระหว่างปัจจัยองค์การทั้ง 4 ปัจจัยนี้ มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการองค์การ โดยรวมเรียงลำดับตามขนาดความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้ดังนี้

2.1 ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และด้านวัฒนธรรมการทำงานในองค์กรสามารถอธิบายความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการองค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อรุณรุ่ง เอื้ออารี สุขสกุล และธีระวัฒน์ จันทิก (2559) ที่พบว่า ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ผู้นำต้องมีทักษะการบริหาร 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจให้ร่วมงาน 3) การกระตุ้นทางปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุรินทร์ ชุมแก้ว และวิชัย อุตสาหจิต (2559), ศรีสกุล เจริญศรี (2558) ที่พบว่า ภาวะผู้นำแบบสร้างความเปลี่ยนแปลง และวัฒนธรรมการทำงานโดยรวมและรายด้านทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการ

ทำงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลองค์การของหน่วยงานในสังกัด สำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ โดยภาวะผู้นำแบบสร้างความสำเร็จ เปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และ วัฒนธรรมการทำงานแบบเน้นพันธกิจ แบบเน้นการมีส่วนร่วม และแบบเน้น ความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการทำงานตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ร้อยละ 41.8 และ 40.5 ตามลำดับ และปัจจัย ด้านวัฒนธรรมองค์การ สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลองค์การของหน่วยงาน ในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ได้ร้อยละ 78.7

2.2 ด้านนโยบาย/แนวทางปฏิบัติ สามารถอธิบายความสัมพันธ์กับการ บริหารจัดการองค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ ญัฐวัฒน์ ชัชฌาภักดิ์ (2563) ที่พบว่า การจัดการองค์การในช่วง การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 คือ องค์การควรมีการแก้ไข ระเบียบองค์การ พร้อมทั้งออกมาตราการพื้นฐานเพื่อปกป้องสภาพคล่อง เช่น การแก้ไขนโยบายสำหรับพนักงาน โดยให้ทำงานจากที่บ้าน หรือเพิ่มระยะห่าง ทางสังคมในที่ทำงาน และนโยบายการนำเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพใน การทำงาน เป็นต้น

2.3 ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถอธิบายความสัมพันธ์กับ การบริหารจัดการองค์การ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดทฤษฎีของ ดำรง วัฒนา (อ้างถึงใน แสงเดือน ยิ่งสัมพันธ์เจริญ, 2559) และผลงานวิจัยของ นพรัตน์ บันดาลชนวงศ์ และคณะ (2564) ที่กล่าวว่า การนำ อุปกรณ์ เทคโนโลยี ระบบสารสนเทศและนวัตกรรมมาช่วยอำนวยความสะดวก ในการทำงาน ทำให้สามารถตอบสนองต่อนโยบายและความต้องการของ ผู้รับบริการ และผู้ให้บริการ ตลอดจนผู้บริหารองค์การต้องมีความรู้ ทักษะ วิสัยทัศน์ และมีการปรับเปลี่ยนบริบทในการทำงานให้ทันต่อยุคสมัย เพื่อที่จะ ตอบสนองต่อสังคมยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.4 ด้านการจัดการความรู้ ผลการวิจัยพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการองค์การ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05 ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ วีระโชติ ชุนหรั่งโรจน์ (2560) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการความรู้ มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความคิดเห็นด้านข้อมูลปัจจัยในการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความเพียงพอของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (มีค่าเฉลี่ย 3.60) ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอว่า องค์การควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านความไม่เพียงพอของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างจริงจัง โดยควรมีการสำรวจความต้องการของบุคลากร และสนับสนุนอุปกรณ์ในการทำงานที่บ้านอย่างเหมาะสมและเพียงพอ เช่น อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ควรจัดสรร notebook และ pocket Wi-Fi หรืออุปกรณ์ต่อพ่วงต่างๆ มีพื้นที่แชร์ไฟล์และเก็บไฟล์งาน เช่น Google Drive, Dropbox ฯลฯ มีแพลตฟอร์มประชุมทางไกลออนไลน์ เช่น Zoom meeting, Google meet ฯลฯ อย่างเพียงพอต่อความต้องการใช้งาน และความจำเป็นของบุคลากรในสังกัด เพื่ออำนวยความสะดวกให้บุคลากรในการปฏิบัติงานที่บ้าน (Work from home)

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น เพื่อที่จะทราบว่า มีปัจจัยในมิติอื่นๆ ด้านใดบ้าง นอกเหนือจากงานวิจัยครั้งนี้ ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19)

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ครอบคลุมทุกมิติ และมีความชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนก เฟงจินดา. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดตราด. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต*, 12(2), 51-52.
- จัญวัฒน์ ชัยธนาภักดิ์. (2563). การจัดการองค์การในภาวะวิกฤต กรณีโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 20(4), 197-207.
- นพรัตน์ บันดาลธนวงศ์, กมลพร กัลยาณมิตร, สถิตย์ นิยมญาติ และทัศนีย์ ลักษณะมาภิชนชัย. (2564). การบริหารองค์การในภาวะลือคดวามประเทศของภาคธุรกิจไทย. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 209-221.
- วารุณี ขำสวัสดิ์ และสิทธิเดช สิริสุขะ. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(1), 565-581.
- ศรีสกุล เจริญศรี. (2558). *ธรรมาภิบาล วัฒนธรรมองค์การ กับประสิทธิผลองค์การของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุนิษฐ์ ชุมแก้ว, วิชัย อุตสาหจิต. (2559). วัฒนธรรมการทำงานในองค์การภาวะผู้นำแบบสร้างความเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมการทำงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารในองค์การเอกชน. *วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์*, 56(3), 162-193.

- แสงเดือน ยิ่งสัมพันธ์เจริญ. (2559). การศึกษาการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาระบบงานศาลยุติธรรม. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ), มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- อรุณรุ่ง เอื้ออารีสุขสกุล, ชีระวัฒน์ จันทิก. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง: เปลี่ยนความท้าทายไปสู่ความสำเร็จขององค์กรอย่างยั่งยืน. วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(1), 845-860.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ:
กรณีศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

Factors affecting performance of government officials:
A case study of Department of Education, Bangkok
Metropolitan Administration

สุพรรณิ บุตรพรม¹ & วงพัศตร์ ภูพันธ์ศรี²

Supanee Butprom & Vongphak Poopunsri

Corresponding author: shinee030@gmail.com

Received: 14/03/2565 Revised: 22/03/2565 Accepted: 22/03/2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร และ 2) ประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการสำนักงานศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย จากกลุ่มตัวอย่างคือ ข้าราชการของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 170 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน) สถิติตค่าที (Independent sample t-test) สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการสำนักงานศึกษาฯ ทั้ง 6 ปัจจัย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง/ระดับ อายุราชการ และเงินเดือน ปัจจุบัน ที่แตกต่างกันมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยองค์การในการปฏิบัติงานทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างองค์การ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ด้านระบบการปฏิบัติงาน ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรในองค์กร ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน และด้านค่านิยมร่วมของคนในองค์กร ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมของข้าราชการสำนักงานการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ ยังพบว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.65) ซึ่งถือเป็นผลดีต่อหน่วยงานอย่างยิ่ง เพราะแสดงให้เห็นว่าข้าราชการสำนักงานการศึกษา มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และทุ่มเทในการทำงานเต็มกำลังความสามารถ ทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน; ข้าราชการ; สำนักงานการศึกษา

กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research were to study 1) factors affecting the efficiency of work performance of government officials, Office of Education, Bangkok and 2) the performance of government officials from the Education Bureau, Bangkok. This research is a quantitative research. The questionnaire was used as a research tool from the sample group which are civil servants of the Office of Education. The statistics used in the data analysis were percentage, frequency, mean, standard deviation, Independent sample (T-test), One-Way ANOVA and multiple regression analysis. The research found that different personal factors of government officials, namely gender, age, educational level, position/level, age of government service and current salary have no relation with the

performance, in accord with the predetermined assumptions. For the 7 organizational factors ,including strategy, organizational structure, operation system, management model, personnel, operational skills and the shared values of the people in the organization affects the overall performance of the government officials in the Office of Education at statistically significant. at the .05 level, which is in accordance with the assumptions set. It also found that the overall performance of the government officials is at high level($x = 3.43, SD = 0.65$) which is not according to the set assumptions. It is good for the office because the government officials are outperforming the goals.

Keywords: efficiency; government officials; Department of Education, Bangkok Metropolitan Administration

บทนำ

ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์, 2564, หน้า 43) และในวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2548 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในหลักการให้ส่วนราชการมีเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐเป็นกรอบในการประเมินองค์กรด้วยตนเอง โดยครอบคลุมภาพรวมในทุกมิติเพื่อยกระดับคุณภาพ การบริหารจัดการให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล มุ่งเน้นให้หน่วยงานราชการปรับปรุง องค์กรอย่างรอบด้านและอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทั้ง 7 ด้าน คือ การนำองค์กร การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล การจัดการกระบวนการ และผลลัพธ์การดำเนินการ โดยทรัพยากรมนุษย์ ถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดในองค์กร ทั้งนี้ เนื่องจากมนุษย์เป็นผู้ทำให้

ทรัพยากรอื่นมีคุณค่าในการบริหารองค์การจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่าโดยการเพิ่มศักยภาพของมนุษย์ให้สูงขึ้น (วีณา พิงวิวัฒน์กุล, 2564 หน้า 1)

สำหรับการบริหารทรัพยากรบุคคลของกรุงเทพมหานครตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานครและบุคลากรกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2554 อยู่ภายใต้วงจรการบริหารทรัพยากรบุคคล คือ การสรรหาคนที่เกี่ยวข้องกับ “การวางแผนกำลังคน” เพื่อให้ได้คนที่มีคุณลักษณะตามที่ต้องการ ตรงตามเวลาที่ต้องการ ตามจำนวนที่ต้องการ “การแสวงหาคน” ให้เพียงพอกับความต้องการและให้ทันกับความต้องการใช้คน “การเลือกสรรคน” เพื่อให้ได้คนที่เก่ง ที่ดี สามารถใช้งานได้ดี มาทำงานในองค์กร และเมื่อได้คนมาทำงานในองค์กรแล้วก็จะต้องพัฒนาคน เป็นการพัฒนาทั้งทักษะ ความสามารถ พฤติกรรม และความรู้ เพื่อให้คนเก่งขึ้น ดีขึ้น ใช้งานได้ดีขึ้น และองค์กรจำเป็นต้องรักษาคคนไว้ โดยจะต้องให้คนทำงานมีความมั่นคงในการทำงาน มีทางก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ได้รับความเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และทำให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และการใช้คนให้เป็นประโยชน์ คือ การแต่งตั้งคนให้ทำหน้าที่ แต่งตั้งคนให้ตรงกับงาน ตามความรู้ความสามารถ คำนึงถึงผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพขององค์การและลักษณะของงาน ไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม คัดคนไม่ดีออก โดยมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานและการดำเนินการทางวินัยที่มีประสิทธิภาพ และมีการควบคุมคนให้ทำงานให้ดี มีความประพฤติดี (กอบชัย พงษ์เสริม, 2562, หน้า 24)

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ถือเป็นหน่วยงานราชการในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษาระดับพื้นฐานของกรุงเทพมหานครไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานมีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายสูงสุด สำนักงานการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ที่

เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทั้งเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และนโยบายระดับต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปฏิบัติงานของสำนักงานการศึกษา ทำให้หน่วยงานต้องมีการปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อความอยู่รอดและสามารถแข่งขันกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกได้ ซึ่งประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาและกำหนดเป้าหมายขององค์กร ดังนั้น ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละรายจึงเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างเครือข่ายคุณภาพในระดับองค์กรและระดับประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพองค์กร

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลที่ได้รับจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการเป็นข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารที่จะได้ทราบถึงความสำคัญของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารงานบุคคล การพัฒนาบุคลากรของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร และเป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการกรุงเทพมหานคร จากกรอบแนวคิดการวิจัยตาม (Dependent Variables)

ปัจจัยส่วนบุคคล

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา
4. ตำแหน่งงาน/ระดับ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ และใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม ในการเก็บข้อมูล

2. การวิจัยเอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ รายงานการประชุม คู่มือการปฏิบัติงาน ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 291 คน จาก 8 ส่วนราชการ โดยมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (อ้างถึงใน เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2564, หน้า 23) ในการคำนวณกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 168.45 คน ผู้วิจัยจึงปรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 170 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง/ระดับ อายุราชการ และเงินเดือนปัจจุบัน โดยใช้คำถามแบบปลายปิด ให้เลือกตอบ (Check list) ชนิดมาตรวัดแบบแบ่งกลุ่ม (Nominal scale) และแบบจัดอันดับ (Ordinal scale)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักการศึกษาฯ ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ กลยุทธ์ โครงสร้าง

องค์การ ระบบการปฏิบัติงาน รูปแบบการบริหารจัดการ บุคลากรในองค์การ ทักษะในการปฏิบัติงาน และค่านิยมร่วมของคนในองค์การ ลักษณะคำถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ประยุกต์ใช้ของ Likert scale ใช้ระดับในการวัดข้อมูลแบบแบ่งช่วง (Interval scale)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ ข้าราชการสำนักการศึกษา ฯ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ลักษณะคำถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ประยุกต์ใช้ของ Likert scale ใช้ระดับในการวัดข้อมูลแบบแบ่งช่วง (Interval scale)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถาม โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอข้อเสนอแนะแนวทางเพิ่มเติมในการปรับปรุง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้แบบสอบถามมีคุณภาพผู้วิจัยได้ทำการทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม 2 ด้าน คือ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามดังนี้

1. การทดสอบความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้พิจารณาข้อคำถามในแบบสอบถามเปรียบเทียบกับตัวแปรที่ใช่วัด เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันของข้อคำถามและตัวแปรที่ใช่วัด โดยผู้วิจัยได้อ้างอิงข้อคำถามต่างๆ จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการตั้งข้อคำถามในแบบสอบถาม และนำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความชัดเจนและมีความเหมาะสมในการใช้ภาษาแล้วจึงนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นพร้อมแบบประเมินนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณา

ตรวจสอบตามแบบประเมินแล้ว ผู้วิจัยจึงนำผลที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจไปวิเคราะห์รายข้อ และนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) โดยมีค่าตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป

2. การทดสอบความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงแล้ว มาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Tryout) กับลูกจ้างในสังกัดสำนักงานการศึกษา ที่มีโครงสร้างและลักษณะใกล้เคียงกันกับกลุ่มที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 ชุด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (Cronbach อ้างถึงใน เฉลิมพล ศรีหงษ์, 2564, หน้า 119-121) ซึ่งจากการทดลองใช้กับกลุ่มประชากรและนำผลการวิเคราะห์มาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา โดยใช้โปรแกรมการคำนวณค่าสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ ได้ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ทั้งชุด เท่ากับ 0.974 แสดงว่าแบบสอบถามที่ทำการทดสอบมีระดับความเชื่อมั่นสูงเป็นที่ยอมรับได้ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษาฯ สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 170 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 78.24 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 51.18 มีระดับการศึกษา

สูงสุดอยู่ที่ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 63.53 มีตำแหน่งหรือระดับปฏิบัติการ จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 36.47 มีอายุราชการอยู่ที่ 1-5 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 และปัจจุบันได้รับเงินเดือนอยู่ที่ 15,001–25,000 บาท จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 45.29

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา ทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างองค์การ ด้านระบบการปฏิบัติงาน ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรในองค์การ ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน และด้านค่านิยมร่วมของคนในองค์การในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$, $S.D. = 0.73$) โดยมีรายละเอียดรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) มากไปหาน้อย ดังนี้

2.1 ด้านค่านิยมร่วมของคนในองค์การ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านค่านิยมร่วมของคนในองค์การในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, $S.D. = 0.65$) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด คือ เพื่อนร่วมงานมีความตั้งใจทำงานและ มีความสามัคคีกัน ($\bar{X} = 3.78$, $S.D. = 0.60$)

2.2 ด้านบุคลากรในองค์การ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านบุคลากรในองค์การในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, $S.D. = 0.72$) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด คือ บุคลากรในหน่วยงานของท่านให้ความร่วมมือ ในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 3.66$, $S.D. = 0.68$)

2.3 ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านทักษะในการปฏิบัติงานในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$, $S.D. = 0.72$) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด คือ หน่วยงานของท่านเปิดโอกาสให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ($\bar{X} = 3.54$, $S.D. = 0.70$)

2.4 ด้านกลยุทธ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านกลยุทธ์ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.73) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด คือ หน่วยงานของท่านมีการวิเคราะห์โอกาสและพัฒนาวิสัยทัศน์ อยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.74)

2.5 ด้านระบบการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านระบบการปฏิบัติงานในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.77) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด คือ หน่วยงานของท่านมีระบบการประเมินผลงานของผู้ปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.56)

2.6 ด้านโครงสร้างองค์การ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างองค์การในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.80) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด คือ หน่วยงานของท่านมีนโยบายชัดเจนในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.80)

2.7 ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านรูปแบบการบริหารจัดการในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 0.75) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด คือ งานทุกงานในหน่วยงานของท่านต้องช่วยกันคิด วางแผน ตัดสินใจร่วมกัน ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.69)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานศึกษาฯ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.65) และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. ด้านเวลา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเวลาในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.66) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด คือ ท่านมีการพัฒนาวิทยาการใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้สะดวกรวดเร็วขึ้น ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.64)

2. ด้านปริมาณงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านปริมาณงานในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.65) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด คือ ท่านมีการวางแผนบริหารจัดการปริมาณงานเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.63)

3. ด้านคุณภาพของงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงานในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.64) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด คือ ท่านมีการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติให้มีคุณภาพมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.61)

4. ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.65) ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด คือ ท่านตระหนักและกระตุ้นให้ผู้อื่นใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.63)

อภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่แตกต่างกันมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

เพศ พบว่า เพศที่ต่างกันของข้าราชการสำนักการศึกษา

กรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน สามารถอธิบายได้ว่า ความแตกต่างระหว่างเพศของข้าราชการสำนักการศึกษา มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน เนื่องจากในปัจจุบันความแตกต่างระหว่างเพศลดลง และสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคในการปฏิบัติงาน อีกทั้งลักษณะงานที่ปฏิบัติไม่ได้กำหนดความแตกต่างทางด้านกายภาพ ไม่ได้จำกัดเรื่องเพศ ทำให้บุคลากรทั้งชายและหญิงสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเท่าเทียมกันและปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพได้ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัทธิดา ปุ่นอุดม (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ กรณีศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศแตกต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

อายุ พบว่า อายุที่แตกต่างกัน ของข้าราชการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน อธิบายได้ว่า อายุที่แตกต่างกัน ของข้าราชการสำนักการศึกษา มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน เนื่องจากข้าราชการส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานไม่ต่างกัน ประกอบกับตั้งแต่การคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงาน มีการคัดสรรคนที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมตามตำแหน่ง และลักษณะงาน ทำให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถตรงตามภารกิจ หน้าที่ของแต่ละตำแหน่ง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรพงษ์ ฉันทพัฒน์พงศ์ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานสายเทคโนโลยีของธนาคารแห่งหนึ่ง โดยผลการศึกษาพบว่า บุคลากรที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการทำงานไม่แตกต่างกัน

ระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ของข้าราชการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ของข้าราชการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน เนื่องจากข้าราชการส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานไม่แตกต่างกัน ประกอบกับหน่วยงานสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนได้พัฒนาและเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานอยู่เสมอเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประกอบกับทุกวันนี้สื่อเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญที่ทำให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้อย่างไม่มีขีดจำกัด การเรียนรู้ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนหรือในโรงเรียนอีกต่อไป ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วุฒิชัย รอดจร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานจัดหางานจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ไม่แตกต่างกัน

ตำแหน่ง/ระดับ ผลการศึกษาพบว่า ตำแหน่ง/ระดับที่แตกต่างกัน ของข้าราชการสำนักงานการศึกษา มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน สามารถอภิปรายได้ว่า ตำแหน่ง/ระดับที่แตกต่างกัน ของข้าราชการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน เนื่องจากข้าราชการที่อยู่ในตำแหน่ง/ระดับที่แตกต่างกัน จะมีลักษณะงาน ความยากง่ายของงาน และมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน จึงไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปรานี พูนณรงค์ (2562) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า ตำแหน่งที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

อายุราชการ พบว่า อายุราชการที่แตกต่างกัน ของข้าราชการสำนักการศึกษา มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน สามารถอภิปรายได้ว่า อายุราชการที่แตกต่างกันของข้าราชการสำนักการศึกษา มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน เนื่องจากข้าราชการสำนักการศึกษา โดยส่วนใหญ่ อายุราชการอยู่ที่ 1 – 5 ปี ทำให้ประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกันมาก และทักษะความชำนาญในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานที่ประสบการณ์น้อยสามารถฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพงษ์ ฉันทพัฒน์พงศ์ (2558) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานสายเทคโนโลยีของธนาคารแห่งหนึ่ง โดยผลการศึกษาพบว่า บุคลากรที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการทำงานไม่แตกต่างกัน ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณาธิป จันทรสง่า (2561) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านระยะเวลาการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ไม่แตกต่างกัน

เงินเดือนปัจจุบัน พบว่า เงินเดือนปัจจุบันที่แตกต่างกัน ของข้าราชการสำนักการศึกษา มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน สามารถอภิปรายได้ว่า เงินเดือนปัจจุบันที่แตกต่างกันของข้าราชการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากข้าราชการส่วนใหญ่ได้รับเงินเดือนปัจจุบันใกล้เคียงกัน เฉลี่ยอยู่ที่เดือนละ 15,001–25,000 บาท ทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพงษ์ ฉันทพัฒน์พงศ์ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานสายเทคโนโลยีของธนาคารแห่งหนึ่ง โดยผลการศึกษาพบว่า

บุคลากรที่มีรายได้ที่แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการทำงานไม่แตกต่างกัน

สรุป

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการสำนักงาน
การศึกษาแตกต่างกัน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการสำนักงานการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการสำนักงานการศึกษา ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาทั้ง 6 ปัจจัย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง/ระดับ อายุราชการ และเงินเดือนปัจจุบันที่แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยองค์การในการปฏิบัติงานของข้าราชการ
สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการ
ปฏิบัติงาน

จากการศึกษาปัจจัยองค์การในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยองค์การในการปฏิบัติงานทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างองค์การ ด้านระบบการปฏิบัติงาน ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ในองค์การ ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน ด้านค่านิยมร่วมของคนในองค์การ สามารถร่วมกันส่งผลต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ และเมื่อพิจารณาค่า R-Square พบว่า ปัจจัยองค์การทั้ง 7 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายอัตราความคลาดเคลื่อนของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยภาพรวมได้ร้อยละ 84.0 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่า Beta ยังพบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การมีผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน

โดยรวมมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านค่านิยมร่วมของคนในองค์กร ปัจจัยด้านทักษะในการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านกลยุทธ์ ปัจจัยด้านบุคลากรในองค์กร และปัจจัยด้านระบบการปฏิบัติงาน ตามลำดับ ประกอบกับเมื่อพิจารณาค่า B ยังพบว่า ปัจจัยด้านกลยุทธ์ ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร ปัจจัยด้านรูปแบบการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านค่านิยมร่วมของคนในองค์กร มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานในทางบวก ส่วนปัจจัยด้านระบบการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านบุคลากรในองค์กร และปัจจัยด้านทักษะในการปฏิบัติงาน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานในทางลบ และเมื่อแยกพิจารณาความสัมพันธ์ของปัจจัยองค์กรด้านต่างๆ ข้างต้น ต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน รายงานพบว่า ปัจจัยองค์กรด้านกลยุทธ์ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน และด้านเวลา ส่วนปัจจัยองค์กรด้านโครงสร้างองค์กรและด้านรูปแบบการบริหารจัดการส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเหมือนกันทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน สำหรับปัจจัยองค์กรด้านระบบการปฏิบัติงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน และด้านเวลา ในส่วนของปัจจัยองค์กรด้านทักษะในการปฏิบัติงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเพียงด้านเดียว คือ ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และสุดท้ายปัจจัยองค์กรด้านค่านิยมร่วมของคนในองค์กร ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านกลยุทธ์ พบว่า ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถอภิปรายได้ว่า สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค ก่อนกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ และจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนการปฏิบัติงานล่วงหน้า ทุกแผนงาน ทำให้หน่วยงานมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนยุทธศาสตร์ในการ

ดำเนินงานที่ชัดเจน ส่งผลให้ข้าราชการของสำนักงานการศึกษา ฯ มีเป้าหมายในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และสามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนงานที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McKinsey (อ้างถึงใน วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี, 2563, หน้า 166) ที่อธิบายว่า กลยุทธ์ (Strategy) คือ การวางแผนองค์การเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วยการใช้เทคนิค SWOT (SWOT Technique) มาทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนขององค์การ โอกาส และอุปสรรคจากภายนอกที่มีผลกระทบต่อองค์การ เพื่อนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ เพื่อเป็นแนวทางให้บุคลากรภายในองค์การรู้ว่าจะใช้ความพยายาม ไปในทิศทางใดจึงจะประสบความสำเร็จ

2. ด้านโครงสร้างองค์การ พบว่า ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถอธิบายได้ว่า สำนักงานการศึกษา มีโครงสร้างการบริหารงานภายในที่มีความชัดเจน มีโครงสร้างที่เหมาะสม มีการแบ่งส่วนราชการและกำหนดอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละส่วนราชการไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากมีการปรับโครงสร้างให้สอดคล้องกับภารกิจและบริบทของสำนักงานการศึกษา เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานลดความซ้ำซ้อนและขัดแย้งในหน้าที่ ส่งผลให้ข้าราชการสำนักงานการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ McKinsey (อ้างถึงใน วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี, 2563, หน้า 166) ที่อธิบายว่า ต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างองค์การ การแบ่งหน่วยงาน การรวมอำนาจและการกระจายอำนาจที่เหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุปราณี พูลณรงค์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยการศึกษาพบว่า ปัจจัยในการปฏิบัติงานด้านโครงสร้างองค์การส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

3. ด้านระบบการปฏิบัติงาน พบว่า ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สามารถอธิบายได้ว่า สำนักการศึกษา มีการจัดระบบการปฏิบัติงานที่ดี ไม่ซ้ำซ้อน และเมื่อมีปัญหาจากการปฏิบัติงาน ทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ทั้งยังมีระบบการติดตามและระบบการประเมินผลที่เหมาะสม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ McKinsey (อ้างถึงใน วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี, 2563, หน้า 166) ที่อธิบายว่า ระบบ (Systems) เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดระบบงาน การลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้สั้นลง ทำให้การปฏิบัติงานได้รวดเร็วสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซาคริต ชันดี (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการและบุคลากรกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา สำนักงานระบบควบคุมน้ำ สำนักการระบายน้ำ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในการปฏิบัติงานด้านระบบการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการและบุคลากรของสำนักงานระบบควบคุมน้ำ สำนักการระบายน้ำ

4. ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ พบว่า ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักการศึกษาฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถอธิบายได้ว่า สำนักการศึกษา ส่งเสริมให้ข้าราชการในหน่วยงานร่วมกันทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิด วางแผน เรียนรู้การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีการบูรณาการทำงานร่วมกันทุกส่วนราชการ เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ McKinsey (อ้างถึงใน วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี, 2563, หน้า 166) ที่อธิบายว่า สไตส์ คือ แบบแผนพฤติกรรมของผู้นำ การใช้รูปแบบการบริหารที่เหมาะสม และการแสดงบทบาทผู้นำ การเปลี่ยนแปลง

5. ด้านบุคลากรในองค์กร พบว่า ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักการศึกษาฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถอธิบายได้ว่า สำนักการศึกษา มีการจัดสรรอัตรากำลังบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงกับสายงาน และเพียงพอต่อปริมาณงาน ในแต่ละส่วนราชการ ประกอบกับบุคลากรทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานทุกงานเป็นอย่างดี ส่งผลให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานดี ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ McKinsey (อ้างถึงใน

วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี, 2563, หน้า 167) ที่อธิบายว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staff) คือ การคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การหมุนเวียนกันทำงานและการเห็นคุณค่าของทรัพยากรมนุษย์ เพราะทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานและความสำเร็จขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิชัย รอดจร (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานจัดหางานจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการพัฒนา การบริหารหน่วยงานด้านบุคลากรในองค์กร ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร

6. **ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน** พบว่า ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถอภิปรายได้ว่า ข้าราชการได้รับการคัดเลือกและมอบหมายงานในหน้าที่ได้ตรงตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของตนเอง อีกทั้งหน่วยงานยังเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ McKinsey (อ้างถึงใน วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี, 2563, หน้า 167) ที่อธิบายว่า ทักษะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความชำนาญ ความสามารถพิเศษของบุคลากร การพัฒนาทักษะการทำงาน และส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาศริต ขันดี (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการและบุคลากรกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา สำนักงานระบบควบคุมน้ำ สำนักการระบายน้ำ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยในการปฏิบัติงานด้านทักษะในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

7. **ด้านค่านิยมร่วมของคนในองค์กร** พบว่า ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถอภิปรายได้ว่า เนื่องจากข้าราชการสำนักงานศึกษามีความรักและสามัคคีกัน มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน มีความมุ่งมั่น ตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ตลอดจนบุคลากรทุกคนมีความรู้สึกในการเป็นส่วน

หนึ่งขององค์กร มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ทั้งยังมีความภาคภูมิใจในงานทำ มีความขยันขันแข็งมากขึ้น กระตือรือร้นที่จะคิดสร้างสรรค์งานให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ทำให้การทำงานเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ McKinsey (อ้างถึงใน วงพัคตร์ ภูพันธ์ศรี, 2563, หน้า 167) ที่อธิบายว่า ค่านิยมร่วม เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างค่านิยมร่วมกันในการทำงาน เช่น ความยุติธรรม ความสามัคคีปรองดอง ความร่วมมือ ความสุภาพ เป็นต้น ซึ่งค่านิยมดังกล่าว เป็นสิ่งที่ควรสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในองค์กร และยังเป็นไปตามแนวคิดของ Wood Cock (อ้างถึงใน สำนักงาน ก.พ., ม.ป.ป., หน้า 45) ที่อธิบายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Sound inter-group relations) คือ การที่ทีมงาน/กลุ่ม มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในลักษณะสนิทสนมหรือแน่นแฟ้น จะส่งผลให้พฤติกรรมของกลุ่มหรือทีมเป็นไปในทิศทางที่ดี สมาชิกทุกคนต่างก็จะเข้าไปเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ทำให้ทุกคนต่างก็จะทุ่มเทความสำคัญและเวลาทำงานให้กับทีมหรือกลุ่มมากขึ้น ส่งผลให้ประสิทธิภาพของงานดีขึ้น

สรุปสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยองค์การในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยองค์การในการปฏิบัติงานทั้ง 7 ด้าน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมของข้าราชการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ประเด็นการศึกษา: ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง

จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.65) สามารถอภิปรายผลได้ว่า ข้าราชการสำนักงานการศึกษา มีความสามารถในการ

ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นผลดีต่อหน่วยงานอย่างยิ่ง เนื่องจากบุคลากรของหน่วยงานมีการพัฒนาวิทยาการใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้สะดวกรวดเร็วขึ้น มีการวางแผนบริหารจัดการปริมาณงานเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และมีการศึกษา ค้นคว้าความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน อาทิ ระเบียบ กฎหมาย ข้องบังคับ เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นไปตามแนวคิดของ Peterson & Plowman (อ้างถึงใน นลพรรณ บุญฤทธิ์, 2558, หน้า 12) ในเรื่องขององค์ประกอบของประสิทธิภาพซึ่งได้ให้แนวคิดและสรุปองค์ประกอบของประสิทธิภาพ ไว้ทั้งหมด 4 ข้อ ประกอบด้วย 1) คุณภาพของงาน คือ มีความถูกต้อง รวดเร็วได้มาตรฐาน ผลงานที่มีคุณภาพ ควรก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร และสร้างความพึงพอใจต่อผู้รับบริการ 2) ปริมาณงาน งานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงาน โดยผลงานที่ปฏิบัติได้มีปริมาณที่เหมาะสมตามที่กำหนดในแผนงานหรือเป้าหมายที่หน่วยงานได้วางไว้ 3) เวลา ที่ใช้ในการดำเนินงานจะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องตามหลักการ เหมาะสมกับงาน และทันสมัย มีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ใช้เวลาในการปฏิบัติงานน้อย การส่งมอบตรงตามกำหนด ถูกต้อง และรวดเร็ว 4) ค่าใช้จ่าย ในการดำเนินการทั้งหมดจะต้องเหมาะสมกับลักษณะงาน และวิธีการจะต้องลงทุนน้อยแต่ได้ผลกำไรมากที่สุด ซึ่งประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต ได้แก่ การใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัดคุ้มค่าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

สรุปประเด็นการศึกษา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43, S.D. = 0.65$) ซึ่งถือเป็นผลดีต่อหน่วยงานอย่างยิ่ง เพราะแสดงให้เห็นว่าข้าราชการสำนัก

การศึกษา มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และทุ่มเทในการทำงานเต็มกำลังความสามารถ ทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานการศึกษา ฯ มีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านคุณภาพงาน หน่วยงานควรมีนโยบายและแนวทางการพัฒนาทักษะความรู้ให้กับข้าราชการอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นที่การจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ เช่น ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ตลอดจนส่งเสริมให้ข้าราชการมีโอกาสศึกษาเพิ่มเติม มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน องค์ความรู้ระหว่างกัน ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน และผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจในนโยบายของหน่วยงานให้แก่ข้าราชการทุกส่วนราชการเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. ด้านปริมาณงาน หน่วยงานควรมีการวิเคราะห์งานอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมาย และปริมาณงานให้ชัดเจน สำหรับการวางแผนการจัดสรรกำลังคนให้สอดคล้องกับภารกิจ/หน้าที่ความรับผิดชอบ และเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ตลอดจนเปิดโอกาสให้ข้าราชการทุกส่วนราชการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนางาน มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันทุกส่วนเพื่อให้ข้าราชการในหน่วยงานปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน

3. ด้านเวลา หน่วยงานควรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานแต่ละอย่างให้ชัดเจน สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานที่จำเป็นกับการปฏิบัติงานให้เหมาะสมตามความจำเป็น ใช้อยุทธศาสตร์กลยุทธ์ วิธีการเทคนิค และเทคโนโลยีอย่างฉลาด ทำให้เกิดวิธีการทำงานอย่าง

เหมาะสม มีความราบรื่นในการดำเนินงาน มีอุปสรรคและความขัดแย้งน้อยที่สุด สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ข้าราชการในหน่วยงานให้สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด หรือสำเร็จก่อนระยะเวลาที่กำหนดเพื่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ดียิ่งขึ้น

4. ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน หน่วยงานควรสร้างจิตสำนึกให้ข้าราชการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากร ให้ความสำคัญใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน รวมถึงการบริหารงบประมาณที่หน่วยงานได้รับจัดสรรมาจากส่วนกลางควรมีการจัดลำดับความสำคัญก่อน - หลัง ตามความจำเป็นเร่งด่วน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดขององค์การ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการบูรณาการการทำวิจัยปริมาณร่วมกับการทำวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสามารถตอบโจทย์ในเชิงลึกและได้ข้อมูลที่หลากหลาย ครบถ้วน ในส่วนที่การศึกษาเชิงปริมาณ ไม่สามารถดำเนินการได้ ซึ่งอาจจะทำให้ทราบถึงปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในแต่ละองค์การ

2. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในส่วนในระดับผู้บริหารงาน เพื่อให้ทราบปัจจัยในการบริหาร และนำมาบูรณาการในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานต่อไป

3. ควรทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการหน่วยงานอื่นที่มีลักษณะงานใกล้เคียงกัน

เอกสารอ้างอิง

- กอบชัย พงษ์เสริม. (2562). แผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลของกรุงเทพมหานคร
การพัฒนาสมรรถนะ BMA Pro 21st บนพื้นฐาน 70:20:10 Learning Model.
วารสารพัฒนาข้าราชการ กทม., 38 (1), 23-41.
- คณะ립 จันทรังสา. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ
ข้าราชการสำนักงาน เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์รัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม.
- เฉลิมพล ศรีหงษ์. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิจัยทางรัฐ
ประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- ชาคริต ขันดี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ
ข้าราชการและบุคลากรกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา สำนักงานระบบ
ควบคุมน้ำ สำนักการระบายน้ำ. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นัทธิดา ปุณฺณอดม. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ
ข้าราชการกรณีศึกษาสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ
กรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นลพรรณ บุญฤทธิ์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ
บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต, วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญเกียรติ การเวกพันธุ์. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิชาการ
บริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.

- วีณา พิงวิวัฒน์กุล. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการบริหารงานวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- วุฒิชัย รอดจร. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานจัดหางานจังหวัดชลบุรี. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี. (2563). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการบริหารงานวิชาการและนวัตกรรมในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- สุรพงษ์ ฉันทพัฒน์พงศ์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานสายเทคโนโลยีของธนาคารแห่งหนึ่ง. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุปราณี พูนณรงค์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงาน ก.พ.. (ม.ป.ป). การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ. ค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc-2017-eb01.pdf>

แนวทางการจัดตั้งหน่วยงานในรูปแบบหน่วยบริการรูปแบบ
พิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์

Guideline for the establishment of “Service Delivery Unit”

according to the Industrial Estate Authority of

Correctional Project

ปาณิสรา พลกะสาปสิน¹ & ศิริลักษณ์ ตันตยกุล²

Panisa Polkasapsin & Sirilak Tantayakul

Corresponding author: 6314830052@rumail.ru.ac.th

Received: 14/03/2565 Revised: 22/03/2565 Accepted: 22/03/2565

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ กรอบแนวคิดตลอดจนโครงสร้างการบริหารงานของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ โดยใช้วิธีวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบแนวคิดการจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อสนับสนุนการจ้างงานผู้กระทำผิดในมิติที่เกี่ยวกับผู้กระทำผิดและมิติทางสังคม และเพื่อแก้ปัญหาในส่วนที่เป็นข้อจำกัดในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่อันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติของกรมราชทัณฑ์ และกรมคุมประพฤติไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ดูแลผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยและภายหลังพ้นการคุมความประพฤติ 2) โครงสร้างการบริหารงานของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ควรจะต้องมีลักษณะเป็นหน่วยงานกึ่งอิสระที่มีความคล่องตัว

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

แต่ยังต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและการบังคับบัญชาของปลัดกระทรวงยุติธรรม บริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ และจัดโครงสร้างให้มีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ทันกับสถานการณ์ 3) แนวทางการจัดตั้ง ประกอบด้วย การถ่ายโอนภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการจ้างงานผู้กระทำผิดของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมมาให้กับหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ และการกำหนดบทบาทภารกิจหน้าที่ ความรับผิดชอบของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์

คำสำคัญ: หน่วยบริการรูปแบบพิเศษ; นิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์; กระทรวงยุติธรรม

Abstract

The objectives of this research were to study the guidelines for the establishment of special service units, conceptual frameworks, as well as the management structure of special service units under the establishment of a correctional industrial estate project. By using document research methods and field research, data was collected by structured interviews from 5 key informants. The results showed that 1) the conceptual framework for the establishment of special service units according to the establishment of the correctional industrial estate project consists of 2 parts: to solve problems and obstacles in the process to support the employment of offenders in relation to offenders and on social dimensions and to solve the problem in the part that is a limitation in the implementation of the authority. Due to the Act of the

Department of Corrections and the Department of Probation does not stipulate powers and duties to take care of offenders after release or after probation. 2) the administrative structure of a special service unit under the correctional estate establishment project should have the character of an agency Semi-independent (arm's length) with flexibility but still must be under the supervision and command of the Permanent Secretary of the Ministry of Justice Management in the form of a committee and structured to be flexible and able to change in time. 3) the establishment guidelines consists of the transference of missions related to supporting the employment of offenders within the Department of Justice to a special service unit and the assignment of roles, missions, duties and responsibilities of a special service unit according to the establishment of a correctional industrial estate project.

Keywords: Service Delivery Unit; Industrial Estate Authority of
Correctional project; Ministry of Justice

บทนำ

ปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาที่ทำลายและสำคัญที่สุดประการหนึ่งคือ จำนวนผู้กระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมีจำนวนสูงมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมที่ไม่อาจปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงได้ทันต่อสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ซึ่งมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่และงบประมาณในการบริหารจัดการจำกัด นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้กระทำผิดจำนวนกว่าครึ่งหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมเป็นผู้ที่เคยมีประวัติการกระทำผิดมาก่อน นับเป็น

ภาระที่ภาครัฐต้องบริหารจัดการกับคนกลุ่มนี้ เพื่อสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้สังคมมั่นใจว่าผู้กระทำผิดที่พ้นจากระบบการยุติธรรมไปแล้วจะไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ

โดยปัญหาที่ผู้กระทำผิดต้องเผชิญหลังพ้นโทษนั้น คือ การตีตราจากสังคม โดยเฉพาะการไม่ได้รับโอกาสในการเข้าทำงานหรือการกลับคืนสู่สังคม ซึ่งการประกอบอาชีพมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน เพื่อก่อให้เกิดรายได้ในการดำรงชีวิต สร้างคุณค่าในตนเอง และสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข แต่การกลับมาประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษมักถูกจำกัดด้วยระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานต่างๆ ผู้พ้นโทษจึงมักถูกตัดโอกาสในการก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงาน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังส่งผลกระทบไปถึงความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว รวมไปถึงเพื่อนและชุมชนที่อยู่อาศัย และหากคนกลุ่มนี้กลับเข้าสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างปกติไม่ได้ โอกาสที่จะกลับไปกระทำผิดซ้ำก็มีมากขึ้นตามไปด้วย

ต่อมา กระทรวงยุติธรรมจึงมีนโยบายเร่งด่วนในการลดปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ โดยใช้มาตรการพักการลงโทษให้กับนักโทษเด็ดขาด ตามโครงการพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษ นักโทษเด็ดขาดที่มีโทษระยะสั้น ที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี โดยให้ติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring: EM) และต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขการคุมความประพฤติของกรมคุมประพฤติ จนกว่าจะพ้นโทษตามคำพิพากษา ประกอบกับแนวคิดและนโยบายด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ และเป็นการฝึกทักษะอาชีพ พัฒนาและยกระดับฝีมือแรงงาน ตลอดจนสร้างผู้พ้นโทษให้เป็นผู้ประกอบการรายใหม่และเป็นการสร้างอาชีพในอนาคต ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้อัตราการกระทำผิดซ้ำลดลง และเป็นการคืนคนดีสู่สังคมอย่างยั่งยืน โดยความร่วมมือและขับเคลื่อนไปกับภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมและดึงดูดให้ผู้ประกอบการเข้าไปลงทุนในเขตพื้นที่ที่จัดสรรไว้สำหรับเป็นนิคมอุตสาหกรรมที่มีการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการ และจะมีการส่งแรงงานซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ระหว่างพักการลงโทษที่ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือและมี

ความสมัครใจเข้าไปทำงานในสถานประกอบการที่มีความพร้อมในการรับคนเหล่านั้น เข้าไปทำงานหรือร่วมทำงานกับแรงงานทั่วไป ภายใต้ชื่อ “นิคมอุตสาหกรรม ราชทัณฑ์” เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้ประกอบการ

ตามผลการศึกษาแนวทางการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ของ กระทรวงยุติธรรม เห็นว่าควรดำเนินการในรูปแบบองค์การมหาชน แต่โดยที่ คณะกรรมการพัฒนาและส่งเสริมองค์การมหาชน ที่มีนายวิษณุ เครืองาม รอง นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ในการประชุมครั้งที่ 4/2564 เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2564 มีมติไม่เห็นควรให้จัดตั้งองค์การส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม (องค์การมหาชน) ในขณะนี้ เนื่องจากยังต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ แต่โดยที่ การกิจนี้เป็นภารกิจที่มีความสำคัญจึงเสนอให้มีการดำเนินการในรูปแบบหน่วย บริการรูปแบบพิเศษ (Service Delivery Unit: SDU) ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวง ยุติธรรมเพื่อทดลองการดำเนินการตามแนวคิดดังกล่าว ดังนั้น ในระยะเริ่มต้น กระทรวงยุติธรรมจะดำเนินการโดยจัดให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการจัดตั้ง นิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกรม นิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้ประกอบการภาคเอกชนและหน่วยงานต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และ พัฒนาขึ้นเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมในรูปแบบของ หน่วยบริการรูปแบบพิเศษเพื่อรับผิดชอบภารกิจและบริหารจัดการในอนาคต ที่ผ่าน มา การจัดตั้งหน่วยงานรัฐในรูปแบบที่เรียกว่า “หน่วยบริการรูปแบบพิเศษ” ได้เริ่ม ทดลองจัดตั้งตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2547 เรื่องการจัดโครงสร้าง องค์การรูปแบบอื่นที่มีใช้ส่วนราชการ: หน่วยบริการรูปแบบพิเศษ โดยมีการกำหนดให้ นำโครงสร้างนี้ไปทดลองใน 5 ส่วนราชการ แต่มีการทดลองปฏิบัติจริงเพียง 2 หน่วย คือ สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา สังกัดสำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี และสถาบันส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และจนถึงปัจจุบัน หน่วยงานรัฐในรูปแบบหน่วย บริการรูปแบบพิเศษก็ยังมีเพียง 2 หน่วย ที่กล่าวมาข้างต้น

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่า “หน่วยบริการรูปแบบพิเศษ” เป็นรูปแบบหน่วยงานที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อส่วนราชการและระบบราชการโดยรวม และมติคณะรัฐมนตรีที่ให้จัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการนิคมอุตสาหกรรมขั้นนั้น เป็นประโยชน์และจะส่งผลดีต่อการสนับสนุนการทำงานของผู้กระทำผิด รวมถึงทำให้สังคมเกิดทัศนคติที่ดี ยอมรับและให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดในการกลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานในรูปแบบหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ พร้อมทั้งศึกษาโครงสร้างการบริหารงาน และบทบาทหน้าที่ของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่หน่วยงานในการพัฒนาแนวทางการจัดตั้งหน่วยงานในรูปแบบของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้กระทำผิดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารอบแนวคิดในการจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ เพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างการบริหารงานของหน่วยงานในรูปแบบหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ เพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดตั้งหน่วยงานในรูปแบบของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ เพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ ประกอบด้วย อธิบดีกรมคุมประพฤติ ผู้ตรวจราชการกระทรวงยุติธรรม รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้บัญชาการเรือนจำกลางจังหวัดสมุทรปราการ และผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมข้อกำหนดกรุงเทพและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเอกสารพบว่า

1. กระทรวงยุติธรรม (2564) ได้เสนอแนวคิดการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.8.5 พัฒนามาตรการอื่นแทนโทษทางอาญาเพื่อลดทอนความเป็นนักโทษอาญาที่ไม่จำเป็น สร้างสมดุลระหว่างการบังคับโทษตามคำพิพากษากับการให้โอกาสผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคมเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารบังคับโทษ จากแนวคิดการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ของกระทรวงยุติธรรมพบว่า ปัญหาความแออัดในเรือนจำ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และการจัดโปรแกรมการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ส่งผลให้การพัฒนาพฤตินิสัยไม่ทั่วถึง จึงเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งมีผู้พ้นโทษกลับมามีการกระทำผิดซ้ำใน 3 ปีแรก ร้อยละ 35 หรือประมาณ 48,500 คน และร้อยละ 15 มีความประสงค์จะหางานทำแต่ยังขาดโอกาสที่จะเริ่มต้น กระทรวงยุติธรรมจึงได้ริเริ่มโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ขึ้น โดยร่วมมือกับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและผู้ประกอบการภาคเอกชน ในการพัฒนาและยกระดับฝีมือแรงงาน

ให้แก่ผู้พ้นโทษและผู้ที่อยู่ระหว่างพักการลงโทษ เพื่อเข้าไปทำงานในสถานประกอบการที่ภาคเอกชนได้ลงทุนในเขตนิคมอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการส่งเสริมและผลักดันให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการพักโทษและผู้พ้นโทษมีงานทำ มีรายได้ เลี้ยงชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาพฤตินิสัยให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการพักโทษ มีความพร้อมในการปรับตัวเข้าสู่สังคม สามารถกลับไปอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า การมีรายได้ การมีงานทำ และการอยู่ในสังคมที่ดี เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยยับยั้งให้ผู้พ้นโทษไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ

2. แนวทางในการจัดตั้งหน่วยงานในรูปแบบของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ เพื่อสนับสนุนการจ้างงานผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม มาจากแนวคิดของแผนยุทธศาสตร์พัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546 - 2550) ประกอบกับเจตนารมณ์ หลักเกณฑ์ วิธีการของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ได้นำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มาปรับใช้เพื่อการบริหารภาคราชการของไทย การจัดการภาครัฐแนวใหม่เป็นการปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ในการบริหารงานภาครัฐ ซึ่งวางอยู่บนหลักการและแนวคิดที่แตกต่างจากการบริหารงานภาครัฐแนวเก่าอย่างสิ้นเชิงทั้งในด้านการจัดโครงสร้าง กระบวนการบริหาร และวิธีการจัดทำ/ส่งมอบบริการ (mode of public service) และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารงานของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ พ.ศ. 2550 ที่เปิดโอกาสให้องค์การภาครัฐสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารองค์การเป็นรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ส่วนราชการ โดยเฉพาะในส่วนภารกิจงานเกี่ยวกับการให้บริการหรืองานสนับสนุนบางประการ ซึ่งยังไม่สมควรหรือไม่มีเหตุผลในการยุบเลิกและให้เอกชนเข้ามาดำเนินการแทน แต่การดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัยนวัตกรรมทางการบริหารจัดการและความเป็นอิสระคล่องตัว โดยเฉพาะการมุ่งเน้นประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความคุ้มค่า คุณภาพและความพึงพอใจของลูกค้าผู้รับบริการ

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 พบว่า กรอบแนวคิดในการจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเพื่อสนับสนุนการจ้างงานผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม มีดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดที่ 1 เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการจ้างงานผู้กระทำผิด ในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 มิติที่เกี่ยวกับผู้กระทำผิด ทักษะความสามารถและทักษะอาชีพที่ได้รับระหว่างที่ถูกคุมขังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ประกอบกับโครงการรับจ้างแรงงานและพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ซึ่งในปัจจุบันในส่วนที่ราชทัณฑ์ดำเนินการในเรื่องนี้มักจะเป็นโครงการจ้างแรงงานราคาถูกและให้ผลตอบแทนต่อผู้ต้องขังน้อย อีกทั้งไม่ได้เป็นการพัฒนาทักษะอาชีพที่จะนำไปใช้ได้ภายหลังพ้นโทษ เช่น การถักอวน พับถุง ประกอบกับพื้นฐานทักษะโดยธรรมชาติหรือที่มีมาแต่เดิมของผู้ต้องขังรายนั้นๆ หรือแม้แต่ความต้องการที่แท้จริงของผู้กระทำผิดเอง และความพร้อมด้านจิตใจของผู้กระทำผิด ความรู้สึกลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้น คือปัญหาที่เกิดจากตรบาปที่เรือนจำแสดมป้ลงไปในตัวผู้กระทำผิด

1.2 มิติทางสังคม ในมิตินี้ต้องการความเอื้ออาทรและทัศนคติทางบวกจากทั้งชุมชน สังคม และผู้ประกอบการ จากปัญหาที่ผู้ประกอบการมักไม่ให้ออกาสในการทำงานกับผู้พ้นโทษ อันเกิดจากประวัติอาชญากรรมของผู้พ้นโทษที่ติดตัวไปจนตราชั่วชีวิต และกฎหมายที่มีการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพหรือการทำงานของผู้เคยต้องคำพิพากษาจำคุกซึ่งเป็นการตีตราซ้ำให้กับผู้กระทำผิด เห็นได้จากกฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐเองในการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการเข้ารับราชการ ในขณะที่ในด้านของภาคเอกชน แม้จะไม่ได้มีระเบียบกีดกัน แต่ในแง่ของความเสียงหรือในเรื่องภาพลักษณ์ของบางธุรกิจ ภาคเอกชนจึงไม่สามารถรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานได้ เช่น งานรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

กรอบแนวคิดที่ 2 การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจ้างงานผู้กระทำผิด

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ คือ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านทักษะแรงงานและเตรียมความพร้อมผู้กระทำผิดก่อนกลับคืนสู่สังคม โดยใช้โครงการพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษด้านฝึกทักษะการทำงานในนิคมอุตสาหกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมมือกับผู้ประกอบการภาคเอกชนในการพัฒนาและยกระดับทักษะฝีมือแรงงานให้ผู้ต้องขัง เพื่อเข้าไปทำงานในสถานประกอบการ ซึ่งเป็นการส่งเสริมและผลักดันให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการพักการลงโทษและผู้พ้นโทษมีงานทำ มีรายได้เลี้ยงชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการพัฒนาพฤติกรรมให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการพักโทษ มีความพร้อมในการปรับตัวเข้าสู่สังคม สามารถกลับไปอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุขด้วยชีวิตที่มีคุณภาพ และได้รับการยอมรับจากสังคมภายหลังการพ้นโทษ โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้ 1) ผู้ต้องขังชั้นกลางขึ้นไป เหลือโทษจำคุกต่อไปไม่เกิน 5 ปี 2) มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์พักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษเป็นกรณีพิเศษเพื่อเพิ่มโอกาสเข้าถึงของผู้ต้องขังในการเข้าร่วมโครงการ เช่น สามารถได้รับการพักการลงโทษได้เร็วขึ้น หรือการพักการลงโทษ ในกรณีถือเป็นกรณีที่มีผู้อุปการะและมีสถานที่พักพิงเป็นหลักแหล่ง

นอกจากเป็นการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจ้างงานผู้กระทำผิดแล้วยังเป็นไปเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบรุนแรงต่อภาคธุรกิจที่จำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมาก เช่น อุตสาหกรรมการผลิต อุตสาหกรรมอาหาร หรือภาคการบริการ เนื่องจากในช่วงต้นปี 2564 แรงงานต่างด้าวจากพม่า กัมพูชา และลาวได้เดินทางกลับไปยังประเทศของตน อย่างไรก็ตาม การจ้างแรงงานไทยเพื่อทดแทนแรงงานต่างด้าวยังคงไม่เพียงพอต่อจำนวนที่ขาดแคลน การจ้างงานผู้ต้องขัง ผู้พักโทษหรือผู้พ้นโทษ จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ประกอบการที่จะช่วยลดปัญหาขาดแคลนแรงงานได้

กรอบแนวคิดที่ 3 ปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับโครงสร้างองค์การของกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลกลุ่มเป้าหมายตามโครงการนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ และเหตุผลที่ทำให้องค์การรูปแบบส่วนราชการไม่สามารถดำเนินการรับผิดชอบภารกิจและบริหารจัดการนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ได้

1) ตามพระราชบัญญัติของกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติไม่ได้กำหนดบทบาท ภารกิจและอำนาจหน้าที่ในการดูแลผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยและภายหลังพ้นการคุมความประพฤติ กล่าวคือ ภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์คือการควบคุมผู้ที่อยู่ระหว่างถูกคุมขัง แต่เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกมาแล้ว ราชทัณฑ์ไม่สามารถดูแลต่อได้เพราะกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้

2) กระทรวงยุติธรรมยังไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลผู้กระทำผิดหลังพ้นโทษ ซึ่งในบทบาทของกรมคุมประพฤติในการดูแลผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยและภายหลังพ้นการคุมความประพฤติระบุไว้เพียงหน้าที่ในการสงเคราะห์เท่านั้น มิได้มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลเรื่องการทำงานผู้กระทำผิด

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 พบว่า โครงสร้างการบริหารงานของหน่วยงานในรูปแบบหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม ควรเป็นไปในรูปแบบดังต่อไปนี้

1) การจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม ต้องมีลักษณะเป็นหน่วยงานกึ่งอิสระ ที่มีความคล่องตัว แต่ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและการบังคับบัญชาของปลัดกระทรวงยุติธรรมตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงานของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ พ.ศ. 2548 ที่กำหนดให้หน่วยบริการรูปแบบพิเศษจัดตั้งขึ้นจะต้องอยู่ในความควบคุมดูแลโดยตรงของหัวหน้าส่วนราชการเจ้าสังกัด หรือจะให้มีคณะกรรมการเป็นผู้ควบคุมดูแลและรายงานผลการดำเนินงานต่อหัวหน้าส่วนราชการเจ้าสังกัดก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่หัวหน้าส่วนราชการเจ้าสังกัดกำหนด จากการพิจารณาภารกิจหน้าที่ของปลัดกระทรวงยุติธรรมซึ่ง

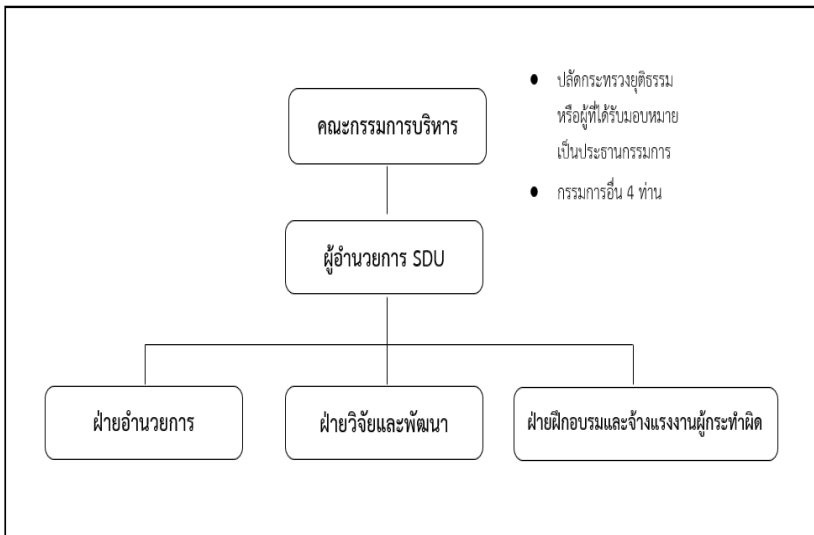
มีการกิจจำนวนมากอยู่แล้ว จึงไม่ควรรับภาระในการบังคับบัญชาหน่วยบริการรูปแบบพิเศษโดยตรง ดังนั้น จึงควรมีคณะกรรมการบริหารมาทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ทิศทางการดำเนินงาน เห็นชอบแผนปฏิบัติการและงบประมาณดำเนินงาน ควบคุมตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ โดยคณะกรรมการดังกล่าวควรมีหน้าที่ในการพิจารณาตัดสินใจในเรื่องสำคัญด้วย เช่น การออกระเบียบบังคับขององค์กรซึ่งควรจะแตกต่างจากรเบียบบริหารราชการทั่วไป การอนุมัติวงเงินงบประมาณดำเนินการประจำปี เป็นต้น

2) โครงสร้างการบริหารงาน เนื่องจากการบริหารจัดการต้องใช้ความเชี่ยวชาญในการดำเนินกิจการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจเอกชนค่อนข้างมาก จึงควรพิจารณาบทบาทภารกิจของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ และคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการนั้น ควรจะต้องสอดคล้องกับภารกิจดังกล่าว และควรต้องคำนึงถึงหลักสหวิชาชีพโดยมองข้ามโครงสร้างของคณะกรรมการแบบส่วนราชการ

3) โครงสร้างองค์กรและอัตรากำลังบุคลากรควรมีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ทันกับสถานการณ์ และการกำหนดอัตรากำลังและค่าตอบแทนบุคลากรให้สามารถดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถ โดยการจัดโครงสร้างองค์กรและกำหนดอัตรากำลังค่าตอบแทนสามารถนำเสนอผ่านคณะกรรมการพิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อกำหนดเป็นระเบียบภายในได้บนพื้นฐานที่ว่าภาระค่าใช้จ่ายจากจำนวนบุคลากรและค่าตอบแทนต้องมีความสมดุลกับรายรับของหน่วยงานให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้

4) การจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษต้องให้บริการกับหน่วยงานในกลุ่มภารกิจด้านพัฒนาพหุัตินิสัย การฝึกทักษะอาชีพ แรงงานรับจ้าง ซึ่งเป็นภารกิจในระดับปฏิบัติการ นอกจากนี้ ควรจะต้องมีบทบาทในเชิงวิชาการในด้านการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอาชีพให้สามารถต่อยอดทักษะการทำงานของผู้กระทำผิดให้สามารถพัฒนาเป็นผู้ประกอบการได้ ตลอดจนศึกษาค้นคว้านวัตกรรมใหม่ในการพัฒนาพหุัตินิสัยและการฝึกอาชีพ

จากการวิเคราะห์เงื่อนไขข้อกำหนดต่าง ๆ สามารถนำมาออกแบบโครงสร้างการบริหารงานของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเพื่อสนับสนุนการจ้างงานผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นกรอบโครงสร้างอำนาจหน้าที่ขององค์การสำหรับการปฏิบัติในช่วงเริ่มต้นของการจัดตั้งหน่วยงาน แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายวิจัยและพัฒนา ฝ่ายฝึกอบรมและจ้างแรงงานผู้กระทำผิด



แผนภาพ แสดงโครงสร้างการบริหารงานของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ (SDU) ตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์เพื่อสนับสนุนการจ้างงานผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

1.ภารกิจของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมที่ควรถ่ายโอนมาให้กับหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ (SDU) ตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ประกอบด้วย

1.1 ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (Center for Assistance to Reintegration and Employment: CARE) เป็นศูนย์ประสานงานและช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีงานทำทั้งในขณะต้องโทษในเรือนจำ และการนำความรู้จากการอบรมวิชาชีพไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ ซึ่งเป็นการกิจที่ทั้งกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติมีการดำเนินการอยู่ แต่ไม่ได้กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

1.2 การกิจในเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับการดูแลผู้พ้นโทษ ผู้พ้นการคุมความประพฤติทั้งหมด รวมถึง กรณีของภารกิจงานที่กำลังอยู่ในรอยต่อระหว่างงานของกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติ เช่น การดูแลในเรื่องของสิทธิแรงงาน และรายได้ผลตอบแทนที่ผู้กระทำผิดได้รับ

1.3 ระบบฐานข้อมูลบุคคลของผู้กระทำผิด ซึ่งหมายถึงข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดเริ่มตั้งแต่ข้อมูลที่ได้รับจากศาลและถูกส่งต่อไปยังราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติ แต่เมื่อผู้ถูกคุมความประพฤติพ้นการคุมความประพฤติด้วยดีแล้ว กรมคุมประพฤติไม่สามารถนำข้อมูลนั้นไปใช้ได้

1.4 การกิจเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพ จัดหางานรับจ้าง การจัดการองค์ความรู้เรื่องการฝึกวิชาชีพ โดยรอบภารกิจดังกล่าวเหล่านี้ในปัจจุบันเป็นภารกิจที่แต่ละเรือนจำต่างแยกดำเนินการกันเอง ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และไม่ชอบบทบาทภารกิจที่เป็นงานถนัดของพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ จึงทำให้ขาดมุมมองในเชิงธุรกิจ

2. กำหนดบทบาทและภารกิจให้กับหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ (SDU) ดำเนินการรับผิดชอบภารกิจและบริหารจัดการนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ ดังนี้

2.1 ด้านการประชาสัมพันธ์และสร้างการยอมรับ นิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ต้องสร้างหลักประกันและความเชื่อมั่นด้านแรงงานให้กับผู้ประกอบการ เกิดทัศนคติที่ดีและยอมรับว่าผู้พ้นโทษคือทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่า เป็นแรงงานที่มี

คุณภาพ มีวินัยในการทำงาน และได้รับการพัฒนาทักษะที่ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ

2.2 ด้านการส่งเสริมและดึงดูดผู้ประกอบการภาคเอกชนเข้ามาลงทุนในนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ โดยทำหน้าที่วิเคราะห์ตลาดเพื่อหาสถานประกอบการทำงานเชิงรุกโดยการเป็นตัวกลางประสานเชื่อมโยงกับสภาอุตสาหกรรมเพื่อให้ทราบความต้องการของตลาดและความต้องการด้านแรงงาน และจัดให้มีบริการสิทธิประโยชน์ด้านภาษี หรือการส่งเสริมและการใช้สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุนจาก BOI

2.3 ด้านการเตรียมความพร้อมด้านแรงงานเพื่อป้อนเข้าสู่นิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ โดยเชื่อมต่อกันทั้งระบบ ตั้งแต่ผู้กระทำผิดยังมีสถานะเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำจนเข้าสู่ระบบการพัฒนาอาชีพในนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ ภายหลังจากปล่อยตัวแล้ว ควบคู่กับระบบการดูแลผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยโดยดำเนินการร่วมกับกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติ

2.4 ด้านการพัฒนาทักษะเดิม เพิ่มเติมทักษะใหม่ ให้แก่ผู้กระทำผิด กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำผิดพ้นโทษหรือพ้นการคุมความประพฤติแล้ว จะต้องมีการบวกรวมที่ทำให้ผู้กระทำผิดสามารถปรับตัว ปรับทักษะให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานได้

2.5 ด้านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลส่วนบุคคลของผู้กระทำผิด ประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษาและทักษะด้านอาชีพ โดยจัดทำฐานข้อมูล Big Data ที่ครบถ้วน ตั้งแต่ข้อมูลขาเข้า ซึ่งเมื่อผู้กระทำผิดเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมจนกระทั่งผู้กระทำผิดออกจากระบบการคุมขังหรือการคุมความประพฤติ ข้อมูลเหล่านี้ต้องถูกส่งมายังหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ เพื่อให้สามารถคัดคนเข้าสู่ระบบแรงงานตามความต้องการของตลาดได้ และนำไปใช้เป็นข้อมูลนำเสนอผู้ประกอบการเพื่อประกอบการพิจารณาจ้างแรงงาน หรือประกอบการพิจารณาด้านการลงทุนว่าควรลงทุนในพื้นที่ของนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ในจังหวัดใด เป็นต้น

2.6 ด้านการดูแลสิทธิประโยชน์และสวัสดิการต่างๆ ให้แก่ผู้กระทำผิด หน่วยบริการรูปแบบพิเศษจะต้องทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเจรจาเรื่องเงื่อนไข สิทธิประโยชน์ ความปลอดภัยในการทำงานให้กับแรงงาน เช่น สิทธิประโยชน์ด้านการรักษาพยาบาล การดูแลรักษาพยาบาลหากเกิดอุบัติเหตุระหว่างการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการด้านรายได้ และอัตราค่าจ้างที่เป็นธรรม เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ (SDU) ตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์เพื่อสนับสนุนการจ้างงานผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม มีดังนี้

3.1 ประเภทงานในนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ควรจะเป็นงานที่มีความหลากหลาย และเป็นงานที่เหมาะสมสำหรับทั้งหญิงและชาย เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงงานของทั้งผู้ต้องขังหญิงและผู้ต้องขังชาย

3.2 คัดเลือกผู้ประกอบการธุรกิจที่เน้นนวัตกรรม แรงงานใช้ฝีมือและรูปแบบธุรกิจที่ทันสมัย

3.3 กรณีที่มีผู้เข้าร่วมมากพอ สามารถทำเป็นนิคมอุตสาหกรรมเพื่อการท่องเที่ยวและจัดพื้นที่สำหรับการฝึกอาชีพค้าขายและอาชีพบริการอิสระต่างๆ ในลักษณะของ Sandbox และอาจต่อยอดไปได้ถึงการทำ Business Matching ความคู่กัน เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการประกอบอาชีพอิสระ

3.4 การบริหารงานควรกระจายอำนาจมาให้หน่วยบริการรูปแบบพิเศษ สามารถดูแลรับผิดชอบดำเนินงานด้วยตนเองได้ สามารถกำหนดระเบียบวิธีการบริหารจัดการที่จะทำให้การทำงานเกิดความคล่องตัวโดยไม่ยึดโยงกับระเบียบที่ใช้อยู่กับกระทรวงยุติธรรม

3.5 หน่วยบริการรูปแบบพิเศษควรมีขนาดองค์กรที่กะทัดรัด คล่องตัว เพื่อช่วยลดภาระด้านงบประมาณ รวมถึงทำให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ไม่ยึดติดอยู่กับระบบราชการแบบเดิมๆ หากมีระบบบริหารจัดการที่ดีแล้วปัญหาในเรื่องของระเบียบปฏิบัติก็จะหมดไป

อภิปรายผล

จากการวิจัยที่ค้นพบดังกล่าวข้างต้น มีประเด็นที่นำมาอภิปรายได้ ดังนี้

ประการที่ 1 กรอบแนวคิดในการจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ เพื่อสนับสนุนการจ้างงานผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม มีดังนี้

กรอบแนวคิดที่ 1 เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการจ้างงานผู้กระทำผิด ใน 2 ด้าน คือ มิติที่เกี่ยวกับผู้กระทำผิด ทักษะความสามารถและทักษะอาชีพที่ได้รับระหว่างที่ถูกคุมขังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และความพร้อมด้านจิตใจของผู้กระทำผิด คือปัญหาที่เกิดจาก Stigma หรือ ตราบาปที่เรือนจำแสดงมึนลงไปในตัวผู้กระทำผิด และมิติทางสังคม ในมิตินี้ต้องการความเอื้ออาทรและทัศนคติทางบวกจากทั้งชุมชน สังคม และผู้ประกอบการ ปัญหาที่ผู้ประกอบการมักไม่ให้ออกาสในการทำงานกับผู้พ้นโทษ อันเกิดจากประวัติอาชญากรรมของผู้พ้นโทษที่ติดตัวไปจนตราบชั่วชีวิต กฎหมายที่มีการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพหรือการงานของผู้เคยต้องคำพิพากษาจำคุกซึ่งเป็นการตีตราซ้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด และทองใหญ่ อัยยะวรากุล (อ้างถึงใน ยศพนธ์ สุธรรม, 2561, หน้า 110) พบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลกดันให้ผู้ที่เคยผ่านการถูกลงโทษมาแล้ว จำใจต้องหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำในที่สุด คือ การตีตราบาปที่เกิดขึ้นกับตัวผู้ต้องขังเองแต่หากยังรวมไปถึงบุคคลรอบข้าง เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือนายจ้างเองอีกด้วย สังคมจึงเป็นการสร้างการเปลี่ยนผ่าน (transition) ที่สำคัญที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งรัฐและเอกชน โดยจากมุมมองทางเศรษฐศาสตร์จะเป็นการวิเคราะห์ที่ฝ่ายนายจ้างซึ่งเป็นผู้กำหนดอุปสงค์ของแรงงานเป็นหลัก ผ่านแนวทางที่สำคัญ 2 แนวทาง คือ แนวทางแรกเป็นการสร้างจิตสำนึกของสังคม และนายจ้างให้พร้อมรับผู้ผ่านการคุมขังเข้าสู่สังคมและตลาดแรงงาน ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างแรงจูงใจที่ไม่เป็นตัวเงิน ส่วนแนวทางที่สอง จะเป็นแนวทางในเชิงรุกในการสร้าง

แรงจูงใจที่เป็นตัวเงินให้กับนายจ้างที่พร้อมรับผู้ผ่านการถูกคุมขังเข้าเป็นลูกจ้าง
ในองค์กร

กรอบแนวคิดที่ 2 การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์เพื่อแก้ไขปัญหา
และอุปสรรคในการจ้างงานผู้กระทำผิด มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมด้าน
ทักษะแรงงานและเตรียมความพร้อมผู้กระทำผิดก่อนกลับคืนสู่สังคม โดยร่วมมือกับ
ผู้ประกอบการภาคเอกชนในการพัฒนาและยกระดับทักษะฝีมือแรงงานให้แก่ผู้ต้องขัง
เพื่อเข้าไปทำงานในสถานประกอบการ ซึ่งเป็นการส่งเสริมและผลักดันให้ผู้ต้องขังที่
ได้รับการพักการลงโทษและผู้พ้นโทษมีงานทำ มีรายได้เลี้ยงชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่
ดี ในขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาพฤตินิสัยให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการพักโทษ มีความ
พร้อมในการปรับตัวเข้าสู่สังคม นอกจากนี้ยังเป็นไปเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลน
แรงงานในภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบรุนแรงต่อภาคธุรกิจที่จำเป็นต้องใช้
แรงงานจำนวนมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ วิภา พิงวิวัฒน์นิกุล (2564) ที่ให้
ความเห็นว่ามันุษย์เป็นกลไกสำคัญของความสำเร็จในกระบวนการพัฒนา
ประเทศ การพัฒนามนุษย์จึงต้องได้รับการเอาใจใส่จากองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้ง
จากภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีศักยภาพ มี
ความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า
นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานป้องกันยาเสพติดและ
ปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNODC (2564) ที่ได้นำเสนอ
แนวทางในการนำผู้ต้องขังกลับคืนสู่สังคมเพื่อดำเนินชีวิตได้ตามปกติ และไม
ย้อนกลับมากระทำความผิดอีก ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของผู้ต้องขัง
ก่อนพ้นโทษ การเตรียมความพร้อมก่อนการปล่อยตัวผู้ต้องขัง และการช่วยเหลือ
ผู้ต้องขังหลังจากที่พ้นโทษแล้ว โดยเสนอให้มีการช่วยเหลือให้เข้าสู่ตลาดการจ้าง
งาน โดยการประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม หรือภาครัฐในการ
จัดหางานที่เหมาะสมให้ ซึ่งการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้มีการดำเนิน
ชีวิตได้ในสังคมปกติ

กรอบแนวคิดที่ 3 ปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับโครงสร้างองค์การของกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลกลุ่มเป้าหมายตามโครงการนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ และเหตุผลที่ทำให้องค์การรูปแบบส่วนราชการไม่สามารถดำเนินการรับผิดชอบภารกิจและบริหารจัดการนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ได้ ตามพระราชบัญญัติของกรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติไม่ได้กำหนดบทบาทภารกิจและอำนาจหน้าที่ในการดูแลผู้กระทำผิดภายหลังปล่อยหรือภายหลังพ้นการคุมความประพฤติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2563) ที่ได้ศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบ “สถาบันส่งเสริมการฝึกวิชาชีพและทักษะการทำงาน” สำหรับการจัดตั้งเป็นหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ ที่ได้วิเคราะห์โครงสร้างอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์พบว่า ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2561 ไม่ได้มีกำหนดอำนาจหน้าที่ให้กรมราชทัณฑ์ทำหน้าที่ดูแลผู้กระทำผิดหลังปล่อย และสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2549) ที่ได้ศึกษาปัจจัยกำหนดรูปแบบองค์การภาครัฐสมัยใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาของรูปแบบองค์การภาครัฐที่สำคัญได้แก่ โครงสร้างขององค์การที่มีขนาดใหญ่ และมีแนวโน้มอาจจะขยายตัวอีกในอนาคต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์การภาครัฐได้ การปฏิรูปโครงสร้างที่ผ่านมามักจะพิจารณาจัดตั้งองค์การโดยคำนึงถึงเฉพาะภารกิจขององค์การเป็นหลักเท่านั้น ทำให้เกิดข้อจำกัดในการปรับระบบภายในต่างๆ ให้สอดคล้องกับรูปแบบองค์การที่ตนสังกัดอยู่

ประการที่ 2 โครงสร้างการบริหารงานของหน่วยงานในรูปแบบหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเพื่อสนับสนุนการจ้างงานผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม ควรเป็นไปในทิศทาง ดังนี้

1) การจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเพื่อสนับสนุนการจ้างงานผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม ต้องมีลักษณะเป็นหน่วยงานกึ่งอิสระที่มีความคล่องตัว แต่ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและการบังคับบัญชาของปลัดกระทรวงยุติธรรม 2) โครงสร้างการบริหารงาน เนื่องจากการบริหารจัดการต้องใช้ความเชี่ยวชาญในการ

ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจเอกชนค่อนข้างมาก จึงควรพิจารณาบทบาทภารกิจของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ และคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการก็ควรจะต้องสอดคล้องกับภารกิจนั้น 3) การจัดโครงสร้างและอัตรากำลังบุคลากรควรจะต้องมีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ทันกับสถานการณ์ 4) หน่วยบริการรูปแบบพิเศษ ควรจะต้องมีบทบาทในเชิงวิชาการในด้านการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอาชีพให้สามารถต่อยอดทักษะการทำงานของผู้กระทำผิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยพันธ์ ปัญญาศิริ และสมิตตรา เจริญพันธ์ (2563) ที่ได้ศึกษาโครงสร้างตามสถานการณ์ขององค์การภาครัฐไทยตามแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์การภาครัฐและระบบราชการไทย ควรเน้นการกระจายอำนาจ การลดความเป็นทางการ การลดขนาดองค์กร และการใช้การปรับโครงสร้างองค์การให้เป็นแบบสิ่งมีชีวิต แต่เห็นว่ากฎระเบียบและโครงสร้างแบบเป็นทางการยังมีความสำคัญอยู่ ทั้งนี้ต้องพิจารณาความเหมาะสมจากประเภทของพันธกิจสาธารณะ รูปแบบของปัญหา หน้าที่ในระดับขั้นตอนในกระบวนการ นโยบาย ตลอดจนบริบทของการจัดการเรื่องอื่นๆ

ประการที่ 3 แนวทางการจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ (SDU) ตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์เพื่อสนับสนุนการจ้างงานผู้กระทำผิดของกระทรวงยุติธรรม ภารกิจของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมที่ควรถ่ายโอนมาให้กับหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ (SDU) ตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ ได้แก่ ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (Center for Assistance to Reintegration and Employment: CARE) ภารกิจในเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับการดูแลผู้พ้นโทษ ผู้พ้นการคุมความประพฤติทั้งหมด ระบบฐานข้อมูลบุคคลของผู้กระทำผิดซึ่งหมายถึงข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด ภารกิจเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพ จัดหางานรับจ้าง การจัดการองค์ความรู้เรื่องการฝึกวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรืองเดช เพชรเลิศ (2556) ที่ทำการศึกษารูปแบบการบริหารของสถาบันเวชศาสตร์การbinกองทัพอากาศเป็นหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ ผลการศึกษาพบว่า ตาม

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนภารกิจหรือส่วนงานใดให้กลายสภาพไปเป็นหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามที่สำนักงานการพัฒนาระบบราชการกำหนดนั้น ควรจะต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและสร้างภาระรับผิดชอบต่อหน่วยงานแม่ต้นสังกัดได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

1. การบริหารความเสี่ยงในการจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ ควรวิเคราะห์เกี่ยวกับความเป็นไปได้ด้านการลงทุน ข้อจำกัดด้านกฎหมาย เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงจัดทำแผนการดำเนินการ แผนการประเมินผล เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการขอจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ต่อไป

2. กระทรวงยุติธรรมควรผลักดันให้มีการบูรณาการกระบวนการทำงานร่วมกันของหน่วยงานในกลุ่มภารกิจด้านพัฒนาพฤตินิสัยทั้งระบบเพื่อให้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานร่วมกัน และเป็นการขจัดข้อขัดข้องต่างๆ ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

3. กระทรวงยุติธรรมควรผลักดันให้มีการแก้กฎหมายที่มีการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพหรือการงานของผู้เคยต้องคำพิพากษาจำคุก เพื่อลดผลกระทบเกี่ยวกับการจ้างงานผู้กระทำผิด

4. ควรมีการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และผู้กระทำผิด (ผู้ต้องขัง/ผู้พ้นโทษ/ผู้ได้รับการพักโทษ/ผู้ถูกคุมความประพฤติ) ในการจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์อย่างรอบด้าน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติม อาทิ ผู้พ้นโทษ/ผู้ได้รับการพักโทษ/ ผู้ถูกคุมความประพฤติ ที่เข้าทำงานในนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ ผู้ประกอบการภาคเอกชน การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นต้น และควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณร่วมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความชัดเจนมากขึ้น

2. เมื่อหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ ดำเนินการไปได้ระยะหนึ่ง ควรมีการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินการของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษตามโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ เพื่อนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาองค์การให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงยุติธรรม. (2564). *สรุปรายงานผลการศึกษาแนวทางการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- ไชยนันท์ ปัญญาศิริ และสมิตตรา เจิมพันธ์. (2563). โครงสร้างตามสถานการณ์ขององค์การภาครัฐไทยตามแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 26(2), 112-123.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2549). ปัจจัยกำหนดรูปแบบและประสิทธิผลขององค์การภาครัฐสมัยใหม่. *คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2563). *โครงการศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบ “สถาบันส่งเสริมการฝึกวิชาชีพและทักษะการทำงาน” สำหรับการจัดตั้งเป็นหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ*. สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ผู้แต่ง.

- ยศพนธ์ สุธรรม. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์
ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ราชนครินทร์.
- เรืองเดช เพชรเลิศ. (2556). รูปแบบการบริหารของสถาบันเวชศาสตร์การบิ
กองทัพอากาศเป็นหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ. วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัย
บูรพา.
- วีณา พิงวิวัฒน์นิกุล. (2564). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการ
จัดการทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- สำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ.
(2564). แนวทางการนำผู้ต้องขังคืนสู่สังคมเพื่อให้ดำเนินชีวิตได้
ตามปกติ (*Social Reintegration*). ค้นเมื่อ 3 มกราคม 2565, จาก
<https://researchcafe.org/social-reintegration/>

การบริหารจัดการแบบบูรณาการวิถีใหม่ของกรมการปกครองใน
การพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนภายใต้นโยบายรัฐบาล
ระหว่างปี พ.ศ. 2559-2563 *

**A new normal of integration management of DOPA in
developing and promoting communities' economy according to
the government policy from B.E. 2016-2020**

ณัฐพงศ์ บุญเหลือ¹

Natthapong Boonlue

nboonunp@gmail.com

Received: 17/03/2565 Revised: 1/04/2565 Accepted: 1/04/2565

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษา (1) แนวคิดและวิสัยทัศน์การบริหารแบบบูรณาการของกรมการปกครองผ่านบทบาทหน้าที่และการดำเนินงานของนายอำเภอ (2) ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงบทบาทและภารกิจจากนักปกครองสู่นักบริหารการปกครอง และ (3) แนวทางการบริหารจัดการแบบบูรณาการระดับพื้นที่อำเภอ โดยเฉพาะรูปแบบการนำสื่อสารสนเทศมาใช้ทั้งภายในหน่วยงานระหว่างหน่วยงาน ชุมชนหมู่บ้าน ภาคประชาสังคมและเครือข่าย ในกรอบการเสริมสร้างศักยภาพเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพจากข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วยอดีตผู้ว่าราชการจังหวัด

*งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ประจำปีงบประมาณ 2564

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อดีตผู้บริหารกรมการปกครอง นายอำเภอและอดีตนายอำเภอที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น ผลการวิจัยพบว่า (1) แนวคิดและวิสัยทัศน์ของกรมการปกครองในการบริหารจัดการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนมาจากนโยบายของรัฐบาลกระทรวงมหาดไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การปฏิรูประบบการบริหารงานภาครัฐ และยุทธศาสตร์ชาติ โดยนโยบายและวิสัยทัศน์ของกรมการปกครองมีความสัมพันธ์กับนายอำเภอในฐานะหัวหน้าหน่วยปกครองอำเภอซึ่งนำไปสู่การกำหนดแนวทางการบูรณาการในพื้นที่และการทำงานร่วมกับส่วนราชการต่างๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาชน (2) ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงบทบาทในฐานะหน่วยปกครองซึ่งให้ความสำคัญกับมิติความมั่นคง ได้นำมาสู่การให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและรายได้ของประชาชน และ (3) การบูรณาการการทำงานของหน่วยปกครองอำเภอนั้น สื่อโซเชียลมีเดียได้ถูกนำมาใช้ในการบริหารจัดการทั้งในด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การสร้างความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงาน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการแบบบูรณาการ; กรมการปกครอง; วิถีใหม่

Abstract

The purposes of this research are to study (1) models and visions that brought roles, duties and process of responsibilities of chief districts officer in terms of regional leader executive, (2) environmental effects occur from changing of government to governance roles and mission, and (3) model of using mass media communication in practicing of regional integration

management among inter-organizations and intra-organizations, also social communities, and all networks. The qualitative method used in the research for documentary and interviewing governors, ex-governors, ex-DOPA administrators, chief district officers and ex-chief in Diamond Ring Program. The finding were (1) DOPA concept and vision of integration management in developing and promoting community economy derived from National Policy, policy of Ministry of Interior, NESDB, National strategic plans, and Bureaucratic Reforms, DOPA policy and vision related influent on chief district officers in terms of chief of governance in the districts which could lead governance to the areas and could work hand in hand with local authorities. (2) changing from government to governance that could keep social security in command and also keeping processes of administration of laws and regulations that could promote potential of communities' economy and increasing of people revenue, and (3) Social mass media communications plays important role in changing both driving and resisting to change and for releasing and understanding in administration processes.

Keyword: integration management; DOPA; new normal

บทนำ

ในงานศึกษาการบริหารงานแบบบูรณาการของหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด อำเภอและท้องถิ่น ที่พบส่วนใหญ่เป็น การศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการของส่วนราชการโดยเน้นการบริหารจัดการระหว่าง หน่วยงาน ดังนั้นจึงเป็นงานศึกษาที่พบประเด็นต่างๆ อาทิ ปัญหาด้านประสิทธิภาพ บัณฑิตที่ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการบูรณาการ เช่น การขาดเอกภาพการ บริหารราชการของผู้ว่าราชการจังหวัด การทับซ้อนในบทบาทและอำนาจหน้าที่ ความไม่เข้าใจระหว่างหน่วยงาน การสื่อสาร การมีเป้าหมายเดียวกัน ขั้นตอนและ กระบวนการ ระเบียบ คำสั่ง และกฎหมาย ในขณะที่ความสำเร็จของการบริหารที่ พบเช่น (1) การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม จากภาคประชาชนและองค์กรเอกชน มีการกำกับ ติดตามและประเมินผลที่ ต่อเนื่อง (2) การส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งโดยกระบวนการมีส่วนร่วม (3) การพัฒนา ระบบบริหารเบ็ดเสร็จในที่เดียว (3) การรวมระบบถ่วงดุลอำนาจกับการประเมินผลที่มี ประสิทธิภาพ และดำเนินงานภายใต้การกำหนดระบบปฏิบัติงานโดยผู้เกี่ยวข้อง จากหน่วยงานต่างๆ (4) การจัดสรรเงินให้แก่จังหวัดในรูปคณะกรรมการเพื่อทำให้ เกิดการประสานความร่วมมือร่วมกับหน่วยงานราชการของจังหวัด (5) การมุ่งเน้น การพัฒนาระบบข้อมูลการบริหาร (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2546 และ วิจิตร แสงทองล้วน, 2561) นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านกลยุทธ์ บัณฑิต คำนิยมหรือเป้าหมายรวม บัณฑิตด้านบุคลากร เป็นต้น (พสุธร ทวีทรัพย์ และคณะ, 2561)

จากที่กล่าวข้างต้น งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นไปที่การศึกษาบัณฑิตที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารงานแบบบูรณาการในระดับกว้าง ในขณะที่งานวิจัยนี้มุ่งไปสู่การค้นหา บัณฑิตการบูรณาการในพื้นที่อำเภอซึ่งเป็นการนำนโยบายจากรัฐบาล

กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง และจังหวัดไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่โดยมีนายอำเภอเป็นผู้นำการปฏิบัติ โดยเน้นเฉพาะพื้นที่อำเภอที่ได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานดีเต็กระหว่างปี พ.ศ.2559-2563 ทั้งนี้เป็นผลจากวิสัยทัศน์และพันธกิจของกรมการปกครองทำให้เปลี่ยนแปลงจากการมุ่งเน้น “การปกครอง” ไปสู่ “การบริหารการปกครอง” (ธรรมาภิบาล-Good Governance) โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางในฐานะผู้รับบริการ (จุมพล หนีมพานิช, 2550) รวมถึงการสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจ ซึ่งในประเด็นหลังนี้ในระดับพื้นที่วิสัยทัศน์และพันธกิจของอำเภอและนายอำเภอเป็นปัจจัยสำคัญในการบูรณาการการดำเนินงานภายใต้ภารกิจดังกล่าวอย่างมากโดยเฉพาะมิติด้านเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งมีได้ในอดีตมิได้เป็นภารกิจหลักแต่อย่างใด (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563)

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการกรมการปกครอง จังหวัดและอำเภอในการขับเคลื่อนด้านการพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจในพื้นที่หมู่บ้านนั้นไม่ปรากฏชัดแต่อย่างใด ดังนั้นจึงมุ่งหวังว่างานวิจัยนี้จะประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและวงการวิชาการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาแนวคิดและวิสัยทัศน์ที่นำไปสู่การบริหารจัดการแบบบูรณาการของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยผ่านบทบาทหน้าที่และการดำเนินงานของนายอำเภอในฐานะนักบริหารระดับพื้นที่ในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน

2) เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงบทบาทและภารกิจจากนักปกครองสู่นักบริหารการปกครองของกรมการปกครองในกรอบศักยภาพเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน

3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแบบบูรณาการระดับพื้นที่อำเภอ โดยเฉพาะรูปแบบการนำสื่อสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการทั้งภายในหน่วยงาน ระหว่างหน่วยงาน ชุมชนหมู่บ้าน ภาคประชาสังคมและเครือข่าย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การศึกษาเฉพาะพื้นที่ที่นายอำเภอ สังกัดกรมการปกครอง ได้รับการประเมินผลให้ในรอบ 8 คนสุดท้ายภายใต้โครงการการปฏิบัติงานระดับดีเด่น “รางวัลนายอำเภอดีเด่น” (เฉพาะพื้นที่ปกติ) ระหว่างปี 2559-2563 รวม นายอำเภอ/พื้นที่ 40 คน/อำเภอ และลงพื้นที่ในระดับหมู่บ้านหรือชุมชนใน 5 ภูมิภาคใน 10 พื้นที่/อำเภอ ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ พื้นที่อำเภอซึ่ง นายอำเภอ สังกัดกรมการปกครองได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบดีเด่น 8 อำเภอ ระหว่างปี พ.ศ.2559-2563 รวม 40 อำเภอ (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2559-2563) ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหาร กรมการปกครอง และอดีตนายอำเภอและนายอำเภอ จำนวน 10 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของกรมการปกครองและการปฏิบัติงานในพื้นที่อำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด คือ 1) ข้อมูล เอกสาร และ 2) การสัมภาษณ์ ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2564

ตารางที่ 1. แสดงพื้นที่วิจัยจากผลการการปฏิบัติงานนายอำเภอดีเด่นระหว่างปี 2559-2563

ปี	อำเภอและจังหวัด
2559	กลุ่ม 1. อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา, อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ, อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์; กลุ่ม 2. อำเภอสังขมิ จังหวัดหนองคาย, อำเภอปางปาลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี, อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม และอำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี
2560	กลุ่ม 1. อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย, อำเภอขุนันท์ จังหวัดศรีสะเกษ, อำเภอถลุง จังหวัดภูเก็ และอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์; กลุ่ม 2. อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว, อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง, อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และ อำเภอลอง หลวง จังหวัดปทุมธานี
2561	อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี, อำเภอกันทรลัคน์ จังหวัดศรีสะเกษ, อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง และอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น กลุ่ม 2. อำเภอเชียง ของ จังหวัดเชียงราย, อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร, อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร และ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา
2562	อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่, อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย, อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอปางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา; กลุ่ม 2. อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย, อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่, อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี และ อำเภอถลุง จังหวัดภูเก็
2563	กลุ่ม 1. อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช, อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน, อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี และอำเภอปากชม จังหวัดเลย; กลุ่ม 2. อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี, อำเภอพุทธบาท จังหวัดสระบุรี, อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ และอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ที่มา: จาก เอกสารประกอบการประชุมผลการปฏิบัติการปฏิบัติงานดีเด่นของ นายอำเภอระหว่างปี 2559-2563 โดย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2559, 2560, 2561, 2562 และ 2563, เอกสารเย็บเล่ม.

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยอธิบายตามกรอบวัตถุประสงค์ดังนี้

ผลการวิจัยตามกรอบวัตถุประสงค์ที่ 1 แนวคิดและวิสัยทัศน์การบริหารจัดการแบบบูรณาการของกรมการปกครอง

กรมการปกครองได้นำนโยบายรัฐบาลและนโยบายของกระทรวงมหาดไทย มากำหนดทั้งวิสัยและแนวคิดของกรมฯ และนำไปสู่การนำไปปฏิบัติของหน่วยงาน ภายใน รวมถึงบุคลากรในระดับผู้บริหาร และระดับปฏิบัติ ทั้งนี้ได้วิสัยทัศน์ของ กรมการปกครองในภาพรวมนั้นแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งอธิบดีฯ หากแต่ วิสัยทัศน์ของกรมการปกครองก็มิได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนักโดยแนวคิดและ หลักการอันเป็นเป้าหมายขององค์กรนั้นก็ยังคงกำหนดในกรอบเดียวกัน หากแต่การ เปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงภายใต้การให้ความสำคัญกับการ บริหารงานในภาพรวม ทั้งนี้วิสัยทัศน์ของผู้บริหารกรมการปกครองจะสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์กระทรวงมหาดไทย เช่น ระหว่างปี 2552-2554 วิสัยทัศน์กระทรวง มหาดไทยกำหนดดังนี้ “กระทรวงมหาดไทยมีสมรรถนะสูงในการบูรณาการ การบริหารจัดการในภูมิภาคและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุข ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2552) และในปี 2565 “เป็นกระทรวงหลักในการบริหารจัดการและบูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุข บำรุงประชาชน” ดูรายละเอียดวิสัยทัศน์กรมการปกครอง ประกอบในตารางที่ 2.

ตารางที่ 2 วิสัยทัศน์กรมการปกครอง และวิสัยทัศน์กระทรวงมหาดไทยระหว่าง
ปี 2552-2563

ปี	ผู้บริหารกรมการ ปกครอง	วิสัยทัศน์
2552- 2554	นายวงศ์ศักดิ์ สวัสดิ์ พานิชย์ นายวิเชียร เชาวลิต และนายมงคล สุระสัจจะ	“องค์กรสมรรถนะสูง มุ่งมั่นการทำงานในพื้นที่ และเป็นที่ยิ่ง ของประชาชน เพื่อสังคมสงบสุข”
2556	นายชวน ศิรินันท์	“เป็นองค์กรธรรมาภิบาล มุ่งบูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อ บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชน”
2557	นายศิริพงษ์ ห่านตระกูล	“องค์กรหลักของชาติ ในการบูรณาการบริหารราชการ การบริการ การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคง ภายในทุกระดับในพื้นที่ให้เข้มแข็งบนฐานธรรมาภิบาล ที่ ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธา”
2558	นายกฤษฎา บุญราช	“การบูรณาการการบริหารราชการ การปกครองท้องถิ่น การบริการ...ในทุกระดับในพื้นที่ให้สอดคล้องกับ ความต้องการของประชาชน นโยบายรัฐบาลและการพัฒนา ประเทศ”
2559- 2562	ร้อยตำรวจโทอาทิตย์ บุญญะโสภิต	“องค์กรหลักในการบริหารราชการและบูรณาการงานใน พื้นที่เพื่อความมั่นคงผาสุกของประชาชน”

ที่มา: จาก คำรับรองปฏิบัติราชการกรมการปกครอง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ....
ระหว่างรองปลัดกระทรวงมหาดไทยกับอธิบดีกรมการปกครอง, โดย กรมการ
ปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2552-2564, จาก <https://www.dopa.go.th/policy>

จากที่กล่าวข้างต้นในภาพรวมวิสัยทัศน์ของกรมการปกครองนั้นวางอยู่บนหลักการที่สำคัญคือ การบูรณาการการทำงานทั้งภายใน (1) หน่วยงานส่วนกลาง หรือที่เรียกว่า “ราชการบริหารส่วนกลาง” ซึ่งประกอบด้วยระดับสำนักและกอง อาทิ กองการเจ้าหน้าที่ วิทยาลัยการปกครอง กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานเลขานุการกรม กองคลัง กองตรวจราชการและเรื่องราวร้องทุกข์ สำนักกิจการความมั่นคงภายใน สำนักอำนวยการกองอาสารักษาดินแดน กองส่งเสริมองค์การศาสนาอิสลามและกิจการฮัจญ์ สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น สำนักการสอบสวนและนิติการ สำนักบริหารงานทะเบียน ศูนย์สารสนเทศเพื่อการบริหารการปกครอง และกองสื่อสาร (2) ราชการส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย ที่ทำการปกครองจังหวัด (ปลัดจังหวัด รับผิดชอบ) และที่ทำการปกครองอำเภอ โดยมีนายอำเภอรับผิดชอบการบริหารงาน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2559)

สำหรับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชนหมู่บ้านนั้นกล่าวได้ว่ามิได้เป็นภารกิจหลักของกรมการปกครองโดยตรงแต่ประการใด หากแต่เป็นการดำเนินการภายใต้นโยบายของรัฐบาล ซึ่งกระทรวงมหาดไทยรับนโยบายต่อเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล และต่อเนื่องมาถึงกรมต่างๆ ของกระทรวงมหาดไทย ทั้งกรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมที่ดิน รวมถึงกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งนี้ 3 กรมหลักที่รับผิดชอบร่วมกันตามบทบาทและภารกิจสำคัญ ประกอบด้วย กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีกรมการปกครอง โดยนายอำเภอเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะหัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่อำเภอ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบูรณาการความร่วมมือในการดำเนินงานหรือการทำงานร่วมระหว่างหน่วยงานราชการต่างๆ ทั้งในสังกัดกรมการปกครอง และกรมของกระทรวงต่างๆ ในพื้นที่อำเภอ

ทั้งนโยบายและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโดยอธิบดีกรมการปกครองนั้น มีผลต่อการดำเนินการของส่วนราชการภายในกรมฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากร ผู้ใต้บังคับบัญชาในระดับอำนาจการซึ่งได้แก่ ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง ปลัดจังหวัด ผู้อำนวยการสำนัก และนายอำเภอซึ่งเป็นบุคลากรระดับอำนาจการของกรม นอกจากนี้แล้วยังได้นำมากำหนดเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ของกรม ปี 2560-2564 ใน 5 ประการ ประกอบด้วย (1) การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการแบบบูรณาการในระดับพื้นที่ให้มีความเข้มแข็ง (2) การรักษาความสงบเรียบร้อยและอำนวยความเป็นธรรมให้สังคมสงบสุข (3) การเสริมสร้างความมั่นคงภายในทุกระดับในพื้นที่ให้เข้มแข็ง มีเอกภาพ (4) การพัฒนาระบบบริหารและข้อมูลให้ทันสมัย มีคุณภาพ เพื่อความมั่นคงและการพัฒนาประเทศ และ (5) การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ ยึดหลักธรรมาภิบาล และพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะสูง (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2559)

จากที่กล่าว กรมการปกครองเน้นระบบการบริหารงานแบบบูรณาการเป็นลำดับแรกและมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้เกิดการทำงานในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งในระดับพื้นที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการด้านการปกครองในการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนภายใต้ค่านิยมที่เป็นรากฐานของกระทรวงมหาดไทย และกรมการปกครองนับตั้งแต่การก่อตั้งกระทรวงและกรม คือ "บำบัดทุกข์ บำรุงสุข" โดยที่มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดขององค์กรจากการให้ความสำคัญกับ "การปกครอง" พื้นที่และการดูแลประชาชนในด้านความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินและความมั่นคง มาสู่ "การบริหารจัดการ" ในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของชุมชนหมู่บ้าน โดยเฉพาะด้านชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน การประกอบอาชีพ หรือในภาพรวมก็คือ "การส่งเสริมและสนับสนุนในการสร้างรายได้และเศรษฐกิจ" ซึ่งกรมการปกครอง และกระทรวงมหาดไทยถือว่าเป็นเงื่อนไขลำดับแรกสุดในการที่จะ

ทำให้ชุมชนหมู่บ้านในฐานะหน่วยปกครองท้องถิ่นที่มีความก้าวหน้าและได้รับการพัฒนาสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในประเทศและสังคมโลก และความก้าวหน้าดังกล่าวย่อมนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคมระดับชุมชนหมู่บ้านตามลำดับ

ผลการวิจัยตามกรอบวัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงบทบาทและภารกิจจากนักปกครองสู่ผู้บริหารการปกครอง (Good Governance) ของกรมการปกครองในกรอบศักยภาพเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน พบว่าการบริหารงานจังหวัด ฝ่ายปกครองจังหวัดมีบทบาทในการบูรณาการระดับจังหวัด หากแต่ในเชิงพื้นที่นั้นนายอำเภอเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ทั้งนี้แนวคิดและรูปแบบการบริหารงานนั้นมีการปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นนักบริหารงานหรือที่เรียกว่า “นักบริหารการปกครอง” กล่าวคือ เป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย และกรมการปกครอง โดยแนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานในพื้นที่อำเภอนั้น ปัจจุบันนายอำเภอมีความเข้าใจในบทบาทและภารกิจของตนเป็นอย่างดีว่ามีใช้มีบทบาทและหน้าที่เฉพาะการเป็นนักปกครองที่รับผิดชอบเฉพาะเรื่องการปกครองพื้นที่ให้มีความสงบเรียบร้อย ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การปราบปรามโจร ผู้ร้าย ยาเสพติด และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้าน รวมถึงการดูแลด้านความมั่นคงอันเกี่ยวข้องกับความแตกต่างด้านแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองเท่านั้น หากแต่บทบาทและภารกิจของหน่วยงานปกครองระดับอำเภอซึ่งมีนายอำเภอรับผิดชอบในฐานะหัวหน้าส่วนราชการระดับพื้นที่นั้น มีภารกิจและหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนมิติศักยภาพด้านเศรษฐกิจและรายได้ของประชาชนในพื้นที่

การดำเนินการดังกล่าวของหน่วยปกครองอำเภอเป็นผลมาจากการวางแผนคิด หลักการและนโยบายการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างจริงจังภายใต้ต้นนโยบายของกระทรวงมหาดไทยและกรมการปกครองซึ่งเป็นส่วนราชการในสังกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นย้ำและตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทและภารกิจของกรมการปกครองในการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล กระทรวงมหาดไทยและกรมการปกครอง รวมถึงการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมและโครงการของส่วนราชการอื่นๆ ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้าน ดังปรากฏตัวอย่างสำคัญในมิติด้านเศรษฐกิจโดยตรง อาทิ การดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในปี 2546 และต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน การส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม การเลี้ยงสัตว์ การประมง การปลูกพืชสวนครัว หรือแม้แต่การปลูกพืชผักผลไม้เพื่อส่งขายเป็นอาชีพหลัก และอาชีพเสริมสำหรับการสร้างรายได้ของประชาชน เป็นต้น ขณะที่บทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโครงการพัฒนาซึ่งเกี่ยวข้องกับมิติด้านเศรษฐกิจโดยอ้อม อาทิ การดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ห้วย คลอง บึง การพัฒนาเส้นทางคมนาคม การแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เป็นต้น ทั้งนี้โครงการหรือกิจกรรมด้านการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเพิ่มศักยภาพการประกอบอาชีพในพื้นที่นั้นถือเป็นแนวทางหรือกระบวนการที่สำคัญในภารกิจและบทบาทของหน่วยปกครองในระดับพื้นที่ภายใต้บทบาทและภารกิจของนายอำเภอซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญในหน่วยการปกครองระดับอำเภอ และที่สำคัญคือการมีหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่าง “กำนันและผู้ใหญ่บ้าน” ผู้นำระดับพื้นที่ซึ่งเป็นกลไกสำคัญขับเคลื่อนที่สำคัญในระดับตำบลและหมู่บ้าน

การปรับเปลี่ยนบทบาทในระดับแนวคิดในฐานะนักบริหารการปกครอง ปรากฏชัดภายใต้การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจในตำแหน่งนายอำเภอ และนำไปสู่การดำเนินงานในพื้นที่ดังตารางที่ 3.

**ตารางที่ 3. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์กับการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ของ
นายอำเภอ**

นายอำเภอ, วิสัยทัศน์	ความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์ กับการขับเคลื่อนงานในพื้นที่
สุชาติ แก้วศิลา (2559, หน้า 1-2) อำเภอ อุทุมพรพิสัย, ศรีสะเกษ “ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ สู่การปฏิบัติงานในเชิงบูรณาการแบบนักบริหาร มืออาชีพเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีความสุข”	ขับเคลื่อนการสนับสนุนและส่งเสริม ศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านของอำเภอ อุทุมพรพิสัย โดยเฉพาะการดำเนิน โครงการเกษตรแปลงใหญ่ “นาแปลงใหญ่” และการผลิตผ้าไหม เป็นต้น นำมาสู่การ รวมกลุ่มเกษตรกรในการเพาะปลูกและ ร่วมมือทำผลิตภัณฑ์ชุมชน
สุวรรณ ช่วยนุกูล (2559, หน้า 4-7) อำเภอบาง กล่ำ สงขลา “ประสานงาน ประสานใจ จับมือกัน ก้าวต่อไป สร้างสรรค์สังคมให้อบอุ่น คุณภาพ ชีวิตดี มีธรรมชาติสิ่งแวดล้อมสวย รวย ศิลปะวัฒนธรรม น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงสู่ชุมชน”	ขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่อำเภอบางกลุ่ม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว “บางกล่ำโมเดล” โครงการตลาดน้ำคลองบางกล่ำเพื่อการ ท่องเที่ยว โครงการบางกล่ำเมืองสวยน้ำใส โครงการพัฒนาระดับโฮมสเตย์ เป็นต้น และการดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและศักยภาพของพื้นที่ อำเภอ โดยการประสานความร่วมมือกับ ภาคเอกชนและส่วนราชการต่าง ๆ ภายใต้ แนวทาง “Power of Team Bangklam”
เกริกชัย ผ่องแผ้ว (2559, หน้า 1-2) อำเภอน้ำ ยิน, อุบลราชธานี “นักปกครองที่เป็นผู้นำใน การบูรณาการงานในพื้นที่ บนพื้นฐานหลัก ธรรมาภิบาลและเศรษฐกิจพอเพียง ขยายฐาน	สนับสนุนและขับเคลื่อนการพัฒนาแหล่งน้ำ ในโครงการธนาคารน้ำใต้ดินในพื้นที่ตำบล เก่าขาม อำเภอน้ำยิน ซึ่งพัฒนามาจากการ ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาในอดีตกับ ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ในการพัฒนา

มวลชน สร้างผลงานเชิงรุกเพื่อประโยชน์สุขและความสงบร่มเย็นของประชาชน”	แหล่งน้ำ ทั้งนี้การดำเนินการเริ่มต้นจากแนวคิดของกลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น และผู้นำหมู่บ้านหากแต่การดำเนินโครงการได้รับการคัดค้านจากชาวบ้านในพื้นที่ด้วยมีความวิตกต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
---	---

ทั้งนี้กรณีอำเภอไทรโยค การดำเนินการเริ่มต้นจากแนวคิดของกลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น และผู้นำหมู่บ้านหากแต่การดำเนินโครงการได้รับการคัดค้านจากชาวบ้านในพื้นที่ด้วยมีความวิตกต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นายอำเภอมีบทบาทสำคัญในการร่วมผลักดันสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างชาวบ้านกับองค์กรปกครองท้องถิ่น การประสานความมือกับกรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้การดำเนินการประสบความสำเร็จ ประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์อย่างมากในการมีแหล่งน้ำใต้ดินสำหรับการประกอบอาชีพและแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งได้เป็นอย่างมาก

สำหรับวิสัยทัศน์นายอำเภอที่มีผลปฏิบัติงานดีเด่นปี 2560 ประกอบด้วย นายวิกรม จากที่ (2560, หน้า 3-4) นายอำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต “บูรณาการทุกภาคส่วน ขับเคลื่อนเมืองกลาง แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมสู่เมืองที่พัฒนาแล้ว บนพื้นฐานของศาสตร์พระราชา และการพัฒนาที่ยั่งยืน” นายณรงค์ จีนอ่ำ (2560, หน้า 3-5) นายอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย “บูรณาการงานในพื้นที่ เพื่อความอยู่ดี กินดีและมีความสุขของสังคม” นายสำรวย เกษกุล (2560, หน้า 1-3) นายอำเภอขุนขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ไขปัญหาและร่วมติดตามผล” ในการดำเนินการในรูปแบบการบริหารการปกครอง

ของนายอำเภอเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการบูรณาการการทำงานร่วมระหว่างหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาท หน้าที่และภารกิจรับผิดชอบโดยมีอำเภอเป็นฝ่ายประสานงานในการขับเคลื่อนให้การพัฒนาศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านไปสู่เป้าหมาย ทั้งนี้ในมิติการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเน้นการขับเคลื่อนภายใต้แนวทางเศรษฐกิจทฤษฎีใหม่เพื่อให้ประชาชนมีแหล่งอาหารและสร้างรายได้ในครอบครัว หลังจากนั้นจึงเป็นการพัฒนาสู่การสร้างรายได้โดยการร่วมมือจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การรวมกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านในการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน

ในปี 2561 วิสัยทัศน์และการปฏิบัติงานซึ่งได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานดีเด่น ได้แก่ นายวัฒนา ยั่งยืน (2561, หน้า 3-5) นายอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี “บริหารราชการในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง อำนวยความสะดวกเป็นธรรม สร้างความมั่นคง มั่งคั่งให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน” นายสมเกียรติ ศรีขาว (2561, หน้า 4-11) นายอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ “นายอำเภอเป็นข้าราชการมืออาชีพยุคใหม่ ที่มุ่งมั่นทำหน้าที่เพื่อสร้างสันติสุขให้แก่ประเทศชาติและประโยชน์สุขของประชาชน” นายนันธวัช เจริญวรรณ (2561, หน้า 1) นายอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง “นายอำเภอยุคใหม่ต้องใส่ใจประชาชน ปฏิบัติงาน ปฏิบัติตน เพื่อมวลชนพันธุภัย” นายพันธ์เทพ เสือโกศล (2561, หน้า 1-2) นายอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น “ยึดหลักธรรมาภิบาล บูรณาการทุกภาคส่วน เพื่อความมั่นคงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน” เป็นต้น

สำหรับการดำเนินงานที่สำคัญของนายวัฒนา ยั่งยืน คือการสนับสนุนการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการจัดการขยะของเทศบาลโดยความร่วมมือของประชาชนในการจัดการขยะของบ้านเรือนโดยการแยกขยะที่เป็นเศษอาหารกำจัดในถังขยะที่ฝังลงในดินให้กลายเป็นปุ๋ยบำรุงดิน และมีระบบการประเมินตรวจสอบ

ติดตามปริมาณขยะที่เทศบาลต้องดำเนินการนำไปกำจัดอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังขับเคลื่อนหมู่บ้านปลูกผักปลอดภัยส่งตลาดทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงการขับเคลื่อนโครงการนาแปลงใหญ่ซึ่งพัฒนาจากการมีกลุ่มชาวนาจำนวนหนึ่งและไปสู่การเข้าร่วมของชาวนาที่มากขึ้นและความร่วมมือจากองค์กรภาคธุรกิจในการรับซื้อข้าวในราคาประกัน ขณะที่ยายนันธวัช เจริญวรรณ ได้ขับเคลื่อนการดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่และการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ เช่นเดียวกับ ซึ่งมีบทบาทในการผลักดันสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ของชุมชนหมู่บ้าน

สำหรับแนวคิดการบูรณาการของนายอำเภอในปี 2562 ที่สำคัญประกอบด้วย *ประการแรก* การมุ่งเน้นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม (participation) ด้วยการให้ (1) “อำนาจ” (empowerment) (2) การเข้าไปเกี่ยวข้อง (involvement) (3) การทำงานเป็นทีม (teamwork) ผสมผสานกับหลักการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ *ประการที่สอง* การใช้หลักความคุ้มค่า *ประการที่สาม* การนำหลักยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบเครือข่าย (network) มาใช้ดำเนินงาน *ประการที่สี่* การบูรณาการความร่วมมืออำเภอ เริ่มจากการนำข้อมูลสภาพพื้นที่บูรณาการร่วมกับนโยบาย การสั่งการของรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง รายละเอียดตารางที่ 4.

ตาราง 4. แนวคิดและกรอบการบริหารงานแบบบูรณาการของนายอำเภอที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นปี 2562 (รางวัลนายอำเภอแหวนเพชร/ชนะเลิศารงตำแหน่งนายอำเภอในพื้นที่)

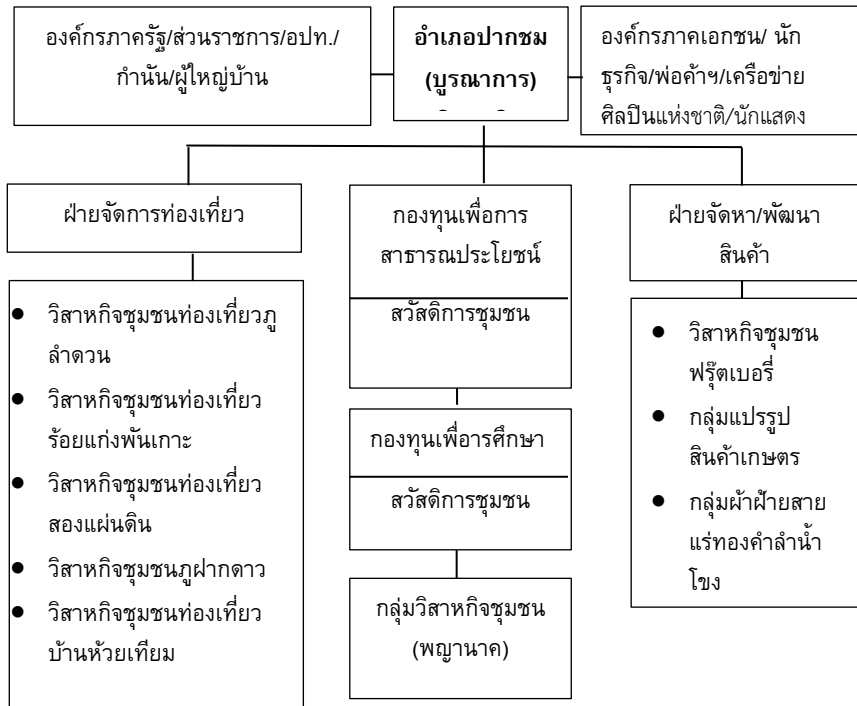
นายอำเภอ/วิสัยทัศน์	กรอบการบริหารแบบบูรณาการ
1.สุรพันธ์ ศิลปสุวรรณ (2562, หน้า 1, 4-5) อำเภอปากช่อง, นครราชสีมา (บริหารงานราชการ และบูรณาการงานในพื้นที่ สร้างความมั่นคง มั่งคั่งให้กับประชาชน)	(1) เน้นการเชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้ารวม เปิดโอกาสให้ทุกองค์กรมีส่วนร่วมพัฒนา เชื่อมโยงทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว ชุมชน สังคม วัฒนธรรมเพื่อทำให้เกิดดุลยภาพคือความปกติสุขและความยั่งยืน “การพัฒนาอย่างบูรณาการคือ “การสร้างความมุ่งมั่นร่วมกัน” เคารพศักดิ์ศรีของความเป็นคนเท่าเทียมกัน (2) การแสวงหาแนวทางเพื่อทำให้เกิด “การมีส่วนร่วม” (participation) มากขึ้น การให้อำนาจ (empowerment) การเข้าไปเกี่ยวข้อง (involvement) การทำงานเป็นทีม (teamwork) ผ่านกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ
2.ทัศนัย สุธาพนธ์ (2562, หน้า 1, 7-10) อำเภอเชียงของ, เชียงราย (วิสัยทัศน์: นายอำเภอแปดทิศ คิดแบบยุทธศาสตร์ ทำแบบบูรณาการ)	ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแบบเครือข่ายตัวแบบ (model) “บารมีนายอำเภอแปดทิศ” ประกอบด้วย ผู้บังคับบัญชาระดับสูง ส่วนราชการประจำจังหวัด ประชาชน ภาคเอกชน ทีมงานข้าราชการปกครอง กลุ่มพลังมวลชน กำหนดผู้ใหญ่บ้าน และส่วนราชการ แบ่งตามโครงสร้างเป็น (1) เครือข่ายแนวดิ่ง ได้แก่ หน่วยงานราชการที่มีระบบสายการบังคับบัญชาจากส่วนกลางถึงจังหวัด อำเภอและตำบล (2) เครือข่ายแนวราบ ได้แก่ องค์กรธุรกิจ บริษัท ห้างร้าน สมาคม มูลนิธิ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มสตรี ผู้สูงอายุ องค์กรศาสนา และปราชญ์ชาวบ้าน
3.ศิวัะ ธมิกานนท์ (2562, หน้า 4, 10-14) อำเภออมก๋อย, เชียงใหม่ (วิสัยทัศน์: บูรณาการการเข้าถึง	(1) หลักการมีส่วนร่วมทั้งด้านการเสนอแนวคิด การร่วมแสวงหาแนวทางการพัฒนาพื้นที่ระหว่างภาคีการพัฒนา เสนอนโยบาย สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน

ปัญหาในหมู่บ้าน สร้างสรรค์พัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรและการแก้ไขปัญหาด้วยกลไกการมีส่วนร่วม	กระบวนการตัดสินใจและกระบวนการพัฒนาพื้นที่จัดทำแผน (2) หลักความคุ้มค่า บูรณาการหน่วยงานในพื้นที่ทั้งหน่วยงานตามภารกิจ (function) และหน่วยงานเชิงพื้นที่ (area) (3) ระบบบูรณาการความร่วมมือการบริหารงานอำเภอ การบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วางเครือข่ายการบริหารงานอำเภอ (network)
---	--

ผลการวิจัยตามกรอบวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการแบบบูรณาการระดับพื้นที่อำเภอซึ่งนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน โดยเฉพาะรูปแบบการนำสื่อสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการทั้งภายในหน่วยงาน ระหว่างหน่วยงาน ชุมชนหมู่บ้าน ภาคประชาสังคมและเครือข่าย

ผลการวิจัยพบว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีขึ้นเป็นไปตามเป้าหมาย ทั้งนี้สื่อโซเชียลมีเดียที่มีการนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารโครงการและกิจกรรม และการสร้างกระแสให้เกิดการรับรู้และติดตาม ที่สำคัญประกอบด้วย เฟสบุ๊ค (Facebook) ไลน์ (line) และยูทูบ (YouTube) การใช้สื่อโซเชียลมีเดียถือเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีความสำคัญและเป็นหนึ่งในการสร้างภาพลักษณ์รวมถึงการตลาดที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน เช่น การใช้สื่อโซเชียลมีเดียนำเสนอข้อมูลและการประชาสัมพันธ์การเป็นแหล่งท่องเที่ยว “ตลาดน้ำบางกล้า” อำเภอบางกล่ำจังหวัดสงขลาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว การนำเสนอข้อมูลการเป็นแหล่งข้อมูลและพื้นที่พัฒนาแหล่งน้ำใต้ดิน “ธนาคารน้ำใต้ดิน” ขององค์การบริหารส่วนตำบลเก่าขาม อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี, แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่นาผืนสุดท้ายในพื้นที่อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต, กลุ่มนาแปลงใหญ่เดิมบาง อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี และ

สถานที่ท่องเที่ยวชุมชนอนันตนาคราช ริมฝั่งโขง อำเภอปากชม จังหวัดเลย (เชษฐา ขาวประเสริฐ, 2563, หน้า 12-14)



แผนภาพ 1. การจัดองค์กรพัฒนาอำเภอปากชม จังหวัดเลยภายใต้วิสัยทัศน์อำเภอกี่มา: จาก เอกสารนำเสนอโครงการนายอำเภแหวนเพชรประจำปี 2563” หน้า 12 และ 16, โดย เชษฐา ขาวประเสริฐ, 2563, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ที่สำคัญคือ การบริหารงานของกรมการปกครองได้มุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านเป็นอย่างมากควบคู่กับการให้บริการเชิงรุกที่รวดเร็ว โดยแนวทางบูรณาการวิธีใหม่ของ

กรมการปกครองเป็นการปรับบทบาทจาก “หน่วยการปกครอง” สู่ “การบริหารการปกครอง” กล่าวคือมีได้เป็นเป็นเพียงหน่วยการปกครองที่เน้นเฉพาะการดูแลความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอีกต่อไป ทั้งนี้การปรับเปลี่ยนดังกล่าวเป็นการใช้จุดแข็งจากการเป็นหน่วยการปกครองเชิงพื้นที่อำเภอซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดลงลึกในระดับชุมชนหมู่บ้านที่มีกลไกสำคัญอย่างหมู่บ้านผ่านผู้นำที่เป็นทางการคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำที่ไม่เป็นทางการอย่างปราชญ์ชาวบ้าน พระหรือผู้นำศาสนา ความสัมพันธ์ที่แนบแน่นดังกล่าวทำให้กรมการปกครองมีขีดความสามารถและศักยภาพในการเป็นหน่วยงานที่สามารถบูรณาการระหว่างหน่วยงานราชการต่างๆ ในพื้นที่ และเชื่อมต่อกับภาคเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนศักยภาพเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการปรับเปลี่ยนด้วยการขยายบทบาทและภารกิจด้านเศรษฐกิจชุมชนเป็นหนึ่งในการบริหารงานวิถีใหม่ของกรมการปกครอง สำหรับผลการดำเนินโครงการและกิจกรรมมิติด้านเศรษฐกิจชุมชนสรุปได้ 4 ประการดังนี้

(1) การสร้างความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการและกิจกรรมต่างๆ อาทิ การส่งเสริมและพัฒนาตลาดชุมชน การพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้าน การพัฒนาและส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาการเข้าร่วมกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษหรือผักผลไม้ปลอดภัย โครงการเกษตรแปลงใหญ่ โครงการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ หรือการดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

(2) สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในการเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่อการดำเนินการในขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่วางไว้หรือกำหนด ซึ่งเดิมทีนั้นผลจากการดำเนินการโครงการและกิจกรรมของหน่วยงานราชการจำนวนมากและต่อเนื่องมานานในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้าน หากแต่ไม่

อาจกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่องยั่งยืนแต่ประการใด ทำให้ประชาชนในพื้นที่ขาดความเชื่อมั่นและไว้วางใจดังกล่าว

(3) การสร้างภาพลักษณ์โครงการและกิจกรรม ในประเด็นนี้เกี่ยวข้องการสื่อสารที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์ในเชิงบวกที่ทำให้เห็นมิติด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายและที่สำคัญคือกระบวนการซึ่งเน้นย้ำถึงการวางอยู่บนฐานความสอดคล้องของทรัพยากรและเป็นตาม “ความต้องการ” ของประชาชนในชุมชนหมู่บ้าน ภาพลักษณ์ที่ถูกสื่อสารดังกล่าวสื่อให้เห็นถึงมีลักษณะที่โครงการและกิจกรรมที่มีขึ้นนั้นเกิดขึ้นด้วยเป้าหมายผลประโยชน์ที่แท้จริงของพื้นที่ รวมถึงกลุ่มคนที่เข้าร่วมและมีลักษณะเป็นผสมผสานทรัพยากรของพื้นที่ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมภายใต้การกำหนดเป้าหมายร่วมกันของคนในชุมชน โดยที่รัฐและหน่วยงานของรัฐมีบทบาทในฐานะผู้สนับสนุนส่งเสริมและดำเนินการด้านการให้คำแนะนำในองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับผลักดันให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลรวมถึงผลสัมฤทธิ์ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านรายได้หรือเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน

(4) การตลาดในสื่อโซเชียล นับเป็นหนึ่งในยุทธวิธีทางการตลาดสมัยใหม่ที่ทำให้เกิดการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติจริงของหน่วยปกครองระดับอำเภอ จังหวัด ระดับกรมและกระทรวง ที่สำคัญเป็นการสร้างมูลค่าทางการตลาดของตัวทรัพยากรชุมชนหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ชุมชน/หมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนาหรือสร้างขึ้นในสิ่งที่เรียกว่า “การรื้อสร้าง” (reconstruction) อาทิ คุณค่าในวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา รวมถึงทรัพยากรที่ยังคงมีอยู่ หรือแม้แต่การสูญหายแต่สามารถนำมาสู่การรื้อฟื้นกลับมาใหม่ด้วยการค้นหา ค้นคว้าเรื่องราวต่างๆ แล้วนำกลับมารังสรรค์หรือพัฒนาเป็น “ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ชุมชนหมู่บ้าน” นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญในการลดต้นทุน/ค่าใช้จ่ายในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

หรือการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์และตัวชุมชนต่อประชาชนภายนอกในการเข้ามาใช้บริการหรือซื้อสินค้าชุมชน สำหรับการใช้สื่อโซเชียลของกรมการปกครองในการบริหารจัดการส่งเสริมสนับสนุนศักยภาพเศรษฐกิจชุมชนนั้น ประกอบด้วย การใช้สำคัญการติดต่อประสานงาน การกำหนดนัดหมาย รวมถึงการชี้แจงประเด็นหรือกระบวนการต่างๆ การปรึกษาหารือ และการให้ข้อมูลต่างๆ มีส่วนสำคัญในการดำเนินงานโดยเฉพาะการลดเวลาในการติดต่อประสาน สร้างความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมร่วมมือแนวปฏิบัติร่วมกันอย่างรวดเร็วทำให้การประชุมที่เป็นทางคมนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็ว

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายของกรมการปกครองมาจากการดำเนินการภายใต้นโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวข้องโดยตรงและสอดคล้องกับเป้าหมายการปฏิรูประบบบริหารงานภาครัฐ รวมถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) อีกด้วย ทั้งนี้การดำเนินการในรูปแบบการบูรณาการของกรมการปกครองทั้งในการบริหารราชการส่วนกลาง ประกอบด้วย สำนักและกองต่างๆ และการบริหารราชการส่วนภูมิภาคทั้งในหน่วยปกครองจังหวัด (ปลัดจังหวัดรับผิดชอบ) และหน่วยปกครองอำเภอ (นายอำเภอเป็นผู้อำนวยการ/ผู้บังคับฯ) ให้ความสำคัญกับเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ คือ (1) การยึดประโยชน์สุขของประชาชน (2) การปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามวาระแห่งชาติและนโยบายของสำคัญของรัฐบาล และ (3) การยึดธรรมาภิบาลในการบริหาร สอดคล้องกับแนวทางการบริหารแบบบูรณาการในการดำเนินการจังหวัดบูรณาการในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคตามมติคณะรัฐมนตรี 28 เมษายน และ 6 พฤษภาคม 2546

(วิรัช วิรัชนิการวรรณ, 2547 และสำนักงานพัฒนาและส่งเสริมการบริหารส่วนจังหวัด กระทรวงมหาดไทย, 2546) ทั้งนี้เป็นการดำเนินการใช้หลักบูรณาการใน 3 ส่วน กล่าวคือ การบูรณาการเจ้าหน้าที่ การบูรณาการหน่วยงาน และการบูรณาการภารกิจ (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2546) นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการนำองค์ประกอบต่างๆ ของหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มาใช้ในการดำเนินงานสอดคล้องกับการอธิบายของจุมพล หินนิพานิช (2550) ต่อกรอบการนโยบายการบริหารราชการของกระทรวงมหาดไทยที่ว่ากระทรวงมหาดไทย รวมถึงกรมต่างๆ ในสังกัดได้นำมาปรับประยุกต์ใช้และมุ่งเน้นให้หน่วยปกครองระดับพื้นที่ อำเภอนำไปกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติโดยเริ่มตั้งแต่การพัฒนาแนวคิด วิสัยทัศน์ และการปฏิบัติเรียกว่า “การบริหารการปกครอง) เน้นหลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม และหลักคุณธรรม การบริหารงานแบบบูรณาการของกรมการปกครองดังกล่าวให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในลักษณะและรูปแบบต่างๆ สอดคล้องกับงานศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของถวิลวดี บุรีกุล (2552)

นอกจากนี้การบริหารแบบบูรณาการของกรมการปกครองยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ วิชิตร์ แสงทองล้วน (2561) เรื่องแนวทางการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัด โดยเฉพาะการเน้นการมีส่วนร่วมและการจัดการพื้นที่ที่ให้ความสำคัญกับการปรับความสมดุลและพัฒนาระบบ การมุ่งเน้นกระบวนการปฏิบัติงาน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหน่วยงานเพื่อทำงานเชิงบูรณาการให้เอื้อต่อบทบาทภารกิจ มีสมรรถนะ ประสิทธิภาพประสิทธิผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2546) เรื่องการบริหารงานแบบบูรณาการจังหวัดในรายงานสรุปผลการประเมินผลโครงการจังหวัดทดลองแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา

ระยะที่ 3 การดำเนินงานระยะ 12 เดือน (1 ต.ค. 2544 – 30 ก.ย. 2545) โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมองค์กรชุมชนเข้มแข็งภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรเอกชน ทั้งกระบวนการตัดสินใจของหน่วยงานราชการในจังหวัดทุกระดับ การร่วมรับรู้ข้อมูล ร่วมคิดร่วมริเริ่ม การร่วมให้ความเห็น ร่วมตัดสินใจและร่วมตรวจสอบ การส่งเสริมให้ชุมชนมีขีดความสามารถด้านเศรษฐกิจและสังคม มีผลทำให้ชุมชนเข้มแข็งนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมและทำให้การบริหารราชการแบบบูรณาการมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานศึกษาของกรภัทร์ บัวพันธ์ และคณะ (2561) เรื่องการนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทราปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติซึ่งพบว่าการบริหารงานภายใต้นโยบายและโครงการของรัฐบาลนั้นการนำรูปแบบความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในของรัฐที่มีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบและภารกิจโดยความสำเร็จ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมาจากการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน เครือข่ายประชาชน และเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร

ข้อเสนอแนะผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การดำเนินการแบบบูรณาการมีผลต่อการดำเนินสำหรับไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ก่อให้เกิดความร่วมมือโดยเฉพาะอย่างระหว่างหน่วยงานของรัฐภาคเอกชน เครือข่ายประชาชน และผู้นำหมู่บ้านชุมชนนำไปสู่ความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ

1.2 การใช้สื่อโซเชียลมีเดียมีผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการแบบบูรณาการ ช่วยสนับสนุนด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมทั้งในกระบวนการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน และมีผลต่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

การประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการ ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ และมีส่วนสำคัญทางด้าน
การตลาด

1.3 วิสัยทัศน์ขององค์กรรวมถึงผู้บริหารระดับสูงขององค์กร และผู้บริหาร
ในฐานะหัวหน้าส่วนราชการในระดับพื้นที่นั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินงานในการ
พัฒนาพื้นที่ ด้วยทำให้เกิดการตระหนักถึงเป้าหมายและทิศทางในการดำเนินงานซึ่ง
ย่อมส่งผลต่อความสำเร็จ หน่วยงานต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์หรือปรับใช้ได้เป็น
อย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้เน้นเฉพาะการศึกษาหน่วยการปกครองอำเภอซึ่งมีนายอำเภอ
เป็นหัวหน้าส่วนราชการ อาจทำให้มีข้อจำกัดบางประเด็น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษา
แนวทางการบริหารงานแบบบูรณาการในส่วนราชการอื่นๆ ซึ่งจะทำให้ค้นพบข้อมูล
สำคัญๆ ที่สามารถช่วยสนับสนุนให้ได้รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการที่ครอบคลุม
ส่วนราชการอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2559, 2560, 2561, 2562, 2563). *ระเบียบ
วาระการประชุมการคัดเลือกนายอำเภอที่มีผลงานดีเด่น (นายอำเภอแหวน
เพชร) ประจำปี พ.ศ.2559-2563 (พื้นที่ปกติ)*. เอกสารเย็บเล่ม.
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2552-2564). *คำรับรองปฏิบัติราชการ
กรมการปกครอง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.....ระหว่างรองปลัดกระทรวง
มหาดไทยกับอธิบดีกรมการปกครอง*. จาก <https://www.dopa.go.th/policy>

กรภัทร์ บัวพันธ์ และคณะ. (2561). การนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริม

การเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ใน
พระบรมราชูปถัมภ์. 13(3), 86-98.

เกริกชัย ผ่องแผ้ว. (2559). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้า
รับการคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2559 (อำเภอหน้า
ยี่น จังหวัดอุบลราชธานี). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสาร
เย็บเล่ม.

จุมพล หนิมพานิช. (2550). การบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่: หลักการ แนวคิด
และกรณีตัวอย่างของไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ชนก มากพันธุ์. (2561). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับ
การคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2561. (อำเภอชน
แดน จังหวัดเพชรบูรณ์). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสาร
เย็บเล่ม.

ชนินทร์ ทองสุข. (2559). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับ
การคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2559 (อำเภอพัฒนา
นิคม จังหวัดลพบุรี. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสารเย็บ
เล่ม.

เชษฐา ขาวประเสริฐ. (2563). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อ
เข้ารับการคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2563 (อำเภอ
ปากชม จังหวัดเลย). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสารเย็บ
เล่ม.

- วัฒนา ยั่งยืน. (2561). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับ
การคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2561 (อำเภอเดิมบาง
นางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย:
เอกสารเย็บเล่ม.
- วิทยา เขียวรอด. (2563). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้า
รับการคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2563 (อำเภอเมือง
นครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช). กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย: เอกสารเย็บเล่ม.
- ณัฐพล วิถี. (2563). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับการ
คัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2563 (อำเภอเพ็ญ
จังหวัดอุดรธานี). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสารเย็บเล่ม.
- ณรงค์ศักดิ์ หอมมาลัย. (2560). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อ
เข้ารับการคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2560 (อำเภอ
หล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย:
เอกสารเย็บเล่ม.
- ณรงค์ จีนอ่ำ. (2560). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับ
การคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2560 (อำเภอเมือง
เลย จังหวัดเลย). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสารเย็บเล่ม.
- วิกรม จากที. (2560). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับ
การคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2560 (อำเภอกลาง
จังหวัดภูเก็ต). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสารเย็บเล่ม.

- ทัศนัย สุราพจน์. (2562). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับ
รับการคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2562 (อำเภอเชียง
ของ จังหวัดเชียงราย). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสารเย็บ
เล่ม.
- ศิวัช ธิมิกานนท์. (2562). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับ
การคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2562 (อำเภอมกน้อย
จังหวัดเชียงใหม่). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสารเย็บเล่ม.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วิชิตร แสงทองล้วน. (2561). แนวทางการบูรณาการการทำงานร่วมกันของ
หน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัด.
กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.).
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2547). ซีอีโอกับผู้บริหารระดับจังหวัด. วารสารพัฒนาบริหาร
ศาสตร์ ฉบับพิเศษ 1/2547, 184-185.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2546). รายงานสรุปผลการประเมินผลโครงการ
จังหวัดทดลองแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา ระยะที่ 3 การดำเนินงาน
ระยะ 12 เดือน (1 ต.ค.44 – 30 ก.ย.2545). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สุชาติ แก้วศิลา. (2559). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับ
การคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2559 (อำเภออุทุมพร
พิสัย จังหวัดศรีสะเกษ). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสาร
เย็บเล่ม.

สุวรรณ ช้วยนุกุล. (2559). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับการคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2559 (อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสารเย็บเล่ม.

สุทธิพงษ์ คล้ายอุดม. (2559). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับการคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2559 (อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสารเย็บเล่ม.

สุรพันธ์ ศิลปะสุวรรณ. (2562). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับการคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2562 (อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสารเย็บเล่ม.

สำรวย เกษกุล. (2560). เอกสารผลงานของนายอำเภอที่มีมีผลงานดีเด่นเพื่อเข้ารับการคัดเลือกเป็นนายอำเภอแขวนเพชรประจำปี พ.ศ.2560 (อำเภอขุนขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ). กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย: เอกสารเย็บเล่ม.

การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร

The decision to choose members of the House of Representatives of people in Bangkok

ปุนณดา อิงคุลานนท์¹

Punnada Engkulanon

fon_punnada@hotmail.com

Received: 16/03/2565 Revised: 10/04/2565 Accepted: 10/04/2565

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสาน เพื่อศึกษา (1) การตัดสินใจเลือก ส.ส. ของประชาชนในเขต กทม. (2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การรับข่าวสารทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองกับการตัดสินใจเลือก ส.ส. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในเขต กทม. สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน One-way ANOVA และ Regression Analysis ผลการวิจัย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากช่องทางทีวี (ร้อยละ 88.6) และโซเชียลมีเดีย (ร้อยละ 84.5) ชอบรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากช่องทางโซเชียลมีเดีย (ร้อยละ 41.7) มีทัศนคติในระบอบประชาธิปไตยค่อนข้างสูง มีความเข้าใจระบบการเมืองเชิงโครงสร้างค่อนข้างมาก (Mean = 4.26) การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.43) ตัดสินใจเลือก ส.ส. จากคุณสมบัติของตัวผู้สมัคร (Mean = 4.21) นโยบายของพรรคการเมือง (Mean =

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

4.04) พรรคการเมือง (Mean = 3.97) สิ่งตอบแทนและผลประโยชน์ที่จะได้รับ (Mean = 3.19) ตามลำดับ และมีความพึงพอใจหลังทราบผลการเลือกตั้งอยู่ในระดับน้อย (Mean = 2.04) ผลการทดสอบสมมติฐาน บัณฑิตส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้ต่อเดือน) ต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. แตกต่างกัน ช่องทางการรับข่าวสารต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ไม่แตกต่างกัน การรับข่าวสารทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองมีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส.

คำสำคัญ: การตัดสินใจ; สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร; เลือกตั้ง

Abstract

This research employs mix methods to examine (1) decisions of people in Bangkok to elect members of the House of Representatives (2) relations between personal factors, political news exposure, political attitude and the decision to choose a member of the House of Representatives. The sample group were those who exercised right to vote. By using a specific sampling method, questionnaires and interview form were used as tools to collect data. Data were analyzed by employing percentage, mean, standard deviation, One- way ANOVA and regression analysis. Findings are as follows: most of the respondents were received information about elections from TV channels (88.6%) social media (84.5%) prefer to receive information about elections from channels social media (41.7%). The political attitude at a high level (Mean = 4.26), political news awareness at a moderate level (Mean = 3.43). Decide to select members of the House of Representatives based on the candidate's qualifications (Mean = 4.21), political party policies (Mean = 4.04), political parties (Mean = 3.97),

rewards and benefits (Mean = 3.19), respectively and satisfaction after knowing the results of the election at a low level (Mean = 2.04). The hypothesis testing results are as follow: different personal factors (age, the highest education level, occupation, and monthly income) cause different effect on the decision to choose a member of the House of Representatives, different channels for receiving news cause no effect on the decision to select the members of the House of Representatives, receiving political news and political attitude did not affect the decision to choose a member of the House of Representatives.

Keyword: decision; members of the House of Representatives; elections

บทนำ

นับจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง พ.ศ. 2475 ประเทศไทย ติดกับดักอยู่ในวังวนของการรัฐประหารมาแล้ว 13 ครั้ง ล่าสุด วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 นำโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการนายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล (ปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรี หลังจากนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ถูกศาลรัฐธรรมนูญพิพากษาให้พ้นจากตำแหน่ง) สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนพื้นฐานของการนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยนั้น ประเทศไทยได้มีการเลือกตั้งมาแล้ว 28 ครั้ง ล่าสุด คือ วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 (ภายใต้รัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร) ซึ่งห่างจากการเลือกตั้งครั้งก่อนหน้าเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 เป็นระยะเวลา 5 ปี (ซึ่งการเลือกตั้งในครั้งนั้น ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย) แต่ถ้านับย้อนไปถึงการจัดตั้งรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและขึ้นมามีการบริหารประเทศได้สำเร็จ เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 เป็น

ระยะเวลาห่างกันเกือบ 9 ปี ซึ่งในช่วงระยะเวลานี้มีสิ่งที่แตกต่างกันออกไปอย่างเห็นได้ชัด คือ (1) เทคโนโลยีการสื่อสารก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ประชาชนมีความสะดวกในการรับข่าวสารทางการเมืองได้หลากหลายช่องทางมากขึ้น (2) จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นครั้งแรก ช่วงอายุ 18-25 ปี มีมากถึง 7,339,772 คน (ไทยพีบีเอส, 2562) แนวความคิดทางการเมืองของกลุ่มคนที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นครั้งแรกอาจมีความแตกต่างออกไปจากคนยุคเดิม (3) จำนวนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งในครั้งล่าสุด มีเพิ่มมากขึ้น ทั้งพรรคการเมืองที่มีชื่อเสียงเก่าแก่ และพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ ส่งผลให้เกิดการแข่งขันกันมากในเชิงนโยบาย ทำให้ประชาชนมีโอกาสเลือกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การเลือกตั้งในครั้งนี้ พบการย้ายสังกัดพรรคมากเป็นประวัติการณ์ (โดยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 บังคับให้ผู้สมัคร ส.ส. ต้องสังกัดพรรคการเมือง 90 วัน ก่อนถึงวันเลือกตั้ง) อาทิ พรรคพลังประชารัฐ เป็นพรรคการเมืองที่มีนักการเมืองจากกลุ่มต่างๆ ย้ายเข้ามาร่วมพรรคมากที่สุด โดยมาจากพรรคเพื่อไทย กว่า 40 คน พรรคประชาธิปัตย์ 13 คน และพรรคภูมิใจไทย 10 คน ทั้งนี้ไม่มีผู้ที่ย้ายออกจากพรรคไปสังกัดพรรคการเมืองอื่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคการเมืองที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย มีอดีตรัฐมนตรีย้ายพรรคมาสมทบ 1 คน จากพรรคความหวังใหม่ ขณะที่อดีต ส.ส. ของพรรคร่วมย้ายไปสังกัดพรรคการเมืองอื่นอย่างน้อยถึง 27 คน เป็นพรรคพลังประชารัฐ 13 คน และพรรครวมพลังประชาชาติไทย 9 คน พรรคภูมิใจไทย มีอดีต ส.ส. และรัฐมนตรีจากพรรคการเมืองอื่นย้ายมาสมทบอย่างน้อย 16 คน มีอดีต ส.ว. จากการเลือกตั้ง สมัครเป็นสมาชิกพรรค 2 คน พร้อมกับสมาชิกพรรคบางส่วนย้ายออกไปสังกัดพรรคพลังประชารัฐ จำนวน 10 คน และอีก 3 คน ย้ายไปสังกัดพรรคชาติไทยพัฒนาและพรรคประชาชาติ (เวิร์คพอยท์ทูเดย์, 2562)

ภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้งของวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.), 2562) พบว่า พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น พรรคพลังประชารัฐ และพรรคอนาคตใหม่ ได้รับคะแนนนิยม

มากในกรุงเทพมหานคร ส่วนพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคเก่าแก่ ครองใจคน กรุงเทพมหานครมายาวนาน กลับไม่ได้ที่นั่ง ส.ส. ในกรุงเทพมหานครเลย เป็นประเด็นที่น่าสนใจของสังคมในเวลานั้นมาก สื่อมวลชน และนักวิเคราะห์ทางการเมืองต่าง ๆ ได้พากันกล่าวถึงอย่างหลากหลาย อาทิ ยุทธพร อิศรชัย กล่าวถึงสาเหตุว่า เนื่องจากคนมีทางเลือกจากพรรคการเมืองมาก และคน กทม. มีนิสัยเบื่อง่าย จึงเป็นพื้นที่สวิงไหว่ อีกทั้งปัจจุบันพรรคประชาธิปัตย์ยังคงดำเนินงานทางการเมืองแบบล้าหลัง ทั้ง ๆ ที่เคยเป็นพรรคการเมืองที่ดำเนินการทางการเมืองได้ดีเยี่ยม แต่เมื่อเวลาผ่านไปไม่เคยปรับเปลี่ยนบุคลากร ยังดำเนินการเมืองแบบเดิม ท้ายสุดคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นจะขยับไปพรรคอื่น (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) ศิโรตม์ คล้ามไพบูลย์ (2562) วิเคราะห์ว่า เป็นภาพความฟ่ายแฟ่ตต่อเนื่องของพรรค ครั่งสุดท้ายที่ชนะได้ ส.ส. เป็นอันดับหนึ่ง คือ พ.ศ. 2535 จากนั้น แพ้พรรคชาติไทย พ.ศ. 2538 แพ้พรรคความหวังใหม่ พ.ศ. 2539 แพ้พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน เส้นทางแห่งความฟ่ายแฟ่ตต่อเนื่องราวสามทศวรรษ ชี้ว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อประชาธิปัตย์สั่นคลอนมานานแล้ว หนึ่งในปัญหาของประชาธิปัตย์คือ ไม่มีผู้นำที่ระดมการสนับสนุนจากประชาชนได้กว้างขวาง นอกจากนี้ ประชาธิปัตย์ยังเผชิญปัญหาที่ไม่สามารถพัฒนานโยบายสาธารณะที่ทำให้ “คนส่วนใหญ่” รู้สึกว่าชีวิตดีขึ้นอย่างบัตรทอง, ขึ้นค่าแรงขั้นต่ำ, อีสานเขียว, ปฏิรูปการเมือง ฯลฯ ต่อให้พรรคจะพยายามสร้างนโยบายแค่ไหนก็ตาม ในส่วนของ อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์ (2562) กล่าวถึง ผลการสำรวจของนิด้าโพลที่พบว่า ประชาชนเบื่อพรรคประชาธิปัตย์สาเหตุ คือ พรรคประชาธิปัตย์ไม่มีความเป็นเอกภาพ มักจะทะเลาะกันตลอดเวลา ขาดความชัดเจน ลีลาการเมืองมากเกินไป และอ้างแต่อุดมการณ์ ผลงานเป็นรูปธรรมจับต้องได้ยาก มีแต่นโยบายสวัสดิการสังคมเป็นหลักที่พอจะจับต้องได้ ตัดสินใจเชื่องช้า ไม่ทันสมัย ไม่ทันต่อเหตุการณ์ ขาดความคิดริเริ่ม ไม่ได้เสนอแนวนโยบายอะไรที่ใหม่และแตกต่างจากเดิม ซึ่งประชาชนอยากเห็นความคิดสร้างสรรค์ ความคิดนอกกรอบ มีนโยบายสาธารณะที่แปลกใหม่ เห็นได้

ว่าจากผลคะแนนการเลือกตั้งจากทั่วประเทศ พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่นั้น มีคะแนนนิยมสูงมากเช่นเดียวกัน

ด้านวิจัยที่เกี่ยวข้อง กฤตยชญ์ สมมุง (2563) ศึกษา พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง วันที่ 24 มีนาคม 2562 กรณีศึกษา จังหวัด นครศรีธรรมราช เขตที่ 2 และเขตที่ 5 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยลงคะแนนเสียงจากปัจจัยด้านพรรคการเมืองมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านตัวบุคคล และด้านปัจจัยการหาเสียง ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพ และเขตเลือกตั้งที่ต่างกันมีพฤติกรรมการเลือกตั้งแตกต่างกัน ยกเว้น เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน ทวีศักดิ์ แสงเงิน จิตานันท์ ปิติเลิศศิริกุล และฐิติมา พรหมทอง (2559) ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ในการเลือกตั้งทั่วไป 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ของเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ไม่ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกครั้ง ผู้ที่ไม่เคยไปใช้สิทธิเลยยังมีอยู่ ให้เหตุว่าไม่ชอบผู้สมัคร รองลงมา คือเบื่อหน่าย ผู้เลือกตั้งตัดสินใจไปเลือกตั้งแต่ละครั้ง เป็นการกระทำตามอารมณ์ หรือความพึงพอใจแบบปราศจากเหตุผล คือ ต้องการได้คนที่ตนพอใจไปเป็นผู้แทน รองลงมา ให้เหตุผลว่า เพื่อน/ญาติพี่น้องชวน เป็นการเห็นคนอื่นกระทำแล้วกระทำตาม ดาวเรือง นาคสวัสดิ์ (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ส.ส. จังหวัดสุโขทัย ในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2559 พบว่า ชาวสุโขทัยมีการเปิดรับสื่อทั่วไปโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเปิดรับสื่อโทรทัศน์มากที่สุด สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อวิทยุ และสื่อหนังสือพิมพ์ อยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง ส.ส. อยู่ในระดับมาก (ด้านพรรคการเมืองที่สังกัด และด้านคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านนโยบายของผู้สมัคร ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และด้านสื่อบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก) ชัยพจน์

จำเรณุนิติพงศ์ (2557) ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนมีการตัดสินใจเลือกตั้ง ส.ส. อยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งนั้น ปัจจัยด้านเหตุผลในการเลือก ส.ส. อยู่ในระดับมาก (ความคาดหวังตัวบุคคล คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัคร กลยุทธ์ในการหาเสียง ความสัมพันธ์ภาพ และนโยบายพรรค และภาพลักษณ์ของพรรคที่สังกัด) ปัจจัยด้านการออกเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก (สถานภาพ ความรู้สึกทางการเมือง สภาพแวดล้อมของช่วงเวลา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และสภาพทางด้านจิตวิทยา) การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก (การจัดกิจกรรมชุมชน การจัดกิจกรรมการเลือกตั้ง การจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ การจัดกิจกรรมการแสดงออกความคิดเห็น การจัดกิจกรรมด้านการเมืองและการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมือง) ผลการเปรียบเทียบ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการเลือกตั้งต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกตั้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ เพราะต้องการให้บุคคลที่ตนชื่นชอบได้รับการเลือกตั้ง เพื่อเข้าไปดำรงตำแหน่งสำคัญ ที่สามารถตอบสนองนโยบาย และให้ความช่วยเหลือหรือเอื้อกับอาชีพของตนจากนโยบายของพรรคนั้นๆ ได้ วัลลภ รัฐจัตรานนท์ และนพพล อัครฮาต (2555) ศึกษา สถานภาพทางสังคมกับพฤติกรรมการเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2554: กรณี ศึกษาจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้แก่ ลักษณะที่อยู่อาศัย ถิ่นที่เกิด การศึกษา อาชีพ รายได้ และความรู้ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกพรรคการเมือง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะที่อยู่อาศัย ถิ่นที่เกิด การศึกษา อาชีพ และรายได้ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจะเลือกพรรคการเมืองเดิม ได้แก่ การศึกษา อาชีพ และความรู้ ถวิวลดี บุรีกุล (2554) ศึกษา การเมืองเรื่องเลือกตั้งและปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกพรรค

การเมือง และผู้สมัคร: วิเคราะห์จากการเลือกตั้ง 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 พบว่า ประชาชนสนใจที่สถานะหรือจุดยืนของผู้สมัครในประเด็นต่าง ๆ รวมบุคลิกภาพของผู้สมัครการณรงค์หาเสียง ความเข้าใจในประเด็นการหาเสียง ล้วนมีอิทธิพลต่อการเลือกผู้สมัคร นอกจากนี้ ประเด็นทางสังคมก็เป็นสิ่งสำคัญในการไปเลือกตั้ง สิ่งที่พรรคการเมืองใช้ในการรณรงค์หาเสียงที่เน้นประเด็นทางสังคมต่าง ๆ มีผลต่อการกำกับบรรทัดฐานของสังคม ตลอดจนการคิดถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ และสามารถอธิบายความแตกต่างเชิงเศรษฐกิจและสังคมหรือระหว่างชนชั้นที่กำลังปรากฏขึ้น นั่นคือประชาชนที่มีการศึกษาน้อยกว่าจะเลือกพรรคเพื่อไทยมากกว่า และมีความแตกต่างกันตามภาคอย่างชัดเจนในทางการเลือกตั้ง และยังสอดคล้องกับประเด็นทางสังคม คือ การชูนโยบายในการหาเสียงที่นำมาสู่การตัดสินใจ และการสื่อสารทางการเมืองที่ประชาชนที่รับสื่อจากพรรคมากจะมีแนวโน้มในการเลือกพรรคนั้น อีกทั้งพบว่าความไม่พอใจผลงานของรัฐบาลก่อนทำให้ประชาชนพากันทะคะแนนให้กับพรรคที่คาดว่าจะทำงานได้ดีกว่าและสามารถนํานโยบายไปปฏิบัติได้อย่างเป็นผล และพวกเขาได้รับผลประโยชน์ ซึ่งเป็นการตัดสินใจบนหลักเหตุผล

จากผลการเลือกตั้งในกรุงเทพมหานครที่มีความเปลี่ยนแปลงจากเดิมค่อนข้างชัดเจน และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน นำไปสู่ข้อสงสัยว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานครอาศัยปัจจัยใดในการตัดสินใจเลือกตั้ง ส.ส. เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือก ส.ส. ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. แตกต่างกัน
2. ช่องทางการรับข่าวสารต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. แตกต่างกัน
3. การรับข่าวสารทางการเมืองมีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส.
4. ทศนคติทางการเมืองมีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส.

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5,419,608 คน และมีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 4,066,808 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2563) ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีแบบโควต้า กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากเขตเลือกตั้งทั้งหมด 30 เขต เขตละ 14 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 420 ตัวอย่าง จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือ ผู้ตอบแบบสอบถามต้องเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. ในเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น ในเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ใช้วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยเฉพาะเจาะจงเป็นนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และสร้างขึ้นเอง สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ช่องทางการรับข่าวสาร ทศนคติทางการเมือง และการรับข่าวสารทางการเมือง คุณสมบัติของผู้สมัครฯ พรรคการเมือง สิ่งตอบแทนและผลประโยชน์ที่จะได้รับ ความพึงพอใจหลังทราบผลการเลือกตั้ง ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ
2. แบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับสัมภาษณ์นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ และ/หรือนักวิชาการอิสระ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความตรง (validity) โดยการใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (The Index of Item Objective Congruence--IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยง (reliability) โดยการ tryout และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient)

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลชนิดทฤษฎีภูมิ รวบรวมจากการศึกษาเอกสารและฐานข้อมูล ข้อมูลชนิดปฐมภูมิ ได้รับโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ ใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้ One way ANOVA วิเคราะห์ความแตกต่างกันของตัวแปรอิสระ และทดสอบสมมติฐานด้วย Regression Analysis การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีถอดคำสัมภาษณ์ สรุป จับใจความสำคัญ ตีความหมาย เรียบเรียงตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แล้วสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุป

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย (ร้อยละ 62.6) มีช่วงอายุ 33-37 ปี (ร้อยละ 26.2) สถานภาพโสด (ร้อยละ 44.0) สมรส (ร้อยละ 43.8) ระดับการศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี (ร้อยละ 53.0) เป็นพนักงาน/ลูกจ้าง บริษัทเอกชน (ร้อยละ 28.6) ข้าราชการ/พนักงาน/ลูกจ้าง ในหน่วยงานราชการ (ร้อยละ 20.7) มีรายได้ต่อเดือน 20,001-35,000 บาท (ร้อยละ 49.8) มีความเพียงพอของรายได้ต่อเดือน อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 40.7) รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากช่องทางทีวี (ร้อยละ 88.6) โซเชียล: ไลน์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ฯลฯ (ร้อยละ 84.5) ชอบรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากช่องทาง โซเชียล: ไลน์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ฯลฯ (ร้อยละ 41.7) ทีวี (ร้อยละ 34.3)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีทัศนคติทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.26) มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.43) ตัดสินใจเลือก ส.ส. จากคุณสมบัติของตัวผู้สมัครอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.21) จากนโยบายของพรรคการเมืองอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.04) จากพรรคการเมือง อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.97) จากสิ่งตอบแทนและผลประโยชน์ที่จะได้รับอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.19) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจหลังทราบผลการเลือกตั้งอยู่ในระดับน้อย (Mean = 2.04)

ด้านการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้ต่อเดือน) ต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. แตกต่างกันไป ปัจจัยด้านช่องทางการรับข่าวสารต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ไม่แตกต่างกัน ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. และปัจจัยด้านการรับข่าวสารทางการเมือง มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส.

อภิปรายผลการวิจัย

1. การตัดสินใจเลือก ส.ส. ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

จากผลการวิจัย ในการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ตัดสินใจเลือก ส.ส. โดยพิจารณาจาก (1) ด้านคุณสมบัติของตัวผู้สมัคร (2) ด้านนโยบายของพรรคการเมือง (3) ด้านตัวพรรคการเมือง และ (4) ด้านสิ่งตอบแทนและผลประโยชน์ที่จะได้รับ เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย โดย 3 ด้านแรก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสิ่งตอบแทนและผลประโยชน์ที่จะได้รับอยู่ในระดับปานกลาง

เป็นข้อสังเกตว่า แม้ประชาชนส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ถึงร้อยละ 84 และมีทัศนคติในระบอบประชาธิปไตยค่อนข้างสูง มีความเข้าใจระบบการเมืองเชิงโครงสร้างค่อนข้างมาก (สังเกตจาก ปัจจัยด้าน

ทัศนคติทางการเมืองของประชาชน ที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และข้อ “การเลือกตั้ง เป็นปัจจัย พื้นฐานที่นำมาสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงและมีเสถียรภาพ” กับข้อ “การเลือกตั้ง นำมาซึ่งเสรีภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด) นำไปสู่ความเชื่อของประชาชนที่ว่า นโยบายของพรรคการเมืองนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นแรงผลักดัน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และปัญหาอื่นๆ ที่สะสมมาอย่างยาวนานได้ หรือนำไปสู่การบริหารประเทศตามแนวคิดที่ตนศรัทธาได้ ทั้งนี้ สืบได้จากผลการวิจัย (1) ด้านนโยบายของพรรคการเมือง ข้อ “ชอบนโยบายต่างๆ ของพรรคการเมืองนี้” กับข้อ “พรรคการเมืองมีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเดียวกันกับท่าน” เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในกลุ่ม กับ (2) ด้านสิ่งตอบแทนและผลประโยชน์ที่จะได้รับที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และข้อ “การมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งจะสร้างการเปลี่ยนแปลงและแก้ปัญหาของประเทศได้” กับข้อ “การมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม” เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก) ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านการสื่อสารและโซเชียลมีเดีย ช่วยให้ประชาชนนั้นสามารถคอยติดตามตรวจสอบผลงานต่างๆ ของพรรคการเมืองในเชิงประจักษ์ได้ง่ายขึ้น ดังนั้น พรรคการเมืองที่ถูกเลือกเข้ามาเป็นเสียงส่วนใหญ่เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ จึงน่าจะมีความพยายามดำเนินการตามนโยบายที่ได้หาเสียงไว้มากขึ้นกว่าแต่ก่อน

แต่ทว่า สภาพสังคมของกรุงเทพมหานครและสถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น ทำให้ประชาชนไม่มีความมั่นใจเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ของพรรคการเมือง เพราะต่างก็หาเสียงด้วยนโยบายที่คล้ายกันมาก เมื่อพิจารณารายได้ในครัวเรือน ก็มีความถดถอยต่อเนื่องมายาวนาน นับจากมีการประท้วงกันไปมาระหว่าง 2 ขั้วอำนาจทางการเมือง และสิ้นสุดลงด้วยการประท้วงของกลุ่ม “คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (กปปส.) อัน

ส่งผลให้ประเทศก้าวสู่การปกครองภายใต้เผด็จการทหาร ตั้งแต่ พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา ประชาชนมองว่า การฟื้นตัวของเศรษฐกิจจึงไม่น่าจะแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น หรือแก้ไขได้โดยการเลือกตั้งเพียงครั้งเดียว (สังเกตจากข้อ “การออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง จะทำให้สภาพเศรษฐกิจโดยรวมดีขึ้น” มีค่าเฉลี่ย 2.68 กับข้อ “การออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง จะส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของท่านดีขึ้น” มีค่าเฉลี่ยเพียง 2.65) และมีความเป็นไปได้ที่ว่า พรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้บริหารประเทศ อาจไม่สามารถดำเนินตามนโยบายที่หาเสียงไว้ได้ เนกเช่นทุกครั้งที่ผ่านมา รวมทั้งมีความเป็นไปได้ว่า อาจมีการสืบทอดอำนาจจากเผด็จการทหาร คสช. อีก ดังนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ จึงตัดสินใจเลือก ส.ส. โดยใช้ด้านคุณสมบัติของตัวผู้สมัคร เป็นปัจจัยสำคัญมากที่สุด ซึ่งผู้สมัครนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีชื่อเสียง แต่เน้นที่ความสามารถ แก้ไขปัญหาของชุมชนได้ มีวิสัยทัศน์ และความคิดที่ก้าวหน้า มีการเข้าร่วมกิจกรรมช่วยเหลือสังคมและชุมชน รวมทั้ง พิจารณาอุดมการณ์ทางการเมืองของผู้สมัครด้วย

ผลการวิจัยนี้ ต่างจากการศึกษาของ กฤตยชญ์ สมม่ง (2563) เรื่อง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช เขตที่ 2 และเขตที่ 5 ที่พบว่า ประชาชนเขตที่ 2 และเขตที่ 5 จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยลงคะแนนเสียงจากปัจจัยด้านพรรคการเมืองมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านตัวบุคคล เช่นเดียวกับการศึกษาของ ดาวเรือง นาคสวัสดิ์ (2559) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุโขทัย ในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2559 ที่พบว่า ปัจจัยด้านพรรคการเมืองที่สังกัด และปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีผลอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นไปได้ว่า ลักษณะทางสังคมของประชาชน และการดำเนินการทางการเมืองระหว่างกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดนั้น มีความแตกต่างกัน ประชาชนในต่างจังหวัดอาจได้รับความช่วยเหลือ หรือมีความผูกพันกับพรรคการเมืองเก่าแก่ในท้องถิ่นมากกว่าสังคม

กรุงเทพมหานคร จึงพิจารณาจากปัจจัยพรรคการเมืองก่อนเป็นลำดับแรก ซึ่งเมื่อลองพิจารณาปัจจัยด้านพื้นที่ ให้เป็นพื้นที่กรุงเทพมหานครเหมือนกัน พบว่า ผลการวิจัยมีความคล้ายกันกับการศึกษาของ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ในปี พ.ศ. 2561 ที่ได้สำรวจความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและศึกษาปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ส.ส. พบว่า ปัจจัยที่ประชาชนใช้ตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ส.ส. ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรู้ความสามารถ ประวัติส่วนตัว พื้นฐานการศึกษา และประสบการณ์ทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร, 2561) ซึ่งล้วนเป็นคุณสมบัติของตัวผู้สมัครทั้งสิ้น สอดคล้องกับการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่ง ที่ให้ข้อมูลว่า การที่ประชาชนตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ส.ส. ท่านนั้นๆ เป็นการตัดสินใจเลือกด้วยเหตุผลด้านคุณสมบัติของตัวผู้สมัครฯ เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกมากกว่าเหตุผลด้านอื่นๆ เพราะยังเชื่อมั่นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ นั้น ยังคงยึดโยงกับตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง หรือนโยบายของพรรคการเมือง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล จากผลการวิจัย พบว่า เพศต่างกัน และสถานภาพสมรสต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ไม่แตกต่างกัน ส่วนความเพียงพอของรายได้ต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านสิ่งตอบแทนและผลประโยชน์ แสดงว่า สิ่งตอบแทนและผลประโยชน์สามารถมีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ในกลุ่มผู้ที่มีความเพียงพอของรายได้ต่างกันได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาในด้านสิ่งที่เกี่ยวข้องกับรายได้และความมั่นคงในชีวิตความเป็นอยู่หรือการดำรงชีพ นั่นคือ ผู้ที่มีกลุ่มอายุต่างกัน ระดับการศึกษาสูงสุดต่างกัน อาชีพต่างกัน และรายได้ต่อเดือนต่างกัน จะมีมุมมองในการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ มีความเหมือนและแตกต่างกับงานวิจัยอื่นๆ อาทิ เรื่อง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช เขตที่ 2 และเขตที่ 5 ของ กฤษฎาชัย สมมุง (2563) พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีพฤติกรรมการเลือกตั้งแตกต่าง

กัน ยกเว้น เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน, เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชลบุรี ของ ชัยพจน์ จำเริญนิติพงศ์ (2557) พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกตั้ง ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น เพศ อายุ ระดับการศึกษาต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกตั้งไม่แตกต่างกัน, เรื่อง สถานภาพทางสังคมกับพฤติกรรมการเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2554: กรณีศึกษาจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ของ วัลลภ รัฐนัตรา นนท์ และนพพล อัครชาติ (2555) ที่พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะที่อยู่อาศัย ถิ่นที่เกิด การศึกษา อาชีพ และรายได้ ผลต่อการเลือกพรรคการเมือง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้ อาจเป็นเพราะช่วงเวลาในการทำวิจัยนั้น มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมไม่เหมือนกัน รวมถึงลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยที่มีความแตกต่างกัน ทำให้ผลการวิจัยด้านปัจจัยส่วนบุคคลนั้นมีความแตกต่างกัน คล้ายกับคำกล่าวของ ชุติมา ศิริเมธาวิ (2560) ที่กล่าวว่า สังคมนั้น ประกอบด้วยชนชั้นทางสังคม และชนชั้นดังกล่าว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของบุคคล บุคคลต่างชนชั้นกันจะมีแบบแผนพฤติกรรมที่ต่างกันไป

2.2 ปัจจัยช่องทางการรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง พบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งผ่านช่องทางโทรทัศน์ (ทีวี) มากที่สุดถึงร้อยละ 88.6 และรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งผ่านทางโซเชียลมีเดีย ในระดับที่ใกล้เคียงกัน ส่วนด้านความชอบนั้น ประชาชนชอบรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากช่องทางโซเชียลมีเดียมากที่สุด เมื่อเทียบกับผลการศึกษาของ ดาวเรือง นาคสวัสดิ์ (2559) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ส.ส. จังหวัดสุโขทัย ในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2559 พบว่า ชาวสุโขทัยมีการเปิดรับสื่อโทรทัศน์มากที่สุด ส่วนการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อวิทยุ และสื่อหนังสือพิมพ์ อยู่ในระดับมาก เห็นได้ว่า ช่องทางในการรับข่าวสารของประชาชนมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ตและ

โซเชี่ยลมีเดียมากขึ้น แต่ในงานวิจัยของปีนี้ พบว่า ปัจจัยช่องทางการรับข่าวสารต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ไม่แตกต่างกัน (ยกเว้นด้านสิ่งตอบแทนและผลประโยชน์) อาจเป็นไปได้ว่าข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ได้ถูกเผยแพร่กระจายไปยังทุกสื่อทุกช่องทาง โดยใช้ชุดข้อมูลเดียวกัน การได้รับข้อมูลจากสื่อในรูปแบบที่แตกต่างจึงไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง ส.ส. ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (ยกเว้นด้านสิ่งตอบแทนและผลประโยชน์)

2.3 ปัจจัยการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง พบว่า ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ใช้วิธีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับเรื่องการเมืองกับบุคคลอื่น แล้วนำข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการตัดสินใจ ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมือง เช่น ไปเลือกตั้ง ไปฟังปราศรัย ฯลฯ มีความสนใจในการติดตามข่าวสารทางการเมือง หรือติดตามสื่อที่มีบทวิเคราะห์ทางการเมือง และพบว่า รูปแบบของการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองนั้นได้เปลี่ยนไปจากแต่ก่อน การรับฟังการปราศรัยหาเสียงของพรรคการเมือง หรือนักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติลดลง การรับฟังการบรรยาย อภิปราย หรือการเสวนาเกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองและสถานการณ์ของบ้านเมืองตามที่มีองค์กรต่างๆ ได้จัดขึ้นมีค่อนข้างน้อย คือ ไม่ค่อยให้ความสนใจ อาจเป็นเพราะประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวสารต่างๆ ได้เองในเวลาว่างจากภารกิจ หรือในเวลาที่ต้องการ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ไม่ต้องถูกจำกัดด้วยเวลาของการจัดงาน ผลการวิจัย ยังพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถพยากรณ์ ได้ร้อยละ 23.4 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± 0.126 สอดคล้องกับการศึกษา เรื่องการเมืองเรื่องเลือกตั้งและปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกพรรคการเมือง และผู้สมัคร: วิเคราะห์จากการเลือกตั้ง 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 โดย ธิวลวดี บุรีกุล (2554) ที่พบว่า ประชาชนสนใจที่สถานะหรือจุดยืนของผู้สมัครในประเด็นต่างๆ รวมบุคลิกภาพของผู้สมัครการรณรงค์หาเสียง ความเข้าใจในประเด็นการหาเสียง

ล้วนมีอิทธิพลต่อการเลือกผู้สมัคร การชูนโยบายในการหาเสียงที่นำมาสู่การตัดสินใจ และการสื่อสารทางการเมืองที่ประชาชนที่รับสื่อจากพรรคมากจะมีแนวโน้มในการเลือกพรรคนั้น อีกทั้งพบว่าความไม่พอใจผลงานของรัฐบาลก่อนทำให้ประชาชนพากันทะคะแนนให้กับพรรคที่คาดว่าจะทำงานได้ดีกว่าและสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างเป็นผล และพวกเขาได้รับผลประโยชน์ ซึ่งเป็นการตัดสินใจบนหลักเหตุผล

2.4 ปัจจัยทัศนคติทางการเมือง ประชาชนในเขต

กรุงเทพมหานคร มีทัศนคติทางการเมืองอยู่ในระดับมาก มีความเข้าใจว่า การเลือกตั้งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำมาสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงและมีเสถียรภาพ นำมาซึ่งเสรีภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรม และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเห็นว่า การประท้วง ชุมนุมปิดสถานที่สำคัญ แม้เป็นกลยุทธ์จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้ แต่เป็นสิ่งที่ผู้ชุมนุมไม่ควรกระทำ การชุมนุม หรือการแสดงออกทางการเมืองเพื่อเรียกร้องต่อรัฐบาลนั้นเป็นสิ่งที่กระทำได้โดยเสรีภาพ トラบใดที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น เพราะการปกครองระบอบประชาธิปไตย สังคมมีความคิดเห็นที่แตกต่างและขัดแย้งกันได้เป็นเรื่องปกติ แต่ใช้เหตุผล เคารพสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน และไม่ใช้ความรุนแรง ขณะเดียวกัน ก็มีผู้ที่เกิดความเบื่อหน่ายและไม่เห็นประโยชน์ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ด้วย จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถพยากรณ์ ได้ร้อยละ 16.9 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± 0.195 ขณะที่การศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งทั่วไป 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ของเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ของ ทวีศักดิ์ แสงเงิน จิตานันท์ ปิติเลิศศิริกุล และจิตติมา พรหมทอง (2559) พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. แต่การตัดสินใจไปเลือกตั้งแต่ละครั้ง เป็นการกระทำตามอารมณ์ หรือความพึงพอใจแบบ

ปราศจากเหตุผล ต้องการได้คนที่ตนพอใจไปเป็นผู้แทน หรือให้เหตุผลว่า เพื่อน/ญาติพี่น้องชวน ซึ่งเป็นการออกเสียงเลือกตั้งแบบกระทำตาม หรือเห็นคนอื่นกระทำแล้วกระทำตาม ส่วนที่ไปด้วยจิตสำนึกของความเป็นประชาธิปไตยมีน้อยมาก

กล่าวโดยสรุป จากปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ปัจจัยส่วนบุคคลส่วนใหญ่ต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน โดยเฉพาะด้านสิ่งตอบแทนและผลประโยชน์ ส่วนปัจจัยช่องทางการรับข่าวสารต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ไม่แตกต่างกัน (ยกเว้นด้านสิ่งตอบแทนและผลประโยชน์) จะเห็นได้ว่า ทั้ง 2 ปัจจัยนี้ มีตัวแปรสำคัญเกี่ยวข้อง คือ ด้านสิ่งตอบแทนและผลประโยชน์ หมายความว่า ประชาชนมีความคาดหวังมากกับการเลือกตั้ง ส.ส. คาดหวังว่า รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งจะสร้างการเปลี่ยนแปลงและแก้ปัญหาของประเทศ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้ การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งนี้ มีความหวังว่าจะทำให้สภาพเศรษฐกิจโดยรวมดีขึ้น จะส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่เมื่อ กกต. ประกาศผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ ประชาชนมีความรู้สึกผิดหวังและสิ้นหวัง มีความพึงพอใจในกระบวนการจัดการเลือกตั้งของ กกต. ในระดับน้อย ความคาดหวังที่ว่าหลังการเลือกตั้งแล้ว (1) ประเทศจะสามารถพัฒนาระบบการปกครอง ไปสู่ความเป็นระบอบประชาธิปไตยได้ (2) เศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่จะดีขึ้น (3) ปัญหาความเหลื่อมล้ำและปัญหาต่างๆ ทางสังคมจะได้รับการแก้ไข ทั้ง 3 ข้อ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ปัจจัยถัดมา คือ ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ส.ส. ในเขตกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างที่ชัดเจนมากใน 2 ปัจจัยนี้ ได้แก่ การที่พรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้ที่นั่ง ส.ส. ในกรุงเทพมหานครเลย เป็นเพราะประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารทางการเมืองได้อย่างรวดเร็ว มีการถกประเด็นร้อนแรงต่างๆ ในสังคมอย่างกว้างขวาง ประเด็นร้อนแรงในช่วงเวลานั้น อาทิ การดึงตัวอดีต ส.ส. จากพรรคต่างๆ เข้าสู่พรรคพลังประชารัฐ สนับสนุน พลเอกประยุทธ์

จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี, การเปิดตัวพรรคอนาคตใหม่ เป็นแนวทางของ คนรุ่นใหม่, การปรากฏพระรูปทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี เสด็จร่วมงานมงคลสมรสของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร การเปิดตัวว่าที่ผู้ถูกเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพรรคไทยรักษาชาติ ซึ่งนำไปสู่การยุบพรรคไทยรักษาชาติในเวลาต่อมา การเปิดตัวคนรุ่นใหม่ และออกนโยบายประชานิยมประเภทขายฝันของทุกพรรคการเมือง ทำให้พรรคใหญ่เกือบทุกพรรค มีนโยบายในแต่ละด้านคล้ายคลึงกันไปหมด พรรคไหนออกนโยบายก่อน ก็จะถูกพรรคอื่นออกนโยบายลักษณะเกทับเสมอ การประกาศจุดยืนของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ในช่วงโค้งสุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง ที่จะไม่เข้าร่วมกับแนวทางสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารของพรรคพลังประชารัฐ ฯลฯ โดยเฉพาะประเด็นสุดท้าย เป็นเหตุสำคัญทำให้ผู้ที่ต้องการฝั่งพรรคเพื่อไทยหรือฝั่งนายทักษิณ ชินวัตรขึ้นมาเป็นรัฐบาลไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากหันไปเทคะแนนเสียงให้กับพรรคพลังประชารัฐที่มีรัฐบาลหนุนหลังอย่างเต็มที่ มีโอกาสได้รับชัยชนะและจัดตั้งรัฐบาลสูงกว่าพรรคประชาธิปัตย์ ขณะเดียวกัน ผู้ที่รู้สึกเบื่อ กับพรรคเพื่อไทย และมีแนวโน้มเข้าร่วมกับพรรคไทยรักษาชาติ เมื่อพรรคไทยรักษาชาติถูกยุบ ก็ไม่ถึงกับข้ามไปลงคะแนนให้กับฝั่งพรรคประชาธิปัตย์ หรือพรรคพลังประชารัฐอย่างแน่นอน ดังนั้น การเพิ่มคะแนนให้กับพรรคอนาคตใหม่ จึงเป็นทางเลือกสำหรับกลุ่มคนเหล่านี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สนามการเลือกตั้งในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2562 มีความแตกต่างไปจากทุกครั้งที่ผ่านมา มีกลุ่มคนรุ่นใหม่ก้าวสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น กลุ่มคนเหล่านี้ มีกระแสทางความคิดที่มีการแพร่กระจายและเปลี่ยนแปลงได้

อย่างรวดเร็ว ในการเลือกตั้งครั้งต่อไปจะยังมีกลุ่มคนรุ่นใหม่มากขึ้นอีก พรรคการเมืองควรต้องมีการสร้างเสริมปลูกฝังทัศนคติเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมือง และทัศนคติการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้กับกลุ่มคนที่เป็นคลื่นลูกใหม่ของพรรคอย่างเร่งด่วน และต้องมีการลงพื้นที่ช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพราะปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้สมัครอาจจะเป็นปัจจัยสำคัญลำดับแรกของการเลือกตั้งในครั้งหน้าก็เป็นได้ สำหรับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ควรต้องศึกษาทำความเข้าใจ และปลูกฝังทัศนคติการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้กับตนเองให้มากขึ้น ต้องมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ถอดบทเรียนทางประวัติศาสตร์ มีความรอบรู้หลักการเมืองการปกครอง ศึกษาข้อมูลอย่างรอบด้าน ให้เท่าทันในเล่ห์เหลี่ยมของนักการเมือง หรือเล่ห์กลทางการเมือง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะเป็นสังคมเมืองหลวง ผลการวิจัยอาจมีคำตอบเฉพาะตามลักษณะของสังคมเมือง การนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในจังหวัดต่างๆ อาจทำได้กับเขตการเลือกตั้งที่มีลักษณะเป็นสังคมเมืองคล้ายกันเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไป อาจศึกษาเปรียบเทียบในเขตพื้นที่ที่มีลักษณะสังคมท้องถิ่นกับลักษณะสังคมเมือง เพื่อให้เห็นความแตกต่างในรายละเอียดมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพมหานคร. (2561). เผย '5 ปัจจัยสำคัญ' ที่ปชช.ใช้ตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ส.ส. ครั้งต่อไป. ค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/810114>
- กฤตยชญ์ สมม่ง. (2563). พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง วันที่ 24 มีนาคม 2562 กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช เขตที่ 2 และเขตที่ 5. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ชัยพจน์ จำเริญนิติพงศ์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชุตินา ศิริเมธาวิ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี: ศึกษาในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2560. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก.
- ดาวเรือง นาคสวัสดิ์. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุโขทัย ในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2559. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกริก.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2554). การเมืองเรื่องเลือกตั้งและปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองและผู้สมัคร: วิเคราะห์จากการเลือกตั้ง 3 ก.ค. 2554. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 9(2): 5-28.
- ทวีศักดิ์ แสงเงิน, จิตานันท์ ปิติเลิศศิริกุล และจิตติมา พรหมทอง. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งทั่วไป 2 กรกฎาคม 2554 ของเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 2(1): 68-79.

- ไทยพีบีเอส. (2562). เลือกตั้ง 2562: เช็กชื่อ 51.4 ล้านคน ตรวจสอบสิทธิเลือกตั้ง.
ค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2563, จาก
<https://news.thaipbs.or.th/content/278084>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). คนผิดหวังมาก เปิดจุดเปราะ "ประชาธิปไตย" เสี่ยงสูญ
พันธุ์ หรือไม่. ค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2563, จาก
<https://www.thairath.co.th/news/politic/1587975>
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และนพพล อัครชาติ. (2555). สถานภาพทางสังคมกับ
พฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2554: กรณีศึกษาจาก
ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. วารสารสห
วิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา. 1(1): 33-40.
- เวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2562). เลือกตั้ง 62 | ย้ายพรรครับเลือกตั้ง! เปิดบทสรุป ส.ส.
รัฐมนตรี ย้ายพรรคจากไหนไปไหนบ้าง. ค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2563, จาก
<https://workpointtoday.com/ย้ายพรรครับเลือกตั้ง/>
- ศิโรตม์ คล้ามไพบูลย์. (2562). ทำอย่างไรให้ประชาชนไว้วางใจประชาธิปไตย จน
เลือกเป็นที่หนึ่งในสภา. ค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2563, จาก
<https://themomentum.co/democrat-party-new-leader-direction/>
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2562). ประกาศผลการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. ค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2563, จาก
https://www.ect.go.th/ect_th/news_all.php?cid=26&filename=
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2563). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562. ค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2563, จาก
https://www.ect.go.th/ect_th/download/article/article_20201002121233.pdf
- อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์. (2562). ความน่าเชื่อถือของพรรคประชาธิปไตย. ค้นเมื่อ
20 ตุลาคม 2563, จาก
<https://mgronline.com/daily/detail/9620000053447>

สังกัดของผู้เขียนบทความ

วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง
เฉลิมพล ศรีหงษ์	รองศาสตราจารย์ นักวิชาการอิสระ
พัทธ์ธีรา ด้านประเสริฐชัย	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ณัฐฐาพร สุขแย้ม	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
วดีรัตนา จันทรประสิทธิ์	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
พวงเพชร สัมทอง	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
นนทพันธ์ คตคง	อาจารย์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
วราภรณ์ จุลปานนท์	ศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พัชรินทร์ ทิพย์พลาติกุล	นักศึกษาโครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสน ศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ดิษฐพงษ์ แดงโสภา	นักศึกษาโครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การเมือง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กฤติธี ศรีเกตุ	อาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ศุภชัย ศุภผล	รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง
จักรี ไชยพินิจ	รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง
พีศลลลัมภ์ ขำรงค์กุล	อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พิมพ์ชนา ศรีบุญพรรัฐ	อาจารย์ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
นิติพัฒน์ กิตติรักษกุล	พันตำรวจเอก กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ
หัสยาพันธุ์ อินทะสระโร	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ชลิดา ศรมณี	รองศาสตราจารย์ ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐ- ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ศิริวิทย์ ฉิมรักษ์	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
วีณา พิงวิวัฒน์นกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสน- ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปิยดา ภูววิทยธร	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ณัฐพงศ์ บุญเหลือ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐประศาสน- ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สุพรรณิ บุตรพรม	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ- ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปาณิสรา ผลษาปนสิน	นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ศิริลักษณ์ ตันตยกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐ- ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปุณณดา อิงคุลานนท์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง

กระบวนการในการดำเนินการของวารสาร

1. กองบรรณาธิการเปิดรับบทความต้นฉบับตลอดปี
2. กองบรรณาธิการประชุมเพื่อพิจารณาความสอดคล้องของต้นฉบับกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์ รวมถึงตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องในการจัดรูปแบบตามเกณฑ์ของวารสาร และคุณภาพทางด้านวิชาการ
3. กองบรรณาธิการจะอีเมลไปยังผู้เขียนในกรณีปฏิเสธการตีพิมพ์ต้นฉบับที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ทางวารสารกำหนด และในกรณีต้นฉบับผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการจะอีเมลแจ้งให้ท่านชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ตามระเบียบมหาวิทยาลัย เมื่อผู้เขียนดำเนินการแล้วเสร็จ กองบรรณาธิการจะส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่ออ่านประเมินต่อไป ทั้งนี้ขอให้ผู้เขียนตรวจสอบอีเมลที่ให้กับวารสารจนกว่ากระบวนการตีพิมพ์จะแล้วเสร็จ
4. กองบรรณาธิการดำเนินการจัดส่งบทความต้นฉบับที่ผ่านการพิจารณาไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) ในสาขาวิชานั้นๆ เพื่อทำการอ่านประเมินจำนวน 3 ท่าน ทั้งนี้ต้นฉบับที่จะได้รับการตีพิมพ์ในวารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์ ต้องผ่านการพิจารณาเห็นสมควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่โดยผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยจำนวน 2 ท่าน แบบ double blinded
5. กองบรรณาธิการสรุปผลการประเมินคุณภาพบทความต้นฉบับของผู้ทรงคุณวุฒิและจัดส่งไปยังผู้เขียนเพื่อให้ดำเนินการแก้ไข โดยให้ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว พร้อมชี้แจง หรือไฮไลท์ส่วนที่มีการแก้ไขมายังกองบรรณาธิการ
6. กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องของการแก้ไขเนื้อหาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนบทความต้นฉบับตามรูปแบบที่วารสารกำหนด จึงจะออกใบตอบรับการตีพิมพ์ให้กับผู้เขียน

7. กองบรรณาธิการดำเนินการรวบรวมบทความต้นฉบับที่จะเผยแพร่ในวารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์และตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะออนไลน์

ระเบียบการเสนอต้นฉบับเพื่อการตีพิมพ์ในวารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์

1. ต้องเป็นผลงานทางวิชาการที่ไม่เคยเผยแพร่ตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
2. ต้องเป็นผลงานทางวิชาการที่ไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ของวารสารวิชาการอื่นๆ
3. ต้องเป็นผลงานทางวิชาการที่เกิดจากการค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์โดยผู้เขียนเองในสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์และสาขาวิชาที่สัมพันธ์
4. ต้องไม่เป็นผลงานทางวิชาการที่ลอกเลียน ตัดตอนจากผลงานของบุคคลอื่น ไม่มีการคัดลอกผลงาน (plagiarism) ไม่ใช้วิธีการชักนำให้เข้าใจผิดในผลงาน หรือผลการศึกษา (misconduct) หรือละเมิดจริยธรรมการทำวิจัย
5. ผู้เขียนต้องปรับแก้ต้นฉบับตามหลักเกณฑ์การตีพิมพ์ของวารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์ และตามคำแนะนำของบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ (peer reviewers)
6. ทศนะและความเห็นที่ปรากฏในบทความเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนโดยตรง บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่อ่านผลงาน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ไม่มีส่วนรับผิดชอบต่อความคิดเห็นดังกล่าวด้วยประการทั้งปวง

หลักเกณฑ์การตีพิมพ์

ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research Articles) เป็นผลงานโดยสรุปจากการค้นคว้าทดลองหรือวิจัยทางวิชาการที่ผู้เขียนหรือ กลุ่มผู้เขียนได้ค้นคว้าวิจัยด้วยตัวเอง
2. บทความวิชาการ (Academic Articles) ซึ่งเรียบเรียงจากการค้นคว้าเอกสารวิชาการในสาขาใดสาขาหนึ่งเป็นการเฉพาะ
3. งานวิชาการอื่นๆ ที่คณะผู้จัดทำเห็นสมควร

หลักเกณฑ์ทั่วไป

ผลงานวิชาการที่รับพิจารณาตีพิมพ์ ต้องพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word โดยมีรายละเอียดปรากฏในหัวข้อถัดไป

1. ยื่นผ่านเว็บไซต์ของวารสารออนไลน์ในระบบ OJS ที่...

<http://ojs.ru.ac.th/index.php/MPA/about/submissions> โดยต้องลงทะเบียนในระบบก่อน

2. บทความที่เป็นบทความวิจัย ซึ่งต้องมีส่วนประกอบเรียงตามลำดับ ดังนี้

2.1 บทคัดย่อ และ Abstract

2.2 บทนำ

2.3 วิธีดำเนินการวิจัย

2.4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล

2.5 ข้อเสนอแนะ

2.6 เอกสารอ้างอิง

3. บทความทางวิชาการอื่นๆ ให้มีส่วนประกอบดังนี้

3.1 บทคัดย่อ และ Abstract

3.2 บทนำ

3.3 เนื้อหาสาระ

3.4 บทสรุป

3.5 เอกสารอ้างอิง

หมายเหตุ: นักศึกษาที่ส่งบทความวิจัยที่เป็นการสรุปผลจากวิทยานิพนธ์ หรือสารนิพนธ์ จะต้องมีการรับรองจากประธาน หรือ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์หลักพิจารณาอนุญาตให้ลงพิมพ์เผยแพร่

การเตรียมต้นฉบับ

1. ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนโครงกระดาษขนาด A4 เว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษ ด้านบนและซ้ายมือ 1.25 นิ้ว ด้านล่างและขวามือ 1 นิ้ว

2. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK ทั้งเอกสาร พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

2.1 หัวกระดาษ ประกอบด้วย เลขหน้าขนาด 12 พ้อยต์ชนิด ตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านบนขวา

2.2 ชื่อเรื่อง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 16 พ้อยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ความยาวไม่เกิน 3 บรรทัด

2.3 ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย ขนาด 15 พ้อยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาใต้ชื่อเรื่อง ทั้งนี้ให้ใส่เลขผู้เขียน (1..2..3..) กำหนดเป็นตัวยกกำกับท้ายนามสกุลของผู้เขียนแต่ละคน(กรณีมีผู้เขียนร่วมสังกัดที่เดียวกันให้ใช้เลขเดียว)

2.4 E-mail address ของผู้เขียน ขนาด 12 พ้อยต์ ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่ง ขีดขอบกระดาษด้านขวา

2.5 เชิงอรรถ กำหนดเชิงอรรถในหน้าแรกของบทความ ส่วนแรกกำหนดข้อความ “1.2.3.. หน่วยงานหรือสังกัดที่ทำวิจัยของแต่ละคน ถ้าสังกัดหน่วยงานเดียวกัน ให้ใช้หมายเลขเดียวกัน” เป็นภาษาไทย ขนาด 10 พ้อยต์ชนิดตัวหนา ในส่วนสุดท้ายกำหนดข้อความ “* ระบุเฉพาะแหล่งทุนและหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณ” เช่น “* งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับสนับสนุนทุนวิจัยจากทุนงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยรามคำแหง” เป็นต้น

2.6 หัวข้อบทคัดย่อ ขนาด 15 พ้อยต์ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้ายใต้ชื่อของผู้เขียน เนื้อหาบทคัดย่อ ขนาด 14 พ้อยต์ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.7 หัวข้อคำสำคัญ ขนาด 15 พ้อยต์ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้บทคัดย่อ เนื้อหาภาษาไทยขนาด 14 พ้อยต์ชนิดตัวธรรมดา ไม่เกิน 3 คำ เว้นระหว่างคำด้วยเครื่องหมาย semi-colon (;)

2.8 Abstract ขนาด 15 พ้อยต์ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้คำสำคัญภาษาไทย เนื้อหา Abstract ขนาด 14 พ้อยต์ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.9 Keywords ขนาด 15 พ้อยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย Abstract เนื้อหาภาษาอังกฤษขนาด 14 พ้อยต์ ชนิดตัวธรรมดา จำนวน 3 คำ เว้นระหว่างคำด้วยเครื่องหมาย semi-colon (;)

2.10 หัวข้อหลักทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 15 พ้อยต์ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

2.11 หัวข้อย่อยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 14 พ้อยต์ ชนิดตัวหนา Tab 1.5 เซนติเมตร จากอักษรตัวแรกของหัวข้อเรื่อง

2.12 เนื้อหาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 14 พ้อยต์ ชนิดตัว

ธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษ ด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.13 อ้างอิง (References) การอ้างอิงเอกสารให้เขียนตามแบบ APA (American Psychological Association)

3. จำนวนหน้า บทความต้นฉบับมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า ขนาด A 4

ลำดับหัวข้อในการเขียนต้นฉบับบทความวิจัย

การเขียนต้นฉบับกำหนดให้ใช้ภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีเขียนเป็นภาษาไทย ควรแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด ยกเว้น ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน โดยเนื้อหาต้องเรียงลำดับตามหัวข้อดังนี้

1. ชื่อเรื่อง ควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2. ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทย หากเกิน 6 คน ให้เขียนเฉพาะคนแรกแล้วต่อท้ายด้วย “และคณะ”

3. อีเมลของผู้เขียน (ถ้ามีหลายคนให้ระบุคนเดียวเป็น Corresponding author)

4. บทคัดย่อ และ Abstract โดยเขียนสรุปเฉพาะสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน ทั้งนี้บทคัดย่อ และ Abstract ต้องมีเนื้อหาตรงกัน

5. คำสำคัญ (Keywords) ให้อยู่ในตำแหน่งต่อท้ายบทคัดย่อ และ Abstract จำนวน 3 คำ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ในการเลือกหรือค้นหาเอกสารที่มีชื่อเรื่องประเภทเดียวกันกับเรื่องที่ทำกรวิจัย

6. บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

7. วัตถุประสงค์ ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย

8. กรอบแนวคิด (ถ้ามี) ชี้แจงความเชื่อมโยงตัวแปรต้นและตัวแปรตามในการทำการวิจัย

9. ระเบียบวิธีการวิจัย ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย โดยกล่าวถึงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (ขนาดของกลุ่มตัวอย่างวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างและที่มาของกลุ่มตัวอย่าง) การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ การเก็บและรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

10. ผลการวิจัย เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับ อาจแสดงด้วยตาราง กราฟ แผนภาพประกอบกรอธิบาย ทั้งนี้ ถ้าแสดงด้วยตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำที่ชัดเจน และมีคำบรรยายได้รูป

11. อภิปรายผล ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม

12. ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับงานวิจัยควรเป็นข้อเสนอแนะที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริง หรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

13. ผู้เขียน/คณะผู้เขียน ในส่วนท้ายของบทความให้เรียงลำดับตามรายชื่อในส่วนหัวเรื่องของบทความ โดยระบุตำแหน่งทางวิชาการ ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้และ e-mail address

การเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่อง ให้อ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนาม-ปี (Author – date on text citation) รวมทั้งให้มีการอ้างอิงท้ายเล่ม (Reference citation) โดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนอ้างอิงที่ปรากฏเฉพาะในบทความเท่านั้น และจัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่งโดยใช้ระบบอ้างอิงมาตรฐานเอพีเอ (APA Style)

การเขียนเอกสารอ้างอิงและการอ้าง ใช้ระบบ APA (6th Edition)

มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- ชื่อวารสาร ชื่อหนังสือ และปีที่ (volume) ใช้ตัวเอน และไม่ใช่ชื่อย่อ
- กรณีชื่อผู้แต่งเป็นภาษาอังกฤษ ให้เขียนชื่อผู้แต่งโดยขึ้นต้นด้วยนามสกุล ตามด้วยจุลภาค (,) และอักษรย่อชื่อตัวตามด้วยมหัพภาค (.)
- กรณีชื่อผู้แต่งเป็นภาษาไทย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อตัว ตามด้วยนามสกุล
- กรณีผู้แต่งมากกว่าหนึ่งคน ให้เขียนชื่อผู้แต่งทั้งหมดทุกคน คั่นระหว่างชื่อด้วยจุลภาค (,) และ ใส่เครื่องหมาย & ก่อนชื่อสุดท้าย
- ถ้าไม่มีชื่อผู้แต่ง ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อเรื่อง หรือชื่อวารสาร หรือชื่อหนังสือ ตามด้วยปีที่พิมพ์

· ถ้าผู้แต่งเป็นหน่วยงานหรือองค์กร ให้ใช้ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรแทนชื่อผู้แต่ง

· เรียงลำดับรายการตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง และมีเลขลำดับที่ 1, 2, 3...
กำกับ

· รายการที่มีทั้งเอกสารภาษาไทยและอังกฤษ ให้นำข้อมูลภาษาไทยขึ้นก่อน

· บรรทัดที่สองและบรรทัดต่อไปของแต่ละรายการให้ย่อหน้าเข้ามา 5-7 ตัวอักษร หรือประมาณครึ่งนิ้ว

· การอ้าง- อ้างโดย (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์) หรือชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์)

· ไม่อ้างโดยใช้คำว่า “และคณะ” หรือ “และคนอื่นๆ” หรือ *et al.* ไม่ว่าจะมีผู้แต่งกี่คน ยกเว้นกรณีอ้างในเนื้อเรื่องที่ผู้แต่งตั้งแต่สามถึงห้าคนขึ้นไป และหลังจากได้มีการอ้างครั้งแรกไว้ก่อนหน้านั้นแล้ว หรือการอ้างที่มีผู้แต่งตั้งแต่หกคนขึ้นไป

การอ้างจากวารสารและนิตยสารให้ระบุหน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย โดยไม่ใช้คำย่อ “p.” หรือ “pp.” นอกจากหนังสือ

· การติดต่อส่วนตัวโดยสื่อใดๆ ก็ตาม สามารถอ้างอิงได้ในเนื้อเรื่อง แต่ต้องไม่มีการระบุไว้ในรายการเอกสารอ้างอิงเพราะผู้อื่นไม่สามารถติดตามข้อมูลเหล่านี้ได้

· การอ้างจาก website ให้ระบุวัน เดือน ปีที่พิมพ์ ถ้าไม่ปรากฏให้อ้างวันที่ทำการสืบค้นและระบุ URL ให้ชัดเจน ถูกต้อง เมื่อจบ URL address ห้ามใส่จุด (.) ข้างท้าย website ไม่บอกวันที่ให้ระบุ n.d.

รูปแบบและตัวอย่างการอ้างอิงจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

1. วารสารและนิตยสาร

ก. วารสารเรียงลำดับหน้าโดยขึ้นต้นหน้าหนึ่งทุกครั้งเมื่อขึ้นฉบับใหม่ให้ระบุ(ฉบับที่)

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Author(s). (Year of publication). Title of article. *Title of periodical or journal*, Volume(issue), First–last page.

ตัวอย่าง : ขวัญฤทัย คำขาวและเตือนใจ สามห้วย. (2530). สีธรรมชาติ. *วารสารคหเศรษฐศาสตร์*, 30(2), 29-36.

Acton, G. J., Irvin, B. L., & Hopkins, B. A. (1991). Theory-testing research: building the science. *Advance in Nursing Science*, 14(1), 52-61.

ข. วารสารที่เรียงลำดับหน้าหนึ่งถึงหน้าสุดท้ายต่อเนื่องกันตลอดปี ไม่ต้องระบุ(ฉบับที่)

ตัวอย่าง : ขวัญฤทัย คำขาว และเตือนใจ สามห้วย. (2530). สีธรรมชาติ. *วารสารคหเศรษฐศาสตร์*, 30, 29-36.

Dzurec, L. C., & Abraham, I. L. (1993). The nature of inquiry linking quantitative and qualitative research nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 18, 298-304.

2. หนังสือ

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง: จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2538). *วิเคราะห์ภูมิปัญญาอีสาน*.
อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.

Okuda, M., & Okuda, D. (1993). *Star Trek chronology: The history of the future*. New York: Pocket Book.

หนังสือที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งหรือบรรณาธิการ ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อหนังสือ

ตัวอย่าง: *Merriam-Webster's collegiate dictionary* (10th ed.). (1993).
Springfield, MA: Merriam- Webster.

3. รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม, วัน เดือน ปี สถานที่จัด. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง: กรมวิชาการ. 2538. *การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน*, 25-29 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. Dienstbier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Vol. 38. Perspectives on Motivation* (pp. 237-288). Lincoln, N.E.: University of Nebraska Press.

4. บทความจากหนังสือพิมพ์

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์, เดือน, วันที่). ชื่อเรื่อง. ชื่อหนังสือพิมพ์, หน้าที่น่ามาอ้างอิง.

ตัวอย่าง: สายใจ ดวงมาลี. (2548, มิถุนายน 7) มาลาเรียลาม 3 จว.ใต้ ตอนบน สธ.เร่งคุมเข้มกันเชื้อแพร่หนัก. *คม-ชัด-ลึก*, 25.

Di Rado, A. (1995, March 15). Trekking through college: Classes explore modern society using the world of Star Trek. *New York Times*, p. A3.

5. วิทยานิพนธ์

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. (ระดับปริญญาของ วิทยานิพนธ์), สถาบันการศึกษา. เมืองที่พิมพ์.

ตัวอย่าง: พันทิพา สังข์เจริญ. 2528. *วิเคราะห์บทกวีร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม*. (ปริญญาโทการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร.

Darling, C. W. (1976). *Giver of due regard: the poetry of Richard Wilbur*. (Unpublished doctoral dissertation), University of Connecticut.

6. พจนานุกรม

ตัวอย่าง: พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชัน.

Shorter Oxford English dictionary (5 th ed.). (2002). New York: Oxford University Press.

7. ราชกิจจานุเบกษา

ตัวอย่าง: รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. 134(40 ก). 1-20.

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง, วันที่ทำการสืบค้น. ชื่อฐานข้อมูล. URL

Author(s). (date-or “n.d.”). Title of work. (Online URL), date retrieved. Name of Database or Internet address of the specific document. Specify URL exactly.

ตัวอย่าง: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (2545). *ประเพณีใส่กระจาดชาวไทยพวนสอนให้รู้จักแบ่งปัน มีน้ำใจ*, สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2548. จาก http://www.m-ulture.go.th/culture01/highlight/highlightdetail.php?highlight_id=114&lang=th

สรุป การอ้างอิง APA (6th Edition)

รูปแบบ การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา หน้าข้อความ ท้ายข้อความ และเชิงอรรถ (ท้ายบทความ)

ผู้แต่ง 1 คน

ตัวอย่าง *กรณี การอ้างหน้าข้อความ*: นามสกุล (ปี) เช่น Robbin (2005) อ้างว่า.

.. *กรณี การอ้างท้ายข้อความ*: (นามสกุล, ปี) เช่น . . . (Robbin, 2005)

เอกสารอ้างอิง

นามสกุลผู้แต่ง, ชื่อย่อ. (ปี). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น Hughes, O.E. (1994). *Public Management and Administration: An Introduction*. New York: St. Martin's Press.

ผู้แต่ง 2-4 คน

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: นามสกุล 1 and นามสกุล 2 (ปี) เช่น
Peters and Waterman (1982) อ้างว่า . . .

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (นามสกุล, ปี) เช่น ... (Peters and
Waterman, 1982)

เอกสารอ้างอิง

นามสกุลผู้แต่ง 1, ชื่อย่อ and นามสกุลผู้แต่ง 2, ชื่อย่อ., (ปี). *ชื่อหนังสือ*.
(ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น Peters, T. and Waterman Jr. R. (1982). *In Search of
Excellence*. New York: Harper & Row.

ผู้แต่ง 5 คนขึ้นไป

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: นามสกุล 1 และคณะ (ปี)

เช่น Christensen et. al. (2013) อ้างว่า . . .

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (นามสกุล 1 และคณะ, ปี)

เช่น . . . (Christensen et. al., 2013)

เอกสารอ้างอิง

นามสกุลผู้แต่ง 1, ชื่อย่อ. และคณะ. (ปี). *ชื่อหนังสือ*. (ครั้งที่พิมพ์).
สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น Christensen, T. et. al. (2013). *New public management:
The transformation of ideas and practice*. New York: Prentice-Hall.

ผู้แต่งนามแฝง

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อนามแฝง (ปี)

เช่น C-12 (2013) อ้างว่า . . .

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อนามแฝง, ปี)

เช่น . . . (C-12, 2013)

เอกสารอ้างอิง

นามแฝง. (ปี). *ชื่อหนังสือ*. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น C-12. (2013). *Thai Bureaucracy*. Bangkok: Wattana

Publishing.

หนังสือแปล

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: นามสกุลผู้แต่งต้นฉบับ (ปี)

เช่น Huntington & Nelson (2013) อ้างว่า . . .

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (นามสกุลผู้แต่งต้นฉบับ, ปี)

เช่น . . . (Huntington & Nelson, 2013)

เอกสารอ้างอิง

นามสกุลผู้แต่ง 1, ชื่อย่อ., & นามสกุลผู้แต่ง 2, ชื่อย่อ. (ปีที่แปล). *ชื่อเรื่องที่แปล* [ชื่อเรื่องต้นฉบับ]. (ชื่อ-นามสกุลผู้แปล, ผู้แปล). (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. (ปีต้นฉบับที่พิมพ์).

เช่น Huntington, S.P. & Nelson, J. (2001). *No Easy Choice*:

ทางเลือกของมวลประชา [No Easy Choice]. (สิทธิพันธ์ พุทธทนต์, ผู้แปล).

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (1976).

กรณีไม่มีชื่อผู้แต่ง ให้ลงชื่อเรื่องแทนผู้แต่ง

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: “ชื่อเรื่อง” หรือ “ชื่อบทที่” หรือ “ชื่อบทความ” (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (“ชื่อเรื่อง” หรือ “ชื่อบทที่” หรือ “ชื่อบทความ”, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). (ปี). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

การอ้างอิงเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) (อ้างอิงในเนื้อหา)

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: นามสกุลผู้แต่งเอกสารต้นฉบับ (ปี ต้นฉบับ)
(อ้างถึงใน หรือ as cited in นามสกุลผู้แต่งทฤษฎีภูมิ, ปีของเอกสารทฤษฎี
ภูมิ)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (นามสกุลผู้แต่งเอกสารต้นฉบับ, ปีต้นฉบับ
อ้างถึงในหรือ as cited in นามสกุลผู้แต่งทฤษฎีภูมิ, ปี ของเอกสารทฤษฎีภูมิ)

เอกสารอ้างอิง

ผู้เขียนอ้างอิงแหล่งข้อมูลทฤษฎีภูมิ เหตุเพราะไม่สามารถเข้าถึงหรือสืบ
ค้นหาต้นฉบับเดิมได้ การเขียนอ้างอิงข้อมูลทฤษฎีภูมิในเอกสารอ้างอิงท้ายบท
หลักการอ้างอิงเหมือนกับรายการหนังสือทั่วไป คือ

นามสกุลผู้แต่งทฤษฎีภูมิ, ชื่อย่อ. (ปี). ชื่อเรื่องต้นฉบับ. (ครั้งที่พิมพ์).
สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เอกสารรายงานการวิจัย

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย 1, & ชื่อ-
นามสกุลผู้วิจัย 2, (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย 1, & ชื่อ-นามสกุล
ผู้วิจัย 2, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย 1, & นามสกุลผู้วิจัย 2 . (ปี). ชื่อเรื่อง (รายงาน
ผลการวิจัย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

คุณลักษณะ

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย, ชื่อย่อ. (ปี). ชื่อเรื่อง. (ปริญาคุณลักษณะระดับคุณ
บัณฑิต). ชื่อสถาบัน. สถานที่พิมพ์.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้วิจัย. (ปี). ชื่อเรื่อง. (วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต). ชื่อสถาบัน. สถานที่พิมพ์.

บทความวารสาร

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: นามสกุลผู้เขียน 1, นามสกุลผู้เขียน 2 & นามสกุลผู้เขียน 3 (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน 1, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน 2 & ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน 3, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน 1, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน 2 & ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน 3. (ปี).

ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. เลขปีที่(เลขฉบับที่), เลขหน้าแรก-เลขหน้าสุดท้ายของบทความ.

เอกสารการประชุมทางวิชาการ (proceeding)

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ปี). ชื่อบทความ. ใน หรือ in ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), ชื่อการประชุม (น. หรือ pp. เลขหน้าแรก-ถึงหน้าสุดท้าย). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

หนังสือพิมพ์

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, ปี)

เอกสารอ้างอิง

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปี, วัน เดือน). ชื่อคอลัมน์/ชื่อข่าว. ชื่อหนังสือพิมพ์. น. หรือ pp. เลขหน้าแรก-เลขหน้าสุดท้ายของคอลัมน์/ชื่อข่าว.

อ้างอิงเว็บไซต์

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ปี)

กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, ปี)

เอกสารอ้างอิง

(ไทย) ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน, (ปี). ชื่อหัวข้อ. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี, จาก <http://www.xxxxxxxx> เช่น

ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์. (2559). *ปรับบทบาทภาครัฐไทย...ให้ประชาชนได้รับบริการที่ดี*. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2563, จาก <https://thaipublica.org/2016/03/tdri-2016/>

(อังกฤษ) นามสกุลผู้เขียน, ชื่อย่อ. (ปี). ชื่อหัวข้อ. Retrieved month, date, year, from <http://www.xxxxxxxx> เช่น

Cohen, B.. (2012). *Blockchain Cities and the Smart Cities Wheel*. Retrieved February 5, 2020, from <https://medium.com/iomob/blockchain-cities-and-the-smart-cities-wheel-9f65c2f32c36>

สถาบัน/องค์กร/สมาคม/ชมรม

อ้างอิงจากหน่วยงาน สถาบัน หรือองค์กร อ้างอิงครั้งแรกใช้ชื่อเต็ม ส่วนอ้างอิงครั้งต่อไปใช้อักษรย่อ

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อเต็มของหน่วยงาน (อักษรย่อ, ปี)
 กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อเต็มของหน่วยงาน [อักษรย่อ], ปี)
 เอกสารอ้างอิง
 ชื่อเต็มของสถาบันหรือหน่วยงาน. (ปี). ชื่อเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่). สถานที่
 พิมพ์: สำนักพิมพ์.

สัมภาษณ์(Interview)/Focus Group

สัมภาษณ์/Interview

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์ (ปี)
 กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์, ปี)
 เอกสารอ้างอิง
 ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์. (ปี). ตำแหน่ง/สถานะ/บทบาทหน้าที่.
 สัมภาษณ์. เดือน, วัน.

การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย/Focus Group

ตัวอย่าง กรณี การอ้างหน้าข้อความ: ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์ (ปี)
 กรณี การอ้างท้ายข้อความ: (ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์, ปี)
 เอกสารอ้างอิง
 ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์. (ปี). ตำแหน่ง/สถานะ/บทบาทหน้าที่. การ
 สัมภาษณ์กลุ่มย่อย. เดือน, วัน.

การส่งต้นฉบับ

วิธีที่ 1 : ส่งผ่านระบบ online

: <http://ojs.ru.ac.th/index.php/MPA/about/submissions>

วิธีที่ 2 : ส่งผ่าน E-mail ที่ ramjournalpa@gmail.com